

www.e-rara.ch

**Arnobii Afri ... commentarii ... In omnes psalmos, sermone Latino, sed
tum apud Afros vulgari**

Erasmus, Desiderius

[Strasbourg], [1522]

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-5503>

[Arnobii commentarii in psalmos.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ARNOBII IN

COMMENTARIOS SVOS SVPER
PSALMOS PROLOGVS.

CHARISSIMIS PATRIBVS LAVRENTIO & Rustico Episcopis Arnobius. Silentium bonum esse nemo est qui nesciat, sed tunc taciturnitas probatur esse contraria, quando ad loquendum iubentis compellit autoritas. Si enim vobis iubere licet, nobis contemnere non licet. Non est præsumptionis, sed obedientiæ hoc quod psalterij uenas pulsare potius, quam patefacere studemus. Hoc considerantes, quod nullus sitiens præparantibus aquam, irascitur, Alij parauerint uiua fragrantia mella, Alij nectaris plena liquoribus pocula, nos ex sarculo oris nostri: terram hinc inde lacero uerberantes impulsu, Davidicum laticem, licet tenuiter sitim patientibus aperimus, sitientes ut bibant. Hi autem qui cum apostolis tertia diei hora ebrj sunt in spiritu sancto lætentur & floreat, nulla tamen sitientibus impedimenta patiantur inferri. Neq; enim qui uino exuberant, aquam uolentes bibere prohibent. Habeant ergo nobiscum pacem uniuersi lectores, qui nos licet rusticos catholicos comprobent, & psalmum cuius explanationem legunt prius examinent, ut dum eius legerint sensum ad eum pertinere sentiant, quem explanationis textus ostendit. Ipsi quidem melius hoc potuistis facere qui iubetis. Non enim impossibilitatem uestram, sed occupationem ostenditis dum quod nos iubetis facere, uos melius hoc potueritis implere.

Psalmus Dauid

I.

BEatus uir qui non abiit in consilio impiorum, & in uia peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiae non sedit. Sed in lege domini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet & omnia quaecumq; faciet prosperabuntur. Non sic impij non sic, sed tanquam puluis quem proijcit uentus a facie terræ. Ideo non resurgunt impij in iudicio, neq; peccatores in consilio iustorum, quoniam nouit dominus uiam iustorum, & iter impiorum peribit.

Primus psalmus unde scit beatitudinem perisse, inde recuperat. In consilio impiorum abiit adam, id est, in serpentis & mulieris. Et nunc Adā nobis
b ster, id

ARNOBII COMMEN/

ster, id est, cōsensus noster beatus erit, si nō abierit in cōsilio serpētis & mulie-
ris, id est in cōsilio carnis & diaboli. Aut si abierit nō ibi ster, si steterit, nō se-
deat, id est nō permaneat, sed memor legis dei, ibi suam occupet uoluntatē.
Et diurnā & nocturnā actiōnē suam in meditatione diuine legis exerceat, ut
hoc quod Adā perdidit cōtēnendo, iste custodiendo inueniat, permanens
iuxta fluentia legis, ut lignū uitę immortalitatē capiens. Ita demū quęcūq;
fecerit, prosperabuntur. Illi autē, id est, impij qui contempserūt, non sic, sed
hoc eis eueniet in finē seculi quod in fine Psalmi sermo propheticus commi-
natur, gloria æterna qui regnat in secula seculorū Amen.

Psalmus Dauid

II.

Vare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.

¶ Adstiterūt reges terrę, & principes cōtēnerūt in unū, ad/
uersum dominū & aduersus Christum eius. Dirūpamus
uincula eorū, & pñciamus a nobis iugū ipsorū. Qui habitat in cœ/
lis irridebit eos, & dñs subsannabit eos. Tūc loquetur ad eos in ira
sua, & in furore suo cōturbabit eos. Ego autē cōstitutus sum rex ab
eo super montē syon sanctū eius, prædicans præceptū eius. Domi-
nus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me,
& dabo tibi gentes hæreditatē tuā, & possessionē tuā terminos ter/
rę. Reges eos in uirga ferrea, & tanquā uas figuli cōfringes eos.
Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrā. Seruite do-
mino in timore, & exultate ei cū tremore. Apprehendite discipli-
nam, nequando irascatur dominus, & pereatis de uia iusta. Cū ex/
arserit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo.

¶ Vsq; hodie gentes fremūt aduersus Christū, quia idolis sinem imposuit.
Populi, id est, Iudei meditantur inania: Distinctiones ciborū & sabba/
torum serias adtendētes, utrorūq; uincula dirumpenda, quos habitator
cœlorū deus interim irridet, sed in iudicio irā suam illis & furorem ostendet,
quibus dicturus est, me quem negastis filiū dei, uox de cœlo paterna uos do-
cuit cum in Iordane me posito dixit, filius meus es tu. Quod autē dicit. Ego
hodie, Deus heri & cras nō habet, sed semper hodie habet. Tempora enim
sub ipso aguntur, non ipse a temporibus agit. Nam Syon mons quod sit
ecclesia, docet propheta qui dicit: Ego dominus excitabo Syon in gentibus,
& dabo eam in festiuitatem æternam omni nationi. In ipsa ergo prædicat fi-
lius præceptum patris. In ipsa reget gentes quasi in uirga ferrea. Non enim
cedit fortibus mundi, nec miserorū despicit facies. Ipsa timorem regibus im-
perat. Ipsa iram uenturam contemptoribus pollicetur, per quam fictilibus
uasculis comminatur interitum. Ipsa beatitudinem confidentibus repromit
tit, & Christo offerente, qui regnat in secula seculorum Amen.

Psalmus

TARIVS IN PSALMOS.

Psalmus Dauid cum fugeret a facie Absalon filij sui. III.

Omne quid multiplicati sunt qui tribulāt me: multi insur-
d gunt aduersum me. Multi dicunt animæ meæ, nō est salus
ipsi in deo eius. Tu autē dñe susceptor meus es, gloria mea,
& exaltans caput meū. Voce mea ad dominū clamaui, & exaudi-
uit me de monte sancto suo. Ego dormiui & soporatus sum & ex-
urrexi, quia dominus suscepit me. Non timebo milia populi circū-
dantis me, exurge dñe, saluū me fac deus meus. Quoniā tu percuss-
isti omnes aduersantes mihi sine caussa, dentes peccatorū contriui-
sti. Domini est salus, & super populū tuū benedictio tua.

Titulum psalmi terrij hac una sententia explanamus. Persecutus est Ab-
salon patrē, fronde a collo ligatur. Iudas tradidit dominum, & laqueo
coartatur, sicut Historia passionem Dauid præteritam indicat. Ita mysteriū
passionem domini futuram adnunciat. In qua omnes eum negauerunt di-
centes: Nō est salus ei in deo eius, sed si est ex deo liberet eum. Iesus autē uo-
ce sua ad deum clamaui & exauditus est, ita ut mortem quasi soporem acci-
peret. Ex qua exurgens ultra nō timuit, sed nunc induens corruptibile in
corruptionem, & in mortalitate mortale non timet ultra milia populi circū-
dantis se. Hæc est enim salus domini & super nos qui sumus populus eius.
Hæc est benedictio eius, qui regnat in sæcula seculorum Amen.

In finem in carminibus, psalmus Dauid IIII.

Vm inuocare exaudiuit me deus iustitiæ meæ, in tribulati-
c one dilatasti mihi. Miserere mei, & exaudi orationē meā.

Filij hominū usquequo graui corde, ut quid diligitis uani-
tate & quaritis mendaciū? Et scitote quoniā mirificauit dominus
sanctū suū, dominus exaudiet me cū clamauero ad eum. Irascimini
& nolite peccare, quæ dicitis in cordibus uestris, in cubilibus ue-
stris cōpugistini. Sacrificate sacrificiū iustitiæ & sperate in domi-
no, multi dicunt: quis ostēdit nobis bona? Signatum est super nos
lumē uultus tui dñe, dedisti lætitiā in corde meo. A fructu frumē-
ti, uini, & olei sui multiplicati sunt. In pace in idipsum, dormiā &
requiescā. Quoniā tu domine singulariter in spe constituisti me.

Titulus quarti in carminibus, id est, in mysterijs ponitur. In quibus deus
iustitiæ exaudiuit in cruce positū filiū suū. contra quem irascētes Iudei
peccant usq; hodie, qui non peccarēt irascētes, si uere dei nō esset filius quē ne-
garent. Quod eis ideo euenit, quia nō sacrificāt sacrificiū iustitiæ sicut Abel,
sed sicut Cain liuoris atq; inuidiæ. Nos autē qui credimus, dicamus domino:
b 2. Signatum

Signatū est super nos lumē uultus tui domine. In quo lumine data est lætitia in corde nostro. Ab illo tēpore q̄ accepimus frumētū in corpe, Vinū in sanguine, Oleū in chrismate. Offerētes autē pacē ista percepimus q̄a hęc est singulārīter in spē a dño cōstituta in Christo, qui regnat in secula seculorū Amē.

In finem pro ea quæ hæreditatem consequitur,
psalmus Dauid.

V.

Erba mea auribus percipe domine, intellige clamorē meū.
u Intēde uoci orationis meæ, rex meus & deus meus. Quoniam ad te orabo domine, mane exaudies uocē meā. Mane adstabo tibi & uidebo, quoniam nō deus uolens iniquitatem tu es. Neq; habitabit iuxta te malignus, neq; permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui operantur iniquitatem perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinū & dolosum abominabitur dominus, ego autem in multitudīne misericordiæ tuæ, Introibo in domum tuam adorabo ad templum sanctum tuū in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos, dirige in conspectu tuo uiam meam. Quoniam non est in ore eorum ueritas, coreorum uanum est. Sepulchrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant, iudica illos deus. Decidant a cogitationibus suis secundū multitudinē impietatum eorum, expelle eos quoniam irritauerunt te domine. Et latentur omnes qui sperant in te in æternum exultabunt & habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuū, quoniam tu benedices iusto. Domine ut scuto bonę uolūtatis tuę coronasti nos.

Quinti psalmi titulus ostendit eā quā hæreditatē cōsequitur Christus, & hanc hæreditatē contulit ecclesiæ cū diceret apostolis: Pacē meā do uobis. Pacē meā relinquo uobis. Hanc ergo pacē quā diximus in quarti psalmi sine singulariter in spē a domino constitutā. Hanc in hæreditatē titulus datā ecclesiæ protestatur. Hæreditas de morte patris nascitur filijs. Nisi em̄ Christus mortuus esset, hęc hæreditas nō patebat. Ipso ergo moriente nata, ipso resurgente cōfirmata est, ipso ascēdente in coelis, permanet hęc hæreditas in eternū. In titulo tria sunt, moriens, hæreditas, & hæredes. Et in capite psalmi tria sunt ab hęrede cōposita, uerba, clamor, oratio. Ipsa em̄ uerba rogat auribus percipi, clamorē intelligi, orationē audiri. Ipsa dicit orabo te dñe, mane scilicet, cū abiēcero opera tenebrarū, & induero arma lucis. Tūc te orabo quasi in matutina posita. In quo deficiētibus tenebris lucis incrementa cōcrescūt. Mane adstabo tibi & uidebo, quid uidebis tamē ppe & mane dic nobis: uidebo mane Apostolos, fulgētes angelos, gaudētes Marias resurrexisse

TARIVS IN PSALMOS:

rexille dñm nūciantes, diximus mane postea quā tenebræ pñtōrū trāsierint. Orandū dñm diximus, & in luce dñici diei resurgentē uidendū. Quis autē sit iste dñs, distinctio eius uolūtatis exprimit. Tu es, inquit, deus nō uolens iniquitatē. Quis em̄ dixerat eū uelle iniquitatē? Iudei sine dubio, qui pro operibus misericordiæ dñm increpātes dicebāt. Non est iste homo a deo, qui sabbatū soluet. Iste autē & a deo est, & ipse est deus, qui nō uult iniquitatē. Nō habitauit iuxta eū malignus, id est, populus incredulus, & nō permanebūt ante oculos eius. Odio ei sunt q̄ operant̄ iniquitatē, & pereūt, qui loquunt̄ mendaciū. Omnis em̄ qui negat Iesum filiū dei, hic mendax est. Qui autē confitē, intrat in domū dei, & adorat templū sanctū, nō in lapide sed in spiritu. Hūc deducet dñs in sua iustitia propter inimicos, ut dirigat in cōspēctū eius uiam suā, quare ppter inimicos: quia inimici alterā uīā ostēdūt, quē ducit ad mortē. Et propter ipsos hic dirigit uīā, quē ducit ad uītā. Ad quā dū peruenierint credētes, in eternū exultabūt, & inhabitabit in eis. Et gloriabunt̄ omnes qui diligūt nomē eius. Ibi enim est qui benedicit iustū, & scuto bonæ uoluntatis coronauit eū. Vno eodēq; officio, & ab inimicis defenderis dum credideris & a domino coronaris, qui regnat in secula seculorū Amen.

In finem in carminibus pro octaua, Psalmus Dauid VI.

Omīne ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripas me. Misere mei domine quoniā infirmus sum, sana me domine quoniā conturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est ualde, sed tu domine usq; quo. Convertere domine & eripe animā meā, saluū me fac propter misericordiā tuā, Quoniā non est in morte qui memor sit tui, in inferno autē quis confitebitur tibi? Laborauī in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meū, lachrymis meis strātū meū rigabo. Turbatus est a furore oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatē, quoniā exaudiuit dominus uocē fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationē meam, domitus orationē meā suscepit. Erubescant & conturbentur uehementer omnes inimici mei, conuertantur & erubescant ualde uelociter.

Titulus sexti psalmi dominicā diē exprimit, ipsa est em̄ & octaua dñi desinit, et prima dñi incipit. In quinto em̄ mane ipsa incipit in resurrectione, id est in baptismatis nostri cōsecratione, modo in pñitētiæ recuperatione octaua est, septiformis em̄ spūs, cui satisfacit octauus. Agit ergo pñitens, ut nō in ira arguatur, sed misericordiā hic in isto corpe positus cōsequat̄. In inferno autē cōfessio fructū penitus nō habet. Et idcirco hic qui uult saluus fieri laborat in gemitu suo, lauat per singulas noctes lectū, Lectū in quā in noctibus lauat, quē in noctibus inquinauerat, & ne putares eū aquā qualēcūq;

ARNOBII COMMEN/

haurire, unde eū abluat. Lachrymis, inquit, eum rigabo. Quare? quia turbatus est præ ira oculus meus. Audiui ignē æternū imminere, & iram iusti ultorem incūbere, & idcirco turbatus sum quia morā feci in peccatis meis, & inueteraui inter omnes inimicos meos. Nunc moribus malis & spiritibus immundis renunciāns dicā: Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quia is qui dimisit peccata, is inquā, qui exaudiuit uocem fletus mei, & orationē meā suscepit, dixit mihi, ecce saluus factus es, iā amplius noli peccare. Recedāt a me uitia, quæ mētira sunt hactenus. Auertātur retrorsum & erubescant ualde uelociter, per filiū dei, qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

In finem psalmus Dauid quem cantauit domino

pro uerbis Chusi filij Gemini.

VII.

Omīne deus meus in te speraui, saluū me fac ex omībus persequentibus me & libera me. Ne quando rapiat ut leo animam meā, dum non est qui redimat, neq; qui saluū faciat.

Domine deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidā merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animā meā & cōprehendat & conculet in terra uitam meā, & gloriā meā in puluerē deducat. Exurge domine in ira tua, & exaltare in sinibus inimicorū meorū. Et exurge domine deus meus in præcepto, quod mandasti, & synagoga populorū circūdabit te. Et propter hanc in altū regredere, dñs iudicat populos. Iudica me domine secundū iustitiā meā, & secundū innocentiam meā super me. Consumetur nequitia peccatorū & diriges iustum, scrutans corda & renes deus. Iustū adiutoriū meū a domino, qui saluos facit rectos corde. Deus iudex iustus, fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Nisi cōuersi fueritis, gladium suū uibrauit, arcum suū tetendit, & parauit illū. Et in eo parauit uasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturit in iustitiā, & concepit dolorē, & peperit iniquitatē. Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foueā quā fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius, & in uerticē ipsius iniquitas eius descendet. Cōfitebor domino secundū iustitiā eius, & psallam nomini domini altissimi.

Cum nūciaissent pueri Dauid qd possent Absalō occidere, & diceret Dauid, parcite ei, & suggeret ipse Dauid a facie eius, adparuit sup eū Semei, qui erat de cognitiōe Saulis, & iactās post eū lapides, clamabat eū uirū sanguinū, quē cū uellēt interficere, dixit Dauid: Nolite, ecce qui de lumbis meis egressus est pugnat cōtra me. Et uos miramini qd filius Semei de tribu Saul, sit contra

TARIVS IN PSALMOS.

sit cōtra me. Parcens ergo & isti Dauid, sicut & saulī pepercerat: parcēs & tyranno filio orat, ut liberetur a persequētibz, cōmemorans nō se fecisse istud quod ille clamabat. Nō utiq; reddidisse tribuentibus sibi mala. Aut si reddidi, inquit, mala pro malis: cōprehendat inimicus animā meā, & gloriā meā usq; in puluere deducat. Hęc historico sermone in Regū uolumine usq; ad finem legunt. Hic autē mysteria Christi cantemus, cui pro bonis mala reddentes adclamabant quod reus esset mortis. Huic ergo clamat ecclesia. Exurge in ira tua, & uideamus quod in ira facturus sit: Exaltare, inquit, in finibus inimicorū. At ubi senserint ingrati domini irascēte, dant finē impietatibus suis, & finitis inimicijs, exaltatur deus in finibus inimicorū, exurge in p̄cepto quod mandasti. Dixisti em̄, tertia die resurgā & p̄cedā uos in Gallilēam, ibi me uidebitis. Et ideo, exurge, inquit, in p̄cepto qđ mandasti, & postea quā te ostēderis Synagogę, ne iterū excitare astimet bellū, propter hanc iudica populos. Cū enim dederis iudiciū, finē accipiet malicia peccatorū, & iustus dirigetur. Nō enim ad alterius uel uituperationē uel laudē dictas sententiā quia corda cōspicis, & renū secreta cōtemplaris, saluos facies omnes qui recto sunt corde. His autē qui non sunt recto corde deus iudex futurus exprimitur, qui terrā suā non se cōuertentibus p̄parat. Nā iniustitia Iudæorum paruerunt in dolore animi posita, cū uideret dominū pro uirtute signorum a multitudine adorari. Concepit dolorē et peperit iniquitatē, dicens: Crucifige reum mortis. Parauit ergo foueā Christo, sed ipsa incidit in foueā quā fecit. Et cōuersus est dolor eius in caput eius, & in uerticē eius iniquitas eius descendit. Christo autē resurgente a mortuis nos confitemur iustitiā dei, & ascendēte eo, psallimus nomini eius altissimo, altitudinē penetrati, quæ est super omnes celos, in quo facto omne genu flectitur, & omnis lingua confitetur, quia dominus Iesus in gloriā est dei patris. Ipsi gloria in sēcula sēculorū Amen.

In finem pro torcularibus, psalmus Dauid.

VIII.

Omne dominus noster, quam admirabile est nomen tuū
d in uniuersa terra. Quoniā eleuata est magnificentia tua, super
per celos. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudē,
propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem. Quoniā
uidebo celos tuos opera digitorum tuorum, lunā & stellas quæ tu
fundasti. Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis
quoniā uisitas eum? Minuisti eum paulominus ab angelis, gloria
& honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum
tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues uniuersas,
in super & pecora campi. Volucres cœli & pisces maris, qui
perambulant semitas maris. Domine dominus noster, quam ad
mirabile est nomen tuum in uniuersa terra,

Non p[er] torculari, sed pro multis torcularibus in octauo psalmo tixus est titulus, quę torcularia uoces sunt omniũ prophetarum, quę tunc impleta sunt, quando uitis uera clauorũ ferramētis plantata est, & in ligno crucis posita læcea percussio eius latere, tantũ uini in his torcularibus fudit, ut nō in iudęa tantũ, sed in uniuerſa terra nomē dñi mirabile clamaretur. Quod factũ tunc confirmatũ est, cũ eleuaretur magnificentia eius super celos, ut non tantũ ætates legitimę, sed etiã infantes & lactentes ad laudē eius irrumperent, ut destrueretur ille populus qui per defensionē dei cōtra deũ ageret. Ipse est enim populus, & defensor dei, & inimicus dei: defensor in patre, inimicus in filio, sed omnis qui negat filiũ, nec patrē habet, qui autē utrũq[ue] confitetur, hic uidet celos quod opera digitorũ eius sunt, & quod lunam & stellas ipse fundauerit. Quid enim esset homo nisi ipse memor fuisset, & ueniens tantã perfectionē docuisset, ut modicũ minus quã sunt in celo angeli hic homines in carne positos faceret, dans eis potestatē uirtutũ, ut etiã mortuos suscitandi traderet potestatē, & omnia subiiceret homini credēti, ita ut diceret: Dedi uobis potestatē calcandi super serpentes & scorpiones. Nam quod dicit, oues simplices nominat boues, qui laborant sub iugo domini, pecora campi, plebs laicorũ: uolucres cœli, alta cogitantes, pisces maris, profunda rimantes. Hos omnes subiectos habens per passionē Christi ecclesia cōfiteſ admirabile nomē eius in uniuerſa terra. Ipsi gloria in sęcula sęculorũ Amen.

In finem pro occultis filiĩ, Psalmus David.

IX.

Onſitebor tibi domine in toto corde meo, narrabo omnia
c mirabilia tua. Lætabor & exultabo in te psallam nomini tuo altissime. In cōuertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur & peribunt a facie tua. Quoniam fecisti iudicium meum & causſam meam, sedisti super thronum qui iudicas iustitiã. Increpasti gentes & periit impius, nomen eorum deleſti in eternũ, & in sęculum sęculi. Inimici defecerunt frameę in finē, & ciuitates destruxisti. Periit memoria eorũ cum sonitu, & dominus in æternum permanet. Parauit in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit orbem terrę in equitate, iudicabit populos in iustitia. Et factus est dominus refugium pauperi, adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te domine. Psallite domino qui habitat in syon, annunciate inter gentes studia eius. Quoniam requirēns sanguinem eorum recordatus est, non est oblitus clamorem pauperũ. Miserere mei domine, uide humilitatem meam de inimicis meis. Qui exaltas me de portis mortis, ut annũciem omnes laudationes tuas in

TARIVS IN PSALMOS.

tuas in portis filiæ syon. Exultabo in salutarî tuo, infixę sunt gentes in interitu quę fecerunt. In laqueo isto quę absconderunt, cōprehensus est pes eorū. Cognoscetur dominus iudicia faciens, in operibus manuum suarū cōprehensus est peccator. Cōuertantur peccatores in infernū omnes gentes, quę obliuiscuntur deū. Quoniā nō in finē obliuio erit pauperis, patiētiā pauperū nō peribit in finē.

Exurge domine non confortetur homo, iudicentur gentes in conspectu tuo. Constitue domine legillatorē super eos, ut sciaut gentes quoniā hominēs sunt. Vt quid domine recessisti longe, despicias in oportunitatibus in tribulatione. Cū superbit impius, incenditur pauper, cōprehunduntur in consilijs quibus cogitant. Quoniā laudatur peccator in desiderijs animæ suę, & iniquus benedicitur. Exacerbauit dominū peccator, secundū multitudinē irę suę non quæret. Non est deus in conspectu eius, inquinatę sunt uia illius in omni tēpore. Auferuntur iudicia tua a facie eius, omniū inimicorū suorū dominabitur. Dixit enim in corde suo, nō mouebor a generatione in generationē sine malo. Cuius maledictiōe os plenus est amaritudine & dolo, sub lingua eius labor et dolor. Sedet in insidijs cū diuitibus in occultis, ut interficiat innocentē. Oculi eius in pauperem respiciunt, insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Insidiatur ut rapiat pauperē, rapere pauperē dum attrahit eū. In laqueo suo humiliauit eū, inclinauit se & cadet cū dominatus fuerit pauperū. Dixit enim in corde suo, oblitus est deus, auertit faciē suā ne uideat in finē. Exurge dñe deus, & exaltetur manus tua, ne obliuiscaris pauperē. Propter quid irritauit impius deū, dixit enim in corde suo nō requireret. Vides quoniā tu laborē & dolorē confideras, ut tradās eos in manus tuas. Tibi derelictus est pauper, orphanus tu eris adiutor. Cōtere brachiū peccatoris & maligni, queretur peccatū illius & nō inuenietur. Dñs regnabit in aternū & in seculū seculi, peribitis gentes de terra illius. Desideriū pauperū exaudiuit dñs, preparationē cordis eorū audiuit auris tua. Iudicare pupillo & humili, ut nō adponat ultra magnificare se hō sup terrā.

Nonus psalmus docet occulta filij in sancti symboli sacramēto, qui em suscepit fidē in mysterio absconditā, primo cōfitemur nō summis labijs, sed in toto corde suo, & narrat omnia mirabilia eius. Iā nō letat in rebus labentibus & caducis, sed dicit dño, Lætabor & exultabo in te, & psallā nomini tuo

ni tuo altissime, quia fecisti iudiciū meum, id est p me iudicasti, & caussam
obtinui, sedisti enim super thronū ut iudicares sententiā. Increpasti quod gen-
tes essemus, & peristi impius diabolus, quē in idolis colebamus. Nomen autē
idolorum delesti in æternum & in sæculū sæculi. Ibi defecerunt gladio uerbi
tui in finē & ciuitates destruxisti, templa eorū in toto orbe dum destruūtur,
omnis pene ciuitas in templis destructa est, sicut enim ecclesie in toto mun-
do positę ciuitates sanctorū sunt sic templa in toto mūdo posita ciuitates dē-
monū esse noscuntur. Peristi autē memoria eorū cū sonitu, dominus autem
in æternū manens parauit in iudicio sedem suam ut iudicet orbem terrę in
equitate. Non accipiens aliter dominum, aliter seruū, sed contemnens per-
sonas diuitum factus est magis refugium pauperum, eorum sane qui nouer-
unt nomen tuum. Non enim omnes pauperes non derelinques, sed non de-
relinques quęrētes te domine. Psallamus ergo domino qui habitat in syon,
id est, in ecclesia catholicis diffinitionibus sublimata, ibi adnunciemus mira-
bilis eius. In qua requirens sanguinē martyrum suorum quotidie dominus
memoratur nostri, nec obliuiscitur orationem pauperis dicentis sibi, uide
humilitatē meam de inimicis dēmonum natam, exalta me de portis mor-
tis, tollens cor meū a concupiscentiis carnis, ut adnunciē omnes laudes tuas
in portis filię syon, ut exultem in salute tua. Nam infixę sunt gentes in interi-
um quem fecerunt, opus manuum suarū adorantes, hi conuertentur in in-
fernum, quia obliuiscuntur dominū, qui non in finem obliuiscitur pauperē
cuius patientia non perierit usq; in finē. Nunc rogat spiritus prophetię, ut ex-
urgat dominus cōtra fortitudinē hominis, ut iudicet gentes in cōspectu suo.
Tollat eas ab ydolis, & statuatur eas in ecclesia. Constituat legislatorem super
eas, & sciant gentes quia dii non sunt quos colunt, sed sciant quia homines
sūt, quid, inquit, domine recessisti longe, ita ut despicias oportunitates in tri-
bulatione. In quo dum superbit impius, incenditur pauper. In quocumq; em
iudicio pauper & diues auditur, diuite superbiēte, pauper incēditur. Omnes
enim ipsum arguunt, illū autē laudant etiā peccatorē in desideriis animę suę,
etiā iniqua agentē benedicunt. Hic est peccator iritans dominū. Cū enim nō
solū non arguitur iniqua agens, sed etiā benedicitur, si quid autē interroga-
tus fuerit secundū multitudinem irę suę inquirat. Non est deus ante oculos
eius, polluitur uia eius in omni tempore, iudicia tua a facie eius abscedunt, et
ita omnibus inimicis suis dominatur, ut dicat in corde suo, non mouebo
in generatione sine malo, huius os maledictionibus plenū, nihilq; blandū
habens, contra pauperē in lingua eius labor est, sedet in insidiis cū diuitibus
alijs ad nihil aliud nisi ut interficiat innocentē, hoc sane quia diuites in suo cō-
silio faciunt, ut in laqueo suo capiant innocentē, & ideo iugiter clamādum
est, exurge domine & exaltet manus tua, ne obliuiscaris pauperem in fi-
nem, ut quid irritabit impius dominum, dixit enim in corde suo, non requi-
ret deus. Ille autē requirit, & considerat omnia, sed patienter agens expectat,
ut tradat eos in manus suas, & tollat eos de manibus dēmonum. Ipsi enim
dereli-

TARIUS IN PSALMOS.

derelictus est pauper, quem enim omnes despiciunt. Deo enim sine dubio derelinquunt, & orphanum patrem non habenti, ipse existit adiutor. Conterens brachium diaboli qui per phariseos quaesivit peccatum aliquod, unde argueret dominum & non inuenit. Dominus autem regnat in secula seculorum, & peribunt gentes de terra eius. Desiderium enim pauperum exaudiuit dominus, et desideria cordis eorum exaudiuit auris eius, ut iudicetur in ecclesia eius pupillo & humili, & ut non adponat homo ultra magnificare se super terram per ipsum dominum Iesum Christum, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem psalmus David

X.

In domino confido, quod dicitis animae meae, transmigra in montem sicut passer. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro rectos corde. Quoniam quae perfecisti destruxerunt, iustus autem quid fecit? Dominus in templo sancto suo, dominus in caelo se des eius. Oculi eius in pauperem respiciunt, palpebrae eius interrogant filios hominum. Dominus interrogat iustum & impium, qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. Pluit super peccatores laqueos, ignis, sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum. Quoniam iustus dominus, & iustitias dilexit, aequitatem uidit uultus eius.

Potuit dici ad David, ut in modum passeris montis inaccessibilis latebram quaereret tempore quo peccatores contra eum tendebant arcus, siue Saul siue Absalon suis innumerabiles inimici. Sed haec & ad nostram aedificationem trahentes, audiamus consilia sanctorum & ascensus in corde nostro ponentes migremus in montem a conualle fletus, ne nos in campestri loco apertos inueniant, qui parauerunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro rectos corde. Obscurum hic pro occulto posuit. Hi autem qui destruunt quae perficit dominus, hi sunt qui sagittare student rectos corde, & nos pro peccatis ista patiamur qui iustus est, quare affligitur, qui iustus est, quare fatigatur, quare percutitur? Quid enim mali fecit? agnus immaculatus dominus est, quem uos putantes qualemcumque hominem hominis arbitrio tradistis. Ipse autem in templo sancto suo est, id est, deus est in Christo mundum concilians sibi. In ipso templo sancto est quod de immaculata uirgine suscipiens sedet in caelis ad dexteram patris, & est in caelo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt ut interroget iustum & impium, & quamuis in isto saeculo gloriam sibi uindicerent peccatores, dum coeperit iudicium agitari habebunt talem pluiam super se, qualem psalmographus memorat, ignis & sulphuris & spiritus tempestatis. Iustus est enim dominus tunc qui nunc pius est, & aequitatem uidebit, qui nunc iniquitatem attendit. Post iudicium enim eius non erit peccatum nec uoluntas gloria aeterna qui regnat in saecula seculorum Amen.

In finem

In finem Psalmus David pro octaua.

XI.

Aluū me fac domine quoniā defecit sanctus, quoniā dimi-
 nutæ sunt ueritates a filiis hominū. Vana locuti sunt unus
 quisq; ad proximū suū, labia dolosa in corde, & corde locu-
 ti sunt. Disperdat dominus uniuersa labia dolosa, & linguā magni
 loquā. Qui dixerunt linguā nostrā magnificabimus, labia nostra
 a nobis sunt, quis noster dñs est? Propter miserā inopū & gemitū
 pauperū, nunc exurgā dicit dominus. Ponā in salutari, fiducialiter
 agā in eo. Eloquia domini eloquia casta, argentū igne exanimatū
 probatū terre purgatū septuplū. Tu domine seruabis nos, & custo-
 dies nos a generatione hac in æternū. In circuitu impij ambulant,
 secundū altitudinē tuam multiplicasti filios hominum.

Item undecimus psalmus pro octaua, id est, pro dominica die ponit. Sal-
 uū me fac domine, id est, exurge a mortuis quoniā defecit sanctus, defecit
 credens in te, & diminutæ sunt ueritates a filiis hominū. Ecce etiā custodibus
 corporis tui pecunias offerunt dicentes. Dicite eū furatū a discipulis, sed hæc
 dicētes, Disperdit dominus labia dolosa & linguā maliloquā. Qui dicūt lin-
 guā nostrā magnificabimus, labia nostra a nobis sūt. Id est nos suadebimus
 eum furatū, nos inter nos ista cōponimus. Iam enim dixerant de eo cū uidis-
 sent scriptū rex Iudeorū. Illi dixerant, quis noster dominus est? Nos dominū
 cēsare habemus, sed propter miserā inopū pro quibus passus sum, nunc ex-
 urgā dicit dominus. Et ponā in salutare meū ac fiducialiter agā in eo. Fiducia-
 liter, id est, passibilitate carens, nulli timori succubens. Ad hæc credens ecclē-
 sia in apostolis cantat æloquia domini. Ita sunt uera & casta ut argentū igne
 purgatum pro septuplo. Tu ergo domine quia mihi dixerunt. Non est no-
 ster dominus. Tu domine seruabis nos & custodies nos a generatione hac
 & in æternū. Nam sicut quando te humiliasti diminutæ sunt ueritates a filiis
 hominū, Ita quando ascendisti in cœlos, secundū altitudinē tuā multiplica-
 sti filios hominū, ut qui diminuti fuerant in descendente, multiplicati fierent
 in ascendente, qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

In finem psalmus David

XII.

Sq; quo domine obliuisceris me in finē, usq; quo auertis fa-
 ciem tuam a me? Quā diu ponam consilia in anima mea,
 dolorem in corde meo per diem? Usq; quo exaltabitur
 inimicus meus super me? respice & exaudi me domine deus meus.
 Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte, ne quan-
 do dicat inimicus meus, praualui aduersus eum. Qui tribulant
 me exultabunt si motus fuero, ego autē in misericordia tua speraui.
 Exultauit

TARIVS IN PSALMOS.

Exultauit cor meum in salutarī tuo, cantabo domino qui bona tribuit mihi, & psallam nomini domini altissimi.

EX quo inimicus generis humani per prauaricationē hominis primi super humanum genus dominationem obtinuit, obliuionē diuinā incurrit, quē obliuio non per passionem, sed per auersionem facta super humanū genus ut dixi, exaltationem inimico relinquere uidebatur. Verū quia aduentus filij dei ista aduersa pmittebatur excludere: In totius generis humani persona propheticum carmen exorat, ut respiciat, ut exaudiat, ut illuminet oculos qui obdormierant in morte, ut non dicat diabolus, praualui, obtinui, & ero dominus in æternum, qui tribulant me exultabunt si motus fuero, hoc est, si desperaui. Exultauit cor meū in salutarī tuo, id est, in domino nostro Iesu Christo filio tuo, & ipsi cantabo qui bona tribuet mihi, & psallam nomini eius altissimo, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem psalmus Dauid

XIII.

Ixit insipiens in corde suo, non est deus. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum. Dominus de coelo prospexit super filios hominum, ut uideat si est intelligens aut requirens deū.

Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, nō est qui faciat bonum nō est usq; ad unum. Sepulchrum patens est, guttur eorū, linguis suis dolose agebant, uenenum a spidum sub labijs eorū. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est ueloces pedes eorū ad effundendum sanguinem. Contritio & infelicitas in uis eorū, & uiam pacis nō cognouerunt non est timor dei ante oculos eorū.

Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatē qui deuorāt plebē meā sicut escā panis? Dominū non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore ubi non erat timor. Quoniā dominus in generatione iusta est, cōsiliū inopis confudistis quoniā dominus spes eius est. Quis dabit ex Syon salutare Israel? cū auerterit dominus captiuitatem plebis suæ exultabit Iacob & latabitur Israel.

ROgatus aduētus dñi in duodecimo psalmo. In terciodecimo præsenta-
tur, sed hunc uidēs humilē in habitu incredulus populus dicit in corde suo: nō est deus. In quo populo omēs declinauerūt, simul inutiles facti deuorabāt plebē dei uelut escā panis. Atq; psequētes ipsum dñm & eius Apostolos, illic trepidabāt timore, ubi nō erat timor. Obseruātes sabbata & baptis-
mata calicū & urceorū. Dei uero filū & eius discipulos ut diximus, psequē-
tes, cōfiteres se patrē habere Abrahā de genere nō de iustitia præsimebant.
Dñs autē in generatione iusta est, illi autē cōsiliū inopis cōfundentes, nō cōside-
rauerunt

rauerunt quoniam dominus spes eius est. Et licet propter nos pauper factus sit, tamē ipse est qui dedit ex Syon salutare Israel. Nō enim ex synagoga Sathanae salus nata est, sed ex Syon, quę est ecclesia domini, per quā conuertit dñs captiuitatē populi sui, ita ut lætetur Iacob in cōuersione sua, & exultet Israel in Christo Iesu qui regnāt in sēcula sēculorum Amen.

In finem Psalmus Dauid

XIII.

Omne quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur ueritatem in corde suo, qui non egit dolū in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum, & opprobriū non accepit aduersus proximos suos. Ad nihilū deductus est in conspectu eius malignus, timentes autem dominum glorificat. Qui iurat proximo suo & non decipit, qui pecuniā suā nō dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit. Qui facit hæc, non commouebitur in æternum.

OMnis maculatus ingreditur tabernaculū domini, & ibi immaculatus efficitur. Iesus autē immaculatus solus uirginē aulam ingressus, ipsum tabernaculū a maculis carnalibus liberauit, & dedit sanctificationē potius quam accepit, quoniam lex tota in decalogi summa concluditur, decem plures eius in isto psalmo formas expressit, quibus ea docuisse quæ fecisse probatur. Nam ingressu suo tabernaculū a maculis ementiū & uendentiū liberauit, & operatus est iustitiā, salutē hominis sabbato feriis preponēdo. Loquebatur autē ueritatē in corde suo, nihil cogitans, nisi uoluntatē patris. Nō egit dolū in lingua sua, siquidē ex lingua eius sermo egressus, cecis lumen, salutē egrotantibus, & uitā mortuis conferebat. Opprobriū non accepit aduersus proximū suū. Siquidē etiā Iudā osculo suscepit. Ad nihilū deductus est in conspectu eius malignus, prohibens utiq; bonū fieri. Timentes autē dominum ita magnificauit, ut daret eis potestātē filios dei fieri, iurauit & proximo suo & non decepit, quid iurauit? Illud sine dubio quod promissit, dicens: Amen dico uobis, quia si manseritis in sermonibus meis, iam non dicā uos seruos, sed amicos, & omnia quę promissit credentē in se proximū non decepit. Pecuniā uero suā non dedit ad usurā. Pecunię eius uirtutes sanitarū erant, quę non solū ipse ab ullo nihil accipiens exercuit, sed & ipsos discipulos suos taliter informauit, dum daret eis potestātē infirmos curandi ac mortuos suscitandi, diceretq;: Gratis accepistis gratis date. Munera super innocentes non solū non accepit, sed etiā ipse seipsum dedit redemptionē pro omnibus. Cōpletis ergo his decem uirtutū indicijs, in hoc de cælo & perfectionē impletā ostendit & adiecit dicens, qui facit hæc, id est, qui hunc imitatus fuerit non commouebitur in æternū. Ipsi gloria in sēcula sēculorū Amen.

Tituli

TARIVS IN PSALMOS.

Tituli inscriptio ipsi Dauid

XV.

Conserua me domine quoniā speraui in te, dixi domino, deus meus es tu, quoniā honorū meorum non eges. Sanctis qui sunt in terra eius, mirificauit omnes uoluntates meas in eis. Multiplicate sunt infirmitates eorū, postea accelerauerūt. Nō congregabo cōuenticula eorū de sanguinibus, nec memor ero nominū eorū per labia mea. Dominus pars hereditatis meę, & calicis mei tu es qui restituēs hereditatē meā mihi. Funes ceciderunt mihi in preclaris, etenim hereditas mea preclara est mihi. Benedicā dñm qui tribuit mihi intellectū, insuper & usq; ad noctē increpauerunt me renes mei. Prouidebā dñm in cōspectu meo semper, quoniā a dextris est mihi ne commouear. Propter hoc letatum est cor meū, & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe.

Quoniā nō derelinques animā meā in inferno, nec dabis sanctum tuū uidere corruptionē. Notas mihi fecisti uias uitę, adimplebis me lætitiā cū uultu tuo, delectationes in dextera tua usq; in finē.

A Quinquagesimo quinto psalmo usq; ad quinquagesimū nonum omnes habent tituli inscriptiones, sed non puras. Iste autē psalmus: sola tituli inscriptione prenotatur, qua ostenditur plus ad mysticam intelligentiā quā ad historicam decātatus, in quo aduertimus hominē profectum Iesum Nazarēnū ad passionē euntē, huius psalmi orationem effundere. Quamuis enim deus esset in Christo, mundū reconcilians sibi, tamen passibilitatibus subiacebat, et timore eaim et mœstitiā agebatur. Et ideo adloquēs diuinitatē adorat, dicens: Cōserua me domine, quoniā speraui in te, nō ad arrogantiam ductus pro immaculata cōscientia superbe sapui, sed dixi dño, deus meus es tu, & quāuis omnia opera mea, & omnia uerba mea & omnia cogitata mea bona sint, tamen tu qui me assumpsisti honorū meorū non eges. Non enim pro dei necessitate assumptus est homo, sed p hominis necessitate susceptus est deus. Hic autē homo qui adsumptus a deo inter omnes sanctos mirificauit uoluntates suas, ita ut omnium merita inestimabili uirtute transcendere, & nullū sibi pœnitens simile inueniret, & licet multiplicatę sunt infirmitates eorū, tamen exemplo domini accelerauerunt tendentes ad palmā, quos a sollicitate malorū segregans dominus dicit, Nō cōgregabo cōuenticula eorū de sanguinibus, id est, credentes in me, segregabo ab eis qui in effusione sanguinis delectant, nec memor ero nominū eorū per labia mea, negās eos corā patre & angelis. Dñs enim pars mea & passionis meę, id est, calicis mei. In quo funes ceciderūt, id est, sortes ceciderūt. Mihi in preclaris, in Apostolis sine dubio: Etenim hereditas mea tam preclara est, ut ipsi sint usq; hodie lux huius mūdi, in quibus benedicitur deus, qui ad hæc tribuit intellectum, nec solum

solum ea quæ lucida sunt, sed ex illa quæ occulta sunt, non a corde, sed ab ip-
sis renibus erudiebar, ut prouiderem dominum in conspectu meo semper.
Ipse est enim a dextris meis ne commouear, ut hoc quod peccatum nō feci,
nec dolus inuentus est in ore meo, nō humanitati, sed diuinitati adscribam.
Propter hoc delectatum est cor meum, & exultauit lingua mea, & ipsa caro
mea requiescit in spe, quoniam a dextris meis dominus, ut non commoue-
ar. Et ideo non derelinques in inferno animam meam, nec dabis sanctum
tuum uidere corruptionem, quia notas mihi fecisti uias qua itur ad æterni-
tatem, in quibus post tristitiam passionis adimplebis me lætitia cum uultu
tuo, & ascendens in celos dabis delectationes in dextera tua usq; in finem.
Ipsi gloria in sæcula sæculorum Amen.

Oratio Dauid

XVI.

Xaudi domine iustitiā meā, intende deprecationē meam.

e Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis.

De uultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui uideant
æquitatē. Probasti cor meū, & uisitasti nocte, igne me examinasti,
& nō est inuenta in me iniquitas. Ut nō loquatur os meū opera ho-
minū propter uerba labiorū tuorū ego custodiui uias duras. Perfi-
ce gressus meos in semitis tuis ut nō moueātur uestigia mea. Ego
clamaui, quoniā exaudisti me deus, inclina aurē tuā mihi & exaudi
uerba mea. Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in
te. A resistentibus dextera tuæ custodi me, ut pupillā oculi. Sub
umbra alarū tuarum protege me, a facie impiorum qui me adflixer-
unt. Inimici mei animā meam circumdederunt adipem suum con-
cluserunt, os eorū locutū est superbiam. Projicientes me nunc cir-
cundederunt me, oculos suos statuerunt declinare in terram. Susce-
perunt me sicut leo paratus ad prædā, & sicut catulus leonis habitās
in abditis. Exurge domine praueni eū & supplantā eum, eripe ani-
mā meā ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ. Domi-
nea paucis de terra diuide eos in uita eorū, & de absconditis tuis ad-
impletus est uenter eorū. Saturati sunt filijs & dimiserunt reliquias
suas paruulis suis. Ego autem in iustitia adparebo conspectui tuo,
faciabor cum adparuerit gloria tua.

Titulus orationem insinuat: In qua de iustitia & de iudicio a deo regulā
sumit, ut cum iudicat hominem homo. memor sit eum ad imaginem
dei factum, & non in labijs dolosis de uultu dei iudicium suum proferat, sed
oculi eius uideant æquitatem, non dicat, hic diues & hic pauper, sed dicat,
hic nocens,

TARIVS IN PSALMOS:

hic nocens, & hic innocens, etiam si patiatur aduersa, quia iustus iudex poterit factionibus fatigari, non iniustitia. Hic tamē etiam ignibus examinatus est, & non est inuenta in eo iniquitas. Quare? propter uerba, inquit, labiorum tuorum, quia ipse dixisti, Non accipies personam potentis in iudicio. Ergo propter hæc quę iussisti, etiam uias duras custodiendas credidi, non timendo minas carnificum, non timēdo iacturam omnium rerum. Verum quia qui permanens erit, hic saluus erit. Deprecor, ut perficias gressus meos in semitis tuis, ut non moueantur uestigia mea. Non timeam homines iniustos, & salua me a resistētibz dexterę tuę. Custodi me ut pupillam oculi, id est, in omni hora, in omni puncto, & sub umbra alarum tuarum protege me. Umbra alarū pro adfectu domus diuinę ponitur. A facie impiorū qui me afflixerunt, Impiorū Phariseorū intellige. Qui adipem suum cōcluserunt, id est, pingues facti. Os eorum loquutum est superbiā. Projicientes me, tunc de synagoga. Circūdederant me, nunc ut crucifigāt. Oculos enim suos statuerunt declinare in terram, & non considerantes cōclorum iudicem, sic susceperunt me, sicut leo paratus ad prędam, & sicut catulus leonis. Leonē populum sacerdotū, catulum leonis populum subditū sacerdotibus posuit. Illis frementibus super captū, illi seditiosa rabie deuorabant. Exurge domine, pręueni eos, suscitans Christum tuum, quo resurgente subuerter eos. Habet enina ruina hanc inuidia, ut euersum dicat susceptum suū, si hunc quem decipi studuit, uideat triumphantē. Eripe, inquit, animam meam ab impio, id est, a mortis iugo, & gladium inimicorū de manu tua euelle, frameā humanę literę, specialiter dicunt lanceā regis, nos autē frameā generaliter gladium in scripturis sanctis accipimus. Quod autem a paucis rogat ut separentur hi qui adfligunt, hæc ratio est, quod dum teneretur ait, Ego sum quem quęritis, hos dimittite, de quibus ipse dixerat. Multi quidē uocati, pauci uero electi. A paucis ergo hos persecutores meos diuide, & supplāta eos in uita ipso rum. Supplantatur qui priuilegiū amittit, sicut iacob Esau supplantatus est, nō per maliciā iacob, sed per contemptū Esau, qui tam pro nihilo habuit primatus, ut unius cibi uilissimi etiā precio computaret. Ita ergo et hi de absconditis dei quasi de porcina satiati sunt, nolentes dare reuerentiam mysterioris eius. Si enim scrutari cū reuerentia uoluissent uoces propheticas, agnum acciperent Christū, salutē suā in eius sanguine collocantes. Nunc autē quasi porcina execrabilē comedentes iudei, ita eo abusi sunt, in quo faciati ipsi sanguine eius, etiā ad paruulos suos reliquias criminis transfulerunt dicētes: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. Ecclesia autē execrans eos dicit, quod sit cum iustitia in conspectu dei, & satietur cum adparuerit dextera eius in Christo Iesu, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finē puero domini Dauid, qui locutus est domino uerba cantici huius in die qua eripuit eum dominus de manu inimicorum eius & de manu Saul, & dixit.

c Diligam

ARNOBII COMMEN/

diligam te domine fortitudo mea, dominus firmamentum meum & refugium meum & liberator meus. Deus meus adiutor meus, & sperabo in eū. Protector meus, & cornu salutis meę, & susceptor meus. Laudās inuocabo dñm & ab inimicis meis saluus ero. Circūdederunt me dolores mortis, & torrētes iniquitatis cōturbauerūt me. Dolores inferni circūdederunt me, præoccupauerūt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocaui dominū, & ad deū meum clamaui. Et exaudiuit de templo sancto suo uocem meam, & clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. Cōmota est & contremuit terra, fundamenta montiū conturbata sunt & cōmota sunt, quoniam iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius, & ignis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Inclinauit cœlos, & desceudit, & caligo sub pedibus eius. Et ascendit super Cherubim & uolauit, uolauit super pēnas uētorū. Et posuit tenebras latibulū suū in circuitu eius tabernaculū eius, tenebrosa aqua in nubibus aeris. Præ fulgore in conspectu eius nubes trāsierūt, grādo & carbones ignis. Et intonuit de cœlo dñs & altissimus dedit uocē suā, grādo et carbones ignis. Et misit sagittas suas & dissipauit eos, fulgura multiplicauit & cōturbauit eos. Et adparuerūt fontes aquarū, & reuelata sunt fundamēta orbis terrarū. Ab increpatione tua dñe, ab inspiratione spiritus irę tuę. Misit de summo & accepit me, & adsumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderūt me, quoniā confortati sunt super me. Præuenerūt me in die afflictionis meę, & factus est dominus protector meus. Et eduxit me in latitudinē, saluum me fecit, quoniā uoluit me. Et retribuet mihi dominus secundū iustitiam meam, & secundū puritatem manuum mearū retribuet mihi.

Quia custodiui uias domini, nec impiā gessi a deo meo. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo, & iustitias eius non reputaui a me. Etero immaculatus cū eo, & obseruabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi dominus secundū iustitiā meā, & secundū puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris, & cum uiro innocente innocens eris. Et cū electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Quoniā tu populum humilem saluum facies, & oculos superborū humiliabis. Quoniā
tu illumi

TARIVS IN PSALMOS:

tu illuminas lucernā meā domine, deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te eripiar a tentatione, & in deo meo transgrediar murum. Deus meus in polluta uia eius, eloquia domini igne examinata, protector est omnium sperantium in se. Quoniam quis deus, præter dominum, aut quis deus præter deum nostrum? Deus qui præcinxit me uirtute, & posuit immaculatā uiam meā. Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me. Qui docet manus meas ad prælium, & posuisti ut arcum aureum brachia mea. Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me. Et disciplina tua correxit me in finē, & disciplina tua ipsa me docebit. Dilatasti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata uestigia mea. Persequar inimicos meos, & cōprehendā illos, & non cōuertar donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Et præcinxisti me uirtute ad bellū, & supplāstī insurgētes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi deorsum, & odiētes me disperdisti. Clamauerūt, nec erat qui saluos faceret, ad dominum, nec exaudiuit eos. Et cōminuam eos ut puluerē ante faciem uenti, ut lutum platearū delebo eos.

Eripies me de cōtractionibus populi, cōstitues me in caput gētiū.

Populus quē non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, et claudicauerunt a semitis suis. Viuit dominus & benedictus deus meus, & exaltetur deus salutis meæ. Deus qui das uindictas mihi & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis. Et ab insurgentibus in me exaltabis me, a uiro iniquo eripies me. Propterea confitebor tibi in nationibus domine, & nomini tuo psallam dicam. Magnificans salutes regis eius, et faciens misericordiam Christo suo Dauid, & semini eius usque in sæculum.

Septimidecimi titulus indicat quidem historiā, quā qui melius quam in Psalmo canitur, scire uoluerit, Regū uolumina legendo, reperiet & qualiter pugnauerit & uicerit, & qualiter suorū omnium euaserit hostiū manus. Nostrū autē hoc est propositū, ut mystica moralibus admiscētes: tunc dicamus domino diligam te, cum omnibus amoribus finem quendā & terminum ponētes ipsi dicimus diligā te. Tunc enim uere erepti de manu omnium inimicorū nostrorum, id est, de manu omnium uitiorū, & de manu Saul, id est de manu principis huius mundi, dicimus deo diligā te. Interrogemus ta-

men dominū & dicamus: Quis est qui diligit te? Respondebit em̄ nobis per
Euāgelistā suū & dicit: Qui audit uerba mea & facit ea, hic est qui diligit me.
Ipse dicit, Dominus firmamentū meū, id est, de quo nō dubito. Ipse refugium
meū, ipse est liberator meus, ipsum laudans & ipsum inuocans ab inimicis
meis saluus ero. Deniq; præterita dicā ut futura nō dubitē, dum circundedis
sent me gemitus mortis, et iniquitates & dolores et laquei, clamaui ad eū cre
dens. Et exaudivit de tēplo sancto suo uocē meā, & clamor meus introiuit in
aures eius. Et ex hoc loco futuri iudicij qualitas panditur, cuius nos terror, si
credimus purgat. Tunc em̄ ita terra tremore cōcutitur, ut ipsa fundamenta
montiū cōturbent. Irascente em̄ dño, etiā ignis ipse ardescit, ut em̄ ignis om
nē materiā a facie sua facit exardescere. Ita ipse ignis a facie dei exardescet, cū
inclinauerit coelos & descenderit & coepit esse caligo sub pedibus eius. Cuius
eius: sine dubio eius qui ascēdit super Cherubin & uolauit super pennas uen
torū, quiq; posuit tenebras latibulū suū. Tenebras hic pro inuisibilitate po
suit, unde & sequit̄, In circuitu eius tabernacula eius, & tenebrosa aqua in nu
bibus aeris. Tūc erit grando simul et carbones ignis, cū tonuerit de coelo do
minus, et altissimus dederit uocē suā, mittet sagittas suas, ut dissipet eos, ut sul
gura multipl. cet, ut cōturbet eos. Tunc parebūt fontes aquarū, tunc parebit
quāta sit uirtus baptismatis, tunc cū reuelabunt fundamēta orbis terræ, Ab
inreparatione dñi & ab spiratione spiritus iræ eius. Tunc dicit ecclesia, misit
de summo & adsumpsit me de multitudine aquarū, unius em̄ aquæ sanctifi
catione me uoluit cōsecrari, per quā eripuit me de inimicis meis fortissimis,
& ab his qui oderūt me, quoniā cōfortati sunt super me. Præuenerunt me,
nāq; in die afflictionis meæ, tēpore quo gladius secuit pia uiscera matris, &
factus est dñs susceptor meus. Et produxit me ab angustiis in latitudine, libe
rauit em̄ me ab inimicis meis fortissimis, et retribuit mihi secundū iustitiam
meā, quia custodiui uias dñi usq; ad mortē, nec timens gladiū hominū im
pię gelli a deo meo. Iudicia ei eius semper ante oculos habui, & iustitias eius
nō repuli a me. Vnde & populus martyrū eius dicit, Ero immaculatus cum
eo. Cū eo utiq; qui immaculatus in cruce pro iniquitatibus nostris passus ē.
Et obseruabo me ab iniquitate mea, quā utiq; in martyrio deposui. Tunc re
tribuet mihi dñs secundū iustitiā meā, & secundū innocentia manuū mearū
in conspectu oculorū eius. Nā quod memorat. Cū sancto sanctus eris, non
ad illud respicit quod usitata uulgo sentētia dicimus, Cum quo aliquis iu
gitur, talis erit. Hæc quidē sententia uera est, sed nō pertinet ad interpretationē
præsentī uersuum. Hoc enim in loco si uis planū facere sensum canentis, Il
lud ad memoriā reuocabis, quod per prophetā dominus dicit ad popu
lū, Si ambulaueritis in conspectu meo recti, & ego uobiscum rectus ince
dā, si uero ambulaueritis peruersi, & ego uobiscum peruersus ero. Ipsi ergo
Psalmista loquitur, Cū sancto sanctus eris, cū innocēte innocens & cætera.
Vnde & adiecit, Tū em̄, inquit, populū humilē saluū facies, & oculos super
borū humiliabis. Verū, quia posuit tenebras latibulū suū, & uidere myste
ria scriptu

TARIVS IN PSALMOS.

ria scripturarū eius nō possumus, ipsi clamemus cū propheta, Quoniā tu il
luminas lucernā meā dñe. Sicut lucerna corporis oculus, ita lucerna animæ
mens est, in qua nisi oleū gratiæ suę Christus infuderit, poenitus lumen habe
re nō poterit. Lucernā ergo suam clamat propheta illuminari a dño, quæ si
acceperit lucendi materiā, ostendit foveas in quas incauti ruunt, & laqueos
in tenebris positos. In tenebris em̄ nisi lumē habuerit ambulans, aut offendi
culū incurrit, aut incursum penitus nō euadit, unde & propheta, Cū illumi
naueris, inquit, tenebras meas ita demū eripiar a temperatione, & in te deo
meo transgrediar muros, sicut Sampson clausis portarū ianuis intra muros
clausos per uirtutē dei transgressus est muros. Transgredimur & nos muros,
cū de isto corpore exeuntes, eos qui nos circūdant euadimus. In deo autē mi
gramus si impollutā uia uirtutis nostræ ambulauerimus, quia ipsa est uia dei,
in qua ambulantibus protector est omniū sperantiū in se. Ipse em̄ eos præcin
git uirtute, & facit immaculatā uia eorū ut fugiant quasi cerui. Quid fugiāt?
Sine dubio omne facinus. Om̄ re quippe peccatū ex abiectione uirtutis. Su
per excelsa uirtutis ascendunt, si tamen ipse doceat manus nostras in prælio,
quia sine rebellantibus ad refugium montium nō uenitur, & ponat ut arcū & greū
brachia nostra, ut in oratione non deficiant, quoniam dum sunt extensæ in
cruce, Amalech uincitur. Si ergo ipse eis dederit fortitudinem, ut quasi arcus
æreus in orationibus perseverent, non solū nos effugientes euadimus perse
quentes, sed nos persequimur inimicos nostros, & comprehendimus eos, &
nō cōuertimur donec deficiāt. Adfligimus eos, ut ante nos stare nō possint,
sed cadāt sub pedibus nostris, si tamē præcincti fuerimus uirtute ad bellū, tūc
insurgētes super nos, erunt subter nos. Et inimicorū nostrorū dorsa uidebi
mus fugientium, nō facies persequentium, ita ut cōminuamus eos ut puluerem
ante faciē uenti, & ut lutū platearū deleamus eos. Hęc omnia nobis per illū
euenient, qui posuit ut arcū & greū brachiū in cruce, & quotidie interpellat p
nobis. Ipse em̄ dicit ad patrē, Eripies me de cōditionibus populi increduli,
& cōstitues me in caput gentium. Et adiecit, Populus quē nō cognoui seruiuit
mihi. Magi crediderūt, quos deus nō dignatur cognoscere, & illis seruientibus
& munera offerētibz iudei abnegāt, & in eius persecutionibus perseue
rānt, sicut alieni mēti sunt mihi dicētes. Scimus quia a deo uenisti, & in ueri
tate doces, sed ista uerba eorū erant plena dolo mendacię, in quo inueterati
sunt, & claudicauerūt a semitis suis. A semitis utiqz, in quibus eos docuerūt
ambulare prophete, sed uiuit dñs, licet eū crucifigatis, & sepultū cernatis, ille
tamē resurget & uiuit, & exaltabit in cœlis deus salutis meę, ipse dabit uindi
ctā hęc ecclesię sue, ut subdat populos sub ea, & sit liberator eius a gentibus
iracundis, & ab insurgētibz super eā, & exaltet eā super petrā, ut portę infer
ni nō præualeāt aduersus eā. Et a uiro iniquo eripiat eā, id est, a prauo docto
re. Propterea cōfiteā ei in populis, & psalmū dicit nomini eius. Qui magnifi
cat salutare regis eius & faciet misericordiā Christo suo Dauid, cū ex semine
eius excitat regnū quod imperet in sæcula sæculorū Amen

ARNOBII COMMEN/

In finem Psalmus Dauid.

XVIII.

Eli enarrant gloriā dei, & opera manuum eius annunciat fir/
 c mamentū. Dies dei eructat uerbū, & nox nocti indicat sci
 entiā. Non sunt loquelæ neq; sermones, quorū non andiā
 tur uoces eorū. In omnē terrā exiuit sonus eorum, & in fines orbis
 terræ uerba eorū. In sole posuit tabernaculū suum, & ipse tanquā
 sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit ut gygas ad curren/
 dam uia suā, a summo cœlo egressio eius. Et occurfus eius usq; ad
 summū eius, nec est qui se abscondat a calore eius. Lex domini im
 maculata cōuertens animas, testimoniū domini fidele sapientiā pre
 stans paruulis. Iustitiæ domini recte latificantes corda, præceptū
 domini lucidum illuminans oculos. Timor domini sanctus perma
 nens in sæculū sæculi, iudicia domini uera iustificata in semetipsa.
 Desiderabilia super aurū & lapidem preciosum multū, & dulciora
 super mel & fauū. Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis
 illis retributio multa. Delicta quis intelligit: ab occultis meis munda
 me, & ab alienis parce seruo tuo. Si mei non fuerint dominati,
 tunc immaculatus ero & emundabor a delicto maximo. Et erunt
 ut cōplaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in cōspectu
 tuo semper. Domine adiutor meus & redemptor meus.

Sicut terreni narrauerunt gloriā hominum, ita cœlestes enarrant gloriā
 S dei. Sic autē propriū locum relinquētes magi stellæ indicio, narrabāt ipsi
 gloriā dei. Sed & cœli facti sunt Apostoli, habentes in se solem iustitiæ, & me
 rita in modum stellarum pro uarietate diuerso splendore radiātia. Iplis ergo
 narrantibus gloriā dei, opera manuum dei adnunciabant. Doctrinæ eo
 rum firmamentū, siue quia crux, quæ firmamentū est æternū opere manu
 um eius triūphauit & uicit, siue quia curabantur infirmi & fuscitabunt mor
 tui, opera manuum eius adnunciant firmamentū. Cum dies loquebat ad di
 em, & nox loquebatur ad noctē, quia sic de die in diē ibat, & nox loqueba/
 rur ad noctem uerbū, & de nocte in noctē, ut eius scientia pandereitur. Hæc
 simpliciter. Ceterū diei dies patris filius est, pater ergo eructauit uerbū, quod
 uerbū inuolutum in nocte uentris uirginei, inuolutum in nocte uentris sterilis
 Elizabeth sui indicauit scientiā. Hæc Apostoli prædicantes non fuit loquela,
 neq; sermo quorū non audirentur uoces eorū, ita ut uniuersarū gentium lo
 quaces dicerent de eis. Nōne hi uiri Galilæi sunt, & quomodo unusquisq; lin
 gua nostra audiuius eos loquentes magnalia dei? Horū autem sonum in
 omnē terram progressus est, & in fines uniuersi orbis uerba eorū pœnetra
 runt, tēpore quo dominus in solē posuit tabernaculum suum. In solem non
 istum

TARIVS IN PSALMOS.

istum qui ministerium diuinum exercens, horarum mensuras sub certa temporum norma discurrit, sed solē iustitiæ, qui in splendore uitę eternę virginę oēditus aluo, lumē uerū mentibus fulsit, & est egressus de uirgine sicut spōsus de thalamo. Hic exultauit ut gigas ad currendam uiam, immaculatus utiq; ambulauit in uia in lege domini a summo cœlo egressio eius. Non ex semine uiri, sed ex ore patris qui est in summo cœlorum, & occursum eius usq; ad summū eius. Non enim de oriente in occidentē, aut quasi de alto ad ima, sed de summo in summū, de alto in altū, & de uirtute in uirtutē, atq; a summo ad summū, nō erit qui se abscondat a calore eius. Nulla enim gens erit in hoc sēculo, ad cuius noticiā non attingat calor fidei Christianę, in qua est lex domini irreprehensibilis, conuertens animas, inuitās ab errore ad iter rectum, a mendacio ad ueritatem, ibi sunt iustitię lētificantes corda. Quid enim tam iustum gaudium cordis, quā hoc in quo iubemur omnia quę uolumus, ut faciāt nobis homines, eadē nos faciamus eis. Hoc pręceptū tam lucidum est, ut etiā cæcorū illuminet oculos, si tamen timor domini in nobis permaneat, per quē cōsideremus iudicia dei uera iustificata in semetipsa. Et desideremus ea super aurum & lapidē preciosum, & dulciora nobis fuerit super mel & fauū, quoniā qui seruus est domini, custodit ea & credit, quod in custodia pręceptorū dei retributio tam multa sit, ut non sint condignę passionēs huius temporis ad futurā gloriā, quę reuelabitur in nobis, si tamen lapsus nostrōs & delicta nostra intelligere studeamus, quod arguit Psalmista, nullum uelle intelligere delicta sua. Arguendo enim nō negādō cātauit dicens, Delicta quis intelligit? Sicut in centesimo sexto dicit, Quis sapiēs hęc intelligit? & hic ita, Delicta quis intelligit? Sepe enim temeritatem constantiā dicimus, et iniuriā libertatem uocamus, fatuitati simplicitatis nomen imponimus, & adulationem charitatem integerrimam adpellamus. Ad hęc da scrutantem cordis oculū, intelliget ista, & idcirco clamat, qui intelligit, Ab occultis meis munda me domine, quia ipsa quę in me sancta putantur, reatuq; subiacent, & ab alienis peccatis quibus adulando fomitē exhibemus, parce seruo tuo, quia si in me per adulationem nō fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & mundus ero a delicto maximo, quando autē sine adulatiōe loquutus fuero, tūc tibi placbūt eloquia oris mei. Tunc erit meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Nihil enim cogitat qui nō adulatur, nisi hoc, quod non timeat uidere deum, & ideo ipsi deo securus loquitur, & placebunt ei eloquia eius, quia meditatio cordis eis in cōspectu dei est. Et huic dicit, Adiutor meus & redemptor meus, qui regnat in sēcula sēculorū. Amē.

In finem psalmus Dauid

XIX

e Xaudiat te dominus, in die tribulatiōis, ptegat te nomē dei Iacob. Mittat tibi auxilium de sancto, & de Syon tueatur te. Memor sit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuū pingue fiat. Tribuat tibi secūdam cor tuum, & omne consiliū tuū confirmet. Latabimur

ARNOBII COMMEN.

Lætabimur in salutari tuo, & in nomine domini dei nostri magnificabimur. Impleat dominus omnes petitiones tuas. nunc cognoui quoniã saluũ fecit dominus Christũ suum. Exaudiet illũ de coelo sancto suo, in potentatibus salus dexteræ eius. Hi in curribus, & hi in equis, nos autẽ in nomine domini dei nostri inuocabimus. Ipsi obligati sunt & ceciderũt, nos autẽ surreximus & erecti sumus. Domine saluũ fac regẽ, & exaudi nos in die q̃ inuocauerimus te.

Christo eunti ad crucẽ dicit ecclesia, Exaudiat te dominus in die tribulationis. Homini utiq; qui se obtulit redemptionẽ pro oĩbus, Holocaustũ, ingt, tuũ pingue fiat, qd in altari crucis offers, & ita omne cõsiliũ tuũ cõfirmet, ut letemur in salutari tuo, & in nomine dñi dei nostri inuocemus te, cum resurrexeris a mortuis, saluũ enim facit dominus Christũ suũ, & ita erit i potentatibus salus dexterę eius, ut a dexteris suis latronẽ ad paradysum ducat. Alij cõfidunt in curribus, alij in equis, nos in nomine domini dei nostri magnificabimur, & illis cadẽtibus, nos resurgimus, q̃a rex noster saluus factus est, & resurgẽs a mortuis ascendit in cœlos, & sedẽs ad dexterã dei patris, exaudit nos in die qua inuocauerimus eũ, ipsi gloria in sęcula sęculorũ Amen.

In finem psalmus Dauid

XX.

Omne in uirtute tua lætabitur rex, & super salutare tuum
d exultabitur uehemẽter. Desiderium cordis eius tribuisti ei, & uoluntate labiorum eius nõ fraudasti eum. Quoniã prauenuisti eũ in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Vnam petijt a te, tribuisti ei, & longitudinẽ dierũ in sęculũ & in sęculum sęculi. Magna est gloria eius in salutari tuo, gloriã & magnũ decorem impones super eũ. Quoniã dabis eum in benedictionẽ in sęculum sęculi, lætificabis eum in gaudio eum uultu tuo. Quoniã rex sperat in domino, & in misericordia altissimi nõ cõmouebitur. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inueniat omnes qui te oderũt. Pones eos ut clybanum ignis in tempore uultus tui, dominus in ira sua cõturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Fructum eorũ de terra perdes, & semen eorũ a filiis hominum. Quoniã declinauerũt in temerem, cogitauerunt consilia quæ nõ potuerunt stabilire. Quoniã pones eos dorsum, in reliquijs tuis præparabis uultum eorum. Exaltabis domine in uirtute tua, cantabimus & psallemus uirtutes tuas.

Regem hoc in loco hominem perfectum adpellat nõ in uirtute sua, sed in uirtute eius lætantem qui eum adsumpsit, quia desiderium cordis eius tribuit

TARIUS IN PSALMOS:

tribuit ei, & voluntate labiorum eius non fraudauit eum, preuenit enim eum in benedictione dulcedinis. Amanti enim precepta eius, dulcis est, isque imperat sicut superius dixit: Super mel & fauorem ori meo. Benedictio ergo dulcedinis est corpus eius, gustate, ait, & videte quoniam suauis dominus, hoc autem quod dicit. Posuisti super caput eius coronam: Imitator Christi Paulus, hos adpellat gaudium suum & coronam suam, qui eius monita amplectabantur, quia Apostoli in eius gloria gloriabantur, de his dicitur, Corona imposita in capite domini, facta ex lapide precioso, sicut Ezechielis prophetia, & Iohannis Apocalypsis loquitur. Vnam petijt, de adsumpto homine ait, vitam enim positus in morte suscepit, & longitudinem dierum non usque ad senectutem, sed in seculum seculi. Magna enim gloria eius, in quo magna est non in arrogantia diuinitatis, sed in salute humanitatis, & ideo gloriam & magnam decorem imponens super eum, & dabis eum in benedictione eterna, quia sic sperauit in domino, & in misericordia eius commotus non est, ut pro salute generis humani etiam seipsum sacrificari permitteret, ex hoc loco pater ad filium loquitur, inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua illa quae in cruce clauos accepit, ipsa inueniat eos qui te oderunt, pone eos ut clicantur ignis, in tempore vultus tui. Tunc in ira tua conturbabis eos, & deuorabis eos ignis. Iudicii enim dies dum venerit, fructus eorum qui increduli perseverant, a terra perient. Nam eos fructificat in resurrectionis fructu, quos seminatos accepit in obitu, nam corpora nostra seminare Apostolus probat cum dicit, Seminat in corruptione, surgit in incorruptione, sed hi qui declinant in Christo mala, sicut tunc Iudei, & contra eum peruersitatis suae cogitant consilium. In die illa ponent in dorso & in reliquijs suis preparat vultum suum Hoc est, non in prima anastasi resurgunt cum sanctis, sed quod residuum fuit resurrectioni primae, in eo preparabit vultum illorum. Tunc laudes domino Iesu Christo offerentes in hymno, & ista verba cantabimus ut dicamus ei, Exaltare domine in virtute tua. Iam non in persona serui latibulum tuae virtutis obumbras, sed exaltare in virtute tua, & sentiant te vltorem qui nostrum te credere dubitant saluatorem tibi gloria in secula seculorum Amen.

In finem psalmus Dauid pro susceptione matutina. XXI.

Eus deus meus respice in me, quare me dereliquisti, longe a salute mea uerba delictorum meorum. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi. Tu autem in sancto habitas laus Israel. In te sperauerunt patres nostri, sperauerunt & liberaasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt, in te sperauerunt, & non sunt confusi. Ego autem sum uermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Omnes uidentes me deriserunt me, locuti sunt labijs, & mouerunt caput. Sperauit in domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam uult

d. eum.

eum. Quoniam tu es qui extraxisti me de uentre, spes mea ab ubere matris meae, in te proiectus sum ex utero. De uentre matris meae deus meus es tu, ne discefferis a me. Quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adiuuet. Circundederunt me uiruli multi, tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens & rugiens. Sicut aqua effusus sum & dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cera liquefscens in medio uentris mei. Aruit tanquam testa uirtus mea, & lingua mea adhaesit faucibus meis, & in puluerem mortis deduxisti me. Quoniam circundederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi uero considerauerunt & inspexerunt me, diuiserunt sibi uestimenta mea, & super uestem meam miserunt sortem. Tu autem domine ne elongaueris auxilium tuum a me, ad defensionem meam conspice. Erue a framea deus animam meam, & de manu canis unicam meam. Salua me ex ore leonis, & a cornibus unicornium humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiae laudabo te. Qui timetis dominum laudate eum, uniuersum semine iacob glorificate eum. Timeat eum omne semen israel, quoniam non spreuit, neque despexit deprecationem pauperis. Nec auertit faciem suam a me, & cum clamarem ad eum exaudiuit me. Apud te laus mea in ecclesia magna, uota mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, uenient corda eorum in saeculum saeculi. Reminiscetur, & conuertentur ad dominum, uniuersi fines terrae. Et adorabunt in conspectu eius, uniuersae familiae gentium. Quoniam domini est regnum, & ipse dominabitur gentium. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terrae, in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Et anima mea illi uiuet, & semine meum seruiet ipsi. Annunciabitur domino generatio uentura & annuntiabunt celi iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit dominus.

In passione sua positus dominus explanauit psalmi huius mysteria. Nam Hebraicis uerbis versiculū primū istius psalmi exprimēs, cetera quae sequuntur exposuit. Nā ibi legimus dicētes Phariseos, Sperauit in domino, eripiat eum, saluū faciat eum, quoniam uult eum. In ipsa passione circundederunt eum

TARIVS IN PSALMOS.

tunt eū vituli multi, id est, populi Iudeorum. Tauri pingues obsederūt eum, id est, principes sacerdotū. Aperuerunt super eum os suū dicentes, blasphemauit. Dederūt fremitū sicut leo rapiēs & rugiens. Dānabilis ille Cayphas princeps sacerdotū, ita fremuit, & vt vestimēta sua scinderet. Sicut aqua effusa sunt ossa eius. Bene posuit aquā, quia nihil nouit corpus Christi, nisi peccata lauare. Factum est cor meū sicut cera liquefēs in medio ventris mei. Cera dum soluta fuerit ab igne nō perit, vt ceterę species ab igne semel incēse in cinerē redigūtur, cera vero cū arserit, ad hoc redit quod fuit. Sciens ergo se perire nō posse. Sicut cera, inquit, liquefactū est in medio ventris mei. Aruit velut testa virtus mea, Nō dixit fractū est velut testa, nam sicut fractura eius irremediabilis est, ita cōstura laudabilis inuenitur. Et ideo quanto plus aruerit figuli opus, tāto melior & solidior inuenit. Aruit ergo in igne tribulationis, velut testa, virtus mea Et lingua mea adhēsit faucibus meis. Tacēs quasi reus inclinato capite falsos testes in cōspectu iudicis nō repellēbā, qui in puluere mortis deduxerunt me. Et circūdederunt me quasi canes multi, & ita in cōcilio malignitatis suę obsederunt me, vt foderēt manus meas et pedes, & dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi etiā cōsiderarēt & cōspicerēt me, ac diuidederent sibi vestimēta mea, & super vestimentū mitterēt sortē. Nescio cū qua animi presumptiōe, o sceleratissimi Iudei, psalteriū in vestris canitis synagogis. Cōsiderate miseri hunc esse dominū quem negastis, & vel tarde timētes dominum. Laudate eum, vniuersum semen Iacob magnificate eū. Timeate eū vniuersum semen Israel, Non enim spernit precem vestrā tantū, vt in cruce positus pro crucifigentibus oret, vt sit laus eius in ecclesia magna, & vota sua reddat corā timentibus eū. Dū edent corpus eius pauperes spiritu vt fatiētur & facti diuites. In fide laudent dominū, requirētes eū & viuāt cor eorū in æternū, Et per hos conuertant ad dñm vniuersi fines terrę, vt adorerent in cōspectu eius, nō sola Iudei, sed omnes patrię gentiū, quoniā dñi est regnū, & ipse dominabit gentiū. Ecce schola Christi in pauperibus discipulis celebrata, nunc schola phariseorū exurgite & videte manducantes & māducantes illi manducauerūt & saturati sunt, & laudauerunt dñm requirentes eū. Isti autē manducauerunt, & adorauerunt omnes diuites terrę. Et ideo in cōspectu dē cadent omnes qui descendunt in terrā. Descensus em̄ terrenus hominibus famulatur, nostra autē anima deo seruiat, & ipsi viuāt. Semē vero nostrū ipsi seruiat in castificatione cōtinentię, vt annunciemus dño generationē venturā, id est, futurā sanctorū gloriā cogitemus, Et annūciemus iustitiā dei fratribus ac filiis, etate & omni populo, qui nascetur, quē fecit dominus deus noster, qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

Psalmus Dauid.

XXII.

d Ominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuę ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me, animam meam conuertit. Deduxit me super semitas iustitię
d 2 propter

propter nomē suū. Nā & si ambulauero in medio umbræ mortis, nō timebo mala, quoniā tu mecū es. Virga tua & baculus tuus, ipsa me cōsolata sunt. Paraſti in cōspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulāt me. Inpinguasti in oleo caput meū, & calix meus inebrians quā preclarus est. Et misericordia tua subsequetur me, oibus diebus uitæ meæ. Et ut inhabitē in domo dñi in lōgitudine dierū.

Qui in vicesimo primo psalmo habuimus tribulationē passionis. In vicesimo secūdo psalmo lætitiā resurrectionis accipiamus, vt quia ibi ſeminauimus lachrymas patietis dñi, hic metamus gaudia resurrectionis. Dicāt qui volūt, Reget me ager meus, & nihil mihi deerit. Dicat alius, Reget me negociatio mea, aut milicia mea, aut idustria mea, aut ars mea, aut literæ meę, & nihil mihi deerit. Nos dicamus cum ecclesia. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Vox ergo ista contemnentis est, si habet, aut habere nolentis, si nō habeat. Alioquin mentit in carmine, qui aliud exoptat in voto. Si enim studio agit, vt eū quæcūq; terrena opera regant, non satis integre dicit, Dominus regit me. Perfectorū ergo ista vox est, quā ecclesia de domini passione suscepit. In loco pascuę collocata, sup aquā refectionis educata. Vbi eū abundat fons, ac largis profluit uenis, ibi viriditas, ibi amēnitās, ibi reſectio. Hęc autē mihi euenient, quia per passionē suā animā meam conuertit. Deduxit me super ſemitas iustitię, propter nomen suū. Nam & si ambulē in medio umbræ mortis, iam nō timebo mala, quoniā tu mecū es, qui mortis imperiū subiugaſti. Quid nūc habeat intra ſe ecclesia videamus. Habet virgā vnde minatur delinquēt. Habet baculū vnde subueniat pœnitenti. Habet mensam vnde det panem credenti. Habet oleū vnde impinguet caput in libertatē conscientię præſument. Habet calicē vnde inebriet prædicantes sermonē, ita vt cū sit hora diēi tertiā iā ille in prædicatione ſua ebrius æſtimetur. Habet misericordiā dei, quæ subsequat eū omnibus diebus uitæ ſuę, & vt inhabitet in domo domini in lōgitudine dierū ſuorū, laudās dōminum Ieſum Chriſtū, qui regnat in ſecula ſæculorū Amen.

Psalmus Dauid in prima ſabbati.

XXIII.

Omini eſt terra & plenitudo eiꝯ, orbis terrarū, & uniuersa
d si qui habitant in eo. Quia ipſe ſuper maria ſonduiit eum,
& ſuper flumina præparauit eum. Quis alcendet in montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eiꝯ. Innocens manibus
& mundo corde, qui non accepit in uano animā ſuam, nec iurauit in dolo proximo ſuo. Hic accipiet benedictionē a domino, et miſericordiā a deo ſalutari ſuo. Hęc eſt generatio quærentiū eū, quærentiū faciem dei Iacob. Attollite portas principes ueſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex glorię. Quis eſt iſte rex glorię?
do/

riæ: dominus fortis & potens in prælio. Attollite portas principes uestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ: dominus uirtutum ipse est rex gloriæ.

Vlcelimus tertius psalmus in introitu suo sup ipsum limen posuit titulu de prima sabbati. In qua die dixit dominus, Fiat lux, in qua panẽ angelorum mādūcauit homo, In qua ipse dominus resurrexit a mortuis. Quẽ dĩ es idcirco in titulo ponitur, quia in ipsa lucratus est terrā, quam in principio fecerat orbem terrę, & omnes qui habitāt in ea. Quomodo autẽ lucratus sit, si requiris, respōdet per aquā & spiritũ sanctum, Ideo clausa maria nominat sinum aquarũ omniũ vnũ, q̃a sicut omnia flumina vnũ hũc habent sinũ, ita omnia vnũ hũc habent spiritum sanctũ. In quo sunt homines innocẽtes manibus & mũdo corde. Et sicut qui ibi ingressus non fuerit, in vanũ accipit animā suā, si tamen nō iurauerit in dolo proximo suo, q̃a per baptisma/ tis donum, pximus ei efficitur spiritus sanctus. Per hũc promittit se renũciare diabolo, & omnibus pompis eius. Iurare ergo est ius cōstituere, quo renun/ ciata abstinentur, & promissa seruātur. Ista nō iurauit in dolum pximo suo, quomodo, pximus factus est spiritui sancto: quia is qui longe erat, factus est prope, Et q̃ factus est prope, iurauit huic pximo, quādo accepit benedi/ cionem a domino, & misericordiā a deo saluari suo. Et factus est filius dei in generatiōe quærentiũ dominum, & requirentiũ faciem dei iacob. Iam isti di/ citur, Tollite portas principis uestri. Abijcite exemplum Adæ, qui est prin/ eeps uester secundũ carnem, & eleuamini portæ æternales, habentes regẽ glo/ riæ potentem & fortem & potentem in prælio, vinctem vitia, & nutrito/ res eorũ, spiritus nequam. Tollite ergo portas principis uestri, sicut porta/ uimus imaginẽ terreni, portemus & imaginẽ cœlestis. Quis est iste rex glo/ rię: Christus filius dei ipse est rex glorię. Excludẽs principem ignominie, qui deiecit simulachrorũ templis, ueluti portis principis diaboli, eleuauit por/ tas æternales sanctę ecclesię catholię, in qua regnat rex glorię. Si interrogas quis est iste rex gloriæ: respondebit Apostolus, rex omniũ ad salutem Chri/ stus filius dei qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

in finem Psalmus Dauid

XXIII

Dte domine leuaui animam meam, deus meus in te confi/ do non erubescam. Neq; irrideāt me inimici mei, etenim uniuersi qui sustinent te non cōfundentur. Cōfundantur omnes iniqua agẽtes, superuacue. Vias tuas domine demōstra mi/ hi, & semitas tuas edoce me. Dirige me in ueritate tua, & doce me quia tu es deus saluator meus, & te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum dñe, & misericordiarum tuarũ quæ a sæculo sunt. Delicta iuuentutis meę, & ignorantias meas, ne memineris.

d ; Secundum

ARNOBII COMMEN/

Secundum misericordiam tuam memento mei tū, propter bonitatem tuā domine. Dulcis & rectus dominus, propter hoc legē dabit delinquentibus in uia. Diriget māsuetos in iudicio, docebit mites uias suas. Vniuersæ uiaē domini misericordia & ueritas requirētib; testamentum eius, & testimonia eius. Propter nomen tuū domine propiciaberis peccato meo, multū est enim. Quis est homo qui timet dominum, legē statuit ei in uia quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur, & semen ipsius hæreditabit terrā. Firmamentum est dominus timentibus eum, & testamentum ipsius ut manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum, quoniā ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicatę sunt, de necessitatibus meis erue me. Vide humilitatē meā & laborem meū, & dimitte uniuersa delicta mea. Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me. Custodi animā meā & erue me, non erubescam quoniā speraui in te. Innocentes & recti adhæserunt mihi, quia sustinui te. Libera deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

AB omnibus terrenis lucris, ab oībus quę videntur bona huius mundi, subducēs animā meam, ad te eam domine leuaui, iam non cōfidens in nūmo, in domo, in negotio, in militia, in facultatibus, sed in te cōfidens peto, ut non erubescā dū de corpore exiero, quia ibi cōfusio ęterna est. Nō ibi de me irrideāt inimici mei, quia hi qui te solū cōtemptis oībus expectāt, non cōfundentur, ibi eū cōfundent iniqui & facientes vana. Et quoniā te duce dñe peruenit ad vitam, Vias tuas quas tu ambulasti notas fac mihi, ut per ipsas ambulem, & semitas tuas edoce me, ut in ipsis incedā. Et ut hoc ipsum faciā, tu me dirige in ueritate tuā, & tu doce me, quia tu es deus saluator meus. Non eū sustineo alium præter te tota die, id est, omni die. Memor ēto dñe misericordiarū tuarū, quę a sæculo sunt, & sicut oībus fuisti misericors, ita quoq; mihi, ut peccata iuuentutis meę & ignorātię ne memineris, sed secundū magnā misericordiā tuā memor mei sis, nō propter merita mea per amaritudinem meā peream, sed quia ipse dulcis & rectus es, & uniuersæ uiaē tuę misericordia & ueritas quęrentibus testamentū tuū. Et testimonia tua peto, ut propitiussis peccato meo, multū est enim. Ideo ego enim cōtempti viā meā, & elegi viā tuā, & animā meā ad te leuaui, ut anima mea in bonis cōmoretur, & semen meū illā terrā possideat quā nō comedit draco, quæ nō est sinus mortuorū, quæ nō generat spinas, sed in qua est dñs firmamentū timentibus se, & testimoniū ut manifestetur illis. Et quia hæc desiderātib; laqueus ponit ab inimico, Oculi

TARIVS IN PSALMOS.

co, Oculi mei semper ad dominū, quoniā ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me & miserere mei, quoniā unicus & pauper sum ego. Omnis g plus in gemitu & in oratiōe incūbit, unicus & pauper est, & tribulatiōes cordis eius multiplicātur, memor omniū quę agūtur in sēculo, clamat, ut de sēculi necessitatibus liberet. Et ideo vide, inquit, humilitatē meā, & laborē meum, & dimitte oīa peccata mea. Respice, inquit, inimicos meos, q̃a multiplicati sunt, & odio iniquo oderūt me. Humilem deo dæmones plequūtur, & odio iniquo infestāt. Et ideo custodi, inquit, animā meā, & eripe me, ut non cōfundar, quoniā spero in te. Innocētes & recti adhareāt mihi, quoniā sustinēo te dñe, q̃a liberas Israel ab oībus angustijs suis. Iam qui innocentibus & rectis adheret, & sustinet dominū, Israel efficiē, id est, uidens deū, & ideo iam Israel factus, redimitur ab omnibus angustijs suis, Per dominū nostrum Iesum Christum, qui regnat in sēcula sēculorū. Amen.

Psalmus David

XXV.

Vdica me domine, quoniā ego in innocentia mea ingressus sum, & in dño sperans nō infirmabor. Proba me domine, & tempta me, ure renes meos & cor meū. Quoniā miseri/cordia tua ante oculos meos est, & cōplacui in ueritate tua. Nō sedi cū cōsilio uanitatis, et cū iniqua gerētibus nō introibo. Odiui ecclesiā malignantiū, et cum impijs nō sedebo. Lauabo inter innocentētes manus meas, et circundabo altare tuum dñe. Vt audiā uocem laudis, et enarrem uniuersa mirabilia tua. Domine dilexi decorē domus tuę, et locū habitatiōis glorię tuę. Ne perdas cū impijs animam meā, et cum uiris sanguinū uitā meā. In quorū manibus iniquitates sunt, dextera eorū repleta est muneribus. Ego autē in innocentia mea ingressus sum, redime me et miserere mei. Pes enim meus stetit in directo, in ecclesijs benedicam te domine.

Vdica me domine, non essem ausus dicere, nisi misericordia tua ante oculos meos esse. Certus ergo qđ iudicia tua adiuuent me ideo ausus sum dicere, ludica me, istę duę res dant fiduciā Christiano, ut misericordiā dei ante oculos habeat, & cōplaceat in ueritate catholicę fidei, nō sedeat in cōcilio hereticorū, sed lauet inter catholicos manus suas, ut circūdet altare domini, ubi audiat vocē laudis, & narret omnia mirabilia dei, & dicat dño. Cū exiero de corpore, noli perdere cum impijs animā meā, q̃a dilexi decorē domus tuę, & odiui congregationes malignorum, nō pereat cum uiris sanguinum uita mea, eorum qui in iudicio sedentes acceperūt munera, ut puererent iudicium. Ego enim nullum in iudicio nocui, redime me, & miserere mei. Pes enim meus stetit in uia recta, in recta fide, in ecclesijs benedicā dominum, qui regnat in sēcula sēculorū. Amen.

In finem

In finem psalmus David priusquam liniretur. XXVI.

Ominus illuminatio mea, & salus mea quē timebo. Dominus protector uitæ meæ, a quo trepidabo. Cum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si cōsistat aduersum me castra, nō timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælum, in hoc ego sperabo. Vnā peti a domino hanc requirā, ut inhabitem in domo domini, omnibus diebus uitæ meæ. Ut uideā uoluntatē domini, & uisitem tēplum eius. Quoniā abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum p̄texit me, in abscondito tabernaculi sui. In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meū sup̄ inimicos meos. Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hostiā uociferationis, cantabo & psalmū dicam dño. Exaudi dñe uocē meā quā clamaui ad te, miserere mei, & exaudi me. Tibi dixit cor meū, exquisiuit te facies mea, faciem tuā domine requirā. Ne auertas faciē tuā a me, ne declines in ira a seruo tuo. Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neq; despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me, dñs autē adsumpsit me. Leu gem pone mihi domine in uia tua, & dirige me in semita recta propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniā insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Credo uidere bona domini, in terra uiuentium. Expecta dominum, uiriliter age, & cōfortetur cor tuū, & sustine dominum.

Psalmi titulus habet positum, prius quam liniretur. Soliū est homini in potētatu posito recordari quid egerit dū pauper esset. Prius ergo quam liniret, recordat iam unctus, & dicit quæ cogitatio eius fuerit, priusq; liniret hoc ordine, quasi qui diceret, si priusq; unctus essem, septē fratres mei magni uiri ab uactione recusati sunt, & mei curā deus gessit, ut parū & pusillū eligeret & ungeret, nunc ipso illuminante mihi, & fugante a me tenebras, ego quē timebo. Ille defendēte me, a quo trepidabo: etiā si p̄ximent mihi a Saul missi, ut edāt carnes meas, qui tribulāt me, & inimici mei ipsi infirmati sunt, & ceciderunt. Si etiā prælum exurgat aduersum me, ego in illuminatione dñi sperabo. Vnum hoc est quod postulo dñm, & hoc requiro, ut uideam quid placeat dño, sciam uoluntatē eius, & uideā protegi templū eius, ut qui ad eū confugerit, honoretur, & ab hostium manibus nō possit inde eripi tantam reuerentiam habeat ecclesia dei, ut etiam ab hostibus honoretur, ut abscondi possim in tabernaculo eius in die malorū, & sup̄ petram exaltetur, ut portē inferni

TARIVS IN PSALMOS.

infernī nō preualeant ei, ut exaltetur caput eius super inimicos eius, & cū/ cum meam & immolem in tabernaculo eius, hostiam iubilationis, & cantem in ea, & psallam domino, & fundens in ea preces, securus dicā domino: Mi/ serere mei & exaudi me. Si tamen dei se amatorem ostendens inuisibili, inui/ sibiliter clamet, sicut Moyses ore, inquit, tacebat, sed corde clamabat, unde ait dominus ad eum: Quid, inquit, clamas ad me? Sic & in isto loco amator dei, non quærens ulla mundi speciem, sed solam Christi pulchritudinem concupiscens, ea uerba quæ amatores solent eis, quos diligūt, dicere sermo/ nibus lingue, ita iste sermonibus exclamat cordis, dicens: Tibi dixit, cor me/ um, quæsiui uultum tuum, non auertas faciem tuam a me, ne declines in ira a seruo tuo: Egi enim talia quibus iuste iratus a mea cōcupiscentia auertaris, sed quasi misericors adiutor meus es tu, ne derelinquas me, neq; despicias me deus salutaris meus. Vide autem qualem amorem deo offerat, legimus: Quia relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori, ita hic, quia adamauit dominū: Pater, inquit, meus & mater mea dereliquerunt me: Do/ minus autem adsumpsit me, etiam quasi tu, o domine, quem derelictū a pa/ rentibus adsumpsisti, Legem pone mihi in uia tua, ostende quid uelis, quid nolis, quid diligas, quid odias. Fieri enim poterit ut obsequendi uoto offen/ dam, si qualiter debeā ante non discam. Et quia inimici mei nihil aliud stu/ dent, nisi ut te offenso, illi super me habeāt potestatem. Hoc rogo, ut dirigas me in uia recta propter inimicos meos, ut non tradas me in animas perse/ quentium me, quia insurrexerunt in me testes iniqui. Ostendunt mundi pul/ chritudinem, quæ cū sit mortalis in gustu, speciosa est in adspēctū, & men/ tita facie decepit inspectorem. Ego autem qui hæc contemno, credo quod ui/ deam bona domini in terra, non mortalium, sed uiuentiū. Ad hæc respon/ dit in antiphonia spiritus sanctus, Si ergo credis uidere bona domini in ter/ ra uiuentium, expecta dominū, age uiriliter, confortetur cor tuum, & susti/ ne dominum, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

Psalmus ipsi Dauid

XXVII.

a De dñe clamabo, deus meus ne sileas a me, ne quando ta/ ceas a me, et adsimilabor descendantibus in lacū. Exaudi dñe uocem deprecationis mee, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templū sanctum tuū. Ne simul tradas me cū pecca/ toribus, et cū operantibus iniquitatē ne perdas me. Qui loquūtur pacē cum pximo suo, mala autē in cordibus eorū. Da illis secundū opera eorum, et secundum nequitia adinuentionum ipsorū. Secun/ dum opera manuum eorum tribue illis, redde retributionē eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini, et in opera manū eorum destrues illos, et non edificabis eos. Benedictus dominus, e quoniam

quoniā exaudiuit uocē deprecationis meae. Dominus adiutor meus, & protector meus, & in ipso sperauit cor meū, & adiutus sum. Et reflooruit caro mea, & ex uolūrate mea cōfitebor ei. Dñs fortitudo plebis suae, & protector saluationum Christi sui est. Saluum fac populum tuum domine, & benedic hæreditati tuae, & rege eos, & extolle eos usq; in æternum.

In dei filio perfectū deū, perfectū hominē cōfitemur, quē hominē interiore suū alioqui in isto psalmo aduertimus, in quo clamat simul cū peccatoribus, ne rradat qui peccatū nō fecit. Et quia dolus in ore eius nūquā fuit, hoc orat, ut dū similis fuerit descendentibus in lacū, hoc est, cū similis fuerit sepultus nō habeat partē cū his, qui loquūtur pacē in ore, & in corde fabricāt mala, sicut ludas fecit. Da illis, inquit, secundū opera eorū, quia opera dñi nō intellexerūt, & quē videbāt mortuos suscitare, dicebāt, Hic homo nō est a deo. At Iesus dicebat eis. Si uerbis nō creditis, uel operibus credite. Illi autē nō intellexerūt in opera dñi, & ideo destruent, nec ædificabunt, quia dñs suscitauit Iesum a mortuis, & reflooruit caro eius, & ex uolūrate sua cōfessus est illi. Omnia em̄ quæ passus est, pro uolūrate sua passus est, sicut ipse ait, Potestatem habeo ponēdi animā meā, & iterū adsumēdi eā. Et ideo ait, Ex uoluntate mea cōfitebor illi Ipse est, em̄ fortitudo plebis sue, quia dicta factis impleuit. Dixit se passurū, & passus est, moriturū, & mortuus est, surrecturū, et a mortuis resurrexit, excludēs infirmitatē trepidationis, & dans fortitudinē propriā sine uolūtatis. Quia protector salutariū Christi sui est, quia ille sine dubio qui est deus in Christo, mundū cōcilians sibi, saluans populū suū cōferendo salutē animæ & corporis, & benedicēs hæreditatē suā, gentes a subiectione dæmonū liberādo, ut regat eos, & extollat eos usq; in secula filius dei cū patre & spiritu sancto, regnans per omnia secula seculorū Amen.

Psalmus Dauid in consummatione tabernaculi. XXVIII.

Deserte domino filij dei, adferte domino filios arietum.

a Adferte domino gloriā & honorē, adferte domino gloriā nomini eius, adorate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas, deus maiestatis in tonuit, dominus super aquas multas. Vox domini in uirtute, uox domini in magnificentia. Vox domini confringentes cedros, & cōfringet dominus cedros libani. Et cōminuet eos tanquam uitulum libani, & dilectus quem admodū filius unicorniū. Vox domini intercidētis flammā ignis, uox domini cōcutiētis desertū, & cōmouebit dominus desertū Caldes. Vox domini praparentis ceruos, & reuelabit condensa, & in templo eius omnes dicent gloriā. Dominus diluuiū inhabitare facit, &

TARIVS IN PSALMOS.

cit & sedebit dominus rex in æternū. Dominus uirtutem populo suo dabit, dominus benedicet populo suo in pace.

Titulus cōsummatōne tabernaculi memorat. Cōsummatio tabernaculi, finis mūdi est, in quo offerūt deo filij dei filios arietū. Filij arietū agni sunt, qui ponunt ad dexterā, ut gloriā & honorē, & gloriā nomini eius offerētes in operibus pijs quæ gesserūt, adorēt dñm, iam nō in ædificijs manu factis, sed in aula sancta eius id est in Christo Iesu, in quo habitat plenitudo diuinitatis. Vox domini super aquas. Quādo Iesus baptizatus est, pater cœlis apertis & spiritu sancto in specie colūbe veniēte, vox dñi super aquas facta est dicēs, Tu es filius meus. Deus maiestatis intonuit, hoc est, dedit uocē super aquas, id est, super sectas gentiū, ut finiātur in uirtute & in magnificētia Christi Iesu. Quicūq; autē rebellis extiterit, & elatus sicut cedrus libani, cōfringetur & cōminuetur sicut cedrus libani. In libano sacrificantes usq; hodie turpissimæ Veneri, vitulorū virilia amputant, et in eius sacrificio huiusmodi incensa supponūt, mercedē quā oportuit erroris sui, deæ suæ exhibēt meretrici. Ita ergo cōminuitur tanquā vitulus libani, qui castitatē Christi cōtemperint, & ut dilectus sicut filius unicorniū erunt. Quibus vox placuerit intercidētis flammā ignis, id est, quibus vox placet baptismatis gratiam cōferentis, quæ in concussione solitudinis cœpit. In deserto enim Iordanis fluenta dei filius benedixit, & commouit desertū oppidi breuissimi in confinio eremi constituti, quod adpellatur Cades. Ibi vox domini preparauit cernos qui festinarent ad fontes aquarū, ubi reuelauit ea quæ erant condensa, id est, occulta, ut his reuelatis, in templo dei, quibus reuelata sunt omnes dicāt gloriā & consiteantur, quia dominus in diluuiō habitat, id est, in aqua quæ diluit crimina, & in eodē diluuiō sedebit rex in æternum, ibi uirtutem populo suo dabit, suo inquam, credenti sibi, ibi benedicet plebem suam in pace, qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

Psalmus cantici in dedicatione domus Dauid. **XXIX.**

Xaltabo te domine, quoniā suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus meus clamaui ad te, & sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meā, saluasti mea descēdentibus in lacū. Psallite dño sancti eius, & cōfitemini memoriæ sanctitatis eius. Quoniā ira in indignatiōe eius, & uita in uolūtate eius. Ad uesperū demorabit̃ fletus, & ad matutinū latit̃ia. Ego autē dixi in abūdātia mea, nō mouebor in æternū. Dñe in uolūtate tua præstitisti decori meo uirtutē. Auertisti faciē tuā a me, & factus sum cōturbatus. Ad te dñe clamabo, & ad deū meū deprecabor. Quæ uilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. Nunquid consitebitur tibi puluis, aut annuntiabit

e : ueritatem

ueritatem tuā. Audiuit dominus, et misertus est mei, dominus factus est adiutor meus. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, cōcidisti sacco meum, et circumdedisti me leticia. Et cāter tibi gloria mea et nō cōpungar, dñe deus meus in eternū cōfitebor tibi.

In uicesimonono titulo dedicatur domus Dauid. Illa utiq; domus ex semine Dauid secundum carnem, non manu facta, sed angeli uerbo mandata & ab spiritu sancto constructa. Ipsa domus est que dicit deo. Exaltabo te domine, quoniam suscepisti me, suscepit enim formam serui, ut nō delectarentur inimici super hominū genus, Christo enim Iesu Nazareno extracto ab inferis, & saluato a descendētib; in lacum, psallunt ei omnes Apostoli eius, & confitentur memorię sanctitatis eius, quoniā ira fuit in indignatione eius, quādo maledictus est mundus in morte Adæ, & nunc uita in uolūtate eius, domino resurgente. Ad uesperum quidem demorabitur fletus, in occasum omnium credentiū necesse est, ut sit fletus, pro eo quod desolabimur ab his, qui nos præcedunt, sed habebimus cum his in matutino læticiam. In prima Anastasi mox ut tenebrę huius mundi finitæ fuerint, & matutinum tempus resurrectionis aduenerit, hic decus fidei nostræ consistit, sed in uoluntate sua dominus præstat decori nostro uirtutem. Nam si auerterit faciem suā, quantumuis amemus dominum, non eum plus a Petro amauimus, & si ei dicamus cum Petro, Si oportuerit me mori tecum, nō te negabo, poterit nobis negandi eum euenire perfidia, si auerterit se a nobis. Deniq; inquit, conuertit se Iesus & respexit Petrum negantem, sed & recordatus est quod ei hoc ipsum prædixerat. Et egressus foras fleuit amarissime. Cum ergo auerteret se dominus in præsumentem & dicentem. Non mouebor in æternum, negauit cum respexit negantem, fleuit, & lauerunt lachrymę pœnitentis, quod noxa incurrebat præsumētis, Non enim cōfitebatur dominum puluis, si præsumpserit, nec adnunciat ueritatem eius, si se iactauerit. Si autem post peccatum pœnituerit, & pœnitudinem suam lachrymis amoris ostenderit, dicere poterit cum Petro, Audiuit dominus, & misertus est mihi, dominus factus est adiutor meus, quia conuertit planctum eius in gaudium, ut quod tertio negauerat, tertio fateretur. Si tamen gloria credentis in Deo non in hominibus extollatur, tunc securus dicit, Domine deus meus in eternum cōfitebor tibi, qui regnas in secula seculorum Amen.

In finem psalmus Dauid pro ex tati.

XXX.

N te domine speraui, nō confundar in æternum, in iustitia

i tua libera me, inclina ad me aurē tuā, accelera ut eruas me.

Esto mihi in deum ptectorē, et in domū refugij, ut saluum me facias. Quoniā fortitudo mea et refugium meum es tu, et propter nomē tuū deduces me, et enutries me. Educes me de laqueo quem abscondērūt mihi, quoniā tu es ptector meus. In manus tuas cōmēdo spiri/

TARIVS IN PSALMOS:

do spiritum meum, redimisti me domine deus ueritatis. Odisti obseruantes uanitates superuacue. Ego autem in domino speraui, exultabo & letabor in misericordia tua. Quoniam respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam. Nec conclusisti me in manibus inimici, statuisti in loco spacioso pedes meos. Miserere mei domine, quoniam tribulor, conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & uenter meus. Quoniam defecit in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus. Infirmata est in paupertate uirtus mea, & ossa mea conturbata sunt. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium uicinis meis ualde, & timor notis meis.

Qui uiderunt me, foras fugierunt a me, obliuioni datus sum tanquam mortuus a corde. Factus sum tanquam uas perditum, quoniam audiui uituperationem multorum commorantium in circuitu. In eo, dum conuenirent simul aduersum me accipere animam meam, consiliati sunt.

Ego autem in te speraui domine, dixi deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae. Eripe me de manibus inimicorum meorum, & a persequentibus me. Illustra faciem tuam super seruum tuum, saluum me fac in misericordia tua domine non confundar, quoniam inuocaui te. Eru beseant impij & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa.

Quae loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia & in abusione.

Quam magna multitudo dulcedinis tuae domine, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in abscondito faciei tuae, a conturbatione hominum. Protes eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum. Benedictus dominus, quoniam mirificauit misericordiam suam mihi in ciuitate te munita. Ego autem dixi in excessu mentis meae, proiectus sum a facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti uocem orationis meae, dum clamarem ad te. Diligite dominum omnes sancti eius, quoniam ueritatem requirit dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam. Viriliter agite & confortetur cor uestrum, omnes qui speratis in domino.

T Riceimus psalmus spem, quae in deo est, adserit hominem ab aeterna confusione liberare. Deum enim pro iustitia sua sperantes in se liberat & eripit. Et inclinatis auribus suis, & accelerat ut eripiat, ut sit eis deus, protector, quasi domus refugij, ut salui fiant, ut eripiat eos de laqueo quem occultant eis demonia. Si tamen semper dicat domino: In manus tuas domine commendo spiritum meum, id est interiori hominem meum in tuas manus commendo, Non enim facio obseruare ueritatem

nitatem seculi huius, non enim facio letari in rebus mundi, sed in tua misericordia, qui salutem fecisti de necessitatibus animam meam. Quando respexisti humilitatem meam, & non concludisti me in manus inimici, sed tollens me ab angusto, ubi angustiabor, statuisti in loco spacio pedes meos. Ut autem deus tibi facias miserantem, te exhibe tribulantem, non enim petit misericordiam, nisi tribulans, cuius fletu conturbatur adpectus, & anima eius & venter eius castigatus ieiunij memor esse debet. Quoniam quamuis diu viuatur homo, vita eis deficit in doloribus & quantumvis annositate floreat deficiunt, anni eius in gemitibus, & quantumvis virum habeat, pauperescunt vires eius, & quantumvis soliditate corporali confidat, dicturus est: ossa mea conturbata sunt. Hoc sane cauendum est, ne super omnes inimicos suos efficiatur opprobrium. Hic locus si iusto euenit, martyrem fecit, si iniusto, aeternam mortem indixit. Iniuste enim odio habitus est omnis sanctus, & ipse etiam dominus. Tunc enim exclamat spiritus sanctus. Sicut in Christo predictum est, ut muta fiant labia iniqua, quae loquuntur aduersus iustum iniquitatem in superbiam & contemptu, & quamuis amaritudines patiuntur iusti in hoc seculo, sed magna multitudo dulcedinis eos expectat, si perseuerauerint, in futuro, quam interim abscondit dominus timentibus se. Non vult eam in hoc seculo manifestare, ut perficiat eam sperantibus in se coram filiis hominum, qui eos irriserint. Et nunc quidem abscondit eos in abdito vultus sui, ut sicut ipsius vultus ita erat in abdito, ut putaretur homo tantum, ita & isti cum sint magni & sancti, abscondit eos in abdito vultus sui a conturbatione hominum, ne dum manifestatum fuerit eos esse sanctos & amicos dei, conturbetur ab hominum adulatione propositum eorum. Sed tunc mirificat misericordiam suam in eis, cum adparuerit ciuitas circumstantium, quam circumstant angeli, ciuitas mater sanctorum Hierusalem. Quid tamen ibi dicturus est iustus: dum videre me in seculo pro stercore aestimari ab omnibus, dixi in corde meo. Proiectus sum a vultu oculorum tuorum. Tu autem exaudisti vocem qua clamaui ad te. Nolite ergo terrorem pati sancti domini, si vos superbia hominum opprimunt. Erunt enim iudicia, in quo requirere veritatem dominus, & retribuet his, qui abundanter faciunt superbiam. Viriliter nunc agite, nolite deficere, sed confortetur cor vestrum, & estote securi omnes, qui speratis in domino, qui viuunt & regnant in secula saeculorum Amen.

Intellectus David.

XXXI.

Eati quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus uir cui non imputauit dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea, dum clamare tota die. Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua, conuersus sum in erumna mea, dum configitur spina. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in terra

TARIVS IN PSALMOS.

in tempore oportuno. Verū tamen in diluuiū aquarū multarū ad eum non adproximabunt. Tu es refugium meum a tribulatio-
ne quæ circū dedit me, exultatio mea erue me a circūdantibus me.

Intellectū tibi dabo, & instrua te in uia hac qua gradieris, firmabo
super te oculos meos. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus nō
est intellectus. In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui
non adproximant ad te. Multa flagella peccatoris, sperantem autē
in domino misericordia circundabit. Lætamini in domino, & ex-
ultate iusti, & gloriāmini omnes recti corde.

T Riceſimus primus psalmus præſens, titulū suū in intellectu posuit
ut det intellectu & instruat credentē in via qua ingreditur, & firmet sup-
eum oculos, ne efficiatur sicut equus & mulus, in quibus nō est intellectus.
Ad caput tamen psalmi attendamus, in quo illi beati adferuntur, quorū re-
mittunt iniquitates, & quorū teguntur peccata. Nisi enim quis renatus fue-
rit ex aqua & spiritu sancto, hoc ei euenire non poterit. Quis autē est iste qui
remittit peccata? Ille sine dubio, de quo dicitur, Quia nō est in ore eius dolus
Mundus itaq; totus in sente positus, & in vulnere constitutus, quia grauata
erat super eum manus dei & cōuersus in erūna fuerat, pro eo quod fracta es-
set eius spina quæ libertatē ceruicis & capitis eius sublimabat: clamauit sem-
per per voces prophetarū, ut veniret qui saluaret eū. At ubi venit dominus
tacuit dū clamarem. Veniente enim domino, lex & prophetæ, qui clama-
bant, tacuerunt, & pronunciantē vna quoq; contra eū sententiā pro pecca-
to suo, ille remittit impietatē cordis eis, pro qua orat omnis sanctus in tēpo-
re oportuno. Oportunū tēpus interueniēdi pro seruo est: quando seruus emē
datur. Nos ergo damus tēpus oportunū sanctis orandi pro peccatis nostris,
quando a peccato recedimus. Nam quod dicit, In diluuiū aquarū multarū
ad eum nō adproximabunt. Ostendit per vnā aquā baptismatis deo homi-
nes proximare, quæ est refugiu a pressura demonū, quæ circūdat nos, Et in-
tellectū dat nobis, & ita nos instruet in via qua ingrediemur, ut firmet sup-
nos oculos suos, ne efficiamur sicut equus & mulus. Qui em noluerint pro-
ximi effici, freno tribulationis & chamo sententiali maxillæ eorū adstringē-
tur, qui non proximant ei. Multa sunt enim flagella peccatorū, sed qui spe-
rant in domino misericordia eos domini circundabit. Vos autem qui non
chamo & freno, sed iudicio bonæ voluntatis venitis ad dominū. Lætamini
in domino, & exultate iusti, & gloriāmini omnes recti corde in Christo Ie-
su domino nostro, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

In finem psalmus Dauid

XXXII.

e Xultate iusti in dño, rectos decet collaudatio. Cōfitemini
domino in cythara, in psalterio decē cordarū psallite illi.

e 4 Cantate

Cantate ei canticū nouū, bene psallite ei in uociferatione. Quia re-
ctū est uerbū dñi, & omnia opera eius in fide. Diligit misericordiā
& iudiciū, misericordiā dñi plena est terra. Verbo dñi coeli firma-
ti sunt, & spū oris eius omnis uirtus eorū. Cōgregās sicut i utre aquas
maris, ponens in thesauris abyssos. Timeat dñm omnis terra, ab eo
aut cōmoueantur omnes inhabitantes orbē. Quoniā ipse dixit &
facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Dñs dissipat cōsilia gentiū:
reprobat aut cogitationes populorū & reprobat cōsilia principū.

Consiliū aut dñi in æternū manet, cogitationes cordis eius in gene-
ratione & generatione. Beata gens cuius est dñs deus eius, populus
quē elegit in hereditatē sibi. De celo respexit dñs, uidit omnes fi-
lios hominū. De preparato habitaculo suo respexit sup oēs qui ha-
bitāt terram. Qui finxit singillatim corda eorū, qui intelligit omnia
opera eorū. Nō saluat rex per multā uirtutē, & gygas nō saluabit
in multitudine uirtutis suæ. Fallax equus ad salutē, in abūdātia aut
uirtutis suæ nō saluabit. Ecce oculi dñi sup metuētes eū, & in eis q
sperāt sup misericordiā eius. Ut eruat a morte animas eorū, & alat
eos in famā. Anima nostra sustinet dñm, quoniā adiutor & prote-
ctor noster ē. Quia in eo letabit cor nrm, & in noīe sancto eius spe-
rabimus. Fiat miscdia tua dñe sup nos, quēadmodū sperauimus i te

SI in isto mundo ab initio seculi, iusti dei afflictiones, & tribulationes pas-
si sunt, quomodo dicitur gaudete iustitio an vacat ei gaudere qui ceditur,
quiq; diuerso genere tormentorum adficitur. Si ista quis loquatur, secū con-
sideret Apostolum nō solum gaudere in his, uerum etiam placere sibi in per-
secutionibus. Vnde & Iacobus Apostolus: Omne, iuquit, gaudium existi-
mate fratres, cū in tentationibus uarijs incideritis. Ipse autem magister Apo-
stolorum docet qualiter gaudeamus: Cum vos, inquit, perseute fuerint ho-
mines, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, gaudete & exul-
tate, quia merces uestra magna est iu coelis. Si recti estis fide, nolite laudes ho-
minum quærere in terris quia angelorum habebitis in coelis. Ibi vos decet
collaudatio, ubi laus uestra finem pœnitentis non habebit. Nunc in cithara cō-
fitemini domino, & ipsa cithara decem chordas habeat, decalogi virtutes re-
colens, custodiam prœceptorum imponat. Prima chorda sonet rectum ser-
monem domini orthodoxum, & omnia opera eius in fide. Secunda chor-
da, quia diligit misericordiam & iudiciū. Tertia chorda sonet, quia mise-
ricordia domini ita plena est terra, ut propter omne genus hominum, dei
sit filius crucifixus. Quarta chorda sonet, quia uerbo coeli firmati sunt, id
est, Apostoli corroborati sunt. De istis em coelis q bene uoluerit erudiri, Ge-
nescos

TARIUS IN PSALMOS.

nescios lectione docebitur. Hic de his cœlis aget, qui narrant gloriam dei re/
 surgentis a mortuis & ascendentis in cœlos. Nam & spiritus oris domini no/
 stri Iesu Christi, quod sit omnis uirtus eorū, quinta chorda secuta est. Sexta
 nunc loquatur, quod cōgregentur quasi in utrem aquę maris. & ponatur in
 thesauris dei abyssus. Quę est abyssus in thesauro dei: & quę est abyssus ubi
 dæmonium supplicia commorantur. Diligēter aduerte, in thesauro dei ab/
 yssum ille inuenit, quā dicebat, O altitudo diuitiarum sapiētię dei. Ergo cum
 secreta scientiæ dei corde mundo & recta fide perquiris, scias te sextam chor/
 dam percutere. Alia uero abyssus ubi dæmones commorantur, hæreticorū
 scrutatio est, de qua nobis clamatur ab apostolo. Nolito altum sapere, sed ti/
 me. Nam quod cōgregantur aquę maris, omnium gētiū sectę ad unum
 fontem aquę uiuę collectę sunt, ut de hoc uno utrę excipiant aquā salūtem
 ad uitam eternam. Et ideo septima chorda hoc sonat, ut timeat dominum
 omnis terra, non Iudea sola, sed & omnes qui habitant orbem. Octaua sen/
 tit dominum nostrum Iesum Christum ipsum esse rerum omnium creato/
 rem, qui dissipauit consilia gentium in idolis, qui reprobauit cogitationes po/
 pulorum in synagogis, qui reprobat consilia principū in passionibus mar/
 tyrum, qui facit cōsiliū domini manere in eternum, in ecclesijs, in quibus
 sunt cogitationes cordis eius, in sæculum sæculi. Nona chorda indicat beatam
 efficientem, quę cognoscit dominum Iesum deum suum, & hunc esse popu/
 lum quem elegit in hæreditatem sibi. Decima chorda indicat, quia de cœlo
 respexit dominus super nos, non sic de cœlo quasi de fenestra, sed de præpa/
 rato habitaculo suo, id est, de homine perfectō, quem adsumpsit. De ipso er/
 go quem uirgo peperit respexit sup omnes sine acceptione personę. Pro om/
 nibus enim & natus & passus est: ipse utiq; qui finxit singillatim corda eorū,
 non enim opus erat ei, ut testimonium ei quis perhiberet de lumine. Ipse em̃
 ita uidebat quid ageretur in homine, ut quid unusquisq; cogitaret, proferret
 in mediū. Nam quod dicitur, Non sit saluus rex in multa uirtute sua, tale
 est, quale si dicatur Herodi, Quid? quia potens es Christum ita persequi, ut
 possis perscrutari scribas, discutere magos, infantes occidere in abundantia
 uirtutis tuę, ita non eris saluus, sicut ille qui confidebat in equo suo, & ca/
 nitur de eo, Equum & ascensore proiecit in mare, Et fefellit eum equus ad
 salutem. Ita & tu etiam si gygas sis in uirtute tua, non eris saluus. Oculi enim
 domini nō respiciunt confidentes in uirtute sua, sed sperātr̃s in misericordia
 eius. Ipsorum enim eripit animas de morte, & alit eos in fame. Famem qui/
 dem in isto sæculo si passi fuerint, & cum apostolo dixerint, usq; in hanc ho/
 ram & esurimus, & sitimus & nudi sumus, Adiungūt tamen dicentes, Ani/
 ma nostra patienter agit, non turbatur, sustinent dominum. Ipse enim adiu/
 tor & protector noster est, & sicut in capite psalmi nobis iussum est, gaudete
 iusti in domino, In ipso letabitur cor nostrum, & in nomine sancto eius spe/
 rauimus. Ipse enim facit misericordiam suam super nos, sicut sperauimus in
 eum, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

Psalmus Dauid cum mutauit uultum suū coram Abi/
melech, & dimisit eum & abiit.

XXXIII

Benedicam dño in omni tēpore, semp laus eius in ore meo.

b In domino landabitur anima mea, audiāt māsueti & leten-
tur. Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomē
eius in idipsum. Exquisiui dominū, & exaudiuit me, & ex omnibus
tribulatiōibus meis eripuit me. Accedite ad eum & illuminamini,
& facies uestre nō cōfundentur. Iste pauper clamauit, & dominus
exaudiuit, & ex omnibus tribulatiōibus eius saluabit eū. Immittit
angelus domini in circuitu timētium eū, & eripiet eos. Custate &
uidete, quoniā suauis est dominus, beatus uir qui sperat in eo. Ti-
mete dominū omnes sancti eius, quoniam nō est inopia timētibus
eum. Diuites eguerūt & esurierūt, inquirētes autē dominū nō in-
uentur omni bono. Venite filij audite me, timorē domini doce/
bo uos. Quis est homo qui uult uitam, diligit dies uidere bonos.
Prohibe linguā tuā a malo, & labia tua ne loquātur doli. Diuerte
a malo, & fac bonū, inquire pacem & psequere eam. Oculi domi-
ni super iustos, & aures eius in preces eorum. Vultus autē domini
super facientes mala, ut perdat de terra memoriā eorum. Clama-
uerunt iusti, & dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationi-
bus eorū liberauit eos. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt cor-
de, & humiles spiritu saluabit. Multae tribulatiōes iustorum, & de
omnibus his liberauit eos dominus. Custodit dñs omnia ossa eo-
rum, unum ex his nō cōteretur. Mors peccatorum pessima, & qui
oderunt iustum delinquent. Redimet dominus animas seruorum
suorū, & nō delinquent omnes qui sperant in eo.

Nisi mutaueris uultum tuum coram principe uitiorum, & dimiseris eū,
nāc uirtutum domino omne quod tibi superest uitę, mancipaueris tem-
pus, nō uere dicis: Benedicam dominum in omni tempore, nec semper laus
dei erit in ore tuo, si tibi uitium maledictiōis & amaritudinis uiuit, sit ergo
laus dei in ore tuo, non in adulatione laudibus hominum adsuescens, nec ti-
meas, nec te uituperent iniuste, quos iuste uituperas. Si enim ab homine uitu-
peratus fueris, in deo laudaberis, & si superbos contristaueris, audiant man-
sueti, & letentur hi, qui magnificant dominū tecum, & exaltāt nomen eius
in vnum. Videamus nunc causas laudis eius Inquisiui dominū, & exaudiuit
me, & ex omnibus angustiis eripuit me. Et uos, ait accedite ad eū, qui in cæ-
citate cordis estis, accedite & illuminamini, & vultus uestri non confundentur. Non

TARIVS IN PSALMOS.

tur. Non confundentur in paupertate facies vestrae, si consideretis omnium rerum dominum illum coeli terraeque diuitem, pro nostra paupertate pauperem factum, pro nostra tribulatione tribulatum, ipsi nec in paupertate erubescitis, nec in tribulatione deficitis. Nam iste pauper clamauit in cruce. Quis pauper? Qui, ut te diuitem faceret, pauper factus est: Factus obediens usque ad crucem, ut te a cruciatibus liberaret. Clamauit, & dominus exaudiuit eum, misit angelum suum in circuitu timentium corpus eius, & reuoluit lapidem a monumento, & eripuit eum. Gustate corpus vite, & videte quam suauis est dominus: Vitam enim habet in semetipso, qui manducauerit carnem eius, & biberit sanguinem eius, & tunc beatus erit vir qui sperat in eo. Timete dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum: Nihil deest in presenti de uirtutibus, nihil deest perfectioni, ut nihil in futurum gaudij desit. Nam presentis temporis diuitiae, amatores suos ita deferere solent, ut egeni & esurientes uideas eos, quorum in diuitijs nullus poterat ferre superbiam. Ergo in incerto sunt positae diuitiae quas confert mundus. Diuitiae autem quas contulerit dominus non deficient, sed permanent in omni bono, & quae istae diuitiae de timore dei nascuntur. Sic enim ait: Timete dominum sancti eius, quia nihil deest timentibus eum. Qui aeterni diuites esse desideratis, uenite ad me quasi filij ad patrem. Clamat spiritus sanctus: Venite & audite me, timorem domini docebo vos. Timorem enim domini ille doceri vult, qui vult uitam aeternam, & desiderat videre dies bonos. Times ergo dominum, non si tonantem, aut fulgurantem, aut terrae motum facientem timeas, sed si ignem aeternum comminantem formides. Quia sicut habet vitam, qui cohibet linguam suam a malo, & sicut aures domini in preces eius sunt, qui euertitur a malo ut faciat bonum, ita vultus domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Notandum sane, quia inter caetera uirtutum insignia, pax quoque querenda praecipitur: Inquire, inquit, pacem, & sequere eam. Pax enim & in presenti dies bonos facit hominibus, & in futuro Dei filiorum dignitatem impertit, secundum id quod ipse dominus dicit, Beati pacifici, quia filij dei uocabuntur. Nec hoc nos terreat, quod uideamus in isto seculo multas tribulationes iustorum. Transeunt enim ipsae tribulationes, & ex his omnibus liberat eos dominus. Ipse etiam in sepulchro custodit omnia ossa eorum, & ita ea seruat resurrectioni, ut unum ex his non patiatur perire in resurrectionis die. Mors autem peccatorum pessima adparebit tempore quo resuscitat in corporibus animas suorum. Hoc sane sciatis, inquit, quia non peccat, omnis qui sperat in eo. Abstinenciam peccatorum in fine Psalmi commendat eis, qui sperant in dominum, ut ad spei suae fructum attingant, Non enim peccant, inquit, omnes qui sperant in eum. Ut autem non peccemus, eius est instanter misericordia postulanda, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem Psalmus ipsi David

XXXIII.

Iudica

Vdica domine nocentes me, expugna impugnantes me.

i Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutoriū mihi. Effinnde frameā, & conclude aduersus eos qui me persequunt, dic anime meę, salus tua ego sum. Confundatur & reuerantur, querentes animā meam. Auertantur retrorsum & cōfundantur, & cogitātes mihi mala. Fiant tanquam puluis ante faciem uenti, & angelus domini coartās eum. Fiat uia illorum tenebrę & lubricum, & angelus domini persequēs eos. Quoniā gratis abscederunt mihi interitum laquei sui, superuacue exprobrauerūt animā meam. Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abscondit adprehendat eum, & in laqueū cadat in ipso. Anima autē mea exultabit in domino, & delectabitur super salutari suo. Omnia ossa mea dicent, domine quis similis tui? Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & paup̄em a diripiētibus eum. Surgentes testes iniqui, quā ignorabā interrogabāt me. Retribuebāt mihi mala pro bonis, sterilitatē animæ meę. Ego autē cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabā in ieiunio animā meam, & oratio mea in sinu meo cōuertetur. Quasi p̄ximum, & quasi frat̄em nostrū sic complacebam, quasi lugens & cōtristatus sic humiliabar. Et aduersum me latati sunt, & cōuenerunt, cōgregata sunt super me flagella & ignorauī. Dissipati sunt nec compuncti tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione, frenduerunt super me dentibus suis. Domine quādo respicies restitue animā meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam. Consitebor tibi in ecclesia magna, in populo graui laudabo te. Nō supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique, qui oderunt me gratis, & annunt oculis. Quoniā mihi quidē pacifice loquebātur, & in iracūdia terrę loquētes, dolos cogitabant. Et dilatauerunt super me os suum, dixerunt euge euge uiderunt oculi nostri. Vidisti domine ne fileas, domine ne discedas a me. Exurge & intende iudicio meo, deus meus, & dominus meus in causam meam. Iudica me secundum iusticiam tuam domine deus meus, & non supergaudeant mihi. Non dicant in cordibus suis euge euge animæ nostrę, nec dicant deorabimus eum. Erubescant & reuerantur simul, qui granulantur malis meis. Induantur confusione & reuerentia, qui maligna loquantur

TARIVS IN PSALMOS.

quantur super me. Exultent & latentur qui uolūt iustitiā meā,
et dicant semper magnificetur dominus, qui uolunt pacē serui eius.
Et lingua mea meditabitur iustitiā tuā, tota die laudem tuā.

Dominus Iesus Christus, si pręceptis suis scripturas ueteris testamēti ui/
disset esse contrarias, a sua ecclesia exclusisset. Nunc uero cum non solū
nō exclusit, sed etiam a patre sanctificatas adseruit. Namq; cum testimonium
de filijs Dei daret, & diceret uersiculum psalmi octogesimi primi, Non po/
test, inquit, immutari scriptura, quem pater sanctificauit, & misit in hūc mū/
dum. Quid ergo faciemus? Si maledicamus inimicos nostros, euangelica
pręcepta contemnimus. quibus non solum non maledicere, uerumetiā pro
his orare iubemur. Si custodire uolumus euangelij iussiones, psalmos relin/
quimus, quibus frequenter inimici maledicuntur, ut in isto psalmi loco in ca/
pite, Iudica, inquit, nocentes me, & cętera quę sequuntur. Vnde cautius Psal/
mista caue, ne ad homines aduersantes tibi putes ista cōpetere, sed fide fixus
pro inimicis tuis ora sicut iussū est Et hanc orationem psalmi presentis,
non contra carnem & sanguinem, sed contra spiritus aeris huius, qui quoti/
die nocent, quotidie bella committunt. Induere sacco siue cilicio, & humiliā
in ieiunio animam tuam, quia non uincuntur, nisi per orationem & ieiuni/
um. Quid ergo oras indutus cilicio? Vt expugnet dominus expugnātes te,
ut adpręhendat arma auxilij sui, arma inuisibilia aduersus hostes inuisibi/
les. Ipsi enim quærunt animam tuam. Ora ut fiat uia eorum tenebrę & lu/
bricum, & angelus domini persequatur eos, quia ipsi absconderunt tibi in/
teritum laquei sui, vanam exprobrantes animam tuam, dicentes ei, Vanū
est quod oras, quod ieiunas, quod mūdum contemnis. Vnde & Propheta
hoc ipsum increpat dicens, Ideo, ait, plaga super Israel multiplicata est, quia
dixerūt, Vanus est qui timet Deum. Ergo quia hi spiritus immūdi suggesti/
onibus suis vanam exprobrant animam meā, ut uilem se estimans, a pre/
tioso dei timore abscedat. Veniat illis laqueus quem ignorant, sicut mihi in/
uisibiles hostes sunt ad bonum pergenti, Sic illis inuisibilis occurrat laqueus
ad meum interitū festinantibus, ut captio quam occultauerunt mihi, appre/
hendat eos, & in eodem laqueo incidant, ut anima mea exultet in Deo salu/
tari suo, qui eripit inopem de manu fortioris. In quo exurgūt testes iniqui,
ostendentes quod est pulchrum scđum, & quasi bonum quod est inimicū,
quę ignorabant, quę penitus ad animū non habebam, hęc interrogabant
me, retribuēbant mihi mala pro bonis. Hic retributio mala pro bonis de/
monū talis est, ut dicerem, quoties oro, quotiens a peccatis abstineo, ma/
la mihi eueniunt, & sterilitas meam animam comitatur. Quid ergo egisti
dum tibi molesti essent: dic nobis, ut & nos hoc faciamus. Cū mihi, inquit,
molesti essent, induēbar cilicio, & humiliabam in ieiunio animam meam, et
oratio mea in sinu meo conuersa est. Quęcūq; quasi proximum, & quasi
fratrem meū putabam fidelem, & placebam mihi in eo. Ita egit ut Iudas in
domino,

dom'no, ut lugentem me & contristatū faceret, humilem inimicis. Sic passiōi dominicæ hoc adplicabis, ut tamē ordinē cōceptę explanationis adstringas, quia ipsa passio dominī hoc agit, ut nos ædificemur. Quāto enim plus deo adhæseris, tanto plura dēmonum circa te flagella non deerunt, ipsi tenent te, & derisu suo exagitant, & fremūt super te dentibus suis. Tu, quod tuum est, clama, Domine quando respicies, restitue animam meam a malis factis eorum, a leonibus unicam meam. Vna nobis est anima nostra & numero & adfectu. Cum ergo eam restitueris in bono proposito, & liberaueris a malis factis eorum, tunc confitebor tibi in ecclesia magna, & in populo non leui, non flagitanti pompas, & accipienti personas, sed in populo graui timoris tui custodienti, in eo mihi erit assiduitas, & in eodem populo laudabo te, non ergo insultant qui aduersantur mihi iniqui qui oderūt me gratis, & annuūt oculis. Hęc, ut dixi, ita passiōi dominicæ adplica, ut ædificationis tuę interpretem penitus non omittas, dēmonia enim nobis quotidie pacifice loquuntur. Pacifica res est concupiscentię fructus, sed super iram dolosam cogitant, sicut in hamo esca, dulcis in adspectu, letalis in gustu est. Dilatauerunt in me os suū, quotidie sęculi amatores crimina inaudita committunt, & nullus penitus a nullo arguitur. At vbi quis boni propositi in leui qualecunque culpa incurrerit, dilatant spiritus immundi ora eorum, qui, ut dixi, criminibus uacant, ut videas eos tale ferre iudiciū in vno quocunque peccato, ut dicant, cur non vrbe pelluntur? ut quid viuere permittuntur? Isti sunt per quos mūdus perijt. Hic clamat ad dominum, Exurge domine & intende iudiciū meum, & causam meam iudica secundum misericordiam tuam. Si enim secundum misericordiam iudicaueris, non insultabunt in me dēmones nec dicent euge anime meę, nec dicent, deuorauimus eum. Euge euge, & in bono accipitur & in malo. Nam dicitur euge serue bone & fidelis, dicitur & euge euge viderunt oculi nostri. Euge ergo uox eius est, cuius desyderium videtur impletū, siue in bono, siue in malo. Mox itaque ut hi qui in malo tuo letantur, non dicant deuorauimus eum, sed confundantur qui gratulantur in malis tuis. Et letentur qui uolunt iustitiam tuam, & desyderant pacē tuam, ut lingua tua meditetur iustitiam dei, & omni die in laude eius permanas, qui regnat in sęcula sęculorum Amen.

In finem seruo dominī David

XXXV.

Ixit iniustus ut delinquat in semetipso, nō est timor dei ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odiū. Verba oris eius iniquitas & dolus, noluit intelligere ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, adstruit omni uiaē nō bonę, maliciam autem nō odiuit. Domine in cœlo misericordia tua, & ueritas tua usque ad nubes. Iustitia tua sicut montes dei, iudicia tua abyssus multa. Homines

TARIVS IN PSALMOS.

mines & iumenta saluabis domine, quemadmodū multiplicasti misericordiam tuam deus. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Præstende misericordiam tuam sitientibuste, & iustitiam tuam his qui recto sunt corde.

Non ueniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare.

Discernendum est inter eum qui delinquit in alio, & inter eum qui delinquit in semetipso. Delinquit in alio, qui cū possit corrigere a malo peccantem, insuper & adulatur. Delinquit in seipso, qui sibi ipsi non vult suadere iustitiam, quia non est timor Dei in conspectu eius, ut inueuiatur iniquitas sua ad odium, laudat iniustum, ut laudetur iniustus. Non vult intelligere actiones bonas, quibus promerebitur Deus cubile cordis sui. Iniquitatē meridatur, ut adsit omni uiæ non bonæ, & non excretur malitiam. Et licet in terra & in mari sit misericordia domini, sed proprie in cælo est misericordia eius, inde uenit, inde expectatur. Veritas autem eius usq; ad Apostolos, qui nubes idcirco adpellantur, quia inundatione sermonis sui terram rigentes fidei, eam fructum deo facere docuerūt. Vnde & de ipsis dominus dicit: Mandabo nubibus ut non pluant super Iudæam imbrem, Usq; ad ipsos ueritas, quæ est Christus, cuius iustitia est sicut montes dei, cuius iudicia abyssus multata sunt, qui & homines, & iumenta suo saluabit aduentu, id est, & Iudæos & gentes. Nam & filij hominum, qui in peccato ad desperationes extiterant, in protectione alarum eius sperant, id est, in expansione manuum in cruce fixarum, sperant autem, qui inebriantur ab ubertate domus eius. Domus eius est, quæ ex latere suo fudit, unde inebriantur qui credunt, & torrente deliciarum suarum potabit eos, qui inebriati fuerint ab ubertate domus eius. Quoniam apud ipsum est fons uitæ, & quia lux de lumine est, in ipsius lumine uidebimus lumen, qui præstendit misericordiam suam scientibus se. Iustitiam uero suam his, qui recto sunt corde. Ipse enim & indulgentiam præstendit corrigenti, & seruat iustitiam permanenti. Vnde orandum est, ut non ueniat nobis pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat nos. In manu enim diaboli sunt omnes, qui operantur iniquitatem, & desperantes de misericordia Dei, expulsi sunt & non potuerunt stare. Sed Apostolus dicit, Strabit. Potens est Deus statuere illum. Rogandus est ergo dominus Iesus Christus, ut ipse nos confirmet, ut in timore eius stare possimus, per ipsum dominum nostrum Iesum Christum, qui regnat in unitate patris & spiritus sancti in secula seculorum Amen.

Psalmus ipsi David

XXXVI.

Noli

ARNOBII COMMEN

n Oli æmulari in malignatibus, neq; zelaueris facientes ini/ quitatem. Quoniam tanquam foenum uelociter arefcunt, & quemadmodum olera herbarū cito decident. Spera in domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitijs eius. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Re/ uela domino uiam tuā & spera in eo, & ipse faciet. Et educet quasi lumen iusticiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem, sub/ ditus esto domino, & oro eū. Noli æmulari in eo qui prosperatur, in uia sua, in homine faciente iniusticias. Desine ab ira, & derelin/ que furorem, noli æmulari ut maligneris. Quoniā qui malignan/ tur, exterminabuntur, sustinentes autem dominum, ipsi heredita/ bunt terram. Et adhuc pusillum, & non erit peccator, & quæres lo cum eius, & non inuenies. Mansueti autem hereditabunt terrā, & delectabuntur in multitudine pacis. Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis. Dominus autem irridebit eū, quoniā prospicit quod ueniet dies eius. Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum. Ut decipiant pauperem & inopem, ut trucidant rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum cōfringatur. Melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum multas. Quoniam brachia peccatorum cōterentur, cōfirmat autem iustos dominus. Nouit dominus dies immaculatorū, & hereditas eorum in æternum erit. Non confun dentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia pec/ catores peribūt. Inimici uero domini mox, ut honorificati fuerint, & exaltati, deficiētes quemodmodū fumus deficient. Mutuabitur peccator, & non soluet, iustus autem miseretur & retribuet. Quia benedicētes ei hereditabunt terrā, maledicentes autē ei disperibūt. Apud dominū gressus hominis dirigetur, & uiam eius uolet. Cū ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Iu nior fui, etenim senui, & non uidi iustū derelictum, nec semen eius quærens panē. Tota die miseretur, & commodat, & semen eius in benedictione erit. Declina a malo, & fac bonū, inhabita in sæculū sæculi. Quia dominus amat iudiciū, et nō derelinquet sanctos suos, in æternū cōseruabūtur. Iniusti punientur, et semē impiorū peribit. Iusti autē hereditabunt terrā, et inhabitabunt in sæculū sæculi super

TARIVS IN PSALMOS:

super eam. Os iusti meditabitur sapientiā, & lingua eius loquetur iudiciū. Lex dei eius in corde ipsius, & nō supplantabuntur gressus eius. Considerat peccator iustū, & quærit mortificare eum. Dominus autē nō derelinquet eū in manus eius, nec damnabit eū cū iudicabitur illi. Expecta dominū, & custodi uiam eius, & exaltabit te ut hæreditate capias terrā, cū perierint peccatores uidebis. Vidi impiū super exaltatū, & eleuatū sicut cedros libani. Ei transiui, & ecce non erat, quæsiui eū, & non est inuentus locus eius. Custodi innoctentiā, & uide æquitatē, quoniā sunt reliquiae homini pacifico. Iniqui autē disperibūt, simul reliquiae impiorū interibunt. Salus autem iustorum a domino, & protector eorū in tēpore tribulationis. Et adiuturabit eos dominus, & liberabit eos, & eruet eos a peccatoribus, et saluabit eos, quia sperauerunt in eo.

Si hæc spes quæ uidetur expetitur, zelabimur malignantes, & facientes iniquitatem. Dicere enim possumus, Ecce ille & ille, hæc & hæc scelera perpetrarant & florent, Noli, inquit, ista considerare, sed considera, quoniam tanquam scœnum velociter arescent. Tu autem spera in deum, & fac bonitatem spera quia spe salui facti sumus. Inhabita terram, & pascere in diuitijs eius. Inhabita terram, id est, corpus tuum, & pascere in diuitijs eius. Si operatus fueris terram tuam, saturaberis panibus. Offerant oculi fructum ex concupiscentia cœlesti, aures intentionem audiendi verbum dei, os diuinis laudibus occupetur, manus eleemosynis, venter ieiunijs, & totum corpus castitatis virtutibus occupetur. Sic inhabitans terrā & pascere in diuitijs eius, tunc delectaberis in domino, & dabit tibi petitionem cordis tui. Cum ei reuelaueris viam tuam, tunc educet iustitiam tuam quasi lumen, & iudicium tuū clare faciet super meridiem. Nihil enim clarius meridiano tēpore. Perfectū enim hoc tempore progreditur lumen, Subditus esto domino, & ora eum, quasi dicat, si ei subditus non fueris, ut facias voluntatē eius, sine causa obsecras eum. Noli zelare eum qui prosperis successibus pollet, hominem facientem iniquitatem. Desine ab ira, & derelinque furorē. Noli zelari ut maligneris, quoniā qui malignantur, exterminabuntur. Quod differtur non auferit, pusillum, & non erit peccator, Quæres locū eius, nec inuenies. Nā qui mansueri sunt possidebunt terrā. Non istā matrem spinarū, & serpentium, sed illam in qua æternitas regnat terrā fluentē lac & mel. Et ibi delectabunt in multitudine pacis. Hæc si iustus es, vide ne in presenti mundo perquiras, nō enim melior paulo eris, in fame & siti duranti, in frigore & nuditate perseveranti. Sed esto sollicitus, quia quotidie te diabolus cōsiderat, & fremit super te dentibus suis, sed dominus irridet eum, quia scit quod eueniat dies eius. Et quantuncq; contra te dæmonia bella cōmittant, noli timere, Quia gladij eorū
f intrabunt

intrabunt in corda eorum, & arcus eorum confringentur. Melius tibi sit modicum de iustitia possidere, quam de iniusto diuitias peccatorum multas. Nam brachia demonum, si pugnaveris confringet dominus. Dignatur enim iustos suos in sua misericordia confirmare, quorum scit vias immaculatum, quorum hereditas eorum Christus est. Qui in eternum manet, per ipsum non confundetur in tempore malo. Tempus malum est Christiano, quando ad peccatum aliquod prouocatur. Sed si hereditas eius in eternum manet, id est, si perseverat in Christo, non confundetur in tempore malo, & in diebus famis saturabitur, tempore quo peccatores pereunt. Modo autem regnant etiam ipsi inimici domini, qui licent honorentur, & ab adulatoribus exaltentur, deficientes quasi fumus continuo deficient. Iusti autem exabundabunt & largientur & tribuent. Iniustus autem etiam mutabitur, & non soluet. Semper avarus eget. Iustus autem quia a domino gressus eius diriguntur, etiam si ceciderit, non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Recordare ab initio, & videbis iustum probatum potius quam deceptum, non derelinquitur. Qui declinat a malo ut faciat bonum, in eternum conseruabitur, quia os eius medietabitur sapientiam. Lex enim dei est in corde eius, & ideo non supplantabitur gressus eius. Considerat eum diabolus, & cupit mortificare eum, sed deus non derelinquet eum in manibus suis, nec damnabit eum cum iudicabitur illi. Expecta dominum, & custodi vias eius, & exaltabit te ut heredites terram, tempore quo pereunt peccatores videbis. Hoc loco quare sequitur, licet multos conscientia nostra retineat subito de potentatu corruisse, & ita ad nihilum deuenisse, ut nec locum sui itineris reliquerint, tamen specialiter hoc de diabolus ait. Ipse est enim impius exaltatus super cedros libani. Sed ubi transferit mundus, quaeritur locus eius, & non inuenietur. Custodiamus nos unitate fidei, ut videamus aequitatem iudicii. Qui faciet reliquias homini pacifico, iniustos autem punit simul. Reliquiae vero impiorum tunc peribunt quando salus venerit iustorum a domino, & protector eorum erit in tempore tribulationis, ut autem euadant adiuuat eos dominus, & liberat eos, & eripit eos a peccatoribus, & saluat eos, quoniam sperant in domino nostro Iesu Christo, qui regnat in saecula saeculorum Amen.

Psalmus David in rememoratione sabbati. XXXVII.

Omne ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, & sicut onus graue grauatae sunt super me. Putruerunt & corruptae sunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae. Miser factus sum, & curuatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt

TARIVS IN PSALMOS.

ti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebā a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Amici mei & proximi mei, aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt, & uim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt, uanitates & dolos tota die meditabantur. Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te domine speraui, tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi ne quando supergaudeant mihi inimici mei, & dum commouetur pedes mei, super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei uiuent, & confirmati sunt super me, & multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem. Non derelinquas me domine deus meus, ne disceseris a me. Intende in adiutorium meum domine deus salutis meae.

Bene quidam uoluit ad tropare in beati Iob passionem istum psalmum exponere, sed qui passionem Iob legere et scire desiderat, melius facit si ipsum eius librum discutiatur. Hic autem idem qui in sexto psalmo est poenitens clamat ad dominum, ne in ira domini arguatur, aut in correptionem eius diuinus furor exaestuaret. Sane quotiescunque motus istos in deo legeris, secundum id quod tu patieris, iram senti, quia deus impassibilis est, & non sua commotione, sed sua aequitate castigat. Nos tamen iram sentimus, furorem dicimus, quia inopiam patimur, & sermonis & rationis, & de incorporeo corporei, ac de impassibili passibiles secundum quod nos possumus, non secundum quod ipse est protestamur. Denique sequitur, Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi. Nunquid quia sagittae nominat, uere sagittae sunt? Immo ipsae verae sagittae sunt, de quibus spiritaliter pugimur, ut consideremus, quia non est sanitas in carne nostra, quando libidinum uulneribus agitamur, ibi uulnus ire domini, ibi pacis ossa nostra non habent a facie peccatorum nostrorum. Quando iniquitates nostrae supergrediuntur caput nostrum. Caput nostrum Christus est, Quando contra eius praecepta aliquid agimus, iniquitates nostrae caput nostrum supergrediuntur, & sicut onus graue grauantur super nos. Et quia moras facimus, in ipsis uulneribus nostris putrescunt, deteriorant ipsa uulnera, a facie insipientiae nostrae miseri efficiuntur, & tunc

hamur vsq; in finē. Quid autē in ipso peccato tristes efficitur? Quia cogno-
scimus animā nostrā impletā illusionibus dæmonū, & ideo nō esse sanitatē
in carne nostra, Incurremur ergo & humiliemur vsq; quaq; & mugitū no-
stri cordis gemitumq; reddentes, ex totis visceribus exclamemus, Domine
ante te omne desiderium meum, Desideremus enim in ipsis peccatis positi,
alieni effici a peccatis, & hoc orandū docemur, ut huic desiderio annuat di-
uina clementia, quia cor nostrū turbatur, & deserit nos fortitudo nostra, &
lumen oculorum nostrorum, id est, Christus & spiritus sanctus non est no-
biscum. Quando pollutionibus occupamur, tunc amici nostri apices dei ad-
uersum nos ueniunt, & stant, increpant, minantur ignem eternū, minantur
mortē repentinā. Proximi autem a longe stant, id est, angeli sancti, qui pro-
ximi nobis sunt quando iuste & pie & caste tractamur. Et quia pollutioni-
bus aut impietatibus iuxta esse non possunt, ideo a longe stant, & illis longe
stantibus vicio nostro, vim nobis faciunt qui querunt animā nostrā, & que-
rentes mala nostra, suggerunt vanitatē, & dolos tota die meditantur. Jam
qui vult ad misericordiā peruere, dicit quod sequitur. Ego autē tāquam sur-
dus non audiebam, illisq; prouocantibus, vt in aliquo turpi aut malo ver-
bo prorumperē, Factus sum vt mutus nō aperies os suū. Quare hoc? Quia
in te spero domine. Spe em̄ salui efficitur & credimus. Quoniā tu exaudis
domine deus, vt nō insultent nobis inimici nostri. Qui inimici? Illi qui quā-
do cōmouentur pedes nostri, aduersum nos magna loquūtur. Hæc autē di-
cimus, si agnoscamus nos pro peccatis nostris in flagella paratos, & dolor
cordis nostri agat contra nos, atq; iniquitatē nostrā pronuncians, faciat nos
cogitare pro peccato nostro. Inimici enim nostri viuunt, & firmantur super
nos, quando delinquimus, quando autē non delinquimus, multiplicantur
vt odiant nos inique, vt retribuunt nobis mala pro bonis, ita vt orantibus
& caste nos tractantibus, illi zelo ducti, p his bonis mala retribuāt, & faciāt
nobis detrahi, quando sequimur iustitiā. Et ideo clamandū est ad dominū,
ne derelinquat nos pro peccatis nostris, sed intendar in adiutorii nostrum,
in quo præterita pœnitemus, præsentia corrigimus, ipse futura dirigat, vt si-
cut titulus cōmemorationē diei sabbati psalmo positus protestatur, ab om-
ni opere seruii cessemus, vt liberemur a seruitute peccati, per dominum no-
strū Iesum Christum, qui in vnitatis deitatis regnat cū patre, & spiritu sancto
ante omnia, & nunc & semper, & in cuncta sæcula sæculorū Amen.

In finem pro ydithum canticum David.

XXXVIII.

Ixi custodiā vias meas, ut non delinquā in lingua mea. Po-
d sui ori meo custodiā, cū cōsisteret peccator aduersum me.

Obmutui & humiliatus sum & silui a bonis, & dolor me-
us renouatus est. Cōcaluit cor meū intra me, & in meditatiōe mea
exardescet ignis. Locutus sum i lingua mea, notū fac mihi dñe finē
meum.

meum. Et numerū dierum meorū quis est, ut sciam qd desit mihi.

Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquā nihil ante te. Veruntamen uniuersa uanitas omnis homo uiuens. Veruntamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Thesaurifat & ignorat cui cōgregabit ea. Et nunc quæ est expectatio mea, nōne dominus & substantia mea apud te est. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me, opprobriū insipienti dedisti me. Obmutui & non aperui os meū, quoniā tu fecisti, amoue a me plagas tuas. A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus, propter iniquitatem corripuisti hominem. Et tabescere fecisti, sicut araneam animā eius, ueruntamen uane cōturbatur omnis homo. Exaudi orationem meā domine, & deprecationē meam, auribus percipe lachrymas meas. Ne fileas quoniā aduena ego sum apud te & peregrinus, sicut omnes patres mei. Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero.

In tricesimo & octauo psalmo ingressi uidemus sancti ppositū professio/nem, in qua positus homo dei quid dixerit, qd cogitauerit, quid caruerit, quid doluerit, quid meditatus fuerit, qd orauerit, explicatur. Quid ergo dixerit audiamus. Ponamus eum audisse, Currite dum lucē habetis, ne vos tenebræ cōprehendant. Et hic volens currere dixerit, vt custodiret vias suas. Primo omnium egit, vt nō delinqueret in lingua sua. posuit ori suo custodiam. Quādo? Nō semp tacuit: nō omni tēpore, sed eo tempore dū consisteret peccator aduersus eum, qui eum puocaret, aut ad maledicendum, aut ad conuitiandum, aut ad obrectandum, aut etiā aliquod malū ex ore suo pferendum. Hic eo tēpore obmutuit, & humiliatus est & siluit, non solum a malis, sed etiā a bonis. Perfectius egit Paulus, non obmutuit a bonis, sed a solis malis. Nam dum cōsisteret peccator aduersus eū dixit, Maledicimur, & benedicimus, & blasphemamur & obsecramus. Hic tamē nec bonum nec malum ptulit, Sed obmutui, inquit, etiā a bonis, & dolor meus renouatus est, id est, nouis cōuitijs, nouis doloribus cōmouebat. Sed qd dixi vt nō delinquerem in lingua mea, cōcaluit cor meū intra me, & in meditatione mea exarsit ignis genuinus, qui motū cōscientiæ innocentis inflāmat. Locutus tamē rādem aliqūdo dixi dño, Notum fac mihi finem meū, vt sciam quamdiu opprobrium insipienti ero. Cōsideraui tamē & hoc, qd vanitati subiacet omnis homo uiuens, quicq; cū in imagine trāseat, sollicitus est & condit thesauros, ignorās cui cōgreet eos. Quæ autem causa vt dum agit de eo, qui eum suo iurgio puocabat ad litigandum, subito ad istum deuolutus sit qui thesaurifat. Vtiq; non esset lis in sēculo, si nō vnus veller alio ditior fieri, siue in opibus, siue in honoribus. Hic autē qui custodit vias suas dicit, Expectatio mea nō est alia,

nisi dominus. & substantia mea ipse est, qui ab omnibus iniquitatibus meis
eripiat me, & amoueat a me plagas suas. A fortitudine enim manus domini
defeci in increpationibus, considerans fortitudinem patientiae dei, qui usque in
crucem manus suas expandit, & dum illum cupio imitari, defeci in increpa-
tionibus. Propter prauaricationem primum hominem corripuisti, & qui fa-
ctus fuerat, ut efficeretur per obedientiam immortalis, per inobedientiam
mortalis effectus est, & cum mortalis est, tabescat veluti aranea anima eius.
Non dixit mori fecisti, sed tabescere fecisti, & dat araneae comparationem,
ut sicut scissa tela eius repentino flatu, ita scisso corpore eius a morte, anima
tabescat, non habens florem corporeum, & tamen vane conturbatur cum
sciat se non longo post tempore moriturum. Hec in alio increpas, in se emen-
dat, & cum lachrymis orat, ut non taceat dominus, loquatur in corde eius in
consilio eius, ut cognoscat se incolam & peregrinum in hoc seculo, & dicat,
Remitte mihi hic peccata mea, ut ibi refrigerer: Hic, inquit, mihi remitte pri-
us quam abeam, quia si mihi hic remiseris, ibi refrigerium inuenio, & am-
plius non ero peregrinus, quia efficior ciuis sanctorum, & domesticus dei p-
dominū nostrum Iesum Christum, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem psalmus Dauid

XXXIX.

e Xpectans expectaui dominum, & intendit mihi. Et exau-
diuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriae, & de luto
fecis. Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gres-
sus meos. Et immisit in os meum canticum nouum carmen deo no-
stro. Videbunt multi & timebunt, & sperabunt in domino. Be-
atus uir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit in uanita-
tes & insanias falsas. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia
tua, & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Annunciaui
& locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Sacrificium &
oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum et
pro peccato non postulasti, tunc dixi ecce uenio. In capite libri scri-
ptum est de me, ut facerem uoluntatem tuam deus meus uolui, & le-
gem tuam in medio cordis mei. Annunciaui iusticiam tuam in ec-
clesia magna, ecce labia mea non prohibebo domine tu scisti. Iusti-
ciam tuam non abscondi in corde meo, ueritatem tuam, & salutare
tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam, & ueritatem tuam
a concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miserationes
tuas a me, misericordia tua, & ueritas tua semper susceperunt me.
Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus, con-
prehenderunt me iniquitates meae, & non potui ut uiderem. Multi-
plicati

TARIVS IN PSALMOS.

tiplicati sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me.

Complaceat tibi domine ut eruas me, domine ad adiuuandum me respice. Cōfundantur & reucreantur simul, qui quærunt animam meam, ut auferant eam. Auertatur retrorsum & reuereantur qui uolunt mihi mala. Ferant cōfestim confusionē suā, qui dicūt mihi euge euge. Exultent & latent sup te omnes quærentes te, & dicāt semper magnificetur dominus, qui diligūt salutare tuū. Ego autem mendicus sum & pauper, dominus sollicitus est mei. Adiutor meus & protector meus tu es deus meus ne tardaueris.

Iste in tricesimo octauo psalmo dixit: Quæ ē expectatio mea, nonne dominus? Nunc in tricesimo nono dicit, Expectans expectaui dominū, & respexit me. Et qui ibi dixerat: Exaudi orationē meā. Hic dicit: Exaudiuit orationem meam. Quid orasti? Hoc, inquit, oraui, vt educeret cogitationes meas de lacu miseriæ, & de luto libidinū, q̄ merito feces dicunt, & statueret supra petra pedes meos, vt ultra non cōmouear flātibus ventis, id est, suggerenti/ bus spiritibus immūdis. Et his factis dirigat gressus meos, tūc dabit ori meo canticum nouum. Omnis qui vicerit, nouū canticum canit, canit autem non sibi reputans, quia sine deo non responder salus, nec Pharaoni, sed canit hymnū deo, q̄a in ipso faciemus uirtutem, & ipse ad nihilum redigit inimicos nostros. Ego ergo expectans dominū, hoc cōsecutus sum. Videbunt me multi sperantem in dño, ad meū desyderium puenisse, & ipsi timebūt deū, & sperabūt in dño. Ille enim solus beatus, q̄ nomē dñi spem suā credens, nō respicit vanitates mūdi, & infanias falsas diaboli. Multa fecit dñs mirabilia, & in cogitatōe eius nullus similatur ei, nec in celis, nec in terris, ego autē annūciaui, q̄a expectaui dominū, & locutus sum, q̄a respexit me, & multiplicati sunt qui expectarent dominū. Didicerūt enim a me, q̄a sacrificiū & oblatio nem nolui, aures autē perfecisti mihi. Dixisti em; Plus est obedientia aurium, quam sacrificiū manuum, quod tibi p peccato offerri minime postulasti, tunc dixi ecce veniā. In capite libri scriptū est de me, id est, in initio psalterij de me scriptū est, vt beatus efficiar vir, vt faciā voluntatē tuā, & sit in lege tua uolūtas mea, hoc volui, & legem tuam in medio cordis mei. Annunciaui iustitiā tuā in ecclesia magna, id est, in conuentu magnorū iuste locutus sum, iuste iudicaui, non accipiens psonam. Prohibui labia mea, vt quod iustum est non abscederem in corde meo, sed veritatē tuā in iudicio, & salutare tuū in psona humili dixi. Non celauī misericordiā tuā, sed dixi miserendum inopi. Nec tui veritatem tuam in synagoga multa, id est, in cōuentu multorū. Tu ergo domine ne lōge facias misericordias tuas a me, quia misericordia tua & ueritas tua semp susceperunt me, susceptū me suū agnoscit, æquitas dñi iudico, misericordia dum subuenio. Et quoniā aduersa & mala cōprehenderunt me fugientem, & non possum mihi adesse, & multiplicatur sup capillos capitis mei, ita

ARNOBII COMMEN

mei, ita vt ipsum cor meū derelinquat me. Deprecor, ut cōplaceat tibi dñe, vt eripias me, dñe ad adiuuādū me respice. Querunt enim spūs immūdi ani/ mā meā, vt auferāt eā, & volūt mihi mala, ita vt dū satis sibi fecerint, dicant mihi euge euge. Presta vt quotiēs me volūt cape, serāt cōfestim cōfusione su/ am, exultent autē qui diligunt salutare tuū in me. Et q̄a egenus in viribus, & paup̄ in v̄tute sum, & sine auxilio tuo pugnare nō valeo, tu dñe adiuua me. Festināt illi vt interficiant, dñe deus meus, ne tardaueris in resistendo eis, qui regnas cum patre & sp̄itu sancto, per omnia sēcula sēculorum. Amen.

In finem psalmus Dauid

XL.

Eatus uir qui intelligit super egenum & pauperē, in die ma/ la liberabit eum dñs. Dñs conseruet eum & uiuificet eū, & beatū faciat eum in terra, & nō tradat eum in animā in/ micorū eius. Dñs opem ferat illi sup̄ lectū doloris eius, uniuersum stratum eius uersasti in infirmitate eius. Ego dixi domine miserere mei, sana animā meā quia peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur & peribit nomen eius. Et si ingrediebatur ut uideret, uana loquebatur cor eius, congregauit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras, & loquebat̄ in idipsum. Aduersum me susur/ rabāt omnes inimici mei, aduersum me cogitabāt mala mihi. Ver/ bum iniquū cōstituerunt aduersum me, nūquid qui dormit nō adi/ ciet ut resurgat. Etenim homo pacis meæ in quo speraui, q̄ edebat panes meos, magnificauit sup̄ me supplantationē. Tu autē dñe mi/ serere mei, & resuscita me, & retribuā eis. In hoc cognoui quoniā uoluisti me, quoniā nō gaudebit inimicus meus sup̄ me. Me autē propter innocentiam suscepisti, & cōfirmasti me in cōspectu tuo in æternū, Benedictus dñs deus Israel a sēculo in sēculū fiat fiat.

QUing; sensus esse in homine, omnibus notū est, q̄ sunt, visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus. Sed his oibus p̄positus, qui nutrimēto sapi/ entiae coalescit, & memorię cibo pinguescit. Agit ergo cū eo in ca/ pite psalmi huius, vt intelligat sup̄ egenū & pauperem. Nam videre eū oēs pos/ sunt, sed nisi intellexerit, inquit, super egenum & pauperē, beatus nō erit, & in die mala non eū liberat dñs. dicit enim & hic egenus & pauper, Esuriui & non dedistis mihi manducare, Sitiui, & non potastis me, Hospes fui, & non suscepistis me, Infirmus fui, & non uisitastis me. Beatus ergo qui intelligit su/ per egenum & pauperem. Christū esse, ipsum enim si intelligit non cuncta/ bitur, paratus erit succurrere. In die ergo mala, quando dicendum est hoedīs: Ite in ignem æternū. Tunc liberat eum dominus, & vt cōseruet eū, vt uiuifi/ cet eum, & beatū faciat eum, & emundet in terra animā eius, & nō tradet eū in manus

TARIVS IN PSALMOS:

In manus inimici eius, & vniuersum stratū eius versasti in infirmitate eius. Omne tērationē inimici esse hoc loco censemus, Stratū vero eius orationem adserimus, in quo inclamat domino, Miserere mei. Sana animā meā, quia peccauī tibi. Dum ergo sanata fuerit anima, stratus eius, id est, pstratio eius versatur in infirmitate, id est, in illo versatur qui fecit animā infirmā inimicis suis. Ideo deniq; & sequitur, Inimici mei dixerunt mala mihi, quādo morietur? In peccato perijt ab eo hoc, quod dicitur Christianus. Hoc em̄ nomē est, quod perire nobis dæmonia student. Et ingrediunt cor nostrū, vt videant si consentimus, & si consenserimus, simul in vnū susurrant, & cogitant aduersum nos mala, & verbū iniquū cogitant aduersum nos, vt si peccauerimus nō poeniteamur, sed desperantes recuperationē, ita damus nos hostibus prēdam, dicentes eis, Nunquid qui dormit nō adijciēt vt resurgat? Nā & homo pacis meę, in quo speraui, id ē homo meus exterior ampliauit aduersum me supplantationē cōsentiens suggestionibus eorū, qui edebat me cum panē vitę, ipse cōsensit eis, accepit ab eis, vt ludas argenteos, & prodidit dominū. Ita hic accepit ab eis cōcupiscētiā, & prodidit me, sed tu domine sicut suscitasti filiū tuū a mortuis, ita me suscita a peccatore, suscita me, & retribuā illis. In hoc cognoui quia pro me passus es, vt non gaudeat inimicus meus super me. Voluisti mecū, pro me mori, etiā non recusasti, sed te iacentē in sepulchro timui, te autē resurgente nō gaudebit inimicus meus super me, propter innocentia enim meā suscepisti me, hoc ecclesia in Apostolis & prophetis dicit, quia non philosophos & rhetores, sed rusticos & piscatores suscepti a deo ecclesiā parauerunt, quā cōfirmauit in cōspectu suo in æternū. Cui dicimus, Benedictus dominus deus Israel a seculo & in seculum fiat fiat. Non te offēdat diligēs lector, quod rem mysticā ad morālē traximus. Nā sicut ludā ad prodendū dominū circūdederūt Pharisei, & munera ei offerendo fecerunt cum salutē suā tradere, ita hominē meū exteriorē, qui edit paritiam, spiritus immūdi circūdāt & offerunt ei, nunc pecunias per avaritiā, nunc luxuriā per cōcupiscētiā, a quibus si acceperit, prodit, dū pdiderit agunt cū eo vt laqueo se suspendat, id est, vt desperet se posse a poenitentia liberari, sed istis dicit, Nūquid qui dormit nō adijciēt, vt resurgat. Quod qui dēn mysticus, vt dixi, sensus ad resurrectionē dominicā manifestat, sed nos morālē ex mystico genuimus locum, qui propter hoc quod nos ipsi nobis nocuimus, abijcimur, celsimus nobis nocere, & innocētes efficimur, vt merito vnusquisq; dicat deo, Propter innocentia suscepisti me, & qui proieceras a facie tua per peccatū, nunc per poenitentia confirmas me in cōspectu tuo in æternū qui regnas in secula seculorū Amen.

In finem intellectus filijs Chore: psalmus Dauid

XLI.

Vemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuū, quando ueniam & adparebo ante faciem dei.

g Fuerunt

Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dū dicitur mihi quoridie, ubi est deus tuus. Hæc recordatus sū, & effudi in me animā meā, quoniā transibo in locū tabernaculi admirabilis usq; ad domū dei. In uoce exultationis & cōfessionis, sonus epulātis. Quare tristis es anima mea, & quare cōturbas me. Spera in deo, quoniā adhuc cōfitebor illi, salutare uultus mei & deus meus. Ad me ipsū anima mea cōturbata ē, propterea memor ero tui de terra Iordanis & hermonij a monte modico. Abyssus abyssum inuocat in uoce cataractarū tuarū. Omnia excelsa tua & fluctus tui super me transierunt. In diē man lauit dominus misericordiā suā, & nocte canticum eius. Apud me oratio deo uitæ meæ, dicā deo susceptor meus. Quare oblitus es mei, & quare cōtristatus incedo dū adfligit me inimicus. Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei. Dū dicunt mihi per singulos dies, ubi ē deus tuus, q̄re tristis es anima mea, & quare cōturbas me. Spera in deo, qm̄ adhuc cōfitebor illi, salutare uultus mei & deus meus.

Sicut ceruus serpētinis carnibus pascus, veneno exstus festinat ad fontes. Ita serpentis antiqui pascus consilio festinat anima mea ad te deus. Et quia proiecasti me a facie tua per preuaricationē meā, nunc per poenitentiā meam sunt mihi lachrymæ panes die ac nocte dicenti, quando uenī & parebo ante faciē dei. Patior enim insultationes dæmonū dicentiū mihi, vbi est ad cuius similitudinē factus es: proiecit te de paradiso suo. Ego autem credo quod ibi ingrediar in locū tabernaculi admirabilis, vbi factus est homo, nec solū ibi reuertar per Christū, verū etiā perueniā ad domū ipsius dei. Et qui inde proiectus sum in uoce tribulationis, reuertar in uoce exultationis & confessionis sonus epulantis. Noli ergo iam tristis esse anima, sed spera in deū, quia cōfitebor illi. Saluator uultus mei, id est, imaginis suæ recuperator erit deus meus, qui mea facie sua, non ut ipse uoluit proiecit, sed ego a me ipso animā conturbauī, ego eam læsi a me ipso, anima mea turbata est, & propter hoc memor ero nominis tui ad terrā Iordanis, ibi accipiā remissionē peccatorū. Vbi abyssus abyssum inuocat. Filius patrē de profundo terræ, & fluminis, & apertis cataractis cœli descendente spiritu sancto, pater adpellat filiū de altitudine cœlorum. Cum ergo altitudo ad altitudinē clamat, excelsa dei in me ingressa sunt. Homo enim recuperatus est, non angelus, non aliqua alia creatura, quando in diē mandauit dominus misericordiam suam, gratias in baptismo remittendo peccata, & ipsam misericordiam suam mihi in tenebris peccatorum posito, uelut in obscuro noctis, ibi hanc eandem misericordiam declarauit. Plus est enim misericors in poenitente, quam in credēte, ibi

te, ibi per baptismatis gratiam simplex est indulgentia, hic geminatur, & veluti duplici lumine declaratur, quando dicit homo cum lachrymis deo, Susceptor meus es, quare me oblitus es, cum possis indulgēdo succurrere. Quare me repulisti, cum possis expulsum & exulē ad patriam reuocare. Et quare tristis incedo, cum possis lētitiam reddere. Incedo, inquit, tristis, dum affligit me inimicus, dum confringit omnia ossa mea. Tristitia enim animi, ait, Salomon exiccat ossa. Cessa ergo tristitia, & desine conturbare me, spe enim saluus efficior, & erit salus vultus mei, reddens libertatem adspectibus meis deus meus, qui regnat in secula seculorū Amen.

In finem Psalmus Dauid

XLII.

Vdica me deus & discerne causam meam de gente nō sancta, ab homīe iniquo & doloso eripe me. Quia tu es deus fortitudo mea, quare me repulisti, & quare tristis incedo dum affligit me inimicus. Emitte lucem tuam & ueritatem tuam, ipsa me deduxerūt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei, ad deum qui latificat iuuentutem meam. Confitebor tibi in cythara deus deus meus, quare tristis es anima mea, & quare conturbas me. Spera in deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare uultus mei & deus meus.

Cens nō sancta, cogitationū pessimārū sunt semina, quæ zizania in euangelio, a malo homine super bonū semen sata nascuntur. Ab hoc homīe iniquo, id ē, diabolo libera me, quia tu es deus fortitudo mea, noli me repellere a te, ut nō tristis incedā quādo affligit me inimicus, sed immitte lucē tuam & vince tenebras meas, mitte veritatē tuā, & vince mendaciā mea. Lux enim tua & veritas tua, ipse me perducunt ad montem sanctum tuum, & in tabernacula tua, cum ingredi me feceris ad altare dei, ubi quamuis senectute confectus venerim, ibi iuuenis fiam, ut quasi infans confitear in cythara domino deo meo. Iam noli tristis esse anima mea, desine conturbare me, aufer a te desperationem, & spera in deum, quoniam confitebor illi. Salus enim vultus mei erit deus meus, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem pro filiis Chore intellectus psalmus Dauid. XLIII.

Eus auribus nostris audiūimus, patres nostri annunciauerunt nobis. Opus quod operatus es in diebus eorū, & in diebus antiquis. Manus tua gētes disperdidit & plantasti eos, adflixisti populos & expulisti eos. Nec enim ī gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluabit eos. Sed dextera tua & brachium tuum & illuminatio uultus tui, quoniam complacuisti in eis. Tu es ipse rex meus & deus meus, qui mandas salutes

g 2 iacob.

Iacob. In te inimicos nostros uētilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgētes in nobis. Nō em̄ in arcu meo sperabo, & gladius meus nō saluabit me. Saluasti em̄ nos de adfligētibus nos, & odiētes nos cōfudisti. In deo laudabimur tota die, et in nomine tuo confitebimur in sēculū. Nunc autē repulisti nos & confudisti nos, & nō egredieris deus in uirtutibus nostris. Auertisti nos retrorsū post inimicos nostros, & q̄ oderūt nos diripiebāt sibi. Dedisti nos tanquā oues escarum, & in gentibus disperdisti nos. Vēdidisti populū tuum sine precio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Posuisti nos opprobriū uicinis nostris, subannationem & derisum his qui sūt in circuitu nostro. Posuisti nos in similitudinē gentibus, cōmotionē capitis in populis. Tota die uerecundia mea cōtra me est, & cōfusio faciē meę cooperuit me. A uoce exprobrātis & obloquētis, a faciē inimici & persequētis. Hęc om̄ia uenerūt sup̄ nos, nec obliti sumus te, & inique nō egimus in testamēto tuo. Et nō recessit retro cor nostrū, & declinasti semitas nostras a uia tua.

Quoniā humiliasti nos in loco adflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. Si obliti sumus nomē dei nostri, & si expandimus manus nostras ad deū alienū. Nōne deus requireret ista, ipse enim nouit abscondita cordis. Quoniā propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oues occisionis. Exurge quare obdormis dñe, exurge & ne repellas in finē. Quare faciē tuā auertis, obliuisceris inopiā nostrā & tribulationis nostrā. Quoniā humiliata est in puluere anima nostra, cōglutinator est in terra uēter noster. Exurge domine adiuua nos, & redime nos propter nomē tuū.

TRia genera hostiū Christiano insurgūt, vnum genus diaboli & demonū eius, aliud persecutorū, tertium quod commune est omnibus barbaricę feritatis. Sed tota tria genera nō arcu nostro nec brachio nostro superant sed dextera dei & brachio dei & illuminatione vultus eius, de quo patres nostri narrauerūt nobis. Quomodo manus illius eiecit gētes, & plātauit eos. Sicut ergo illi nō ī gladio suo possederūt terrā, sic & nos nō in uirtute nostra cōfidentes terrā nostri corporis possidemus, sed tu saluas nos ex adfligētibus nos, siue regibus perfidis, siue demonijs, siue (vt dixi) hostibus uisitis quia damur eis pro peccatis nostris, velut oues escarū, sed si exclamemus, dicētes, Hęc om̄ia uenerūt super nos, & obliti nō sumus te dñe. Aut si obliti sumus nomē dei nostri, aut si expādimus manus dijs alienis, tu deus uerus require, ista q̄ optime nosti occulta cordis. Pro deo patitur, quicquid aduer-

si sustinuerit

TARIVS IN PSALMOS:

si sustinuerit omnis sanctus. Quia sicut qui pecunias multas habet, si passus fuerit furis gladium, pro pecunijs suis passus est, ita qui sanctitatem in moribus obtinet, quicquid passus fuerit aduersi, pro deo patitur, quæ summa est integritas sanctitatis, & patitur inimicū, siue persecutorē fidei, siue persecutorem mundi corporeū, siue per ipsum principē mundi & ministros eius. Tenentes ergo sanctitatē, clamemus domino. Quoniā propter te morte adfici mur tota die rogamus, vt exurgas & nō repellas nos in finē, ne obliuiscaris inopiam nostram, & tribulationē nostrā, quoniam humiliata est in puluere anima nostra, adhæsit in terra venter noster. Quando enim corporalibus necessitatibus aggrauamur, vexatur in puluere anima nostra. Dum autem vter noster terrenis dapibus adhæret, eternū nobis minatur interitū. Offēdimus tibi vulnera nostra, tu q̄ saluator es, exhibe vulneribus medicamina. Nemo em̄ ab humilitate pulueris liberā habebit animā nisi tu p̄ inuisibiles donaueris animę contemptū pulueris corporalis. Nec habebit amorē ieiunij & orationis, ad contemnendū ventrē, qui terrę adhæret, nisi tu concesseris. Exurge domine adiuua nos & libera nos, propter hoc ipsum quod nominis tui splendore censemur, libera nos ab occupationibus pulueris, in quibus humiliatur anima nostra, & ab aggrauatione ventris. Quia si harū duarum specierum nobis concesseris dona, contemptū corporis & ventris, liberi erimus in Christo Iesu domino nostro, per quem & cum quo tibi est deo patri & spiritu sancto honor & gloria in sæcula sæculorum Amen.

In finem pro his qui commutabuntur filijs Chore ad in/ tellectum canticum pro dilecto.

XLIII.

Ructauit cor meū uerbum bonum, dico ego opera mea regi. c Lingua mea calamus scribæ uelociter scribentis. Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te deus in aternū. Adcingere gladio tuo, super femur tuum potentissime. Specie tua & pulchritudine tua, intendere prospere procede & regna. Propter ueritatem & mansuetudinē & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua. Sagittę tuę acutę, populi sub te cadent in corda inimicorū regis. Sedes tua deus in sæculū sæculi, uirga directionis uirga regni tui. Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatē, propterea unxit te deus deus tuus oleo latitię præ cōsortibus tuis. Myrrha & gutta & cassia a uestimētis tuis a domibus eburneis, ex quibus delectauerūt te filię regū i honore tuo.

Adstitit regina a dextris tuis i uestitu deaurato, circūdata uarietate. Audi filia et uide, & inclina aurē tuā, & obliuiscere populū tuū & domū patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum, quoniā ipse
g ; est do/

est dominus deus tuus & adorabunt eum. Et filiae Thyri in mun-
eribus, vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Omnis
gloria eius filiae regis ab intus, in fimbrijs aureis circumamicta varia-
tibus. Adducentur regi uirgines post eam, proxime eius adferen-
tur tibi. Adferentur tibi in laetitia, & exultatione, adducentur in re-
plum regis. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitutes eos prin-
cipes super omnem terram. Memores erunt nominis tui domine, in
omni generatione & generatione. Propterea populi cōfitebuntur
tibi in aeternū, & in saeculum saeculi.

ERuctauit cor patris verbum bonū, omnia per ipsum facta sunt. Quia
vniuersa suū eum creatorem agnoscūt. Regi suo opera sua dicunt, hoc
est, omnia quae subsistimus & mouemur & sumus opera tua. Lingua mea ca-
lamus est. Cuius calamus? Scribae, inquit, velociter scribentis. Quid turban-
ter, quid festinanter lingua prophetæ proferre vult, audiamus: Hoc, inquit,
verbum quod pater eructauit, cuius omnia quae sumus opera sumus. Spe-
ciosus forma adparebit, & praeerit filiis hominum. Speciosus forma, id est,
virginea forma erit ortus eius. Et diffusa gratia a labijs eius egreditur, per
quam benedictus erit in aeternum. Et adcingit gladiū suū sup̄ femur, ad am-
putandas oēs libidines. Ostendēs speciē suā, id est, manifestās patrē, & pulchri-
tudinē suā, id est, & spiritū sanctū. Species ei filij pater est, & pulchritudo eius
spiritus sanctus & in his intēdit & prospere procedit, & regnat propter veri-
tatē: propter hanc de coelo descendit, quia perierat a filiis hominū, propter
hāc procedit, & regna propter veritatē. Nec solū propter veritatē, sed & pro-
pter mansuetudinē, & propter iustitiā trinitas regnat. Pro his tribus specie-
bus in Christo, propter veritatē pater veritatis est. Propter mansuetudinē fi-
lius, quia exinanīuit seipsum, & cū esset aequalis patri, formā serui suscepit,
in qua speciosus apparuit, & propter iustitiā eius spiritus sanctus. Sic enim
dicit ad Ioannē cū baptizaretur. Sic decet nos implere omnē iustitiā. Et his di-
ctis aperti sunt coeli, & in specie colūbae venit in eū spiritus sanctus. Post hāc
deduxit eum mirabiliter dextera eius, ex qua cecos illuminābat, infirmos
curabat, mortuos suscitabat. Sagittae autē eius acutae, omnibus notum est, sic
ut ipsi mundi amatores pingerent sibi spiritum immundū in specie cupidit-
nis, intendētis arcum, & exprimentis sagittas, in amorem libidinis vulne-
rantes. Ita ergo hic noster exprimet sagittas acutas potentissimas in amore
regni coelorum, ita ut renuncient homines & patrem & matrem, & omnia
quae possident. Insuper & seipsos abnegent & sequantur eū. Ista sagittae ami-
cos regis liberant, inimicos regis occidunt. In corde enim percutiuntur,
ubi eorum suggestiones inueniunt. Cum enim obtinuerint istae sagittae in
corde nostro victoriā, tunc sedem Christi in mente nostra suscepimus, &
virgā rectā, hoc est, regulam rectae fidei, virgam regni eius adpetimus, in qua
sub dī

sub disciplina agentes diligimus iustitiā, & odimus iniquitatē. Cū scilicet imitantes quē vnxit deus oleo lēritiæ pre confortibus suis. Sicut enim speciosus forma prę filiis hominū ī carne natus adparuit, sic vnctus chrismate prę omnibus Christus Iesus adparuit. Multi filij hoīm sancti ab Abel vsq; ad Christū, sed nullus ex virgine natus. Nullus hac specie cōditus, hac forma manifestatus. Quis, inquit, erit similis deo inter filios dei? vt subaudiamus, illi gratia filij, hic natura, & multi Christi vnctiōe olei. Hic autem angelis adorantibus, stellis indicantibus, prophetis pręconantibus. Ioanne metuente, cœlis apertis, patre de cœlis clamante, spiritu sancto adueniente de cœlis, & in eo manente. Christus est prę omnibus participibus, quibus hoc cōparticipatus est nomen. Myrrha & gutta & Cassia a vestimentis eius. Myrrhā in adsumptionē corporis, Gutta cū tactu vestimentorū eius homines saluabuntur. Cassia cū odor vite credentibus probabatur. Cōtra hoc venit vt dicatur, & Iudas vestimentū eius terigit & perijt. Milites autē etiā possiderunt vestimentū eius. Et pro hoc ipsum ad interitū sunt deuoluti. Quomodo ergo odore vestimentorū eius salus animę gignebatur. Audi Apostolū dicentē: Alijs quidē odor vitę in vitā, Alijs vero odor mortis in mortē. Sane illud considerandū est, quod domus eū eburneę delectant. Eburnea domus est corpus castum, in qua tineā non facit vllā libidinē peccati. Vnde animę dicitur, in cuius potestate datū est corpus: Audi filia & vide, inclina aurē tuā his verbis, vt obliuiscaris populum tuū, id est, exempla peccantiū, & domū patris tui, id est, imitationē Adę patris tui secundū carnē. Quare hoc? Quia concupiuit rex decorem tuum. Quis iste rex est? Quē adorant, inquit, filia Tyri in muneribus. Si enim Tyrus, quę supstitiosior ceteris ciuitatibus semper fuit, dat adorantes animas Christo, & munera offerentes, quanto magis vultū eius adorabunt omnes diuites plebis? Sane gloriā omnē quam in gēnis reginæ circūferunt extrinsecus ad videndū hominibus, hic omnē gloriā filię regis ab intus esse vult in penetralibus mentis, ibi eam vult in simbreis aureis circumdari varietate virtutū. Tunc adducentur virgines, incorrupta fides, patientia, prudentia, & proxime earū adducentur in lēritiā & exultationem, vt intrent in templū regis. Vbi prō duodecim patriarchis, nati sunt deo filij alij duodecim, quōs constituit principes Iesus, super omnē terrā, memores nominis sui in omni gente, cum eis diceret, baptizate omnes gentes. Propterea populi confitentur deo in æternū, & in omnia sæcula sæculorum Amen.

In finem filijs Chore pro arcanis.

XLV.

Eus noster refugium & uirtus, adiutor in tribulationibus que
 d inuenerunt nos nimis. Propterea nō timebimus dū turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Sonuerūt
 & turbate sunt aquę eorū, cōturbati sunt mōtes in fortitudine eius.
 Fluminis impetus latificat ciuitatē dei, sanctificauit tabernaculū

suū altissimus. Deus in medio eius cōmouebitur, adiuuabit eam deus mane diluculo. Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit uocem suā mota est terra. Dominus uirtutū nobiscum, susceptor noster deus iacob. Venite & uidete opera domini quæ posuit prodigia super terrā, auferens bella usq; ad finē terræ. Arcū conteret & confringeret arma, & scuta combureret igni. Vacate & uidete, quoniam ego sum deus, exaltabor in gentibus & exaltabor in terra. Dominus uirtutū nobiscū, susceptor noster deus iacob.

Quando in lachrymis & in animi tribulatione suderis orationē deo se curus esto quod deus tibi & refugium sit, & uirtus efficitur. Incipis nō timere dñi conturbatur terra corporis tui. Quia transferunt montes Apostoli domini, altitudinē eius predicātes. Ipsi transferunt in corde maris, in mentibus seculi fluctuantis, quantū uis sonent & turbētur aquæ eius, & cōturbent etiam ipsi mōtes, id est, Apostoli in fortitudine eius id est, in passionē eius, quantā uis peccata sint quæ cōturbēt animas, Et prædicantibus Apostolis hi qui peccatorū opprimuntur cōscientia, tribulētur, vnus impetus iordanis dat remissam peccatorū, & lætificat ciuitatem dei, cū sanctificat tabernaculū corporis tui spiritus sanctus. Deus iam in te nō cōmouebit cū adiuuat animā tuā deus ad spectu suo: Hebræus dicit: Adiuuauit eam deus mane diluculo id est, cū tenebræ peccatorū per fluminis impetū transierint, deus qui lux est, initium lucis dat in cor eius, & adiuuat eā, id est, animā quæ dicit, Dominus uirtutū nobiscū, susceptor noster deus iacob, quantūcūq; conturbētur gentes, id est, idola colētes aduersus martyres domini, quātū uis inclinētur regna ad persecutionē eorū, dat uocē suā altissimus in corde eorū, et ita mouet terra corporis eorū, ut penitus nō timeant eos qui occidunt corpus, timētes autē illū qui & animā & corpus potest perdere in gehennā, ita cōtemnunt animas eorū, ut passionibus suis arcus eorum conterant, & arma eorū confringant. Qui hoc faciunt: qui vacant ab omnibus mundi curis, & uident, quoniā ipse est deus qui negatur a gentibus, qui a iudeis crucifigitur, hic noster refugium, hic noster uirtus, hic noster adiutor, hic deus uirtutum, hic susceptor noster est, qui est etiam deus iacob regnans cum patre & spiritu sancto nunc & semper, & in omnia secula seculorū Amen.

In finem pro filijs Chore, psalmus David.

XLVI.

Mnes gentes plaudite manibus, iubilare deo in uoce exultatiōis. Quoniā dominus excelsus terribilis rex magnus super omnē terrā. Subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam, speciem iacob quā dilexit. Ascendit deus in iubilo, & dñs in uoce tubæ. Psallite deo nostro psallite, psallite, regi nostro psallite. Quoniam rex omnis terræ

nis terræ deus, psallite sapiēter. Regnabit deus super gētes, deus sedet sup sedē sanctā suā. Principes populorū cōgregati sunt cū deo Abraam, quonīa dīj fortes terræ uehemēter eleuati sunt.

OMnes gentes plaudite manibus. Sicut in aduētū diaboli oībus gētibus planctus indictus est, Audiuius em̄ uocē de cōlo dicentē, Væ terræ & mari, quia piectus est diabolus ad vos, Ita in aduentu dñi Iesu in voce exultatiōis dicit, Oēs gentes plaudite manibus, deus em̄ summus, deus terribilis, qui est magnus sup omnē terrā, hic subiecit populos nobis. Hoc Apostoli dicit, Subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris. Quando hoc fecit? Quādo elegit nobis hāreditatē suā in specie Mariæ, quā dilexit spiritus sanctus, tunc ascendit in strepitu & in voce tubæ. Herodes turbat, pastores terrent, magi fugiūt, infantes occidūt, angeli psallunt, dicentes, Gloria deo in excelsis, qui dicunt pastoribus, q̄a ecce regnat deus sup omnes gentes. deus sedet super sedem sanctā suā. Si sedes eius vbicūq; uirginitas illibata fuerit, quanto magis in Mariā? Principes populorū cōuenerunt cū deo Abraham. Principes hoc loco angelos indicat, qui cū deo Abraham ad Mariam cōuenerūt, quando gloriā cecinerunt. Vt qd̄ autem natus sit rex magnus, & ut qd̄ conuenerint p̄cipes cum deo Abraham, audiamus. Ideo, inquit, cōuenerunt, q̄a dīj fortes terrē in superstitionibus suis, & in templis suis nimium eleuati sunt, ut his expullis atq; deiectis, regnet dominus Iesus Christus super omnes gentes in sēcula sēculorū Amen.

Psalmus cantici filijs Choræ secunda sabbati.

XLVII

Agnus dominus & laudabilis nimis, i ciuitate dei nostri in monte sancto eius. Fundatur exultatione uniuersa terræ, mons Syon latera Aquilonis ciuitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terræ cōgregati sunt, cōuenerunt in unum. Ipsi uidentes sic admirati sunt, cōturbati sunt, cōmoti sunt, tremor apprehēdit eos. Ibi dolores ut parturiētis, in spiritu uehemēti cōteres naues Tharsis. Si cut audiuius, sic uidimus in ciuitate dñi uirtutū, in ciuitate dei nostri, deus fundauit eam in æternum. Suscepimus deus misericordiam tuam, in medio templi tui. Secundum nomen tuum deus sic, et laus tua in fines terræ, iustitia plena est dextera tua. Latetur mons Syon, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua domine. Circūdate Syon & cōplectimini eam. narrate in turribus eius. Ponite corda uestra in uirtute eius, & distribuite domos eius, ut enarretis in p̄genie altera. Quoniam hic est deus noster in æternum, & in sēculū sēculi, ipse neget nos in sēcula.

Magnus dominus & laudabilis nimis. Laus domini pro diuersitate do-
norum eius & operum est predicanda. Laudatur in sanctis, laudatur in
donis cibi carnalis & spiritualis, laudatur in fabrica mundi, & in diuersis, ut di-
ximus, largitionibus sue ineffabili pietatis. In isto autem psalmo qua de
caussa laudatur? Quia dilatauit, inquit, exultationem vniuersae terrae a monte
Syon, a latere Aquilonis, ibi est ciuitas magni regis, ciuitas Bethleem. In hu-
ius ciuitatis grauibz, id est, in his qui nulla sunt leuitate superflui, in his co-
gnitus est dominus, quando suscepit eam. Quam eam? Exultationem vtiq;
quam dilatauit omni terrae. In grauibz vsq; hodie cognoscitur dominus.
Sicut enim si videas aliquem leuem & vanum, ibi cognoscis diabolum. Sic
si quem videris grauitate conspiciuum, ibi cognoscis dominum Iesum Chri-
stum. Sicut tunc cognitus est in grauibz, in Marię integritate, & in Ioseph ca-
stitate. Statim autem vt in his cognitus est, reges terrae turbati sunt. Venerunt
enim principes sacerdotum & scribae populi ad regem, & ad Stellae indicium
interrogati, dixerunt natum Christum in Bethleem Iudae. Tunc, inquit, rex
turbatus est, & omnis Hierosolyma cum eo. Etiam ipsi videntes stellam tunc
admirati sunt, & tremor adprehendit eos, ita vt admoniti in somnis non
redirent ad Herodem regem. Misit autem rex, & occidit omnes infantes, &
ibi matres eorum dolebant in nece eorum. Sicut parturientes doluerant. Do-
lebant autem in spiritu vehementi. Contrite sunt etiam naues Tharsis. Etymo-
logiam fecit naues Tharsis nominando, quod tempore quo non est inuentus
dominus, & infantes occisi sunt. Etiam nauigia regio sunt iussu uexata, quibus
magi, qui non redierant ad regem, credebantur fugere potuisse. Nos autem
sicut audiuius ab eis natum regem, ita & vidimus in ciuitate dei nostri, quam
fundauit dominus in aeternum. Ibi, suscepimus deus misericordiam tuam,
in medio templi tui, secundum nomen tuum, quo Saluator diceris, ita & laus
tua in fines terrae. Iustitia enim plena est dextera qua nos dignaris eruere, &
diabolum subiugare, quo facto letatur mons Syon, letatur ecclesia, & exultant
filie Iude, omnes animae ex vtero ecclesie iterata natiuitate progenitae, pro-
pter iudicia tua domine, quibus hoc iudicasti, vt diabolum subiugares, & ani-
mas hominum liberares. Nunc vos o anime liberatae & iterum genitae, circun-
date matrem vestram Syon, & duorum testamentorum plena lactibus vber-
ra fugite, narrate in turribus eius misericordiam, quam consecuti estis. In tur-
ribus quae sunt ciuitatem defendunt, & hostibus resistunt. Ponite corda vestra
in virtute eius. Considerate qua virtute pro vobis pugnat, & distribuite gra-
dus eius, vnumquemque pro suo merito facite ad gradum accedere, ut illi ius-
te episcopatus sedem, illi iuste presbyterij gradum tradas. Sic distribuite gra-
dus eius, sine pecunia, sine acceptione personae, vt enarretis in progenie altera.
Quia hic est dominus deus noster, qui regnat cum patre & spiritu sancto filius
dei, ipse reget nos in secula. Amen.

In finem pro filiis Chore Psalmus David.

XLVIII.

Audite

Vidite hec oēs gētes, auribus percipite oēs qui habitatis orbem. Quicq̃ terrigenæ & filij hominū, simul in unum diues & pauper. Os meū loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudētiam. Inclīnabo in parabolā aurem meā, aperiam in psalterio, ppositionem meam. Cur timebo in die mala, iniquitas calcanei mei circūdabit me. Qui confidūt in uirtute sua, & in multitudine diuitiarū suarū gloriantur. Frater nō redimit, redimet homo, nō dabit deo placationem suā. Et precīū redemptionis animæ suæ, & laborabit in aeternū, & uiuet adhuc in finē. Non uidebit interitum cū uiderit sapientes morientes, simul insipiens & stultus peribunt. Et relinquent alienis diuitias suas, & sepulchra eorū domus illorū in aeternū. Tabernacula eorū in progenie & pgenie, uocauerunt nomina sua in terris suis. Et homo cū in honore esset nō intellexit, comparatus est iumentis insipiētibus, & similis factus est illis.

Hæc uia illorum scādalum ipsis, & postea in ore suo complacēbūt. Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Et dominabuntur eorū iusti in matutino, & auxiliū eorū ueterascet in inferno a gloria eorū. Verūtamen deus redimet animā meam de manu inferi, cū acceperit me. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cū multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniā cum interierit nō sumet omnia, neq̃ descendet cum eo gloria domus eius. Quia anima eius in uita ipsius benedicetur, cōfitebitur tibi cū benefeceris ei. Introibit usq̃ in pgenies patrum suorū, & usq̃ in aeternum non uidebit lumen. Homo cū in honore esset non intellexit, cōparatus est iumentis insipiētibus, & similis factus est illis.

Sola Christi uox omnes vocat simul in vnū, inclusa omni acceptiōe per song, diuitē & pauperem, nobilem & ignobilē, nec omnē omnino terrenū apicem dignitatis excludens, omnes inuitat, ex æquo aperiens in Psalterio ppositionem suam, ostendēs qd timendum sit nobis in die mala. Ne iniquitas, ingt, calcanei circūdet me. In se dicit, quod in te timeas. Calcaneus finē corporis notat, ad ipsum serpēs attēdit, ibi insidiatur. Hoc solū timendū est omnibus, ne in fine suo iniquitate sua capiant. In quo enim opere q̃ inuētus fuerit in fine, in eo erit usq̃ in sempiternum. Vos autē qui confiditis in uirtute uestra, & in abundantia diuitiarū gloriamini, hoc sciatis, quod nullus uos ab interitu redimat, nō pater, non frater, nisi homo Christus Iesus, qui dedit se ipsum redemptionē pro omnibus. Nullus uestrum dabit deo portionē suā, Precium redemptionis animæ suæ, ut laboret in gternum, & uiuat in finē, &
nō vi

nō videat interitū, cū viderit sapientes morientes. Si enim omnis illi magni & opinati, & sapientissimi mortui sunt, quomodo nō insipientes peribūt, qui cōgregant diuitias, & miseri dū possunt egentibus dare, nolūt. Hi relinquent alienis diuitias suas: Nam & cū plures domos habeāt, sepulchra tantū erunt domus eorū in eternū. Miser homo, hoc dū in corpore est, non intelligit, dū quasi pecus cōperit mori, similis erit illis. Interim in hac via in qua viuunt, monita sancta scandalū sunt illis, postea in ore suo benedicent. Cū sicut oues in inferno positos, mors depascitur, tūc dominabunt eis iusti in matutino tēpore, quo lux resurrectiōis inchoauerit, quādo gloriosi a gloria sua expulsi parebūt, tūc deus liberat animā meā de manu inferni, accipies me. Nō ergo timeas paupertatē tuā, cū diuitias attendis alienas, quas bene nosti hic a moriente derelinquēdas. Nō em̄ quādo moritur secū tollit om̄ia, neq; simul descendit cū eo gloria domus eius. Anima deniq; eius ab adulatorib; in uita ipsius benedicet. Post hāc cōfitebitur deo inuitus, quod eius bonitate multa habuerit, multa potuerit, penitens qđ cū posset inopes iuuare, noluerit. Et qā sera cōfessio fructū indulgentiē nō capit, tēpore quo pgenies ingredit patrū suorum, iam utiq; deposito corpore, vsq; in eternū nō videbit lumen. Quare? Quia cū esset in corpore ista nō intellexit, modo cōparatus iumentis insipientibus, similis factus est illis. In quo tamē honore fuerit, si forte requiris, similis deo fuit, & nūc similis est iumentis insipientibus. Nō em̄ habēs in se similitudinē dei, non videbit lumen, sed amissa similitudine dei, dū cōperit quasi pecus vētri & libidini inferuire. Similis pecoribus iam factus, ita vilis erit deo, quam vile est pecus. Et ideo sic intrat pgenies mortuorū i peccatis suis, quos hic in ista uita imitatus, quia ibi sunt patres eorū, nō quorū sunt semine propagati, sed quorū sunt opa imitati. Deniq; iudei cum filij Abrahę essent, dicit eis dñs, Si filij Abrahę essetis, opera Abrahę faceretis. Vide & quid adiecit, Vos ex patre diabolo estis, opa em̄ patris vestri vultis facere. Sic ergo hic intrat in pgenies patrum suorum, vsq; in eternū nō videbit lumē. Seruātes autē in similitudinē Dei, & nō ea abiecta similitudinē in se pecorū sumit, venient ab oriente, & occidente, & recumbent cū Abrahā, & Isaac, & Iacob in regno patris & filij & spiritus sancti, qui regnat in sēcula sēculorū Amen.

Psalmus Asaph.

XLIX.

Eus deorum dominus locutus est, & uocauit terrā. A solis ortu usq; ad occasū, ex Syon species decoris eius. Deus noster manifeste ueniet, deus noster & nō filebit. Ignis ante ipsum pcedet, & inflāmauit in circuitu eius tēpestas ualida. Ad uocauit cōlū desursum, & terrā discernere populū suū. Cōgrega te illis sanctos suos, qui ordināt testamētū eius sup sacrificia. Et annuntiabunt cōeli iusticiā eius, quoniam deus iudex est. Audi populus meus & loquar Israel, et testificabor tibi deus deus tuus ego sum. Non in

TARIUS IN PSALMOS.

Nō in sacrificijs tuis arguā te, holocausta autē tua in cōspectu meo sunt semp. Nō accipiā de domo tua uitulos, neq; de gregibus tuis hircos. Quoniā meā sunt oēs ferā siluarū, iumenta in mōtibus & boues. Cognoui omnia uolatilia cōeli, & pulchritudo agri mecū est. Si esuriero nō dicam tibi, meus est enim orbis terrā, & plenitudo eius. Nunqd māducabo carnes taurorū, aut sanguinē hircorum potabo. Immola deo sacrificiū laudis, & redde altissimo uota tua.

Et inuoca me in die tribulationis, erua me & honorificabis me.

Peccatori autē dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentū meum per os tuū? Tu uero odisti disciplinā, & p/iecisti sermones meos retrorsum. Si uidebas furē currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuā ponebas. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua cōcinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuū loquebaris, & aduersus filiū matris tuā ponebas scādalum, hæc fecisti & tacui. Existimasti inique quod ero tui similis, arguā te & sta tuam contra faciem tuam. Intelligite hæc qui obliuiscimini deum, ne quando rapiat & non sit qui eripiat. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei.

DEus nō nomē est dei, sed indicium, quo supius aliqd indicari humana lingua nō possit. Quod nomē participare uolens cultoribus suis, hoc eos fecit nomine uocari, ut ipse qdem cum sit deus deorū, qui seruendo ei hoc meruerint nomine nūcupari. Quādo ergo locutus est pater? Aut quādo uocauit terram? Tunc sine dubio quādo ex Syon species decoris adparuit. Ipse tunc manifeste ueniet iudicare sculum per ignem. Ignis deniq; in cōspectu eius ardebit, & circa eum erit tempesta ualida. Tūc cōgregabunt Apostoli & martyres, & orthodoxi, quiq; doctores, qui ordināt testamentū eius sup sacrificia, in presenti erunt monitores, doctores, Apostoli. Ipsi sunt cōeli, qui narrant gloriā dei. Tunc ergo cū deus iudex esse cōeperit annūciabūt hi omnes iustitiā eius, qui predicant nunc misericordiam eius. Audi ergo hoc populus meus, audi & loquar. Tunc testificor te me uenturum esse ad iudicandum, qui nunc ueni ad redimendum. Ego utiq; deus tuus, nō aestimes, quia in sacrificijs arguā te, obedientiā uolo magis quam sacrificiū. Præcepta mea custodiri super sacrificia statui. Nō enim māducabo carnes taurorū aut sanguinē hircorū potabo, quicqd ambular & uolat, meū est. Quid mihi meū pro tuo porriges? Hoc tuum est, si puro corde mihi laudes effundas, et reddas mihi uotū, quod in baptis mate positus deuouisti, quo te renūciaturum diabolo spondidisti, & mea promissisti seruaturum te esse mandata. Hoc dū feceris, inuoca me in die tribulationis, tēpore quo de isto corpe exies, & eripia
te de

te de manibus dæmonum, & magnificabis me in donis meis. Tu autē qui lucra sectādo gradum sacerdotij, aut tu qui gloriā humanā deſyderas, aut qui in furto participas, & ſi ipſe adulter nō es, tamen cum adulteris viſiſ: Quare tu enarras iuſtitiam meam dicit dominus, cum aduerſus fratrem tuum detrahās, & ſcādalum ponas? An taciturnitatem meam contemnens, ſperas me tibi eſſe ſimilem? Ego arguam te, & ſtatuam hæc ante faciem tuā, Nolite obliuiſci, domino quod promiſiſtis, reddite, ne rapiat ſicut leo, & nō ſit qui eripiat. Finis itaq; ſemper ante oculos eſt habendus: & in dei laudibus permanēdum. Ibi enim eſt iter, in quo oſtenditur ſalutare Dei, qui regnat in ſecula ſeculorū Amen.

Psalmus in finem Dauid quando uenit ad eum Nathan
propheta quādo intrauit ad Beſabea.

L.

Iſerere mei deus, ſecūdum magnā miſericordiā tuā.
m Et ſecundum multitudinē miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemp. Tibi ſoli peccaui, & malum corā te feci, ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, & uincas cū iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus cōceptus ſum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Ecce enī ueritatē dilexiſti, incerta & occulta ſapientiæ tuę maniſeſtaſti mihi. Aſperges me domine hyſopo & mundabor, lauabis me, & ſup niuē dealbabor. Auditui meo dabis gaudiū & lætitiā, & exultabūt oſſa humiliata. Auerte faciem tuā a peccatis meis, & omēs iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me deus, & ſpiritū rectum in noua in uiſceribus meis. Ne proijcias me a facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi lætitiā ſalutaris tui, & ſpiritu principali cōfirma me. Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Libera me de ſanguinibus deus deus ſalutis meę, & exaltabit lingua mea iuſtitia tuā. Domine labia mea aperies, & os meum annūciabit laudem tuā. Quoniam ſi uoluiffes ſacrificium dediſſem, utiq; holocauſtis non delectaberis. Sacrificium deo ſpiritus cōtribulatus, cor cōtritum & humiliatum deus non deſpicias. Benigne fac domine in bona uoluntate tua Syon, ut ædificentur muri Hieruſalem. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitia oblationes & holocauſta, tunc impo-

Quando

TARIVS IN PSALMOS.

Quando uenit Nathan ppheta ad regem Dauid, nō inchoauit peccatū
 arguere, sed cepit iudicium flagitare, dicens: Audiui te habentem gre/
 ges ouium & armenta multa, sublatā vnam ouiculā pauperi,
 ipsam solā habenti. Questus iudici regi dedit rex sententiā, dignū esse morte
 eū, qui fecit hāc rem. Tūc Nathan: Tu es, inquit, vir qui fecisti hāc rem. Vriā
 Ece theum occidisti, & vxorē eius accepisti. Hāc dicit dominus, non recedet
 gladius de domo tua in eternū. Inuenit reū sentētia, & rex sub accusatore po/
 situs, deposita potestate, suo iudicio condemnatur. Deus enim venit ad eum
 abditus in Nathan, occultus in propheta, & ipse per pphetam postulauit iu/
 diciū homo, uicit deus. Deus enim iustificatus est in sermonibus suis, qbus
 ab homine flagitauit sententiā, iudicauit sententia inter deū irascentem, &
 hominem delinquentem, & vicit deus iudicatus ab homine. Dixit enī ho/
 mo: Dignus est morte uir qui fecit hanc rem. Deus ergo qui hāc volebat in/
 reum pmulgare sententiā, uenit ad iudiciū, vt si iudicatus fuisset non debe/
 re hoc factū vlscisci, nō iustificaret in sermonibus suis, & non vinceret iudi/
 catus. At vbi dictum est, Morte dignus est uir qui fecit hāc rem, deus qui ve/
 nerat ad iudiciū iudicandus, iustificatus est in sermonibus suis, & vicit dum
 iudicatur. Videamus nunc qd egit victoria dei, tenuit impatorem captiuū,
 & tradidit sententiā reum. Reus ad clementiā conuolat, & exuens se purpu/
 ra, induit se cilicio, cinerē tanquam panem manducans, & potū suū lachry/
 mis miscens: Ostende, inquit, domine, qbus factis mutetur sentētia. Si enim
 mihi in hac humilitate posito dignatus fueris indulgere, etiam impij ad te cō/
 uertentur. Miserere obsecro secundū magnam misericordiam tuam, quoni/
 am iniquitatem meam ego agnosco. Agnosco iuste iratū te, iniuste egisse me.
 Tibi soli peccaui, omnis qui sub iudicio uiuit, cū deliquerit, peccat deo, pec/
 cat & legibus mūdi. Hic aut rex sub nullo alio nisi sub deo solo agens, ipsum
 solum sup potestātē suam metuens, deo soli peccauit. Malum, inquit, coram
 te feci, nō fugi a facie tua. Volui enim vt iudicares me delinquentem, potius
 quam ligares me fugientem. In iniquitatibus cōceptus sum. Seruauit in confes/
 sione sua creatores bonum. Nō enim dixit, cum iniquitatibus, aut cum pecca/
 tis genuit me mater mea, sed in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis ge/
 nuit me mater mea. Dicendo enim matrem, in suis iniquitatibus eū concepit/
 se, & in peccatis seculi peperisse, signauit, Quia omne peccatū corde cōcipit,
 & ore consumatur. Hic autem qui nascitur, sententiā Adāe habet, peccatū
 vero suū non habet. Tu domine veritatem dilexisti. Tempore quo ego
 falsitatē composui, ut in grauiori pugna poneretur Vrias, hoc incertū & oc/
 cultum in peccatis meis, quod erat in corde meo manifestasti mihi, & ita
 manifestasti mihi, vt ego contra meipsum pferrem sententiā. Verum qā as/
 persione hysopi purificationē fieri sordium pcepisti, Asperges me hysopo, et
 mundabor. Lauabis me & super niuem dealbabor. Hoc fiet, si auditui meo
 dederis gaudium & lētiā, cum dictum fuerit mihi, Pastor ouīū, nuncio ti/
 bi gaudium magnū, quia natus est hodie dominus ex semine Dauid secun/
 dum carnē.

dum carnem. Ecce gaudiū, per quod exultāt ossa humiliata, per quod auertis deus faciem tuā a peccatis meis, per quod oēs iniquitates meas deles, per ipsum cor mūdum creās in me deus, per ipsum spiritum rectum innouas in visceribus meis, vt desyderio spiritali, desyderiū carnale excludā, & ita quicquid peruersum est execrer, ut quicquid rectum corā te probatur amplectar. Hæc deprecantem, nō me proijcias a facie tua, & spiritū sanctum tuū ne auferas a me. Sed redde mihi lētiā quam perdidi, & spiritū quem ad confirmandam indulgentiam tribuisti, per ipsum confirma me. Tertio autem spiritum nominando trinitatem in vnitate esse perdocuit. Cum ergo, inquit, me confirmaueris, deinde indulgentiam tuam docebo & ego iniquos, quia miseris & indulges impijs poenitentibus, & hæc audietes impij, per poenitentiam ad te conuertentur. Libera me de sanguinibus. De hac utique sententia qua dixisti: Nō recedet gladius de domo tua, libera me ab hac sententia, vt exulter lingua mea iustitiam tuam. Labia autem mea quæ a reatu meo clausa sunt, tu ea aperies indulgentia tua, quibus apertis, os meum annūciat laudem tuam. Verum quia in lege tua scriptum est, quod sacrificiū pro vnōquoque peccato offerri debeat. Nunc vero placari sacrificijs non vis, quod utique si velles offerrem. Quia ergo his nō delectaris, offero tibi in sacrificio spiritum contribulatum, cor contritum & humiliatū, vt benigne facias in bona voluntate tua super syon, vt auferas gladium ab eo, quem pro peccato meo constituisti, vt non destruantur, sed magis edificentur muri Hierusalem. Tunc tibi accepta erunt sacrificia iustitię in oblationibus spiritus contribulati, & in hoc locaustis cordis humiliati. Et super altare tuum imponentur vituli, id est, iuvenes qui cognoscunt tibi luxuriā ita displicere, vt punias, & per lachrymas spūs contribulati delictum eius indulgeas. Hī tituli qui inferioribus vitijs luxurię erant, a semetipsis voluntate super altare tuum, id est, in altitudine casti cōsiliij imponentur. Quod autem solam historiam tractauimus, eius versiculi, quo iustificatur deus in sermonibus suis, & vincit dum iudicatur. Hęc res licet in iudicio Saluatoris impleta sit. Vicit enim cum iudicatus est in passione sua, & sic vicit, vt obtineret omnem principatū, & potestatem, & virtutem, tamen & quotidie iudicatur, sed dum iudicatur, vincit. Dicere enim solemus: Vt quid mihi sic fecit deus? Quare hoc? Ecce iniqui regnant, iusti affliguntur, vincit cum iudicat. Vt medicus qui desperatis iubet ad velle seruari, & omnia quæ desyderant, præcipit non negari. Quos autem scit posse saluari, iubet eos artari, amaris potionibus potari, ferro secari, cauteriari. Sic fiet, vt dū saluati fuerint abstinentes, & mortui fuerint desyderijs proprijs acquiescentes, iustificabitur medicus in sermonibus suis. Dicitur ei: Nos te iniuste culpabamus dum ligares, dum secares homines bonos, & malos nec secares, nec affligeres. Insuper etiam pmitteres suis desyderijs frui. Huc accedit, vt dicamus de deo. Quia quæ diligit dñs corripit. Sed rogemus vt corripiat nos iustus in misericordia sua, vt iudicia eius adiuuent nos, per dominū nostrū Iesum Christum, qui regnat in secula seculorum Amen.

In finem

TARIVS IN PSALMOS.

In finem intellectus Dauid, cū uenit ad eum Doecl Idumeus & nunciauit Sauli, uenit Dauid in domū Abimelech. LI.

Vid gloriaris in malicia, qui potenses in iniquitate? **T**ota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui aequitatem. Dilexisti omnia uerba præcipationis, lingua dolosa. Propterea deus destruet te in finem, euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de terra uiuentium. Videbunt iusti & timebunt, & super eum ridebunt & dicent, ecce homo qui non posuit deum adiutorem suū. Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & præualuit in uanitate sua. Ego autem sicut oliua fructifera in domo dei, speraui in misericordia dei in æternum, & in sæculum sæculi. Confitebor tibi in sæculum quia fecisti, & expectabo nomen tuum, quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.

Fugiens Dauid a facie Saulis, uenit ad Abimelech sacerdotē, et panes sanctos inueniens adsumpsit ipse, et qui cū eo erant. Quem cū prohiberet sacerdos, prohibendi causam Dauid prodidit, dicens: Mundi sumus ego & pueri mei a mulieribus. Cum ergo fugeris gladiū principis mundi, & ad altare conuolaueris, & mundus panem sanctū adsumperis, non deerit qui te diaboli impulsione affligat, persequatur, detegat. Et quia hoc ipsum nō aliud nisi diabolus operatur, ipsi diabolo tota uerba huius psalmi stans in oratione cantabis, dicens: Quid gloriaris in malicia, qui potēs es in iniquitate, tota die id est, omni die, iniustitia in cogitationibus agit. Lingua tua nō cessas contra iustitiā cogitationibus ministrare consilia. Sicut nouacula acuta faciens dolum, tanto acumine cōcinnas dolos. Vt homo ipse sui in perniciē elaboret, & agens præcipiū suum gaudeat. Propter hoc destruet te in finē. Cū enim finem fecerit homo peccatis suis a te persuasis, deus destruet te & euellet te de corde eius, quia hoc est tabernaculū dei, & radicem tuam de terra uiuentium, id est, de corpore uiuentium deo. Videbunt iusti astutias tuas, & timebunt dominum, & super suggestiones tuas ridebunt, & dicent, Non in omni opere deum in auxilium postulamus. Tu uero opus quod perpetrare suades, non ponitur tibi deus in adiutorio, sed qui operatur hæc sine deo sunt, spem suam in diuitijs mundi ponentes, si diuites sunt de diuitijs mundi præsumentes, si pauperes sunt a diuitibus mundi, & non a deo auxilium postulantes. Præualent in uisitate sua, sed his deficientibus Qui sperat in misericordia dei, erit sicut oliua fructifera in domo dei, sperans in misericordia eius in æternum, & confitebitur domino in sæculum beneficia eius in conspectu omnium sanctorum dei, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

h In finem

In finem intellectus Dauid pro Amalech

LII.

Ixit insipiens in corde suo, nō est deus. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus, non est qui faciat bonum. Deus de cœlo prospexit super filios hominū, ut uideat si est intelligens aut requirēs deum. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, nō est qui faciat bonum, nō est usq; ad unū.

Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meā ut cibum panis? Deum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, ubi non fuit timor. Quoniā deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniā deus spreuit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel, cum conuerterit deus captiuitatem plebis suæ exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

Quando dominus de cœlo prospexit per Iesum super filios hominum, videns eū stultus populus Iudeorū, Dixit in corde suo, Non est deus. Omnes corrupti, omnes abominabiles facti sunt, non voluntate dei, sed in uoluntatibus suis, ita ut nō esset in eis qui faceret bona usq; ad unū, dicendo usq; ad unū. De his dixit qui dicunt de Christo, non est deus. Nā si de omnibus hominibus generaliter dixisset, nō diceret esse plebē suā, quæ deuoratur ab eis sicut esca panis. Ab his utiq; qui deum eum non inuocauerunt, qui ibi trepidabant timore, ubi nō est timor id est, in custodia sabbati, in baptismatibus calicū, & vrceorū. Deus autē dissipat ossa eorū qui hominibus placēt. Vnde magister noster Paulus dicit: Ego si adhuc vellem hominibus placere Christi seruus nō essem. Ergo dum adhuc Iudæus esset, ostēdit hominibus placuisse: Qui autē illis placere volunt, inquit, cōfundentur, quia deus spreuit eos. Qui deus? Qui dedit ex Sion salutē Israel. Iacob suppliant, Israel videns deū interpretatur. Ergo & Iacob lætetur, quia supplantat inimicū, & Israel exultet, quia videtur inuisibilis, videtur deus in genere eius facie ad faciem, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

In finē in carminibus intellectus Dauid, cū uenissent Cyphai & nūciassent Sauli, nōne Dauid absconditus ē apud nos. LIII.

Eus in nomine tuo salutē me fac, & in uirtute tua libera me.

d Deus exaudi orationem meā, auribus percipe uerba oris mei. Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me, & forres quaesierunt animam meam, & non proposuerunt deum ante cōspectum suum. Ecce enim deus adiuvat me, & dominus susceptor est anime meę. Auerte mala inimicis meis, & in ueritate tua disperde illos. Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo domine, quoniam bonum est. Quoniā ex omni tribulatione eripui
sti me,

TARIVS IN PSALMOS.

Iti me, & super inimicos meos despexit oculus meus.

DEus in nomine tuo saluū me fac. Iste sermo oratiōis caussas suas exequi-
tur: Libera me, inquit, quia alieni insurrexerunt in me, & fortes quæsie-
runt animam meam. Hī qui non proponunt deum ante oculos suos. Dicit
titulus & qui alieni, & qui sint qui quærūt animā eius. Qui ostenditur ad ini-
micos suos isse, & per eos euadere voluisse. Vide amice, ne te credas inimicis
in toto, vide, ne in necessitate positus furtū facias, & eo te putes posse refici,
ne dicas de bono quia malus est, dum vis hominibus complacere, ne a vir-
tutibus pergas ad vitia, faciente aliqua necessitate, noli te eis credere. Ideo em̃
te suscipiunt, vt simulent tibi latibulū. Cæterū tradere te volunt in gaudio ei
qui te persequitur. Fœlix si non te credideris eis. Si vero credideris, clamauit
propter nomen suum saluum te faciat dominus, vt voluntatē tuā liberā fa-
ciat. Quia quam diu vitiorum consensu iacet, libera nō est. Cum autem do-
minus adiuuauerit te, & inimicos tuos disperdiderit, tunc voluntarie sacrifi-
cabis ei, cum ex omni tribulatione eripuerit, & inimicos tuos despiciet ocu-
lus eius, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

In finem in carminibus intellectus Dauid.

LIII.

e Xaudi deus orationem meam, & ne despexeris deprecatio-
nem meam, intende mihi & exaudi me. Cōtristatus sum
in exercitatione mea, & conturbatus sum a uoce inimici et
a tribulatione peccatoris. Quoniam declinauerunt in me iniquita-
tes, & in ira molesti erant mihi. Cor meum cōturbatum est in me,
& formido mortis cecidit super me. Tīmor & tremor uenerunt su-
per me, & contexerunt me tenebræ. Et dixi quis dabit mihi pen-
nas sicut columbæ, & uolabo & requiescam. Ecce elongaui fugiēs
& mansi in solitudine. Expectabam cum qui saluum me facit a pu-
sillanimitate spiritus & tempestate. Præcipita domine diuide lin-
guaseorum, quoniam uidi iniquitatem & contradictionem in ciui-
tate. Die ac nocte circundabit eam, super muros eius iniquitas, &
labor in medio eius & iniustitia. Et non defecit de plateis eius usu-
ra & dolus. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, susti-
nuissem utiq;. Et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset,
abscondissem me forsitan ab eo. Tu uero homo unanimitis, dux
meus & notus meus. Qui simul mecum dulces capiebas cibos, in
domo dei ambulauimus cum consensu. Veniat mors super illos,
& descendant in infernum uiuentes. Quoniam nequitia in habi-
taculis eorum, in medio eorum. Ego autem ad dominum clamaui

h 2 & do/

& dominus saluabit me. Vespere & mane & meridie narrabo & annūciabo, & exaudiet uocē meā. Redimet in uoce animā meam ab his qui appropinquant mihi, quoniam inter multos erant mecum.

Exaudiet deus & humiliabit illos qui est ante sacula. Non enim est illis cōmutatio, & non timuerunt deum, extendit manum suam in retribuendo. Contaminauerunt testamentū eius, diuisi sunt ab ira uultus eius, & adpropinquauit cor illius. Molliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sūt iacula. Iacta super dominū curam tuam, & ipse te enutriet, non dabit in æternū fluctuationē iusto. Tu uero deus deduces eos in puteū interitus. Viri sanguinū & dolosi nō dimidiabunt dies suos, ego autem sperabo in te domine.

Primus conuersationis status est, ut cōtristeretur homo, in exercitatioe delictorū, & conturbetur potius quā delectetur a uoce inimici, & tribulatio ne peccatorū. Veniat formido mortis super eum, ne in peccatis moriatur, et contegant eum tenebræ exteriores, ubi est fletus & stridor dentium. Sed si fieri potest, accipiat pennas animi in spiritu sancto, sicut columbæ descendētis de cœlo, & euolet fugiens inimicorū manus, longe vadat, fugiat a peccato, & quasi in solitudine positus, sic nullis curis iuoluatur humanis. Tūc enim expectat deū qui saluat eum a pusillanimitate & tempestate, ut præcipiet dominus, & diuidat linguas eorū. Quoniam uidit iniquitatē, & contradictionē in ciuitatē, quæ iniquitas, & die ac nocte circumdat eam super muros eius, id est, diabolus circumdat animā super muros eius, ubiqueq; se uicij repugnare posuerit. Et nō defecit de plateis eius, id est, in cogitationibus eius uisura & dolus. Quoniam si inimicus maledixisset mihi, id est, si ipse diabolus per se mala loqueretur aduersum me, quia certus sum, quod me odiret absconderē me ab eo. Nūc uero tu vnanimis dux meus & notus meus, id est, homo meus, exterior homo, utiq; corporalis, qui simul mecū dulces cōmunicas cibos in mēsa mysterij, tu cōtra me agis, tu cū inimicis meis delectaris, in cōsilijs eorū, per te uenit ad me, ueniat mors super eos. Et quia natura imortales sūt, descēdāt in infernū uiuētes, quia nequitia in hospitij eorū, in medio eorū, id est, in suggestionibus eorū, id est, in medio suggestionū eorū. Si ergo ad dominū clamaueris, & vis ut dñs Iesus exaudiat te, uespere & mane & meridie ipsi narrabis, ipsi confiteberis, ipsi preces effundes, & sine dubio ita exaudiet uocē tuā, ut liberet a bello eorū animā tuā, ab his qui adproximāt ei. Et inter multos hos, ipse erit tecū qui humiliet eos, qui se nunquā mutāt, qui nunquā timēt deū. Extēdit manū suā deus, in retribuēdo eis, quia ipsi sunt qui cōtamināt per cōsensum nostrū testamētū eius, & quāuis diuisi sunt ab ira uultus eius, quia impassibilis est, tamē adpropiat cor eius. Nō eū latet, quia mollunt sermones suggestionū suarū super oleum, & ipsi sunt iacula. Tu uero Christiane,

TARIVS IN PSALMOS.

Christiane iacta in deū cogitationē tuā, & ipse te enutriet. Noli dicere, Quid manducabo, qd bibam, quo operiar? Per istas enim cogitationes dēmones ipsi sunt iacula, quos deducet dominus in puteū interitus, si tu in deo iactaueris cogitatum tuum, & tibi quidem tollet fluctuationē, illos vero viros sanguinum & dolosos, non permittet nec dimidiare dies suos, id est, ad quantū tentationes parant, non pmittit eos nec dimidiari in te, si dixeris in toto corde: Ego in te spero domine, qui regnas in secula seculorū Amen.

In finē oro populo, q a sanctis lōge factus est in tituli inscriptiōe

ipsi Dauid, cū tenerent eū Allophyli in Geth. LV.

Miserere mei deus, quoniā cōculcauit me homo, tota die ipsum gnantribulauit me. Cōculcauerunt me inimici mei tota die, quoniā multi bellantes aduersum me. Ab altitudine diei timebo, ego uero in te sperabo. In deo laudabo sermones meos, in deo speraui non timebo qd faciat mihi caro. Tota die uerba mea execrabantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malū. Inhabitabunt & abscondent, ipsi calcaneū meū obseruabunt.

Sicut sustinuerūt animā meam p nihilo saluos facies illos, in ira populos cōstringes. Deus uitam meā annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in cōspectu tuo. Sicut & in pmissione tua, tūc cōuertentur inimici mei retrorsum. In quacuncq; die inuocauero te, ecce cognoui, quoniā deus meus es. In deo laudabo uerbū, in domino laudabo sermones, in deo speraui, non timebo quid faciat mihi homo.

In me sunt deus uota tua, quæ reddam laudationes tibi. Quoniā eripuisti animā meam de morte, & pedes meos de lapsu ut placeam coram deo in lumine uiuentium.

Si tenuerint te Allophyli, & a sanctis cogitationibus longe fecerint, clama Sad Deū, dicēs: Miserere mei domine, quoniā cōculcauit me, homo utiq; exterior. Per te enim agunt cōtra te, per ipsum tota die pugnant aduersum te inimici tui. Sed hi q bellāt aduersum te, timebūt, si dixeris Deo, Ego domine in te sperabo, non timebo qd faciat mihi caro. Inimici mei uerba mea execrātur, dicētes, Ita iste castitatē docet, seminemus ei libidines, hic qui cōtempum mundi p̄dicat, amorē pecunię immittamus ei. Aduersum te ergo sunt isti, consilia eorum in malū. Tanta subtilitate agentes, ut absconditi tibi sint, quod dēmones sint, putas autem angelos dei ministrare consiliū. Illi autē inimici tui sunt, calcaneū tuū obseruantēs, id est, sinem tuū expectātes. Sustinet animā tuam p nihilo, ut dum se vilem æstimat, pro parui tēporis delectamento, pereat in eternū. Anima autē dum vulnerat pro nihilo, illi qui eā vulnerant, salui sic esse videntur, victoria em hostium salus est hostium. Ne

ergo eueniat, clama ad deū, nuncia ei vitā tuā, pone lachrymas tuas in cōspē
 ctū eius, & sicut p̄misit, quoniā q̄ sperat in me, liberabo eū. Sicut in p̄missiōe
 sua pollicitus est, ita conuertat inimicos tuos retro, vt cognoscas, q̄a tecū est
 deus tuus, & incipias in deo laudes canere, & nō timere qd̄ faciat tibi homo,
 siue caro, siue ipse, q̄ inimicus homo in euāgelij Christi detegit tritico sup̄se/
 uisse zizanias, tūc ergo vora tua reddes dño, q̄ in baptismo positus p̄misisti.
 Renūciare te diabolo, & oib̄ pōpis & criminibus eius. Tūc inquam, cū eri
 puerit dñs animā tuā de morte luxurię, & oculos tuos de interitu cōcupiscen
 tię, & pedes tuos a lapsu, tunc placebis in lumine viuentiū, faciente dño Iesu
 Christo, per quē & cū quo tibi deo patri cū spiritu sancto est vna diuinitas,
 indiuisa trinitas, ante omnia & nūc, & in cuncta secula seculorū. Amen.

In finē ne disperdas Dauid in tituli inscriptiōe cū fuge/
 ret a facie Saul regis Israel in speluncam.

LVI.

liferere mei deus, miserere mei, quoniā in te confidit anima
 mea. Et in umbra alarū tuarū sperabo, donec trāseat ini/
 quitas. Clamabo ad deū altissimū, deū qui benefecit mihi.
 Misit de cōelo & liberauit me, dedit in opprobriū cōculcantes me.
 Misit deus misericordiā suā & ueritatē suā, & eripuit animā meā
 de medio catulorū leonū dormiui cōturbatus. Filij hominū dentes
 eorū arma & sagittę, & lingua eorū gladius acutus. Ex altare super
 cōelos deus, & sup̄ omnē terrā gloriā tuā. Laqueū parauerūt pedi/
 bus meis, & incuruauerūt animā meā. Foderūt ante faciē meam fo
 ueam, & inciderunt in eam. Paratum cor meū deus, paratum cor
 meum, cātabo & psalmum dicam dño. Exurge gloria mea, exurge
 psalteriū & cythara, exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis
 dñe, & psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniā magnificata est
 usq̄ ad cōelos misericordia tua, & ueritas tua usq̄ ad nubes. Exal/
 tare sup̄ cōelos deus, & sup̄ omnē terram gloria tua.

Cū fugeris a facie principis huius mūdi p̄sequentis te, sicut Saul perse/
 quebatur Dauid, Speluncā pete, id est ita te cōstitue, vt ab inimico tuo
 inueniri non possis. Et tu q̄dem inimicū tuū inter manus habeas. Ille vero te
 nec videat. Hoc em̄ eueniet, si ex toto corde dicas deo: Et in vmbra alarū tu
 arū spero, donec trāseat iniquitas, & clames ad deū altissimū, ipse mittit de cōe/
 lo, & liberat te, & dat in opprobriū cōculcātes te. Si qd̄ dicis deo, in te confi/
 det anima mea, nō fallas, si vere qd̄ in ipso cōfidas, factis ostendis. Qui enim
 in ipso cōfidit, nō confidet in alio, nō in auro, nō in p̄edio, nō in aliqua vir/
 tute terrena: Alioquin in alijs cōfidens mentit̄ deo, dicens: In te cōfidet anima
 mea. Si vero in ipso cōfider, eripit animā eius de medio catulorū leonū, vbi
 dor/

TARIVS IN PSALMOS.

dormierat cōturbatus. Vbiūq; despatio est recuperatōis, somnus mortis in-
cūbit, nominauit catulos leonū, quorū dētes asseruit arma & sagittas, & l'n-
guam gladiū acutū, & in his dormiui, ait, cōturbatus, o somnū, credo hic il-
le somnus est, de quo idē Psalmista dicit: Dormitauit anima mea præ tedio.
Si ergo cōtra paraturas demonū paratū cor habeas, & deo psalmū dicas, la-
queos quos parauerūt animæ tuæ, ipsi ex eis ligabunt, & foueas quas fode-
runt tibi, ipsi incidūt, si tamen in psalterio & cythara exurgas diluculo, idest,
abijciens opera tenebrarum, induaris arma lucis, tunc inuenies abundan-
tem misericordiam eius a terra vsq; ad cœlos, & vsq; ad nubes conscen-
dens. Inuenies veritatē eius, tunc exaltatū super cœlos inuenies deum, quod
ascendit in cœlo filius dei, & super omnem terram regnat gloria eius cum pa-
tre & spiritu sancto per omnia sēcula sēculorum Amen.

In finem ne disperdas Dauid in ritu/

li inscriptione.

LVII.

Iuere utiq; iusticiā loqmini, recte iudicate filij hominum.

s Etenim in corde iniquitates opamini in terra, iniustitias ma-
nus uestre concinnant. Alienati sunt peccatores a uulua,
errauerūt ab utero, locuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudi-
nem serpentis, sicut aspidis surdē, & obturatīs aures suas. Que non
exaudiet uocē incātantū, & uenefici incātantis sapiēter. Deus cō-
teret dētes eorū in ore ipsorū, molas leonū cōfringet dominus. Ad
nihilum deuenient tanq; aqua decurrens, intēdit arcū suū donec in-
firmenē. Sicut cera que fluit auferenē, supcecidit ignis, & nō uide-
runt solē. Priusquam intelligerēt spine uestre rhamnū, sicut uiuen-
tes sic in ira absorbet eos. Letabitur iustus cū uiderit uindictā, ma-
nus suas lauabit in sanguine peccatoris. Et dicet homo si utiq; est
fructus iusto, utiq; est deus iudicans eos in terra.

Iudei videntes dñm Iesum Christum ferias vanas respuentem, & diebus
sabbatorū hominibus subuenientē, ira erat in illis sicut similitudo serpētis,
& sicut aspidis surdē, & obturatīs aures suas. Aspides ideo ab incātantibus nō
capiunt, quia ponunt vnā aurem in terrā, & alterā aurem de caudæ suę
acumine obturant, vt nō exaudiant vocem incantātis sapiēter. Hoc quod sa-
pienter addidit, nostrū incantatorē ostendit, qui nō cessauit Iudeis incanta-
re sapienter. Illi autē clausis auribus, sicut aspides surdæ, eū non attenderunt.
His dicit spiritus sanctus, Si vere utiq; iusticiā loqmini, id est, si vere secun-
dū legē agitis, iuste iudicate filij hominū, dicite culpā, & ita date sententiā. Vt
qd iniusticiā manus uestre cōcinnant, alienamini ab vtero matris Saræ, et
ratis a ventre patris uestri Abrahę, hoc Abrahā nō fecit, si filij Abrahę esse-
tis, utiq; opa Abrahę faceretis. Nūc vero alienati estis ab vtero, nō estis filij
eius,

eius, errastis a vëtre. Vos em̃ cuius opera vultis facere, huius filij estis, vos ex
 patre diabolo estis, loquētes falsa. Ille em̃ ab initio mendax fuit, & in veritate
 nō stetit. Quare excecavit vos malitia vestra: Cecidit em̃ sup̃ vos ignis mali/
 tiæ, & vidētes nō uidetis solē iustitię, sed sicut leones ora vestra in mortis eius
 fremitu aperitis. Illo autē exurgēte a mortuis, deus cōteret dentes eorū in ore
 ipsorū, molas leonū cōfringeret dominus, ita ut ad nihilū deueniāt, velut aqua
 decurrens, cōtra quos intendit arcū dominus donec infirmē. Sicut cera li/
 quefacta auferent. Cera liquefacta ad naturā suā reuertit, & in statu suo iterū
 reintegrat. Ita vult eos affligi dominus, vt ad statum pristinū reuertant. Pri/
 usquam pducant spinę vestre Rhamnos. Spinę naturā hāc habent, ut in vir/
 gulto magis, quam in arboribus, prumpant. Rhamnus autē arbor est spinea
 nullū omnino asserens pomū. Ergo prius quam spinę vestre in arborū du/
 riciam cōuerse, radicitus fundatę pmaneant & effoetę Rhamnus quasi vi/
 uentes absorbeat vos spinosa & obdurata iniquitas vestra. Verū quoniam
 clamastis, Sanguis huius sup̃ nos & sup̃ filios nostros, Lætabitur cum vide/
 rit vindictam impiorū, cū religauerit illū in crucis patibulū, ita vt tollat & la/
 tronem & secum ad paradysum ducat, tūc lætabitur in hanc vindictam im/
 piorum, hūc iustū vindicat dñs orans, & dicens, Pater, remitte illis. Vos au/
 tem impij demones tunc videbitis q̃a est fructus iusto, cū videritis filiū dei
 manus suas lauare in sanguine peccatorū. Cum em̃ illi dicerēt, incitati ab spi/
 ritibus immundis, reus est mortis, expādit in crucē Christus manus suas, &
 lauare eas cōepit in sanguine peccatorū. Fundens ex eis sanguinē & lauās pec/
 cata eorū, tunc dixit omnis homo, quia est vtiq; fructus iusto. Domino Iesu
 Christo, & vtiq; deus curā mūdi gerens, iudicat eos in terra, iudicio suo ad/
 iuuans eos, qui est benedictus in secula seculorum Amen.

In fine ne disperdas Dauid in tituli inscriptiōe, quādo mi
 sit Saul & custodiuit domū eius ut interficeret eū, LVIII

Ripe me de inimicis meis deus meus, & ab insurgētibz in
 e me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatē, & de uiris
 sanguinū saluame. Quia ecce cōeperunt animā meā, irru/
 erunt in me fortes. Neq; iniquitas mea neq; peccatū meū domine, si/
 ne iniquitate cucurri & direxi. Exurge in occursum meum & ui/
 de, & tu domine deus uirtutū deus Israel. Intende ad uisitandas om/
 nes gentes, nō miserearis omnibus qui operantur iniquitatē. Con/
 uertentur ad uesperā & famem patient ut canes, & circuibūt ciuita/
 tem. Ecce loquent in ore suo, & gladius in labijs eorū, quoniā quis
 audiuit. Et tu domine deridebis eos, & ad nihilū deduces oēs gen/
 tes. Fortitudinem meam ad te custodiā, quia deus susceptor me/
 us es deus meus, misericordia eius pueniet me. Deus ostēdit mihi
 super

TARIVS IN PSALMOS:

super inimicos meos ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei. Disperge illos in uirtute tua, & depone eos protector meus domine. Delictum oris eorum sermonem labiorum ipsorum, & comprehendant in superbia sua. Et de execratione & de mendacio annuntiabuntur in consummatione, in ira consummationis & non erunt. Et scient quia deus dominabitur Iacob & finem terrarum. Conuertetur ad uesperam & famem patientur ut canes, & circuibunt ciuitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum, si uero non fuerint saturati & murmurabunt. Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exaltabo manum misericordiam tuam. Quia factus es susceptor meus & refugium meum in die tribulationis meae. Adiutor meus tibi psallam, quia deus susceptor meus es, deus meus misericordia mea.

Quando domus corporis tui a principe huius mundi custodiri praecipitur, ut capiaris, & interficiaris gladio cuiuscunque peccati ex totis uisceribus exclama: Eripe me de inimicis meis deus meus, quoniam occupauerunt animam meam, irruerunt super me fortes. Ego enim caro sum. Illi uero spiritus sunt. Unde aut patitur persecutiones daemonum Christianus, nisi quia sine iniquitate uult cursum suum currere, & iter suum dirigere. Et ideo exurge domine in occursum mihi, & uide quia cupio sine iniquitate currere. Isti autem persequuntur me, hi sunt qui operantur iniquitatem, qui conuertuntur ad uesperum, & famem patientur ut canes & circueunt ciuitatem. Ecce hi loquuntur in ore suo quasi pacifici, sed gladij sunt in labijs eorum. Sed quantumcumque se sapientes existimant hi spiritus imundi, tu domine irridebis eos. Pro nihilo enim apud te sunt omnes gentes, siue de uirtute presumptus, siue de astutia confidentes. Fortitudo mea, a te custodiar, quia tu susceptor meus es, ut te susciperet homo. Tu suscepisti hominem, ut misericordia tua preueniret me, & ostenderes mihi super inimicos meos. Ideo enim immortalitatem eis non tolles, ut humano generi subiecti aeternas poenas luant. Videntes omnes angelos adorantes filium hominis sedentem ad dexteram maiestatis, & ipse destruet eos, qui est protector meus, delicta oris eorum sermo labiorum ipsorum. Siue tunc quando Adam seductus est, siue nunc, quando suggestionibus foeda consilia pulchris mentibus subministrant, ut comprehendantur in superbia homines, continententes precepta domini sui, & de execratione & mendacio daemonum, compellantur ad malum, fiat super eos ira indignationis tuae & non erunt. Et scient quia tu deus dominaris in Iacob & in finibus terrae. Ibi enim dominatur dominus, ubi fines faciunt terrenae uoluptates, tunc conuertitur ad uesperum inmundi spiritus, ubi uiderint. Quia lux mentibus nostris deficit, & tenebrae crescunt, tunc esuriunt nos quasi canes, & circueunt ciuitatem, mentem uidelicet nostram. Ipsi autem dispergentur ad deuorandum festinantes, usque ad interfectionem animae. Hec est enim saturitas co-

i rum, ut

rum, vt videant interire pugnante. Sed qui seruus Christi est dicit dominos. Ego cantabo virtutes tuas, dicā aduersarijs meis: Non de virtute mea aduersum vos arma corripio, sed de virtutibus dei mei cōfido, exultās mane ī misericordia eius. Mane em exultamus in misericordia eius, cum tenebras a nobis peccatorum abstulerit, & dederit lucē suā in cordibus nostris. Exultamus in misericordia eius, quia factus est susceptor noster & refugium nostrum in die tribulationis. Adiutor meus tibi psallā. Psallit deo, qui spiritu & ore psallit, Psallit deo, qui ea quæ canit mittit in opera, & sine cessatione dicit deo mens eius: Tu es misericordia mea, per quā peruenitur ad vitam, euas omnibus inimicis, qui nos conātur occidere gladio nostri consensus, de quorum nos cōsilijs & violentijs liberat dominus Iesus Christus, qui regnat cum deo patre & spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum Amen.

In finē pro his qui commutabuntur in tituli inscriptione ipsi Dauid in doctrinā cū succendit Mesopotamiā Syriæ & Sobal: & cōuertit loab: & percussit Edō in ualle salinarū duodecim milia LIX.

Eus repulisti nos & destruxisti nos, iratus es & misertus es nobis. Commouisti terram & conturbasti eam, sana cōtritiones eius quia cōmota est. Ostendisti populo tuo dura, potasti nos uino cōpunctionis. Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus. Et liberentur dilecti tui, saluum fac dextera tua & exaudime. Deus locutus est in sancto suo, ietabor & partibor sichimam & conuallem tabernaculorū metibor. Meus est Galaad, & meus est Manasses & Effraym fortitudo capitis mei.

Iuda rex meus, Moab olla spei meæ. In Idumæā extendam calcamentū meū, mihi alienigenæ subditi sunt. Quis deducet me usq; in ciuitatē munitā, quis deducet me usq; Idumæam. Nonne tu deus qui repulisti nos, & non egredieris deus in uirtutibus nostris. Da nobis auxiliū de tribulatione, quia uana salus hominis. In deo faciemus uirtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

Prostratus hostibus, victoriā nos docuit dño reputare, quo irato vincimur, quo miserante vincimus. Ipse mouet terram corporis nostri, & cōturbat eā, siue cōminatione futuri iudicij, siue plaga aliqua presentis exitij, pro qua rogamus vt sanet cōtritiones eius. Ostendisti enim populo tuo dura. Durū cor Pharaonis in opere duro. Potasti nos uino cōpunctionis. Vbi cūq; ira dñi, & passio cuiuscunq; plagæ est, aut calix iræ, aut uinū ebrietatis memorat, sicut dicit Hieremias ad Hierusalē: Inebriata es calice iræ & furoris dñi. Tēpore ergo quo potasti nos uino cōpunctionis in Aegypto, dedisti metuentibus te significationē, vt fugerent a facie arcus. Vt qui vastabat primo/

genita,

genita, respiciens significationē sanguinis agni, non contingeret eos. Nunc ergo quia idem es deus qui tunc fuisti, salutē me fac non mea virtute, sed tua dextera & exaudi me. Deus enim locutus est in sancto suo famulo Mose. Laetabor & diuidā sichi mā, & conuallem tabernaculorū metibor. Ipse dixit, meus ē Galaad, & meus ē Manasse, & Effraym fortitudo capitis mei, ipse dixit. Iuda rex, hæc omnia deus locutus est in sancto suo implēda, id est in domino nostro Iesu Christo. Triplici modo in sancto locutus est. Locutus est in sancto suo, id est in Iacob locutus est de Effraym & Manasse, & de Iuda. Hæc ipsa locutus est, in sancto suo, ut diximus in Mose, sed in his abusiue locutus est, ut in Iesu Christo non abusiue, sed proprie cōplerentur. In ipso enim Iudas regnū obtinuit, & regni eius non erit finis. Iuda ergo rex meus, Moab lebes spei meę. Lebes, id est olla. Quia Moab stupri filius, in olla succensionis libido eius, & quia Idumæam occupauerunt Moabitæ: Eijciam, inquit, inde Moab, & ego ibi extendā calciamentū meum. Ergo & tu o Christiane eiecēris de terra quam inuaserat Moab. Et captiuato aut incenso sicut olla rege libidinis, Allophilos ceperis habere subiectos, deducet te dominus in ciuitatē circumstantiū, in petra refugij in auxilio suo, ubi te circumstant angeli & gubernant quousq; peruenias ad ciuitatem munitam. Cum regnum obtinueris super Idumæam, cum in corpore tuo ubi abundauit iniquitas, superabundat gratia, uide ne de tua uirtute præsumens, ista te implere posse cōfidas. Gloria enim hominis non est certa sed uana, sed clamās ad dominum, Dic cum omnibus sanctis, Da nobis auxilium de tribulatione, quia uana salus in homine. In te domine faciemus uirtutem, quia tu ad nihilum rediges omnes tribulantes nos, qui regnas in sæcula sæculorum Amen.

In finem in hymnis, psalmus David.

LX.

Xaudi deus deprecationem meā, intende orationi meæ.

e A finibus terrę ad te clamaui, dum anxietaretur cor meum, in petra exaltasti me. Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula, protegar in uelamento alarū tuarū. Quoniā tu deus meus exaudisti orationē meam, dedisti hereditatem timentibus nomen tuū. Dies super dies regis adijcies, annos eius usq; in diē generationis & generationis. Permanet in æternum in conspectu dei, misericordiam & ueritatem eius quis requireret? Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam uota mea de die in diem.

Ecce siam' supra petrę soliditatē fundatam, & turrem fortitudinis factā in qua redduntur uota deo de die in diē, nullus ignorat. Sed tu o amator uitę æternę, si vis exaudiri deprecationē tuam, si vis ut dum anxiatum fuerit cor tuum, id est, dum exieris de corpore, si uis ut turris tibi fortitudinis

dominus adpareat a facie inimici, si vis ut inhabites in tabernaculo eius in æternū, si vis protegi in velamēto alarū eius, si vis accipere hæreditatē quā consequitur timētes nomē eius, si vis ut dies super dies regis adiiciat annos tuos, ut vitā tibi æternā conferat, & perman eas in æternū in conspectu dei, misericordiā & veritatem iustanter inquire. Et posteaquā eas charas amicas & quasi spem vitæ tuę possederis, sic psalle dño deo in sæculo positus. Et quā si cotidie iniciū faciēdis diligendi eas, redde vota tua de die in diē domino Iesu Christo, qui regnat cū patre & spiritu sancto in sæcula sæculorū Amen.

In finē pro Iudithum psalmus Dauid.

LXI.

Onne deo subiecta erit anima mea, ab ipso em salutare me/
n um. Nā & ipse deus meus & salutaris meus, susceptor me/
us non mouebor amplius. Quousq; irrutis in hominē in
terficitis uniuersi uos, tanquā parieti inclinato & macerie depulsæ.
Verūtamē preciū meū cogitauerūt repellere, cucurri in siti, ore suo
bñdicebāt & corde suo maledicebāt. Verūtamē deo subiecta esto
anīa mea qm̄ ab ipso patiētia mea. Quia ipse deus meus & saluator
meus, adiutor meus non emigrabo. In deo salutare meū & gloria
mea, deus auxiliū mei, & spes mea in deo est. Sperate in deo oīs cō/
gregatio populi, effundite corā illo corda uestra, deus adiutor nō/
ster in æternū. Verūtamē uani filiū hominū, mendaces filiū hominū
in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Nolite sperāre
in iniquitate & rapinas nolite cōcupiscere, diuitiæ si adfluant nolite
cor adponere. Semel locutus est deus duo hæc audiui, qā potestas
dei ē & tibi dñe misericordia, qā tū reddes unicuiq; iuxta opera sua.

IN omnibus psalmis mysticus exuberat sensus, sed mihi cura propēior ad
morale explanatiōē incumbit, in qua agitur, ut id quod canimus, facia
mus. Ut in proposito in quo deo subdita ē anima tua, ita fixus & solidus ma
neas, ut nō mouearis amplius, ut dum venerint ad te spīritus immundi, &
voluerint te a seruitio domini separare, ingerētes tibi occasiones malas, cogi
tatiōes pessimas, dicas eis, Deus adiutor meus, ego per ipsum nō mouebor
amplius. Vos autē quousq; irrutis in homines. Et sicut paries ruitis super vni
uersos nos, qui & meū honorē vultis a me repellere, siue preciositatē meam
uilem facere. Et cū sitim habeam sancti propositi, & sitiēter in eo currā, vos
ore uestro benedicitis, id est, sub specie boni consiliū suasiones adfertis. Sed
corde maledicitis, id est, hoc quod bonum dicitis ore uestro, malum mihi &
perniciosum probatis. Audiamus sollicitē locū istū. Dantur nobis a demo/
nīs bona cōsilia plena dolis, emamus & reuendamus, & lucra pauperibus
erogemus. Nūquid nō quasi bonū est, sed nō pmitit te hoc opere intrare in
potentias

potentias dñi. Itē præsentes pecunias reponamus, vnde scimus quid eueniat. Et hoc bonū videtur, sed nō facit Christi discipulū. Itē illi viduæ iuuenclæ, melius nos quā alij præbeamus solaciū. Et hoc bonū ē, sed dolis diaboli plenū. Hæc & multa his similia cū ore suo tibi benedixerint dæmones, corde suo maledicūt, & ideo dic illis, In deo salutarī meo est gloria mea, nō migrabo a proposito meo, quo vos statui cōtemnēdos. Et dic fratribus meis: Sperate in eo omnis cōuentus plebis meæ. Fundite corā illo corda vstra, quia deus adiutor noster est. His autē qui audiūt cōsilia malignorū spiritūū, hoc ordine loquere: Vani filij hominū, mendaces in statereis quid vos mutuo cōsentitis inimicis vestris? Nolite sperare in iniquitatē, quia decipit sperātes in se. Rapinā nolite cōcupiscere, quia cōcupiscētia furādi, interficit amatorē suū. Diuitiæ si adfluant, nolite cor adponere, quia radix omnīū malorū est auaritia. Hoc solū quod semel locutus est diligēter ausculta, quia potestas dei est, & dei arbitratu cōsequimur misericordiā. Quia ipse reddet vnicuiq; secundum opera sua. Vbi autē hæc ipsa dñs locutus sit si forte requirēs agnosce. In Deuteronomio canitur, Quoniā ego deus, ego occidā & viuere faciā, percutiā ego sanabo, & nō est qui eripiat de manu mea. Hæc ergo potestas dei est, & patris & filij & spiritus sancti, qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

Psalmus Dauid cum esset in deserto Idumææ.

LXII.

Eus deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea
 d quā multipliciter tibi caro mea. In terra deserta inuisa & in
 aquosa sic in sancto adparui tibi, ut uiderem uirtutem tuā
 & gloriam tuā. Quoniam melior est misericordia tua super uitas,
 labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in uita mea, et in nomine
 tuo leuabo manus meas. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima
 mea, & labijs exultationis laudabit os meum. Si memor fui tui
 super strātū meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor
 meus. Et in uelamento alarum tuarū exultabo, adhæsit anima mea
 post te, me suscepit dextera tua. Ipsi uero in uanū quæsierūt animā
 meā, introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes
 uulpiū erunt. Rex uero lætabitur, in deo laudabuntur omnes qui
 iurant in eo, quia obstructum est os loquentium iniqua.

In toto platerio nusq; inuenies, orabo te domine hora quacūq; alia, nisi
 in matutino, mane, diluculo. Quo dicto nō tēpus significat, sed peccatorū nō
 ēte transacta. Et tenebrarū exclusa perfidia cessat dormire, & vigilare stu/
 det, & ueluti in diluculo initiū lucis tuę accipiens, incipit sitire dominū nō so/
 lū animo, sed & corpore, ut videat uirtutē eius & gloriā eius. Tunc cognos/
 cit, quia melior est misericordia eius super uitā. Et labijs mundis a dolo lau/
 dat dominū, rogans ut ita ei proueniat quā diu uiuit, sic ut benedicat dñm

inuita sua. Et in similitudine crucis Christi leuet manus suas, vt sicut adipe et pinguedine repleatur anima eius. Pinguis fiat in amore dei, et labia eius exultatione plena non necessitate coacta, sed beneficijs prouocata laudet nomen eius. Hoc ei euenit si memor fuit dei super stratum eius, & vbi alius memoratur luxuriae, ego dei memor in matutinis meditabor in eo, quia ipse est adiutor meus, dicendo super stratum, & addendo adiutorium. Ostendit per eius auxilium potuisse se castimoniam obtinuisse. Et sequitur quo ordine auxilium consequatur. Demoniam enim animam per iblidinis luxum querunt capere. Sed iste audi quid dicat. In vanum, inquit, querierunt animam meam. Et qua ratione non sit captus exponit. In velamento, inquit, alarum tuarum speravi, adhuc anima mea post te, me suscepit dextera tua. Et sic factum est, vt in vanum quereret animam meam ipsi magis fugerunt dum me quaerunt. Ingressi sunt in inferiora terrae, peruenierunt usque ad inferiora corporis. Inuenerunt ibi gladium verbi dei super semur potentissimum, & ibi traditi sunt in manus gladii. Nota ibi amator castitatis, quo ordine castitas custoditur. Ipsi enim qui quaerunt animam tuam, ad inferiora terrae tuae perueniunt, tu statim si gladium super femore cinctus fueris, hoc eos gladio manu tua partibus mittis. Sane notandum quod partes ipsae factae de eis non auium aut canem, sed vulpium, quia & canes & aues solent perdere partes suas. Vulpes tam astute agunt, ut non solum suas non perdant, sed & ex aliena & fortioris se presumant. Denique Physiologus refert, semper vulpem in insidijs esse lupo, vt ibi eius senserit praedam occultam, rapiat ei. Ita & tu castitatis amator, non solum tuam castitatem serues, sed eos quos praedatus est arte, qua potes quasi astutus eripias, vt astutia tua, quasi vulpes, partes demonum rapiat, castitas comedat, & ipsa consumat in his factis. Rex tuus Christus filius dei letabitur in patre & spiritu sancto, & laudabitur omnis qui iurat in eo, non iuramento ad satisfactionem hominis, sed iura quae in eo sunt conseruando. Quos factae, obstruitur os loquentium iniqua. Non audebunt demones loqui iam tuo cordi superflua, faciente auxilio domini nostri Iesu Christi, qui regnat cum patre & spiritu sancto in secula seculorum Amen.

In finem psalmus Dauid.

LXIII.

Exaudi deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe animam meam. Protexisti me a conuentu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem. Quia exaceruerunt ut gladium linguas suas, intederunt arcum rem amarum, ut sagittent in occultis immaculatum. Subito sagittabunt eum & non timebunt, firmauerunt sibi sermonem nequam. Narrauerunt ut absconderent laqueos, dixerunt quis videbit eos. Scrutati sunt iniquitates, defecerunt seruitutes scripturae. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur deus. Sagittae paruum uulorum factae sunt plaga eorum, & infirmatae sunt contra eos lingua eorum.

rū. Cōturbati sunt omēs qui uidebant eos, & timuit omnis homo.

Et annūciauerūt opera dei, & facta eius intellexerūt. Letabitur iustus in dño & sperabit in eo & laudabuntur omnes recti corde.

EXaudi deus orationē meā cū tribulor siue cū deprecor. Quā orationē? A timore ait inimici eripe animā meā, quia protexisti me a cōuentu malignantiū, & a multitudine operantiū iniquitatem. Tu domine a timore inimici libera animā meā, ipsa enim suscepit in se spiritū sanctū. Isti autē sagittis in amaro arcu paratis, in occulto cōsistunt agētes, ut sagittent in occulto immaculatū. Tamē si nō cōsenserit homo, etiā si sagittauerint eū non timebit, non abscedit, stat viriliter, ut recuperet sanitatē vulneratis. Ut illi autē adsurgentes sibi verbū iniustū, in quo disputant ut abscondat laqueos. Et audi qd dicant: Inuisibiles eis sumus, nō videbūt nos. Et ideo scrutantē corda hominū iniquis ambagibus, sed per gratiā dei deficiūt scrutātes scrutinio. Vidētes se defecisse, & hominē accedere ad superiorē gradū iustitię, faciūt ei cor altū, ut per elationē cordis eius exalter se deus ab eo. Quantacūq; igitur in te, o psalmista, virtus cōtēnendi cōcrefcit, tanto altitudo cordi suo decrefcit. Insiste, quia omnis qui se exaltat humiliabitur. Tunc sagittę paruulorū fiunt plagę eorū, dabit potestas etiā paruis desiderijs tuis, qui in Christo sunt. Paruulis, inquā, mox natis ex te desiderijs spiritalibus dabit virtus, ut sagittis suis plagas dæmonibus faciāt, & pro nihilo cōputātes eos, cōtra ipsos faciāt linguas eorū, id est, ea quę suggesserint cōtra eos reuerti faciāt. Quia sicut si cōsenserimus, ipsos vulneramus. In hac regula omnis homo qui nos cognouerit agere timebit deū, & adnūciat opera eius, et facta eius intelliget, iustus autē q est, nō tristabit in aduersis, sed letabit in dño, & sperauit in eo, & erit laus omibus rectis corde i Christo dño nostro, q regnat in sēcula sēculorū Amē.

In finē psalmus David canticum Aggæi Hieremię & Ezechielis de uerbo peregrinationis, & de populo transmirationis cum inciperent proficisci.

LXIII.

E decet hymnus deus in Sion, & tibi reddet uotū in Hierusalē. Exaudi orationē meā, ad te omnis caro ueniat. Verba iniquorū preualuerūt super nos, & impietatibus nostris tu propiciaberis. Beatus quē elegisti & adsumpsisti, inhabitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuę, sanctū est templū tuū mirabile in æquitate. Exaudi nos deus salutaris noster, spes omnium finiu terre & in mari lōge. Preparās mōtes in uirtute tua ad cinctus potētia, q cōturbas profundū maris sonū fluctuū eius. Turbabunt gentes & timebūt q inhabitāt terminos a signis tuis exitus matutini et delectabis. Visitasti terrā et iebriasti eā, multiplicasti locupletare

eam, Flumen dei repletū est aquis, parasti cibū illorū, qm̄ ita est p̄paratio eius. Riūos eius inebrians multiplicā genimina eius, in stillicidijs eius latabitur germinans. Benefices coronæ anni benignitatis tue, & cāpi tui replebūt ubertate. Pinguescēt speciosa deserti, & exultatione colles accingētur. Induti sunt arietes ouīū, & ualles abundabunt frumento, clamabūt etenim hymnū dicent.

IN Hebr̄eo nō habet nec Hieremiā, nec Aggæū, nisi solū Dauid. Sed Hesi-
dra habēs charitatē eorū, voluit eos memorare, asserēs istū psalmū Dauid
cecinisse eos in prophetatiōis suę initio, hoc est, extra terra aliena est, & non
pōtēst cantare hymnos in terra aliena. Sit ergo Sion anima nostra vt deceat
hymnū in ea dici. Decebat autē Sion eā esse, si reddiderit votū Hierusalem, si
quod votū fecit deo se renunciaturū diabolo, & p̄p̄is eius impleuerit, tunc
exaudit deus orationē eius cū om̄is caro ad eū venerit. Nō est em̄ nec tribus
nec gens, ex qua nō genu flectetur domino Iesu Christo. Predicātibz enim
Apostolis, in omnē terrā exiuit sonus eorū. Et licet verba iniquorū pharisæo-
rum, scilicet p̄xualuerint super eos & impie eos adflixerint, Sed impietati/
bus, inquit, quas patimur tu propiciaberis, Beatus est enim dominus Iesus
Christus, quē elegisti & adsumpsisti, hic habitauit in tabernaculis tuis quan-
do replesti in bonis domus tuæ, in qua sanctū templū tuū regnat non ma-
nufactū, sed verbo genitū, & virginali vtero procreatū, cui dicimus, Exau-
di nōs deus salutaris noster, spem enim omni generi humano tu tribuisti,
etiā his qui longe sunt & his qui prope. Quando parasti montes in virtute
tua, quibus dixisti, Predicate euangeliū omni creature. Signa autē credenti/
bus hæc ostenditis, infirmos curabitis, cæcos illuminabitis, mortuos suscita-
bitis. Ab his signis turbatę sunt gentes, & timent deū omnes qui habitant fi-
nes terræ, ab his enim signis timor dei super faciē terræ sumplit exordiū. Et
in exitu matutini & vesp̄i delectabitur deus, id est, in oriente, & in occiden-
te in ædificationibus ecclesiārū delectaberis, ex quo visitasti terram aduentu
tuo, & inebriasti eam sanguine tuo, quando flumen Iordanis repletum est
aquis, vocibus scilicet prophetarū. Tunc parasti cibum non qui perijt, quia
ita est p̄paratio tua. Riūos eius inebriasti, ita vt cū esset hora diei tertiā, illi
ebrii putarentur. Tēpore quo multiplicasti generationes eius. Cuius eius, id
est, Iordanis, quod est baptismatē. Ibi erant quando riūos eius inebriasti Par-
thi & Medi & Elamitę, Cretes, Syri, Arabes, Romani, Cyrenęi. Et pene om-
nes gentes, ex quibus multiplicasti generationes eius, quando quasi stillici-
dijs celestibus cœpit exoriri. Tunc inchoauit corona anni diē sanctū pa-
sche, & cāpi repleti sunt vbertate, omnia fertilitate cōgaudent, festiuitate epu-
lantur, ita vt fines deserti pinguescant, & exultatione colles adcingentur. In-
duuntur enim arietes mansuetudine ouīū, non ventilabunt cornubus, & cō-
ualles abundabūt frumento corporis Christi. Quod quādo accipiet, clama-
bunt

TARIVS IN PSALMOS.

bunt arietes & oues simul hymnū dicētes Christo filio dei, q̄ regnat cū patre
& spū sc̄to in vnitate deitatis, & in trinitate vnitatis in sæcula sc̄culorū Amē.
In finē canticū psalmi Resurrectionis. LXV.

i Vbilate deo om̄is terra, psalmum dicite nomini eius, date
gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribilia sunt opera
tua domine, in multitudine uirtutis tuæ mentienē tibi ini/
mici tui. Om̄is terra adoret te deus & psallat tibi, psalmū dicat no/
mini tuo. Venite & uidete opera dei, terribilis in consilijs sup̄ filios
hominum. Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibūt
pede ibi lætabimur in ipso. Qui dominatur in uirtute sua in æter/
num, oculi eius super gentes respiciunt, qui exasperant non exalten/
tur in semetipsis. Benedicite gentes deum nostrum, & auditam fa/
cite uocem laudis eius. Qui posuit animā meam ad uitam, & non
dedit in commotionem pedes meos. Quoniam probasti nos deus,
igne nos examinasti sicut examinatur argentum. Induxisti nos in
laqueum, posuisti tribulatiōes in dorso nostro, imposuisti homines
super capita nostra. Transiimus per ignem & aquam, & eduxisti
nos in refrigeriū. Introibo in domum tuam in holocaustis, reddā
tibi uota mea, quæ distinxerūt labia mea. Et locutum est os meum
in tribulatiōe mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incen/
so arietum, offeram tibi boues cum hircis. Venite & audite & nar/
rabo omnes qui timetis deum, quanta fecit animæ meæ. Ad ipsum
ōre meo clamaui & exultaui sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi
in corde meo, non exaudiet dominus. Propterea exaudiuit deus &
attendit uoci deprecationis meæ. Benedictus deus qui nō amouit
orationem meam, & misericordiam suam a me.

I Vdæorū terra sola iubilabat deo, sed q̄a nunc oculi eius, id est, dei sup̄ gen/
tes per Christum attendit, non iam sola Iudæa iubilat deo, sed omnis ter/
ra deo psalmū dicit nomini eius, & dat gloriam laudi eius, & dicit deo. Quia
terribilia sunt opera tua in multitudine uirtutis tuæ, q̄bus te uerū deum dei fi/
lium declarasti, quando mentiti sunt inimici tui dicentes: Non est a deo, te de/
monia fugante, mortuos suscitante, leprosos mūdante, paralyticos curante,
mortuos suscitante, mare pedibus ambulante, uentis imperante. In hac mul/
titudine uirtutis tuæ mentiebantur tibi inimici tui, dicentes: Scimus q̄a a deo
es, & non accipis p̄sonas hominum. Plus autem in multitudine uirtutis tuæ
tunc mentiti sunt, quando dixerunt te furatum a discipulis, cum iam resurre/
xisses, & omnis terra, in cuius corde fueras, adorat te. Illi dicebant militibus,
i s mentu

mentimini, dicite cum furatū vobis dormientibus. Psalmus hic resurrectio/ nem in titulo pnotat, nolite mētiri, si dormistis, nō vidistis q̄ rapuit corpus, Aut em̄ vidistis rapientes & nō dormistis, aut dormistis & nō vidistis. Quid mentimini? Magis venite & videte opera domini, ipse est enim iste q̄ conuer tit mare in aridā, vt transirent patres vestri per siccū per mediū mare. Ipse est qui diuisit fluuiū vt transirent eum pedibus patres vestri. Magis lætaminī in vnū omnes, quia ipse est qui dominat in virtute sua in æternum. Et q̄a ocu li eius sup̄ gentes respiciunt. Vos Iudei gaudete, quod p̄missum patris vestri complet. Deus em̄ dixit Abraham, In semine tuo hæreditabo omnes gentes. Quid eis inuidetis, & more solito dñm ad iracundiam prouocatis. Ita vt di/ cat vobis, Quia auferet a vobis regnū dei, & dabit gentibus facientibus v o luntatem eius. Benedicite ergo gentes Deum nostrū, & obedite voci laudis eius. Hoc ecclesia in omnibus sequit̄ cum apostolis & martyribus. Posuit, in/ quit, animā meā ad vitā, & nō dedit cōmoueri pedes meos, quādo probasti nos deus, & examinasti igne passionum, sicut examinatur argentum. Indu xisti in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, & homines super ca pita nostra. Tamen trāsiiimus per ignem martyrij, & aquam baptismatis, & induxisti nos in refrigerium. Nā & in baptismo spiritu sancto & igne cen siti sumus, quando intrauimus domum tuam in holocaustis, & reddidimus vota, quæ locutū est os nostrum in tribulatione nostra. Holocausta medulla ta offerā tibi. Holocausta sine medulla offeret deo, qui corde inanis, corpore videi orare & psallere. Ego autē, inquit, medullata tibi offerā. Orabo spiritu, orabo & mente, psallam spiritu, psallā & mente, offeram incensum arietū, viriliter repugnans zelo ouium tuarum, aduersus omnem hereticum, offe ram tibi boues cum prædico, hyrcos cum imperiū libidinis subiugo, uel iu gulo. Venite & audite quanta deus fecit animæ meæ, vt animā meam eripe ret animam suam posuit, vt me a morte eriperet, mortem accepit. Si nō cre do te verum deum, & iniquitatem negantis vides esse in corde meo, nō me exaudias deus. Verū quia credo te esse, ideo exaudisti me. Benedico te qui nō amouisti precem meā, nec misericordiā tuam a me, qui regnas cum pa tre & spiritu sancto per omnia sæcula sæculorū Amen.

In finem in hymnis psalmus cātici David

LXVI.

Eus misereat̄ nostri & benedicat nobis, illuminet uultū suū
d sup̄ nos, & misereat̄ nostri. Vt cognoscamus in terra uiā
tuā, & in oibus gentibus salutare tuū. Cōfiteant̄ tibi popu li deus, cōfiteantur tibi populi omnes. Latent̄ & exultent gentes, quoniā iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. Cō fiteantur tibi populi deus, cōfiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum suū. Benedicat nos deus deus noster, benedicat nos deus, & metuant eum omnes siue terræ.

In hym/

TARIVS IN PSALMOS.

In hymnis psalmus cantici est, qđ canebāt angeli Gloria in excelsis, quādo illuminando vultū suū sup nos venit, & benedixit nos, vt cognoscere, mus in terra viam dei, & in omnibus gentibus salutare eius. Confiteant hoc populi, qđ venisti vt lātenē gentes, quia incipiūt tuo iudicio agi in equitate, & in terra corporis sui, a pueritate recto tenore auferri & dirigi. Confiteant & hoc populi omnes, quia Maria ex terreno corpore, sed cōlesti semine de/ dit fructum suū, vt benedicat ipse fructus in trinitate, Benedicat nos deus de/ us noster, benedicat nos deus. Ter deus dictus, vnus in trinitate nominatus, quem metuunt omnes fines terrę, per omnia sēcula sēculorum Amen.

In finē psalmus cātici David.

LXVII.

Exurgat deus & dissipent inimici eius, & fugiant qui ode/ rūt eū a facie eius. Sicut defecit fumus deficiant, sicut fluūt cera a facie ignis, sic pereāt peccatores a facie dei. Et iusti epulent et exultent in cōspectu dei, & delectentur in lātia. Cātate deo, psal/ mum dicite nomini eius, iter facite ei qui ascēdit super occasum, do/ minus nomē illi. Exultate in cōspectu eius, turbabunt a facie eius patris orphanorū & iudicis uiduarū. Deus in loco sancto suo, deus qđ inhabitare facit unius moris in domo. Qui educit vinctos in for/ titudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

Deus cum egredieris in cōspectu populi tui, cum ptransieris in de/ ferto. Terra mota est, etenim cōeli distillauerunt a facie Sinai, a fa/ cie dei Israel. Pluuiam uoluntariam segregabis deus hāreditati tuę & infirmata est, tu uero perfecisti eam. Animalia tua habitabūt in ea, parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit uerbum euāgelizantibus x̄tute multa. Rex uirtutū dilecti, dilecti & speciei domus diuidere spolia. Si dormiatīs inter mediōs clerōs pennę co/ lūbæ de argentatę, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Dū dis/ cernit cōlestis reges sup eam niue dealbabunt in Selmon mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons pinguis, ut qđ suspicamini montes coagulatos. Mons in quo beneplacitum est domino habi/ rare in eo, etenim dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus multiplex milia lātantiū, dominus in eis in Synai in sancto.

Ascendisti in altum, coepisti captiuitatē, accepisti dona in homini/ bus. Etenim nō credentes inhabitare dominū deum. Benedictus dominus die cotidie, p̄sp̄erum iter faciet nobis deus salutarium no/ strorū. Deus noster deus saluos faciēdi, & domini, dei exitus mor/ tis. Ve/

tis. Veruntamen deus cōfringet capita inimicorū suorū, uerticem capilli perambulantū in delictis suis. Dixit dominus ex Basan cōuertam, cōuertam in profundum maris. Ut intingatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderunt ingressus tuos deus ingressus dei mei regis mei, q̄ est in sancto. Præuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum. In ecclesijs benedicite deo domino de fontibus Israel. Ibi Beniamin adulescentulus in mentis excessu. Principes Iuda duces eorum, principes Zabulon & principes Neptalym.

Manda deus uirtuti tuæ, cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis. A templo tuo in Hierusalē tibi offerent reges munera. Increpa feras harundinis congregatio taurorum in uaccis populorum, ut excludant eos qui probati sunt argento. Dissipa gentes quæ bel/la uolunt, uenient legati ex Aegypto, Aethiopia praueniet manus eius deo. Regna terræ cantate deo, psallite domino. Psallite deo q̄ ascendit super cœlum cœli ad orientem. Ecce dabit uoci suæ uocē uirtutis, date gloriā deo super Israel, magnificētia eius & uirtus eius in nubibus. Mirabilis deus in sanctis suis, deus Israel ipse dabit uirtutem & fortitudinē plebis suæ benedictus deus.

Item psalmus cantici in quo exurgit a mortuis, ut dissipent inimici eius, et fugiant q̄ crucifixerunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus contra altitudinem eundo, sic deficiant, & sicut fluit cera ignem q̄dem sentiens, sed ad naturam suam rediens, sic pereant peccatores sine conspectu dei. Isti uero, id est, Apostoli exurgente domino epulent & delectent in læticia, & quousq̄ ascendat super occasum, iter faciant illi, & gaudeāt in cōspectu eius. Super occasum ascendit, q̄a iuxta occasum suum cœpit mūdus esse quando in cœlos ascēdit. Vnde & apostolus Ioannes dicit: Pueri nouissima hora est. Turbati sunt a facie eius Iudæi, quādo ostendit se patrem orphanorū & iudicem uiduarum. Deus in loco sancto suo. Vbiq̄q̄ sanctitas est, locus dei est, & ibi est deus, & ipse facit vnanimis in domo, in ecclesia utiq̄ sua vnā fidē integrā exercere, ipse educet uinctos a diabolo in fortitudine sua. Et ipsos qui ad iram prouocant, id est, q̄ magicis artibus seruiunt, hi sunt qui habitāt in sepulchris. Deus egredere coram populo tuo, dum transieris ad desertum terram mutasti, quando cœli stellam protulerūt, a facie dei Israel. Tunc pluuiam uoluntariā segregasti deus hereditati tuæ, quādo angeli cecinerūt pacem hoibus bonæ uolūtatē. Hereditas eius in apostolis sumpsit exordium, in quibus infirmata est ipsa hereditas, sed ipse dominus perfecit eā resurgēdo a mortuis, ostendēdo fissuras clauorum in manibus, vulneris signū in latere, & ita eam perfecit,

TARIVS IN PSALMOS.

fecit, vt nō solum spirituales, sed & animales habitent in ea, quia parauit in ea dulcedinē suam deus, quando dedit verbum mulieribus dominus, vt euangelizarent virtutē multam. Dominus ergo eis dedit verbum dicens, Ite dicite fratribus meis, vt eant in Galileā, ibi me videbūt. Quis hoc dixit? Rex virtutum dilecti, id est interior Christi & species domus, vtiq; corporis speciosi forma prælijs hominū, in qua diuidit spolia, & captiuauit synagogam, & thesauros eius diuisit in ecclesia, alij dedit prophetiam, alij verbū, alij virtutē sanitarum, ceteriq; ultra synagoga nō habet, nec prophetam, nec vnctionem, nec sacrificiū. Hæc captiua synagoga sublata velut spolia sunt, diuisa cū dormirent inter medios cleros scribæ & pharisei. Inter medios inquam cleros, id est, inter libros sanctos. Cleros enim libros hoc loco dictos, & Iudei dicūt & nostri plurimi tractatores. Ergo si inter libros diuinos positi dormiatis, id est, negligatis, & tenentes clauēs regni, nec vos intretis, nec alios ingredi permittatis. Qui vos pennæ columbæ deargentatæ, id est, o vos pennæ columbæ deargentatæ, id est, simulantēs simplicitatem columbæ, veluti pennæ eius vos ostenditis. Porro autem deargentatæ pennæ estis, non verum argentum, & speciem auri, non aurum verum ostenditis. Ergo si vos dormitis, ego dabo vigilantes cœlestes reges, id est, apostolos super terram, vt in omnem terram exeat sonus eorum. Itavt hi quos nigredo peccatorum obtinuit, ad prædicationem eorum niue dealbent in Selmon. Selmon locus est in quo purificabant profelyti, vel hi q̄ fatebantur grauioribus se pollutionibus inquinatos. καὶ ἐν τῷ φεῦγον locū Selmon voluit dici omnē locum in quo hi q̄ nigriticauerunt peccatorum sordibus dealbent. Ergo cum discernit dñs sup̄ terram Apostolos suos, quicunq; audierunt eos & crediderūt, si sup̄ senium fuerūt nigri, tanq; lana cādida facti, quasi nix dealbati sunt in Selmon, in loco purificatiōis, vbi omnia peccata lauant. vbi mons dei, est mons pinguis, nullus alius nisi Christus Iesus, ipse pinguis, sudans oleo læticiæ, oleo chrismatis, mons coagulatus est. Hic ipse mons pinguis in vnitate deitatis trinitatem coagulatam gerens. Videte ne suscipiatis in deitate aliū aliunde. Nā qui hæc faciūt, arguunt, & dicitur eis: Vt qd sic suspicit s mōtes vberes, id est, vt qd pluralē faciatis deitatē. Coagulātū montem in vnitate tenete, & patrem ac spūm sanctum in vno domino nostro Iesu Christo suspicite. Ipse est enim mons in quo placuit deo habitare in eo, & in ipso dominus habitauit in sæcula sæculorū. Huius currus decem milibus. Multiplex currus eius in passione agitatus est, vbi sibi ipse plus sufficit, quam decem milia legiones angelorū, & milia letantiū, quæ fuerunt cū Moysē in Sina in sancto. Tunc ascendit in altū, id est, in crucem, cepit captiuitatē, ipsam captiuitatē ligni primi, ipsam cepit, & de peccato damnauit peccatū. De ligno inquam, crucis lignum cōcupiscentiæ cepit, & dona erogauit hoībus. Passus est etiam his, q̄ non credebant, etiā his dona dedit in cruce positus, & nō parua dona. Audi quam magna. Preces pro his fundebat, dicens, Pater remitte illis, q̄ ignorant. Dedit ergo dona hoībus, id est, credentibus, & non solū credentibus, sed etiam his q̄

ARNOBII COMMEN/

his qui nō credunt inhabitare dominum, qui non credunt q̄a deus erat in Christo mundū concilians sibi. Benedictus dominus pater, benedictus deus filius. Benedictus dominus spūs sanctus, q̄a prosperum iter crucis suæ fecit nobis deus saluator noster, q̄ ideo cruciari voluit, vt nos saluos faceret. Ideo mortis exitum suscepit, vt cōquassaret capita inimicorum suorum, & liberaret peccatores de manibus dæmonū, qui a vertice capilli perambulabant in delictis suis. Dixit dñs ex Basan cōuertam. Basan rex fuit, qui pro peccato captiuabat Israel. Ergo q̄ pro peccatis suis a Basan capti sunt, per crucem meam ex Basan cōuertam. Verum q̄a in abyssis & in pfundo est locus diaboli, etiam inde cōuertam dicit interior diuinitas pfecta, pfecto homini suo Iesu Christo: Cōuertam, inq̄t, etiam de pfundo maris, donec intingatur pes tuus in sanguine passiōis. Ibi lingua canum tuorum. Canum vtq̄ latrantū: Crucifige Crucifige. Ergo hæc lingua canum ex inimicis ab ipso diabolo excitata est. Post passionem autem visi sunt ingressus tui deus, probatū est, q̄a ingressus est in homine deus, & est in sancto. De quo p̄uenerunt principes phetę coniuncti psallentibus in medio iuencularum, quæ exierant in occursum Dauid cantātes: Vicit Dauid in decē milibus. Deiecto Goliath, ibi Christus in Dauid erat victor in medio iuencularū tympanistrariū. Verum q̄a ibi fuit imago, hic veritas comprobatur. Nolite hæc in synagogis canere, sed in ecclesijs sanctorum, ibi Benedicite dominū, nō aliunde uenientem, nō adueniam, nō nouū, sed ipsum qui semp est dñm de fontibus Israel. Ibi Beniamin adulescentior in pauore. Vbi? Ibi in ecclesijs sine dubio. Ibi Beniamin ille qui dicit: Ego Israelita sum ex tribu Beniamin. Quare adulescentior? Quia nouissimus natus est patri suo. Inter illos vndecim cepit esse duodecimus, sed in cōuiuio duplices partes accepit, ita vt amplius illis omnibus laboras, obtineret hūc ipsum laborē non sibi, sed gratiæ dei patris sui imputas. Ibi ergo Beniamin adulescentior, in pauore, idest, in excessu mentis. Ruit enī subito, & expauit, ruit in terra, & surrexit in cælo, ruit psecutor, & surrexit Apostolus, ruit Saulus, & surrexit Paulus. Vbi tamen vbi Beniamin? vbi si interrogas, ibi, inquit, vbi principes Iuda, vbi principes Zabulon, vbi principes Neptalim, vbi mandauit deus virtutem suā, vbi cōfirmauit quod operatus est in nobis, vbi est templum in triduo suscitatum, quod est in Hierusalem, vbi offerūt reges munera, vbi increpantur fere filij. Hæretici sunt, qui quasi fere in silua legis latebram fouent, vt ex occulto ledant cōcilium taurorū inter vaccas populos. Ledere enim student sacerdotum concilia, qui hoc loco tauri nominantur, apti altario inter vaccas, idest, inter plebes surdas & ignaras agentes. Quare autem increpari a deo postulant? Vt insipientia eorū notafiat omnibus, ne forte cum hi non increpant, excludant eos qui non sunt deargentati, sed probati sunt argento. Dissipa eos domine, quia bella volūt. Veniāt legati ex Aegypto Pharaone demerso, mitte duces tuos ad Aegyptū, fungantur legatione ex Aegypto, ipsam etiam interiorem partem Aegypti, Aethiopiam pręueniat manus tua, vt regna terrę canāt tibi, qui ascendisti in cælos

TARIVS IN PSALMOS.

cœlos cœlorum ad orientem, quando dedisti vocem tuam vocem virtutis, vt in tuo nomine Apostoli sup omnes infirmantes, & super dēmones, & super ipsam mortem virtutē imperandi suscipent, vt facientes hec signa dicerēt gentibus. Date honorē deo, sup israel magnum nomen eius, & per eum qui videt Deum in Christo, cuius virtus in nubibus, in Apostolis scilicet, quos mittens ad gentes, monuit ne pluerent in iudēam, vt cōpleret quod diceret, Mandabo nubibus meis, ne pluant super eam pluuiam. Non enī iam in incredulis mirabilis vult esse, sicut semper fuit in incredulis mirabilis, sed nunc mirabilis in sanctis, qbus credentibus dat virtutem, & per ipsos dat fortitudinem plebi suę benedictus deus in sēcula sēculorum Amen.

In finē pro his q cōmutabunt, psalmus ipsi Dauid LXVIII.

Aluum me fac deus, quoniā intrauerūt aque usq; ad animā
s meam. Infixus sum in limo, pfundi, & non est substantia.

Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Laboravi clamans raticæ factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei dum spero in deum meum. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste, quæ nō rapui tunc exoluebam. Deus tu scis in sapientiam meam, & delicta mea a te nō sunt abscondita. Nō erubescant in me qui expectāt te domine, domine uirtutum. Nō cōfundantur super me, qui quærūt te deus israel. Quoniā propter te sustinui opprobriū, operuit cōfusio faciem meā. Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ. Quoniā zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantiū tibi ceciderunt super me. Et operui in ieiunio animā meam, & factum est in opprobrium mihi. Et posui uestimentū meum cilicium, & factus sum illis in parabolam. Aduersum me loquebant qui sedebāt in porta, & in me psallebāt qui bibebant uinum. Ego uero orationem meam ad te domine, tēpus beneplaciti deus. In multitudine misericordię tuę exaudi me in x̄itate salutis tuæ. Eripe me de luto ut nō insigar, libera me ab his qui oderunt me, & de pfundis aquarum. Non me demergat tēpestas aquæ, neq; absorbeat me pfundum, neq; urgeat super me puteus os suū. Exaudi me domine quoniā benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationū tuarum respice me. Et ne auertas faciem tuā a puero tuo, quoniā tribulor uelociter exaudi me. Intende anime meę & libera eā propter inimicos meos
eripe

eripe me. Tu scis improperium meum, & confusionem meum, & reuerentiam meam. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me, improperium expectauit cor meum & miseriam. Et sustinui qui simul cōtristaretur & non fuit, qui consolaretur & nō inueni. Et deriderunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones & in scandalum. Obscurent oculi eorum ne uideāt, & dorsum eorum semper incurua. Effunde super eos iram tuā, & furor iræ tuæ comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt me, & super dolorem uulnerum meorū addiderunt. Adpone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitiam tuā.

Deleant de libro uiuentium, & cum iustis nō scribant. Ego sum pauper & dolens, salus tua deus suscepit me. Laudabo nomen dei cum cātico, & magnificabo eum in laude. Et placebit deo super uultum nouellum, cornua pducentem & ungulas. Videant pauperes & lætēnt, quærite deum & uiuet anima uestra. Quoniā exaudivit pauperes dominus, & uiictos suos non despexit. Laudent illum cœli & terra, mare & omnia reptilia in eis. Quoniā deus saluā faciet Syon, & ædificabunt ciuitates iudæ. Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirant eam. Et semen seruorum eius possidebit eā, & qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.

IN domino nostro Iesu Christo duas substātiās Dei & hominis cōfitemur, & virtutes Deo tradimus, infirmitates homini adplicantes, cuius vocē in isto psalmo ab initio vsq; ad finem prophetatam aduertimus. Consuetudo habet humana sermonem, ut grauem calumniā patientem, graui dicamus tempestatē accumbere, hoc ordine aquas vsq; ad animā suā peruenisse significat. Dicendo autem in limo profundi se infixum, fabricā primi hominis sonat, in qua fixum cruci tempestas seditiosi populi merlit eum in mortem. Rogat nunc pro discipulis, ut non erubescant in eo, qui expectant resurrectionem eius, neq; cōfundantur qui requirunt te in me deus Israel. Quoniā propter te, inquit, portauī improperiū, dum facio voluntatē tuam, illos offendi, operuit reuerentia faciem meā palmis attractatam, exterus factus sum fratribus meis, omnes me derelicto fugerunt. Hoc ideo passus sum, quia zelatus sum domum tuam, quia eieci de templo tuo negociatiōes, operui ieiunio animam meam, quadraginta diebus totidemq; noctibus nihil accipiens, inductus sum sacco, forma serui. Indutus sum rex cœlorū, & factus sum illis in parabolam

TARIVS IN PSALMOS.

rabolam, hinc inde verborū insultationibus subiaccens. Aduersum me exer-
cebatur sacerdotes, ipsi in portis eligunt sedere, sicut Hieremias dicit, oderūt
arguentem. In portis ergo hi accipiūt pontificium iudicandi & corripiendi,
quasi qui clauēs ciuitatis teneant in portis sedere memorantur, & in me psal-
lebant ebrj. Ego vero orationē fundens agebā, vt eriperes me de luto mor-
tis, ne ibi adhærerē, vt non vrgeret super me puteus os suū. Puteus pro dia-
bolo hoc loco positus est. Puteus a potando dicitur, ipse potauit primos ho-
mines, & per * populū oris sui aperuit super eos os in morte. Vnde sancti
in passi one euadentes dicunt, Nisi dominus fuisset in nobis, forsitan viuos
deglutissent nos, qui ministri utiq; eiusdē inimici, Sustinui, inquit, qui simul
contristaretur & non fuit. Non enim poterat simul pati diuinitas, sicut sol si
in ligno sit, quando conciditur simul concidi non potest ita diuinitas simul
fuit passioni, & simul non patiebatur tristitiā. Quasiui consolantē & non in-
ueni, tot milia saturati, tot milia saluati infiniti edocti, & nec vnus inuentus
est mihi cōsolator tēpore quo dederūt in esca mea sel, et in siti mea porauerūt
me, aceto. Propter hoc facta est mēsa eorū corā ipsis in laqueū. Mēsam hic sy-
nagogā canit, ad quā, quasi refecturi spiritaliter euntes, laqueū aeternae mor-
tis incurrunt. Obscuratos habentes oculos ne videant lumen ecclesiæ, dor-
sum suū parietibus vanis incuruant. Et iō adponit iniquitas super iniquitatē
ipsorū, quia & ipsi geminant iniquitates suas. Occiderunt Christū, sanctos
persecuti sunt, ecclesiā negant, voces prophetarū euacuāt. Et ideo delentur
de libro viuentium. & cū iustis non scribuntur. Non habent enim partē cū
Abrahā, neq; cum omnibus sanctis veteris testamenti, quia contempserunt
pauperē in adpectū, illū de quo omnes patres eorū cōcionati sunt, Pauper,
inquit, ego & dolens. Pauper vt nos diuites faceret, dolens vt nos a dolori-
bus aeternis eriperet. Factus est hostia deo pro nobis, pacificans in sanguine
suo, siue qui in terris sunt, siue qui in cōlis. Et placuit in sacrificio crucis, qua/
si vitulus nouellus cornua producens duorū testamentorū, & vngulas qua-
tuor euangeliorū, quod videntes pauperes letantur. Pauperes Apostoli, nō
habentes duas tunicas, non perā, non pecuniā in zonis suis. Vnde & Petrus
mendicanti infirmo, Argentū & aurū non habeo sed quod habeo, hoc do
tibi. In nomine iesu surge & ambula. In his operibus magnificatus est domi-
nus Iesus Christus in laude, quod videntes pauperes gratulantur, quia sic ex
audit pauperes dominus, & victos suos non spernit. Laudate cū cōli, quia
ascendit, & terra quia resurrexit, & mare quia pedibus illud ambulauit, &
Sion quia aedificabit eam non habentem maculam, neq; rugā, & ciuitates
Iudæ animæ Apostolorū, quæ inhabitantur a Christo, & hereditatē primā
acquisiuit eas. Semen etiā seruorū Christi possidebunt, eas qui non possident
terrenas vanitates. Apostolorum utiq; doctrinas possident, & qui diligunt
nomen domini inhabitabunt in ea, id est, in fide, in doctrina, in ecclesia. In
qua regnat dominus noster Iesus Christus cum patre & spiritu sancto, nunc
in cuncta sæcula sæculorum Amen.

Forte
* Poculū

k In finem

ARNOBII COMMEN

In finem psalmus David in rememoratione quod saluum fecit eum dominus. LXIX.

Eus in adiutorium meum intende, domine ad adiuuandum me festina. Confundantur & reueantur, qui quaerunt animam meam. Auertantur retrorsum & erubescant, qui uolunt mihi mala. Auertantur statim erubescences, qui dicunt mihi euge euge. Exultent & laetentur in te omnes qui quaerunt te, & dicant semper magnificetur dominus, qui diligunt salutare tuum. Ego uero egenus & pauper sum, deus adiuua me. Adiutor meus & liberator meus es tu, domine ne moreris.

In rememoratione inquit David, eo quod saluum me fecit dominus ibi dixit saluum me fac domine, hic gratias agit saluatus. Quid tamen orauit, ad adiuuandum me festina, festinanter suscita me a mortuis, ut erubescant statim erubescences, qui dicunt mihi, euge euge. Exultent hi, qui sperant in te, & qui quaerunt te, & dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Liqueat Apostolos, & quaesisse & dixisse, Ego uero, ait, mendicus & pauper sum. Exinanitus enim me ipsum, factus obediens usque ad mortem. Deus adiuua me, non enim fragilitas humana resurgit, nisi potentia fuerit diuina reuiuata. Adiutor ergo & liberator meus esto domine, ne tardaueris, deus qui regnas in saecula saeculorum Amen.

Psalmus David filiorum Ionadab & priorum captiuorum. LXX.

Nte domine speraui non confundar in eternum, in iustitia tua libera me, & eripe me. Inclina ad me aurem tuam, & salua me.

Esto mihi in deum protectorem, & in locum munitum, ut saluum me facias. Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu. Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui. Quoniam tu es patientia mea domine, domine spes mea a iuventute mea, in te confirmatus sum ex utero de ventre matris meae, tu es protector meus. In te canticatio mea semper, tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis. Repleat os meum laude, ut canam gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Ne proicias me in tempore senectutis, cum defecerit uirtus mea ne derelinquas me. Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui custodiebant animam meam consilium fecerunt in unum. Dicentes deus dereliquit eum persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. Deus ne elongeris a me, deus meus in auxilium meum respice. Confundantur & deficiant detrahentes anime meae,

TARIVS IN PSALMOS.

mea, operiant cōfusione & pudore, q̄ quarūt mala mihi. Ego autē
semper sperabo, & adiciā super omnē laudē tuā. Os meū annūcia
bit iustitiā tuā, tota die salutare tuū. Quoniā nō cognoui literatu
rā introibo in potētiās dñi, dñe memorabor iustitiā tuā solius. De
us docuisti me a iuuentute mea, & usq; nunc pronūciabo mirabi
lia tua. Et usq; in senectā & seniū, deus ne derelinquas me. Donec
annūciē brachiū tuū, generationi omni quæ uentura est. Potē
tiā tuā & iustitiā tuā deus usq; in altissima quæ fecisti magnalia, de
us quis similis tibi. Quantas ostēdisti mihi tribulationes multas &
malas, & cōuersus uiuificasti me, & de abyssu terræ iterū reduxisti
me. Multiplicasti magnificentiā tuā, & cōuersus cōsolatus es me.
Nā & ego cōfitebor tibi in uasis psalmi ueritatē tuā deus, psallā tibi
in cythara sanctus Israel. Exultabunt labia mea cū cantauero tibi,
& anima mea quam redemisti. Sed & lingua mea meditabit iusti
tiā tuam, cum confusi & reueriti fuerint, qui quarunt mala mihi.

Psalms, inquit, filiorū Ionadab, & priorū captiuorū. Vidēdū est cū qui
bus canit Dauid. Cū filijs Ionadab, de quibus Hieremias dicit patria cō
suetudine uinū nō bibere, & vocē domini increpantis memorat, quia dictū
est. Filij Ionadab custodiunt præcepta patris sui, & non bibent uinū. Non er
go putemus filios Ionadab cū Dauid cecinisse psalteriū, sed sobrietatis viros
participes fuisse, & in psallendo deo. Nō enim cane baur ad libitum, sed ad
gemitū, ubi captiui primi simul lachrymas funderent, dicentes: Deus meus
eripe me de manu contra leges agentis & iniqui. In te confirmatus sum ex
vtero. Ex vtero utiq; uirginali. Nos dicimus in deo confirmatū Christum,
qui tanquā prodigium factus est multis incredulis, credētibus autem extitit
adiutor & fortis. Repletū est os eius non in cibo, non ebrietate, sed laude, &
non est protectus in tempore passionis cum deficeret virtus eius: Non est pe
nitus derelictus tēpore quo dicebant inimici, Deus dereliquit eū. Tūc deus
nō discessit a eo, quo resurgēte erubuerunt, & cōfusi sunt insultantes auersi
retro, & confusi volentes animā eius, nullā cognoscens aliā negotiationē,
nisi hanc, ut intraret in potētiās domini. Nunc exterior interiori dicit, Quæ
fecisti magnalia deus, quis similis tibi, quantas ostēdisti mihi tribulationes
multas & malas, & conuersus ecce uiuificasti me, & de abyssu terræ iterum
reduxisti me. Dicendo iterum quæstionem fecit. Semel enim passus, semel
mortuus, semel sepultus, semel de abyssu terræ reductus. quid est hoc iterū?
Iterum dicendo excludit noua. Ita nos pœnitentiæ recuperationem negan
tes, & prædas leonum in eorum faucibus relinquentes, noster hic pastor nō
relinquet prædam, non videt lupum & fugit, sed uiuentes de ore leonum
oues eripiens, iterum suis gregibus præsentat incolumes, hoc est, iterum, qui

Eliā Hic =
ronymus
commēta
riis pro li
teratura
uerit ne
gotiatio =
nem. Atq;
ita habet
psalteriū
Romanū.

in ipſo ſepulti ſumus per baptiſmum, & Chriſtum induti morimur, quan-
do nos morti tradimus conſentiēdo inimicis noſtris, qui nos ſic terrenis vo-
luptatibus implicant, vt videamur in abyſſo terræ demerſi. Sed quia non
patitur in nobis perire quod cōtulit, iā per baptiſmū ſemel a mortuis ſuscita
ros ad vitam æternam, ab æterna vitā per diaboli excluſos aſtutiā, in eo iterū
Chriſtus de abyſſo terræ reducit, in quo multiplicans iuſtitiam ſuam, id eſt,
excommunicans eum, & a pacis oſculo proijciens, conuerſus iterum conſo-
latur, reddens ei communionem quam abſtulerat, oſculum quod negabat,
Ergo, inquit, confitebor, ait, quia conſeſſio eſt quæ liberat pœnitentem.
Conſitetur ergo in oratione ſua domino deo ſuo peccata ſua. Dei aut em ve-
ritatem in vasis pſalmi. Quæ ſunt vaſa pſalmi? In vasis pſalmi veritatem dei
nūnciant, qui intus intra vaſculum corporis ſui veritatem recte fidei habent
incluſam. Namq; ſi incorporaliter quiſpiam pœnitentiæ ſuæ adſtictiones
oſtendar, a peccato abſtineat, in ieiunio, cinere, cilicioq; permaneat. Niſi in
vasis pſalmi veritatem teneat, omnia quæ laborauerit euaneſcunt. Facilius
per veritatem fidei ſine ſua ad indulgentiam venit, quam per adſtictionem
ſuam ſine veritate attinget. Age ergo in conſeſſione tua correptionem etiam
Luth. ſine cilicio, & in pſalmi vaſculo veritatem include. Pſalmus enim quem ca-
nis, ad deum non peruenit, niſi intus in vaſculo ſuo vbi pſalmum incluſit
memoria. In vaſe, inquam, ipſo veritas dei ſimul fuerit commota. Tūc pſal-
lis in cythara ſancto Iſrael, tunc gaudent labia tua, dum cantas domino, &
anima tua quam redemit, quam iterum de abyſſo reuocans liberauit & con-
fundit æterna conſuſione qui quærebat eā. Solus enim creator eius poſſidet
eam, qui regnat in ſecula ſeculorum Amen.

Pſalmus Dauid in Solomonem.

LXXI.

Eus iudiciū tuū regi dā, & iuſtitiam tuam filio regis. Iudī
d care populum tuū in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio.
Suscipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam. Iudī
cabit pauperes populi, & ſaluos faciet filios pauperū, & humiliabit
calumniatorē. Et permanebit cum ſole & ante lunam, in generati-
one & generationē. Descendet ſicut pluuiā in uellus, & ſicut ſtilli-
cidia ſtillatīa ſuper terrā. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundā-
tia pacis, donec auferatur luna. Et dominabitur a mari uſq; ad ma-
re, & a flumine uſq; ad terminos orbis terrarum. Coram illo proci-
dent Aethiopes, & inimici eius terrā lingent. Reges Tharſis & in-
ſulæ munera offerēt, reges Arabū, & Saba dona adducent. Et ado-
rabunt eū omnes reges, omnes gentes ſeruiant ei. Quia liberauit
pauperē a potente, & pauperem cui non erat adiutor. Parcet paupe-
ri & inopī, & animas pauperū ſaluas faciet. Ex uſuris & iniquitate
redimet

TARIVS IN PSALMOS.

redimet animas eorū, & honorabile nomen eorū coram illo. Et ut/
uet & dabit ei de auro Arabiæ, & adorabūt de ipso semp, tota die be/
nedicent ei. Erit firmamentum in terra in summis montium, super
extolletur sup libanū fructus eius, & florebut de ciuitate, sicut fœ/
num terræ. Sit nomen eius benedictum in sæcula, ante solem pma/
net nomen eius. Et benedicent in ipso omnes tribus terræ, omnes
gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus Israel, qui
facit mirabilia solus. Et benedictum nomē maiestatis eius in eter/
num, & replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat.

Qui prophetiam in psalmis credūt, tenent illam regulam quam cecinit
Zacharias dicens de deo, quod ipse locutus sit per os pphetarum, libe/
raturum se nos ab inimicis nostris. Quod autem in capite huius
psalmi legis dominū nostrum Iesum Christum, explanatorem inuenies. Di/
cit enim in Euangelijs, Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium fi/
lio dedit. Quod ergo per os sanctorū promisit in filio suo, rex verum imple/
uit, cuius tunc imaginem Solomon gerens, sapientis nomen accepit, habēs
in se scintillam sapientiæ. Hic autem ipsa sapientia veniens dedit pacē monti/
bus, id est, Apostolis, & collibus iustitiæ, id est, plebibus, iudicauit cū iustitia
paupibus, contemnens personas diuitum, Humiliauit calumniatorē, id est,
populum Iudaicū. Permanet cum sole, imo sup solem, q̄a ad dexteram pa/
tris permanet sedēs, & antelunam in sæcula. Lunam hoc loco nō pro causa
lunę, sed p eternitate memorauit dñi Iesu Christi. Et descendit sicut pluuiā in
vellus, id est, in velleribus lunę, sicut Gedeon signum victorię in velleribus
lunę percepit. Nam & verbū suum sic pater iussit sicut pluuiā expectari: Ex/
pectetur, ait, sicut pluuiā verbum meum. Ergo quem in Deuteronomio ius/
sit expectari sicut pluuiā, in Euangelijs p̄sentauit sicut pluuiā. Non utiq;
ex inferioribus semine humano erumpente p̄genitum, sed verbo patris de
coelorum altitudine, quasi pluuiā venientē exortū. Exortum, inquam, in te/
nebris mundi lumen rectis corde. Orta est in diebus eius iustitia & abundan/
tia pacis. Pacem meā do vobis, nō talem qualem hic mūdus habet, sed pacē
meā illam qualem habent coeli, in qua dominat Christus a mari vsq; ad ma/
re, hoc est, sup oēm terrā aquis maris & fluminū circūdatam. Corā illo pro/
cident Aethiopes. Aethiopes, nigredinis circūdati p̄sidia, nō in corio carnis,
sed in sensibus animę. Propter hoc p̄cident ante eum, & terram inimici eius
lingent, vt indulgentiā ab eo consequi mereant. Reges autē Tharsis & insule
munera offerunt, id est, q̄ regnant in corpore suo securi & munera offerunt,
reges Arabū & Saba dona adducūt, qui dominant moribus Barbaris. Hī
dona adducūt animas suas, vt ipsas ei tradant ad adorandum eū cū regibus
terre, qui terrenis voluptatibus dominant. Omnes autem gentes seruiant ei,
q̄a liberat paupem a potente. Vide causā, ideo ait oēs gētes seruiant ei, q̄a

liberat pauperem, sensum eorū a potente & astuto diabolo, q̄ eos suasit opera manū suarū timere & colere. Exv furis & iniquitate liberauit animas eorum. Ampliābatur vsurę animabus eorū, q̄a quod debebat deo, idolis tradebat (& illis accipientibus, si tamen vel dici potest illis accipientibus, qui nihil nec accipiūt, nec recusant) dēmonijs ergo accipientibus qd̄ soli deo debebat, istis & debitū cōcreuit & fœnus. Videns pius, cui pater iudiciū suū tradidit in red dendo eos satis esse mendicos, hoc iudicauit: Inuicē, inquit, vos homines remittite vobis debita, & vobis remittit pater vester q̄ est in cœlis. Et adiecit: Si non remisieritis, nec vobis remittit. O liberantē ex vsuris & iniquitate animas, vere p̄clarum nomen tuū nobis, qui viuīs in sēcula sēculorū, viuīs & dabit tibi aurū Arabiæ. Aurū enim terræ illius est magnū, aurū accipis p̄batum, fulgidū in Apostolis, in martyribus, in cōfessoribus, in virginibus. Aurum accipis, nō tibi potest fieri impostura. Erit firmamentū tuū in terra corporū nostrorū, nō in cōuale fletus, sed in summis mōtibus sup̄extollitur fructus tuus, & sup̄greditur altitudinē etiā Libani montis, & floriet in altitudinibus Apostolorū. Quid floriet audiāmus: Sicut fœnū, ingt, ergo in illa altitudinē laudata floriet fœnum. Floret in ecclesia vsq; hodie, vt pascant iumenta, nihil cū populo defectionibus agitur. Ibi ergo pducitur fœnū iumentis. Perfectorum enim est solidior cibus, q̄a ergo fœnum florent mōtes, nemo fugiat ecclesiam, veniāt omnes vt benedicatur ibi deus Israel, q̄ facit mirabilia solus, & sit ibi nomē maiestatis eius benedictum in sēcula, vt repleatur maiestate eius omnis terra fiat fiat, ipsi gloria in sēcula seculorum Amen.

Defecerūt hymni Dauid filij Iesse Psalmus Asaph. LXXII,

Vam bonus Israel deus, his qui recto sunt corde. Mei autē
q̄ pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia
zelaui super iniquos, pacem peccatorū uidens. Quia non
est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. In la/
bore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.
Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.
Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorū, transierunt in affectū cordis.
Cogitauerūt & locuti sunt nequitiam, iniquitatē in excelsō locuti
sunt. Posuerūt in cœlum os suum, & lingua eorum transiuit in ter/
ra. Ideo conuertetur populus meus hic, & dies plenī inuenientur
in eis. Et dixerūt quomō scit deus, & si est scientia in excelsō. Ecce
ipsi peccatores, & abundātes in seculo obtinuerūt diuitias. Et dixi
ergo sine causa iustificauī cor meū, & laui inter innocentes manus
meas. Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. Si
dicebā narrabo sic, ecce nationē filiorum tuorū reprobauī. Existi/
mabam

TARIVS IN PSALMOS.

mabam ut cognoscerem, hoc labor est anteme. Donec intrem in sanctuariū dei, & intelligam in nouissimis eorū. Veruntamē propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum alleuarentur. Quomodo facti sunt in desolationē, subito defecerūt perierūt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgētium domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quia inflammātū est cor meum, & renes mei cōmutati sunt, & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui. Vt iumentū factus sum apud te, & ego semper tecū. Tenuisti manum dexteram meam, & in uolūtate tua deduxisti me, & cū gloria suscepisti me. Quid enim mihi in cōelo, & a te quid uolui super terram. Defecit caro mea & cor meum, deus cordis mei. & pars mea deus in æternum. Quia ecce qui elongant se a te peribūt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autē adhærere deo bonum est, ponere in domino deo spem meā. Vt annunciem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.

Cum deus omnibus bonus sit, & nulli sit malus, quid sit uoluit dicere. His bonus, qui recto sunt corde. Hęc dictio humanis sensibus adplicanda est his, qui vituperant iudicia dei, dicentes: Ille perfidus, ille iniquus, sordidus, truculentus, sanus est. Ille autem innocens, castus, humilis, infania fatigatur, infirmitate cōcutiur, & his similia. Hęc rectis corde virtutum semina cōprobātur. In quibus probata fides segetem suam in æternæ vitæ amoenitate fuscipiat, & in sæculo quasi in hyeme glaciali positi primæ anastasis quasi primi & verbi flores expectent. Letantes itaq; in pace sua peccatores, quod cum hominibus non flagellantur teneat superbia, fiant crassi, prodeat ex adipibus eorum iniquitas, ponant in cōelo os suum, & loquantur iniquitatem in excelso, dicant non esse scientiam in deo, qui tamen sunt audiamus. Hi sunt, inquit, peccatores, & abundantes, qui in sæculo obtinuerunt diuitias, mei autem pene mortui sunt pedes, & a recto itinere pene effusi sunt gressus mei, quia dixi in corde meo: Ego sine caussa iustificauī cor meum, & laui inter innocentes manus meas. At ubi considerauī omnia temporalia esse quę peccātibus ministrantur, & subito eos deficere & perire propter iniquitatem suā, & istā vitam eos quasi somnium transire. Et quia deus in ciuitate sua Hierusalē quā præparat sanctis, imaginem eorum ad nihil rediget, tunc inflammātum est in amore dei cor meum, & renes mei resoluti sunt, id est, ad castitatis libertatem a mali exempli vinculo resoluti. Ideo enim ad nihilū redactus sum, hęc cogitans, quia nesciui non esse condignas passionibus huius temporis ad futuram gloriam. Postea quam didici, etiam iumentū estimatus, & pecus ad occasionē positus, tamē permanſi semp tecum. Tenuisti manum dexterā meā, in uolūtate

Fortē
ueris.

in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. Hęc in domino Iesu Christo cōpleta sunt. Ipse tenuit generi hūano dexterā iam mortuo, iam scētenti, duxit a volūtate diaboli ad voluntatē suā, & assumpsit in gloriam, gaudenter diceret, Quid mihi restat in celo? Hoc est in terra positus ita celestem vitā exercui, vt dum in celo ascēdero, nihil mihi super sit qđ in terra positus non impleuerim, nihil enim pter te volui sup terrā, etiā si defecit cor meum, & carō mea in passiones, & pars mea, qā deus est, nō defecit, sed manet in sēcula. Nō enim pereunt, nisi hī qui longe se faciūt a deo conseruatore suo, & ipse nō perdet, nisi illos qui fornicant ab illo, id est, quorum anima alterum ducit deū, aut a veritatis cōiugio se falsitate cōmiscet. Vnusquisq; autē nostrum his pbat̃is dicat. Mihi autem adherere deo bonum est, & ponere in dño spem meam, vt adnunciem omnes laudationes dei in portis filiē Sion. Filia Sion anima credens Christo, quę in finem psalmi inueniet laudes, quas sibi in titulo defecisse testatur. Defecerunt ei laudes, quia zelata est in peccantibus, quas inueniet in finem, si adhererit domino, & in ipso suam spem ex integro collocarit, qui regnat in sēcula sēculorū Amen.

In finem intellectus Asaph.

LXXIII.

T quid deus repulisti in finē, iratus est furor tuus sup oues pascuę tuę. Memor esto cōgregatiōis tuę, quam possedisti ab initio. Redemisti uirgam hereditatis tuę, mons Sion in quo habitasti in eo. Leua manus tuas in supbias eorum in finem, quāta malignatus est inimicus in sancto. Et gloriati sunt qui oderunt te in medio solennitatis tuę. Posuerunt signa sua signa, & non cognouerūt sicut in exitu super summū. Quasi in silua lignorū securibus exciderūt ianuas eius in idipsum, in securi & ascia deiecerunt eā. Incenderūt igni sanctuariū tuū in terra, polluerūt tabernaculū nominis tui. Dixerunt in corde suo cognatio eorū simul, qui escere faciamus oēs dies festos dei a terra. Signa nostra nō uidimus iam nō est ppheta, & nos nō cognoscet amplius. Vsq; quo deus improperebit inimicus, irritat aduersarius nomē tuū in finē. Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sinu tuo in finē? Deus autem rex noster ante sēcula opatus est salutē in medio terrarū. Tu cōfirmasti in uirtute tua mare, cōtribulasti capita draconū in aquis. Tu cōfregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Aethiopū. Tu dirupisti fōtes, & torrētes, tu siccasti fluuios Ethan. Tuus est dies, & tua est nox, tu fabricatus es aurorā & solem. Tu fecisti omnes terminos terrarū, estatē & uer tu plasmasti ea. Memor esto hu/

TARIVS IN PSALMOS.

esto huius inimicus improperabit domino, & populus insipies incitabit nomen tuum. Ne tradas bestiis animas consistentes tibi, & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum. Ne auertatur humilis factus confusus pauper & inops laudabunt nomen tuum. Exurge deus iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum eorum quae ab insipiente sunt tota die. Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum, superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.

IRatus est dominus super Israel, cum esset arca dei in Silo, cum Ofni & Fines filij Heli in sacrificijs suis & in fornicationibus, nec increpati corrigerentur. Tradita est etiam arca testamenti aduersarijs, & gloriati sunt qui oderunt eum in medio atrij eius. Quasi in silua lignorum exciderunt ianuas munitio-num. Incenderunt igni vbicumque inuenerunt sanctuarium, id est, locum orationis eorum exstructum. Et quiescere fecerunt festos dies domini in terra, dicens: iam in Israel non est propheta, utique audientes Heli mortuum & duos filios eius, qui summam sacerdotij tenebant occisos in prelio. Samuel adhuc erat infans, cuius nec opinio coeperat. Et ideo uidebatur improperare inimicus populus gentium & insultare, in quo rogat ne animas pauperum suorum obliuiscatur dominus in sempiternum, ut exurgat & iudicet causam suam, quia superbia eorum qui odiebant eum, ascendebat nimis. Haec huiusmodi sermo coeperit finem. Est enim & in nobis arca testamenti domini, quam quotidie hostes conantur eripere id est, animi constantiam, quae pro defensione virtutum contra vitia bella committit. Si ergo huius arcae sacerdotes, id est, corpus & anima mea ex consensu coluerunt, requiescit super eam dominus, & non audebunt daemonia, nec bellum in cute consistere. At ubi haec per negligentiam sacerdotum cesserit, capitur ab aduersarijs, & malignatur inimicus in sancto, & gloriantur qui oderunt dominum in eo. Post haec cum lachrymis orandus est dominus, ut animas pauperum non obliuiscatur dominus in sempiternum, non auertatur in perpetuo, humilis factus, confusus, ut non in eternum tradatur bestiis anima quae confitetur ei, ut memor sit creaturae suae, quia repleti sunt qui obscurati sunt terrae domus iniquitatum. Exurgat ergo dominus & iudicet causam suam, quoniam per occasionem peccatorum meorum inimicus improperat domino. Memor, inquit esto domine improperiorum tuorum, qui ab insipientibus sunt tota die, ut non obliuiscaris voces querentium te per poenitentiam, & contemnentium te superbia ascendat ad te, ut illis superbientibus reddas, & nobis consistentibus parcas, qui regnas in secula seculorum Amen.

In finem ne disperdas uel corrumpas, Psalmus cantici

Alaph,

LXXIII.

I Confitebimur

Onfitebimur tibi deus, cōfitebimur & inuocabimus nō/
 c mentuū. Narrabimus mirabilia tua, cū accepero tempus
 ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes qui
 habitant in ea, ego cōfirmaui colūnas eius. Dixi iniquis, nolite ini/
 que agere, & relinquentibus nolite exaltare cornu. Nolite extollere
 in altū cornu uestrū, nolite loqui aduersus deū iniquitatē. Quia ne
 q̄ ab oriente, neq̄ ab occidēte, neq̄ a desertis montibus, quoniā de/
 us iudex est. Hunc humiliat & hunc exaltat, quia calix in manu do/
 mini uini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc, uerūtāmē
 fex eius nō est exinanita, bibent omnes peccatores terrā. Ego autē
 annuntiabo in sæculū, cantabo deo iacob. Et omnia cornua pecca/
 torum confringā, & exaltabuntur cornua iusti.

Aliquanta in septuagesimo tertio idcirco prætermisimus psalmo, quia
 in septuagesimo quarto ea credidimus melius declaranda: Confitebi/
 mur, inquit, tibi deus. Si peccata confitemur, nō vtsiat quæ ignorat, ideo
 confitemur, sed vt ea quæ optime nouit indulgeat. Quia cōfitemur eum &
 nomē eius inuocamus. Confessio enim pœnitētis ad indulgentiā non atten/
 dit, si recte fidei inuocatio nominis dei nō fuerit subsecuta, in qua cōfessione
 narrantur omnia mirabilia eius, quæ sancti symboli textus ostēdit. Verum
 quia (vt dixi) in antecessione huius psalmi aliqua transiui, quæ sunt in isto
 reddenda. Hæc sunt, vt narres cōtra Manicheū omnia mirabilia eius, & non
 dicas aduersis & contrarijs mundum agi, & aliū lucis dominū, alium tene/
 brarum, alium noctis, alium diei, sed vnum eundemq̄ dominū confitea/
 tes, narremus omnia mirabilia eius, dicentes, Tuus est dies, & tua est nox, tu
 fecisti solē & lunā, estatē & ver tu fecisti. Confirmasti in virtute tua mare,
 tu confregisti capita draconū in aquis, id est, capita dēmonū in baptismate.
 Quod autē aquis dixit, voluit ostendere vnū baptisma in aquis posse omni/
 bus celebrari, fluminū, maris, fontiu, torrentiu, stagnoru, ibi capita dēmo/
 nū cōfringunt, id est, in omnibus aquis. Caput autē draconis magni in pœ/
 nitētia cōfringet dñs, & dat eū in escā populo Aethiopū. Aethiopes a plaga
 meridiana nigri sunt. Hi ergo qui dæmoniorū meridianorū ruinā patiunt,
 nigri sunt apud deū, & pro ipsa nigredinis perfidia, Aethiopes adpellant.
 Hñ itaq̄ cū baptizaretur, quia in aquis cōfracta sunt capita dæmonū, vene/
 nū omne in aquis fluentibus euanuit. Et illos iā mūdōs, quā ab omni vene/
 nō defecatos exhibuit, nūc in sicco positos, draco magnus ipse princeps dra/
 conū aduenit, quē suis cibantes nefarijs factis veneno eius iterū nigrarūt. Ve/
 rū quia pœnitētibz auxiliū diuinæ pietatis occurrit, cōfringitur & huius ca/
 put draconis in sicco. Aqua ibi sola lachrymarū est. Et quia nō sunt fluuij cir/
 ca eū salientes, quæ tantū nefas veneni abluant, datur eis in cibo, & dicit eis.
 Quando

TARIVS IN PSALMOS.

Quando draconū capita in aquis vobis confracta sunt, gustastis & vidistis quā suavis est dñs. Modo quia dñm reliquistis, gustate & videte quā amarus est diabolus. Ibi gustastis mel et lac, hic gustate cinerē pro pane, et lachrymas vestras in poculis miscere. Ibi vestes candidas & mundas, hic sacceas sordidas. Ibi habuistis gaudium, hic mugitū gemitūq; inter suspiria excrepate. Sicq; Aethiopes esse cessabit, & pristinus vobis cādor splendorq; reddit. Ibi em vobis rumpent iterum fontes & torrentes, vbi siccati fuerunt fluij Aethan. *Aliter*
Aethan * fluij in deserto Sina inuēti sunt. Ex qbus qui gustasset, nō sicut de Myrrha amaritudine replebat, sed statim timore correptus, mortis periculo subiacebat. Quando ergo quādo conuertit solidā petrā in stagna aquae, & rupem in fontes aquarū, isti Aethan fluij dei nutu siccant. Quod factū ad hoc ducit, quia poenitētib; Aethan fluij exsiccant. Et ex desperato lapide atq; durissima petra in deserto, & in squalentibus locis posita fontes pariter erumpunt atq; torrentes. Hec fecit rex noster, Deus ante sēcula qui est ipse. Hec fecit in sēcula qui operatus est salutē in medio terre, in domino nostro Iesu Christo, qui dixit iniquis, Nolite iniqua agere, & nolite delinquentibus exaltare cornu, nolite extollere in altū cornu vestrū, nolite loqui aduersus deum iniquitatē. Si quis autē vobis dixerit, Ecce hic Christus, aut ecce hic, illic, nolite credere, quia nec ab oriente, neq; ab occidentē, neq; a desertis mōtib; sed sicut fulgur ita venit, quoniam deus iudex est. Nō sic venit quomodo homo venit, sed quomodo deus iudex, vt superbū humiliet sicut promissit, & exaltet humilē ferens calicē in manu vini meri plenū mixto. Ex quo inclinatur ex hoc in hoc. Vinū duas species habet, vnā vnde infirmos sanat, alā vnde sanos debilitat. Ex vno eodemq; vino iustis propinatur ad salutem, peccatoribus ad interitū irrogatur. Sicut ignis iustis proficit ad splendorem, ad vsturā infertur iniustis, fex tamen calicis nō exinanitur, vt bibant non pauci. Sed omnes peccatores terrē, quod vno eodemq; poculo alijs salus, alijs interitus veniat, etiā hodie qui indignē gustauerint. Vnde salutem dignē gustātes hauerunt: inde isti, vt ait Apostolus, sibi iudiciū sumunt. Nos autē hec scientes, si volumus gaudere in sēcula sēculorū, ita cantemus deo Iacob, vt omnia peccatorū cornua confringamus, id est, vitiorum ventilationes contemnendo frangamus, & virtutū cornua exaltemus in domino nostro Iesu Christo, qui regnat in sēcula sēculorū Amen.

In finem in carminibus canticum ad Assyrios

Psalmus Asaph.

LXXV.

Otus in Iudaea deus, in Israel magnum nomen eius. Et factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi cōfregit potētias, arcū, scutū, gladiū, & bellū. Illuminās tu mirabiliter a montibus aeternis, turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnū suū, & nihil inuenerūt omnes viri diuitiarū
12 in manū

in manibus suis. Ab increpatione tua deus iacob, dormitauerunt qui ascenderunt equos. Tu terribilis es & quis resistet tibi: ex tunc ira tua. De coelo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit.

Cum exurgeret in iudicium deus, ut saluos faceret omnes mansuetos terrae. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiae cogitationis die festum agent tibi. Vouete & reddite domino deo vestro, omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud omnes reges terrae.

Canticum contra Assyrium, id est, contra diabolum inchoamus. Contra eum enim notus factus est in iudaea deus, in Christo mundum reconcilians sibi. In Israel magnum nomen eius. Israel homo iudaeus. Deum ergo qui vidit hominem & credidit deum, in ipso primum factum est nomen eius. Ita ut diceret ei, Tu es Petrus & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Et quia portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Ibi confregit cornua arcum, & scutum, & gladium, & bellum fecitque in pace locum eius, & habitationem eius in Sion, & illuminauit eam a montibus aeternis, a prophetis qui fuerunt ab initio. Contra quam turbantur usque hodie omnes insipientes corde. Et qui moriuntur in peccatis suis dormientes somnum mortis sunt, id est, somnum suae dormientes. Nihil inuenerunt in manibus suis. Ibi omnes viri diuitiarum. Hic enim nascentes quae inueuerunt, hic morientes relinquunt. Non solum diuites dormiunt, sed & fortes qui ascenderunt equos. Deus enim terribilis est, & nemo potest resistere ei. Tunc in ira sua, cum enim coeperit iudicium de coelo iaculari, terra tremet & quiescet, cum exurgere coeperit in iudicio deus, in quo non saluabit alios, nisi omnes mansuetos terrae, Ibi cogitatio hominis confitebitur ei, & reliquiae cogitationum diem festum agent deo. Sic erunt omnes dies iustorum, quomodo nobis semel in anno sanctus dies est pascha. Omnes ergo sancti dies festos agent deo, & vos, inquit, si vultis gaudere cum sanctis vouete & reddite domino deo vestro omnes qui in circuitu eius offertis munera. Memores debent esse quid uouerint, aut cui uouerint. Nam in baptismatis consecratione uouerunt se ipsos tradere, & omnibus operibus diaboli renunciare. Hoc reddite domino deo vestro, ante oculos hoc habentes, quia etiam principum aufert spiritus, cum a voto discedunt. Et est terribilis etiam regibus terrae, ipsi gloria in secula seculorum Amen.

In finem pro Idythum, psalmus Asaph.

LXXVI.

Oce mea ad dominum clamaui, uoce mea ad deum & intendit mihi. In die tribulationis meae deum exquisiui manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus. Renuit consolari anima mea, memor fui dei et delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Anticipauerunt uigilias oculi mei, turbatus sum

TARIVS IN PSALMOS.

sum & non sum locutus. Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cū corde meo, & exercitabar & scopebā spiritum meū. Nunquid in æternū proijciat Deus, aut nō adponet ut complacitior sit adhuc. Aut in finem misericordiam suā abscedet, a generatione in generationem. Aut obliuiscetur misereri deus, aut cōtinebit in ira sua misericordias suas. Et dixi nūc cœpi, hæc mutatio dextere excelsi. Memor fui operū domini, quia memor ero ab initio mirabiliū tuorum. Et meditabor in omnibus operibus tuis, & i adinventionibus tuis exercebor. Deus in sancto uia tua, quis deus magnus sicut deus noster, tu es deus qui facis mirabilia. Notam fecisti in populis uirtutem tuam, redemisti in brachio tuo populū tuum filios iacob & ioseph. Viderunt te aque deus uiderunt te aquæ & timuerunt, & turbate sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarum, uocem uiderunt nubes. Etenim sagittę tuę transierunt, uox tonitruī tui in rota. Illuxerunt coruscationes tuę orbi terrę, commota est & contremuit terra. In mari uia tua & semitę tuę in aquis multis, & uestigia tua non cognoscentur. Deduxisti sicut oues populum tuum, in manu Mosy & Aaron.

In isto psalmo promittit se propheta omnia mirabilia dei ab initio memoraturū, & causam huius commemorationis exponit. Ac memorans præterita bona, de malis præsentibus querulatur: Clamaui, inquit, ad dominum in die tribulationis. Et expandi manus meas coram eo in noctibus, & non sum deceptus. Modo autem tantas mores faciet in subueniendo dominus, ut dicam, Nunquid in æternū obliuiscetur misereri deus, aut continebit in ira sua misericordiam suam? Et dixi, modo cœpit mutatio dextere excelsi, Et ut ostendam, inquit, quia modo cœpit, memor ero ab initio mirabilium eius, in quibus liberauit populum suum. Quis enim tam magnus deus quam deus noster, quem uiderunt aque maris, & timuerunt. Turbatę sunt abyssi, dantes viam siccam pedibus filiorum Israel & ioseph. Post hæc vocę dederunt nubes, In columna enim nubis vox erat, quando sagittę dei in Aegyptios transierunt. Vox tonitruī eius in rota. Moyses rotę comparatur. Rota licet in terra voluatur, tamen dum steterit, magna pars eius aliena est a terra, & parua pars eius in terra consistit. Vox ergo dei in rota est, qui paruis rebus terrenis contentus, totum quod sursum est quærit, quod sursum est, pergir ubi Christus est. Illuxerunt coruscationes eius orbi terrę, quando in mari viam fecit. Et semitā in aquis multis, quando deduxit velut oues populū suū, in manu Mosi & Aaron. Ipsi gloria in sæcula sæculorum Amen.

Intellectus Asaph.

LXXVII.

I ; Attendite

277
 a Ttendite popule meus legem meam, inclinate aurem ue/
 stram in uerba oris mei. Aperiam in parabolis os meum,
 loquar propositiones ab initio. Quanta audiuiimus & co/
 gnouiimus ea, & patres nostri annunciauerunt nobis. Non sunt oc/
 cultata a filiis eorum in generatione altera. Narrantes laudes do/
 mini & uirtutes eius, & mirabilia eius quae fecit. Et susciuauiit testi/
 monium in iacob, & legem posuit in israel. Quanta mandauit pa/
 tribus nostris nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera.
 Filij qui nascentur & exurgent narrabunt filiis suis. Ut ponant in
 deo spem suam, & non obliuiscantur operum dei, & mandata eius
 exquirant. Nesciant sicut patres eorum generatio praua & exaspe/
 rans. Generatio quae non direxit cor suum, & non est creditus cu/
 deo spiritu eius. Filij Effrem intendentes & mittentes arcum, con/
 uersi sunt in die belli. Non custodierunt testamentum dei, & in le/
 gee eius noluerunt ambulare. Et obliti sunt benefactorum eius, &
 mirabilium eius quae ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mi/
 rabilia in terra Aegypti in campo Thaneos. Interrupit mare & per/
 duxit eos, & statuit aquas quasi in utre. Et deduxit eos in nube diei,
 & tota nocte in illuminatione ignis. Interrupit petram in eremo,
 & adaquauit eos uelut in abyssu multa. Et eduxit aquam de petra,
 & eduxit tanquam flumina aquas. Et adposuerunt adhuc peccare
 ei in ira concitauerunt excelsum in in aquosa. Et tentauerunt deum
 in cordibus suis, ut peteret escas animabus suis. Et male locuti sunt
 de deo, dixerunt, nunquid poterit deus parare mensam in deserto.
 Quoniam percussit petram & fluxerunt aquae & torrentes inunda/
 uerunt. Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam po/
 pulo suo. Ideo audiuit dominus & distulit & ignis accensus est i iacob
 & ira ascendit in israel. Quia non crediderunt in deo, nec speraue/
 runt in salutare eius. Et mandauit nubibus de super, & ianuas coeli
 aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum, & panem coeli de/
 dit eis. Panem angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in
 abundantia. Transiulit austrum de coelo, & induxit in uirtute sua
 africanum, & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam ma/
 ris uolatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa
 tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desi/
 derium

TARIVS IN PSALMOS.

deriū eorū attulit eis, nō sunt fraudati a desyderio suo. Adhuc escae eorū erant in ore ipsorum, & ira dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorū & electos israel impediuit. In omnibus his peccauerunt adhuc, & nō crediderunt in mirabilibus eius. Et defecerūt in uanitate dies eorū, & anni eorū cū festinatione. Cum occideret eos quarebant eū, & reuertebantur & diluculo ueniebant ad eū. Et re memorati sunt, quia deus adiutor est eorū, & deus excelsus redemptor eorū est. Et dilexerunt eū in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Cor autē eorū non erat rectū cū eo, nec fideles habiti sunt in testamēto eius. Ipse autē est misericors, & propicius fiet peccatis eorū & non disperdet eos. Et abundauit ut auerteret irā suā & non accendit omnē irā suā. Et recordatus est, quia caro sunt spiritus uariens & nō rediens, quoties exacerbauerūt eū in deserto, in irā concitauerūt eū in iniquo solo. Et cōuersi sunt & tentauerūt deū, & sanctū israel exacerbauerūt. Nō sūt recordati manus eius die qua redemit eos de manu tribulātis. Sicut posuit in Aegypto signa sua, & prodigia sua in cāpo Thaneos. Et cōuertit in sanguinē flumina eorū, & imbres eorū ne biberēt. Misit in eos cynomiā & comedit eos, & ranā & disperdidit eos. Et dedit erugini fructus eorū, & labores eorū locustæ. Et occidit in grādine uineas eorū, & morose eorū i pruinā. Et tradidit grandini iumenta eorū, & possessiones eorū igni. Misit in eos iram indignationis sue, indignationem & iram & tribulationem, immissionem per angelos malos. Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a morte animarū eorum, & iumenta eorū in morte conclusit. Et percussit omne primogenitū in terra Aegypti, primicias omnis laboris eorū in tabernaculis Cham. Et abstulit sicut oues populū suum, & perduxit eos tanq̃ gregem in deserto. Et deduxit eos in spe & nō timuerūt, & inimicos eorū operuit mare. Et induxit eos in montē sanctificationis sue, montem quem adquisiuit dextera eius. Et eiecit a facie eorū gentes, & sorte diuisit eis terrā in funiculo distributionis. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus israel. Et tentauerūt & exacerbauerunt deū excelsū, & testimonia eius nō custodierūt. Et auerterunt se & nō seruauerunt pactum, quemadmodū patres eorum conuersi sunt in arcum prauū. In irā concitauerunt eū in collibus suis, & in sculpilibus suis ad au-

mulationē eū protocauerunt. Audiuit deus & spreuit, & ad nihilū redēgit ualde israel. Et repulit tabernaculū Sylo, tabernaculū suū ubi habitauit in hominibus. Et tradidit in captiuitatē uirtutē eorum, & pulchritudinē eorū in manus inimici. Et cōclusit in gladio populū suū, & hāreditatē suā spreuit. Iuuenes eorū comedit ignis & uirgines eorū nō sunt lamentatae. Sacerdotes eorū in gladio ceciderūt, & uidue eorū nō plorabātur. Et excitatus est tanquā dormiens dñs, tanquā potens crapulatus a uino. Et percussit inimicos suos in posteriora, opprobriū sempiternū dedit illis. Et repulit tabernaculū ioseph, & tribū Effrem nō elegit. Sed elegit tribū iuda, montē sion quē dilexit. Et aedificauit sicut unicorniū sanctificium suū in terra quā fundauit in secula. Et elegit Dauid seruū suū, & sustulit eū de gregibus ouium, de post foetates accepit eū. Pascere iacob seruū suū, & israel hāreditatē suā. Et pauit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuū suarū deduxit eos.

Quod promissit deo in septuagesimo sexto, hoc in septuagesimo septimo hominibus tradit, ibi dixit deo, Memor ero ab initio mirabiliorū tuorū. Hic dicit populo, Loquar propositiōes ab initio, uirtutes & mirabilia eius quae fecit, ut cognoscat generatio altera ut filij nascētes exurgāt. Ipsi narrēt filiis suis, ut nō cōfidāt in mūdi lucris, nō in terrenis cupiditatibus sēculi, sed in deo solo ponāt spem suā, & nō obliuiscant opera dei sui & mādata eius exquirāt. Ut nō fiat sicut patres eorū, genus prauū & peramarū. Sane genus cū dicis, ante cōsidera. Nō em creaturā in dānabilibus deus, sed uolūtātē cōdēnat. Vidēs ergo, quia genus uituperādo quāstionē fecerat, eruens hunc sermonē, a creatoris iniuria exposuit, nō esse generis uitiū, sed uolūtatis. Prosecutus em ait, genus, inquit, quod nō direxerit cor suū. Et quasi interrogatus esset, quō nō direxerint cor suū, respōdit, Quia nō custodierunt testamentū dei, & in lege eius noluerūt ambulare. Dicēdo noluerūt excludit culpā a genere, & crimē uolūtatis ostēdit, per quā obliiti sunt benefactorū, & mirabiliū dei, quādo diuisit mare ut trāsirēt, & statuit aquas eius hinc inde quasi in utro. Quādo duxit eos in colūna nubis per diē, & in columna ignis per noctē. Quando rupit in deserto petram, & adaquauit eos uelut in abyssō multa, & potati gratias non egerunt, sed adposuerunt peccare. Et ita, ut male loquerentur de deo, ut dicerent, Ecce de petra eduxit aquā, nunquid panē poterit dare? Hec dicebant, quia non credebant deo suo, nec sperauerunt in salutare eius. Et mandauit nubibus desuper. Et ianuas coeli aperuit. Ianuās abusiue dictū, sicut de terra: Aperuit, inquit, os suū. Aperiēdi causā exegit, & in terra os, & in coelis ianuās nominare, & pluit illis manna ad māducandū. Manna, Latine quod dicimus, quid est hoc, dicit Hebræus. Cū ergo tanquā

TARIVS IN PSALMOS.

tanquam semen coriandri pluerent cœli, interrogantes filij Israel nomē dederunt, dum querunt. Nam dicentes, Quid est, id est, manna, de hoc qđ inter-
 rogabant verbo, nomē species ipsa suscepit, quod auxilin faciens adiecit. Panē cœli dedit eis p occasionē mannæ, panis q de cœlo descēdit nominatus est, Panē, ingt, angelorū manducauit homo. Quicqđ eternitatē in potando, & in māducando p̄stat, angelicū est, non habens putentes atq; stercoreas digestiones. Habent em̄ vniuersa viuendi materiā, & siue angeli, seu quęcunq; in cœlo viuunt, nō sibi sine alimento sufficiūt. Ducunt enim fame & siti, siue laudis domini. Et esuriunt & sitiūt iusticiā eius, p quam pinguescunt, & æternū apicē tenent. Sicut e cōtrario apostatę angeli esuriūt & sitiūt iniustitiā, & ex eo opere saginant. Nam & quod dicit dominus gaudere angelos in cœlo super vnum pœnitentem. Ostendere voluit, ad eorum refectiōem redit/ se per iusticiam, cum qui per iniusticiā ventres dæmonum saginabat. Quanta sunt etiam in corporibus, quæ sine stercorea digestionē reficiūt, vt est nuncius bonus, vt est odor optimus, vt est adspēctus mirabilis, vt est gratia maior, vt est opinio optimā, quę dicit etiam inpinguare. Hęc ideo diximus, vt ostendamus omnia quę in cœlo & quæ in terra sunt inuisibilia atq; visibilia, & mensuras suas habere, qā solus deus immensus est. Et per compaginē suę qualitatis subsistere, qā solus deus incorporeus est. Et per aliam substantiam viuere, qā solus deus nullius eget. Ipse autem omnibus est necessarius, ipsi nullus. Sed qā nimia gratia pietatis uæ, facturam suam in omnibus diligit, dignatur per legem. Per virtutum iudicia, per compunctionem cordis, per magnitudinem operum hominū inuitare animum. Et ideo nō solū panes angelorū, sed & auium carnes innumerabilium cōcupiscentibus tribuit etiā ingratas. Et ne inultum ingratorū crimen posteritas nō timeret, cum adhuc escæ eorum erant in ore eorū, ira dei venit sup eos, qā non crediderunt mirabilibus eius. Defecerunt in vanitate dies eorū, & animi eorum cum festinatione. Verum quia, vt dixi, tu si non malo coactus benefacere nō vis, Cū occideret, inquit, eos, querebant eum, & conuertentes diluculo veniebant ad eum. Tūc recordati sunt, qā deus adiutor & protector eorum est, Sed dicentes inquit, tu es deus noster. Hoc sola ait, lingua mentiti sunt ei, cor autē eorū non erat rectum cum eo. Vnde & dñs dicit, Populus, inquit, hic labijs me diligit, cor autem eorum longe est a me. Hęc quare hęc? Quia fides non est habita testamento eius. Sine fide autem, vt ait Apostolus, impossibile est placere deo. Discutiamus pariter de quo testamento agat. Audi Apostolū: Hominis, ait, testamentum nemo irritum facit, aut superordinat. Abraham dicitur est: In semine tuo hereditabo omnes gentes: Non, inquit, dixit in seminibus, quasi in multis, sed in semine tuo, qđ est Christus. Hoc ergo testamentū quod cum Abraham patre eorum habuit deus, dum compleret in filio suo, fides non est habita testamento eius. Ipse autem est misericors, etiam in cruce positus p̄pitiis sit peccatis eorum, & cum posset nō disperdidit eos, ita vt rogaret patrem suum, vt & ipse indulgeret eis. Quia recordatus est quod caro
 l s sunt,

sunt, nihil in spū sapientes, & spūs essent euntes, & nō reuertentes. Ideo saepe dominus peccatoribus in hoc mundo laticiam, & abundantiam, & potentiam vsurpatā reliquit, quia scit quē passuri sunt in gehennæ incendio, & cōdolens eis, auertit in hoc seculo iram suam ab eis. Hoc considerans, qđ euntes ibunt in interitum eterni incendiij, & vltra nō redeunt, Quotiens, inquit, exacerbauerunt eum in deserto, non recordantes diem qua liberauit eos dominus de manu tribulātis, & inimicos eorum prius decem plagis percussit, postea etiam in mari merisit, ipsos autē eduxit tanquam pastor oues in deserto, & induxit in montes sanctificationis sue, & eiecit a facie eorum gentes. Et post omnia, quid fecerūt? Auerterunt se, inquit, & nō obseruauerunt pactū sicut patres eorum, ita etiā vt in sculptilibus suis æmulerentur eum, Propter hoc, inquit, repulit tabernaculum Syon. Facit hic locus cōtra hæreticos, qui dicunt pro duorū peccatis filiorum Heli, Deus iustus omnem Israel populū tradidit philistēis, Spiritus vero sanctus detegens crimen vniuersi populi dicit, Quod auerterūt se a deo, & non obseruauerint præcepta eius, sicut & patres eorū: Ideo, inquit, ad nihilū redegit nimis Israel, & ideo repulit tabernaculum Syon, ideo conuertit in captiuitatem virtutem ipsorū. Et pulchritudinem eorū, id est, arcam testamenti dñi tradidit in manus inimici. Cōdusit in gladio populū suū, & hæreditatē suā spreuit, ita vt & sacerdotes eorum gladio caderent, iuuenes ignis comederet, virgines sine lamēto perirent, viduæ sine ploratibus interirent. Venimus nūc ad locū, qui nos ab historia ad mysticum & moralem audiū impellat. Excitatus est, inquit, tanquam dormiens dominus. Quotiescunq; ergo captiuitas siue carnalis, siue spiritalis venit, scilicet amicus dormire dñm, & tam diu dormit, quādiu inueniantur idonei, qui ausi sint excitare eum. Hoc nanq; est quod finxit dñs noster Iesus Christus in nauim dum transiretaret, nimia & incōparabili tempestate naus in qua erat cum discipulis suis, agebatur, ita vt nihil superesset, nisi vt mergerentur in fluctibus. Accedentes discipuli ad dormientem dñm, clamore eum nimio excitāt, dicentes, Præceptor perimus. Ille autem surgens imperauit ventis, & quieuerunt vnde & tranquillatē sunt. Non ergo ideo dormit dominus, vt somno teneatur. Semper vigilat, & nunquam dormiet omnino, neq; dormitabit. Sed quādo ei nos silentium facimus tale, quale qui dicat: Sic vos siletis, sicut solet fieri silentium patrifamilias vt quiescat, ecce quiesco, ecce sileo, ecce dormio, non orationum gemitibus pulsor, non psalmorū vocibus inquietor, nec assiduis deprecationibus excitor, grandi hoc vestro silentio ego dormio, & me dormiente venit sup̄ vos aut spiritalis, vt dixi, aut carnalis tempestas, qua cōpussi ad regē cōsugiatīs, vt eius vigilijs liberemini, cuius somno capimini. Deniq; excitatus p̄cibus sanctorū audite quid fecerit. Percussit, inquit, omnes inimicos in secreto natium eorū. Tantāq; murū copia extitit, vt nullus eorū esset cuius anus nō a muribus roderet. Ita vt sicut dicit liber primus regnorū, exirent p̄minentes extrales eorū. Hoc est ergo quod ait nunc in isto psalmo, excitatū dñm pcussisse inimicos, in posteriora. Opprobriū, inquit, semper

TARIVS IN PSALMOS.

ſempiternū dedit illis, & repulit tabernaculum Ioseph, in regno Saulis: Duæ istæ tribus tenebāt impium Ioseph ſcilicet & Benjamin. Vnde adiecit, tribū Eſſrem nō elegit, vt ſubaudiat ad regnum, ſed elegit tribū Iuda ad regnum, quod licet in Dauid tunc pactum ſit, in Chriſto completū eſt. In monte Sion quem elegit, in quo ædificauit ſicut vnicornis ſanctuariū ſuū, ibi natus, ibi baptizatus, ibi tentatus, Ibi in virtutibus manifeſtatus, ibi paſſus, ibi mortuus, ibi ſepultus, ibi exurgēs a mortuis tertia die, ibi aſcendit in cœlis. In terrā quā fundauit in ſcūla, id eſt, in Sion, id eſt, in eccleſia ſanctorum. Nam ibi elegerat Dauid ſeruū ſuum, quando eum tulit de gregibus ouium, vt paſceret Iacob, & Iſrael hæreditatem ſuā, quos paſcet vſq; hodie dei filius ſine malitiæ cordis, & in ſenſu manuū ſuarum deducet nos. Ideo enim manus ſuas in crucem eleuauit, vt in gloria manuū ſuarū dirigat nos, qui regnat cū patre & ſpū ſancto in ſcūla ſcūlorū Amen.

Pſalmus Aſaph.

LXXVIII.

Eus uenerunt gentes in hæreditatē tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſuerūt morticinia ſeruorum tuorum eſcas uolatilibus cœli, carnes ſanctorum tuorū beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquam aquā in circuitu Hieruſalem, & non erat q̄ ſepeliret. Facti ſumus opprobriū uicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio iſs qui in circuitu noſtro ſunt. Vſq; quo dñe iraceris in finem accendeſ uelut ignis zelus tuus. Effunde iram tuā in gentes, quæ te nō nouerūt, & in regna quæ nomen tuum nō inuocauerūt. Quia comederūt Iacob, & locū eius deſolauerūt. Ne memineris iniquitatū noſtrarū antiquarū, cito anticipent nos miſericordiæ tuę, q̄a pauperes facti ſumus nimis. Adiua nos deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui libera nos, & propitiuſ eſto peccatis noſtris, p̄pter nomen tuū. Ne forte dicant in gentibus, ubi eſt deus eorū, & innotescāt in nationibus corā oculis noſtris. Ultio ſanguinis ſeruorū tuorū qui effuſus eſt, introeat in conſpectu tuo gemitus cōpeditorū. Secundū magnitudinē brachij tui poſſide filios mortificatorum. Et redde uicinis noſtris ſeptuplū in ſinu eorū, improperiū ipſorū qđ exprobrauerūt tibi dñe. Nos autē populus tuus et oues paſcuę tuę, conſitebimur tibi in ſæculum. In generatione: & generationē annuntiabimus laudem tuam.

Septuageſimus & octauus pſalmus apicem antecelloris ſui ſecutus, Iamen ſcū ſimul deo cum oratiōe effundit. Cuius hiſtoria p̄teritam cædem Philoſinorum

stinorū explanat, pphetiam futurā Nabuchodonosoris cōmemorat mortalis nostri huius spiritualis praelij. Vt vere dicendū est, plorat venisse gētes in hereditatē dei. Et liber Regum primus de Salom, & arca testamēti memorat. Et Hieremias de Hierusalem & de templo, si pphetico modo hūc psalmū queris explanat. Nos vero qui Hierusalem nostram animā dicimus, si tamē rex pacificus requiescit in ea, hēc quando per cōsensum suū, & per negligentiam suam, dum nō repugnando supatur. Ac dum peccando deo ab eius offensione discesserit, veniūt ad eam gentes. Ad eam utiq; quam in hæreditate sua possidet Christus, & polluit templū sanctū eius, sanctū factum in baptismo corpus eius. Pontit Hierusalem, veluti pomorū custodiā. Ita desertam faciūt eam, vt putes illam ciuitatē magnam in vilem casulam hortulani cōuersam. Posuerūt mortalia seruatorum tuorū & escas volatilibus cœli. Hoc loco volatilia spūs immundi nominant, de qbus dicit Apostolus: Spiritus aeris huius. Ipsi velut volucres comedunt per luxuriā carnes sanctorū tuorum. Comedūt si mul bestię terrę, si effunderint sanguinē eorū, velut aquam circa ipsam Hierusalem. Et nō fuerit qui sepeliat, dum nemo est qui exemplo vitæ ab interitu mortis abscondat. Tunc efficimur in derisū omnibus dæmonijs, qui ideo vicini nostri & inimici dicūtur, qā nec vno qdem puncto ab inimicitijs iuxta nos positi non recedūt. Ad hæc rogādus dñs, vt effundat super eos iram suam. Quia ipsa sunt regna quæ nomen eius nō inuocant, sed comedunt cotidie iacob, & locum eius, quod erat ornatum moribus, in eremum conuertunt. Eueniūt nobis hæc si memor sit dñs iniquitatū nostrarum, vtinam antiquarum & nō nouarū. Sed qā remedium vulneratis est necessariū, cito nōs anticipent misericordiæ tuæ deus. Quia paupes facti sumus nimis, perdidimus aurum pudicitie, argentū bonæ conscientie. Nos ipsi præda hostiū facti sumus. Propter honorem nominis tui dñe libera nos, & ppitius esto, ne gaudeant increduli, & dicant, Vbi est deus eorum. Defende sanguinē seruatorum, qui effusus est. Sicut enim in ruina hominū habent dæmones ita in reparatione nostra gaudiū habet angeli. Spiritus vero nequissimi interitum patiuntur, cum intrauerit in cōspectu dei gemitus compeditorū. Si tantū gemitus pro peccatis nō potest fieri, nisi intret in conspectu dei. Et incipit secundū magnitudinem brachij sui possidere dominus filios mortis. Vt qui erant filij mortis, incipiant esse & filij vite. Cum reddiderit inimicis septuplum, qā qd septiformi spū in baptismatis tempore pmissum est, horum est suggestio: bus ab ijs qui pmiserant denegauim. Satis autem facientes spūi sancto, quē in cōsecratōe suscepimus, dicamus ei nos, Populus tuus & oves gregis tui, siue pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæcula, & in sæculum sæculi narrabimus laudes tuas, qui regnas cum patre & filio sancte spūs, nunc & semper in æternā sæcula sæculorum Amen.

In finem, p his qui commutabuntur Psalmus p Assyrijs
testimonium Asaph.

LXXIX.
Qui regis

TARIVS IN PSALMOS.

Vir regis Israel intende, q̄ deducis uelut ouem Ioseph. Qui
 q̄ sedes super cherubin manifestare corā effraym, Beniamin,
 & Manasse. Excita potentiā tuam & ueni, ut saluos facias
 nos. Deus uirtutū cōuerte nos, & ostēde faciē tuā & salui erimus.
 Domine deus uirtutum quousq; irasceris sup orationem serui tui.
 Cibabis nos pane lachrymarū, & potū dabis nobis in lachrymis in
 mēsurā. Posuisti nos in cōtradictionem uicinis nostris, & inimici
 nostri subfannauerūt nos. Deus uirtutū cōuerte nos, & ostēde fa-
 ciem tuā & salui erimus. Vineā de Aegypto trāstulisti, eiecisti gē-
 tes & plantasti eā. Dux itineris fuisti in cōspectu eius, & plāstisti ra-
 dices eius, & impleuit terrā. Operuit mōtes umbra eius & arbuta
 eius cædrus dei. Extēdit palmites suos usq; ad mare, & usq; ad flu-
 men, ppagines eius. Vt qd destruxisti maceriā eius, & uindemiānt
 eam om̄es qui p̄tergrediūtur uiam. Exterminauit eam aper de syl-
 ua, & singularis ferus depastus eam. Deus uirtutum cōuerture re-
 spice de cœlo & uide & uisita uineam istam. Et p̄spice eam quā plan-
 tauit dextera tua, & sup filium hominis quem confirmasti tibi. In-
 censa igni & suffossa, ab increpatione uultus tui peribunt. Fīat ma-
 nus tua sup uirum dexterae tuae, & super filium hominis quem cōfir-
 masti tibi. Et nō discedimus a te, uiuificabis nos, & nomē tuum in-
 uocabimus. Domine deus uirtutum cōuerte nos, & ostende faciē
 tuam & salui erimus.

ADhuc eadem per eadem de exitio & tribulatione populi in isto psalmo
 cantat. Rogans ut qui regit Israel intēdat, excitet potentiā suā, q̄a nul-
 lus dignus inuenit qui eum audeat excitare. Ipse ergo excitet potentiā suā,
 veniat & saluos nos faciat. Verum quia inuisibilis est, & a nullo penitus vi-
 deri potest, sumat materiā per quam dignetur faciē suā ostēdere, quam
 si ostenderit ille, nos salui erimus. Veluti si in periculo glaciali positi, ubi vis
 frigoris minatur interitū, liberant sine dubio, si ostēdat eis Solis adspēctus.
 Quāto magis dei nobis ostensa faciē. In dño nostro Iesu Christo nos salui eri-
 mus. Si ergo sentimus captiuitatē vineę domini, quā de Aegypto per aquā
 & spūm sanctum trāstulit, quam eiectis dæmonīs plantauit, qui ita fuit via
 in conspectu nostro, ut diceret, Ego sum via. Qui ita plantauit radices no-
 stras in fide sua, ut repletet om̄nē terram corporis nostri. Et esset in nobis vi-
 nea vera, cuius vmbra operuit mōtes, omnibus sanctis melior. Cuius arbu-
 sta p̄stantiora essent, & altiora cedris dei, hanc exterminauit in passiōe. Aper
 de sylua. populus incredulus, & singularis ferus depastus est eam. Quē prius
 & in no

& in nobis tumultū Christus patitur, quando permittimus rabiem dæmo-
num in corde nostro ingredi, vbi suscepimus Christum. Et ideo cibus nobis
non debet esse gaudij, sed panis lachrymarum, & potus in lachrymis, si sen-
timus q̃a facti sumus in opprobrium vicinis, & ipsi deriserūt nos. In oratio-
ne enim lachrymarum permanentes, deus virtutum respicit de cœlo, & vi-
det & vlsitat vineam istam, & dirigit eam quam plantauit in nobis dextera
eius per filium hominis IESVM, quem cōfirmavit sibi incenso igne, & suf-
fossa manu, quando Abraham incenso igne, et armata manu gladio, para-
tus fuit filiū suū iugulare coram domino. Tunc iurauit Abrahā, qđ filiū eius
ita cōfirmaret sibi, vt in ipso hereditaret omēs gentes. Ergo memor esto do-
mine quod iurasti, et repara quod donasti, vt non discedamus a te. Non em̃
discedemus a te, si tu viuificaberis nos. Nos autem semp nomē tuū inuoca-
bimus. Alia enim spes nostra nō est, nisi vt tu cōuertas nos, dando bona cō-
silia in cordibus nostris, et ostendendo nobis faciem tuam. Cuius nos adspe-
ctu saluemur, in Christo Iesu domino nostro, qui tecum & cū spiritu sancto
viuit & regnat in sēcula sēculorum.

In finē pro torcularibus, psalmus ipsi Asaph q̃nta sabbati. LXXX
e Exultate deo adiutori nostro, iubilate deo Iacob. Sumite
psalmum & date tympanum, psalterium iocundū cū cytha-
ra. Buccinate in neomenia tuba in insigni die solennitatis
uestre. Quia p̃ceptum in Israel est, & iudicium deo Iacob. Testi-
moniū in Ioseph posuit illud, cum exiret de terra Aegypti, linguam
quam nō nouerat audiuit. Diuertit ab oneribus dorsum eius: ma-
nus eius in cophino seruiunt. In tribulatiōe inuocasti me, & li-
berauit te, & exaudiui te in abscondito tempestatis, probauit te apud
aquam cōtradictionis. Audi populus meus & cōtestabor te, Israel
si audieris me, non erit in te deus recens, neq; adorabis deum alienū.

Ego enim sum dominus deus tuus q̃a eduxit te de terra aegypti, di-
lata os tuum, & implebo illud. Et non audiuit populus meus vo-
cem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum
desideria cordis eorum ibunt in adinventionibus suis. Si popu-
lus meus audisset me, Israel si in vijs meis ambulasset. Pro nihilo
forsitan inimicose eorum humiliasset, & super tribulantes eos misisset
manum meam. Inimici domini mentiti sunt ei, & erit tem-
pus eorum in sēcula. Et cibauit illos ex adipe frumenti, & de pe-
tra melle saturauit eos.

In septuagesimo nono psalmo vinea reparatur. Et in octogesimo pro tor-
cularibus agit. Exultate deo adiutori nostro, q̃a surrexit vinea eius. Iubilate
de deo

te deo Iacob, reparata est vinea eius. Surrexit enim quem exterminauit incredulus populus. Ipsum vtiq; exterminauit q dixit: Ego sum vitis vera. Ipsum qui dixit. Exterminauerunt manus meas & pedes meos. Ipse vero qui exterminauit populus, apro syluestri est acrior, ecce surrexit. Qui ibi plorabatis, hic exultate, qui ibi tacuistis, hic iubilate, qui ibi anxii estis, hic in psalmis et hymnis cōgaudete, & in die insigni, id est, in die redemptionis domini. Quia ipsa est dies solennitatis nostræ, in quo præceptum dare dignatur dominus ad testimonium Ioseph, eo quod visitatiōe visitaturus esset eos dominus. Ergo Ioseph testimonium de ipso posuit, cum exiret de terra ægypti, linguam quam non nouerat audiuit, post quadringentos triginta annos. Audiuit vocem dei per noctem Mosi genus Abrahæ, sicut ei promissum fuerat, cum diuerteret ab oneribus grauissimis dorsum eius. Quando manus eius in cophi no seruiebant, in luto & latere. Tunc in tribulatione inuocasti me, & liberaui te, dicit ad Israel, dominus exaudiuit te in abscondito tempestatis, et exaudiui & inimicos tuos mersti. Probauit te in aqua contradictionis, in murmure pessimo, in quo & Moses seruus irreprehensibilis visus est offendisse. Audi nunc populus meus. Et loquar Israel, & testificabor tibi, me quē crucifigis ego sum deus. Et qui deus? Ipse qui te eduxi de terra Aegypti. Dilata os tuum, & ego adimplebo illud. Quid est quod tantopere iubes, vt dilates os suum populus criminofus atq; incredulus, qui crucifixit dominum? Dilata, inquit, os tuum, & ego adimplebo illud. O piissimus saluator, & humani generis euidentissimus reparator, Dilata os tuū, & ego adimplebo illud. Si vultis euadere mortem quam incurristis, bibite sanguinem quem sudistis. Sed quid sequitur? Non audiuit populus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et ideo dimisi eos secundum desideria cordis eorū, & abierūt in adinventionibus suis. Ad populum hunc ego veni, ad hūc populū & antequam venire, prophetas misi. Ad hūc solum populum apostolos antequam paterer destinaui, q me pœnitens audire cōtemplit. Si enim me audisset, aut si in vijs meis ambulasset. Ad nihilū inimicos eorum humiliassem, & super tribulantes eos misissem manū meam. Sed principes sacerdotū, & scribæ, & pharisei, q erāt inimici domini Iesu Christi, ipsi mentiti sunt populo, dicentes, Nō est a deo. Illi autem miseri contra salutem suam illis mentientibus crediderunt. Et eum qui eos liberare venerat negauerūt, erit tamen tempus eorum in æternum. Cum enim plenitudo gentiū introierit, tunc omnis Israel saluus fiet, tunc ciabuntur & ipsi ex adipe frumenti, & de petra melle saturabuntur credētes, ex quo ceciderūt inuidentes. Potens est enim dominus iterum inferere illos. Nos autem in fide eius stemus, vt ad nihilum inimicos nostros redigat. Et super tribulantes nos, siue spiritales hostes, siue carnales, mittat manum suam, per Christum dominum nostrum, qui regnat cum patre & spū sancto, per omnia secula seculorum Amen.

Psalmus Asaph,

LXXXI

Deus

d Eus stetit in Synagoga deorum, in medio autem deos dñi dicat. Vsq̃quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis. Iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem iustificare, Eripite pauperem & egenū de manu peccatoris liberate. Nescierunt neq̃ intellexerunt, in tenebris ambulant, mouebuntur omnia fundamenta terræ. Ego dixi dñi estis, & filij excelsi omnes. Vos autē sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis. Surge deus iudica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

O Mne quod honorifico nomine generaliter nuncupari potest, hoc speciale dei est, per naturam incōprehensibilis maiestatis eius, qua est deus, & dicit tamen homini, dedi te dominum Pharaonis, dicitur & dominus homo, cum deus solus sit dominus, dicit sanctus homo, cū deus solus sit sanctus, dicitur bonus homo, cū nemo bonus sit, nisi deus solus. Et hoc est deo simile in hominibus, quod ea quę deus naturaliter possidet, homo per imaginem suscipit, tanto plus simulaturus, quanto fuerit amplius suis moribus eius similitudinem imitatus. Vnde & in præsentī psalmo deus ipse loquitur his, quibus iudicandi tribuit potestatem: Ego, inquit, dixi dñi estis, & filij excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. Vnus de principibus, id est, diabolus & Iudas traditor, & Saul et Hieroboam, aut vnus ex his, qui principatum tenuerunt. Sic & vos cadetis, quia iudicatis iniquitatem. Et facies peccatorum sumitis, non iudicatis pupillo & egeno, qui humilē & pauperem non iustificastis, non eripuistis pauperem & egenū, nec de manu peccatorū liberaistis. Et licet generaliter dicta sint ista de iudicibus & pauperibus, tamen pharisæis, vna cū principibus sacerdotum prophetia carminis sonat. Nescierunt enim neq̃ intellexerūt, quia dictum est illis, Nisi credideritis non intelligetis. Illi si credidissent, intelligerent suum esse dñm quem negabāt, & diligentē se odio psequeretur iniquo. Esto secundum incredulitatem vestram non erat dominus, frater tamen erat Hebræus ex Hebræis, & parentes, fratres dicebatis apud vos esse. Dicite ergo q̃ fuerit causa odij: Quare, inquit, infirmos curat in sabbatis? Et hoc meretur medicus odiū pro salute fratrum incurrere, & pro charitate sua, uestra exacerbatate vexari. Verum quoniā qui odit fratrem suum in tenebris ambulat, atq̃ mouebuntur omnia fundamenta terræ, cum exirget deus, vt iudicet terram. Recedamus ab odio fratrum. Quia qui odit fratrem suum, nescit quo eat, q̃a circumdāt eum tenebrę. Agamus ergo sollicitē de fine psalmi, vt cum surrexerit dominus iudicare terram, & nos in hæreditate capiat in omnibus gentibus, qui regnat in sæcula sæculorū Amen

Canticum psalmi Asaph

LXXXII.
Deus quis

TARIUS IN PSALMOS:

Eus quis similis erit tibi, ne taceas, neque compescaris deus
 d Quoniam ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te ex
 tulerunt caput. Super populum tuum malignauerunt cō
 filium, & cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt uenite &
 disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel ultra.
 Quoniam cogitauerunt unanimiter simul aduersum te, testamen/
 tum disposuerunt tabernacula Idumeorum & Ismaelitæ. Moab &
 Agareni, Gebal & Ammon & Amalech alienigenæ cum habitan/
 tibus Tyrum. Etenim Assur uenit cum illis, facti sunt in adiutori/
 um filijs Loth. Fac illis sicut Madian & Sisara, sicut labin in torren/
 te Cyson. Disperierunt in Endor, facti sunt ut stercus terræ. Po/
 ne principes eorum sicut Oreb & Zeb & Zebeg & Salmana. Om/
 nes principes eorum qui dixerunt hæreditate possideamus sanctua/
 rium dei. Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante fa/
 ciem uenti. Sicut ignis qui comburit siluam, sicut flamma combu/
 rit montes. Ita persequeris illos in tempestate tua, et in ira tua turba/
 biseos. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomē tuum do/
 mine. Erubescant & conturbentur in sæculum sæculi, & confun/
 dantur & pereant. Et cognoscant quia nomen tibi dominus, tu so/
 lus altissimus super omnem terram.

Octogessimus secundus psalmus habet quidem nomina gentium ad/
 uersus Israelitas dimicantium, contra quas exoratur altissimus deus,
 solus qui est super omnem terram dominus. Dicit autem contra Hebræos
 has gentes insurrexisse, Moab ex Loth, Amalech ex Cham. Hii erant in ta/
 bernaculis Idumæ, & cum his associati sunt Ismaelitæ. Hii conabantur te/
 nere sanctuarium dei captiuum. Contra hos ut non sileat, neque compescatur
 dominus, exoratur. Ideo autem in capite habet, Deus quis similis tibi. Et in
 finem. Tu solus altissimus super omnem terram. Quoniam in dijs suis con/
 fidentes aduersum nos excitantur, qui te habemus deum, qui similem non
 habes. Tu enim solus es altissimus super omnem terram. Nos autem, quia istæ om/
 nes gentes ab Apostolis occupate in Christi hæreditate titulatæ sunt. Si hos
 factos ciues sanctorum per gratiam credimus, & domesticos dei, non de his
 dicamus: Inimici tui domine sonauerunt, sed de dæmonijs, quorum consi/
 lijs rotus mundus, & carnaliter concutitur, & spiritaliter fatigatur. Tamen
 non vinceremur carnaliter ab hostibus visibilibus, si nos inuisibiles spirita/
 liter vinceremus. Nemo enim intrat in domum fortis, & vasa eripit, nisi for/
 tem ligauerit. Fortes ergo spirituales homines sunt, quorum vasa carnes sunt
 m exterior

exteriores, homines sunt, cū illis interioribus agent dæmonia bellum. Quos cum vicerint, & occupauerint vasa eorū, id est, corpora eorū, quæ pro armis bellicis tractabant aduersus inimicos. His occupatis, illi excitant gentes, quia illos qui cōtra eos spiritaliter pugnare cōsueuerant, & armis orationū, & puræ cōscientiæ vincere, sciunt se penitus non habere. Da enim vnū spiritalem, qui istū psalmum contra centum milia gentes, præsūmens de conscientia, proferat, & vides protinus euenire victoriā. Verum quia cum his nobis adhuc congressio est. quos spiritaliter conamur vincere. Quia eos nondum vicimus, etiā si nos vicisse putemus. Quia si vicissemus spiritaliter, vt dixi, ne quāq; carnaliter vinceremur. Agamus ergo, vt quia terrenæ nobis superatur & occupantur prouinciæ, spiritales nobis patriæ non negentur, vt uel in fine vitæ nostræ in bono studio inueniamur, quia cogitant aduersum nos, dicentes: Disperdamus eos ex gente, vt nō memoretur deus nomen eorū amplius. Sciunt enim dæmones, quia si peccamus, sic erimus deo execrabiles, sicut & ipsi sunt. Rogemus dominū, vt sicut ignis cōburit siluas, & vt flāma cōburens montes, ita persequatur eos in tēpestare sua. Quia dicunt, inquit, hæreditate possideamus sanctuariū dei. Sanctuariū dei est, vbi mysteriorū sunt reposita sacramenta, ibi caro cōlestis, ibi sanguis diuinus, ibi charisma tis virtus, ibi fons perennis est, & lex diuina, ibi sunt omnia ista intus in nobis, qui per fidē sanctuaria dei facti sumus. Ergo excitemus in zelū dominū, dicentes ei: Domine quos tuo sanguine redemisti, quos tu sanctuariū dignatus es facere, inuadunt ab his, qui aduersum testamentū tuū disposuerunt. Imple facies eorū ignominia, vt cōfundantur & pereant in æternū. Dum enim illi perierint qui impediūt cognoscere dominū. Tūc cognoscet omnis gens quia tu solus es altissimus super omnē terrā. Sicut deiectis deniq; vbiq; tēplis & idolis i ecclesia dominus regnat super omnē terrā corporis nostri, regnat dominus Iesus Christus, qui est cum patre & spiritu sancto vnus deus & solus altissimus per omnia sæcula sæculorum Amen.

In finem pro torcularibus filijs Chore psalmus. LXXXIII.

Vam dilecta tabernacula tua dñe uirtutū cōcupiscit & deficit anima mea in atria dñi. Cor meū & caro mea exultauerūt in deū uiuū. Etenim passer inuenit sibi domū, & tur tur nidū ubi reponat pullos suos. Altaria tua dñe uirtutū, rex meus & deus meus. Beati qui habitant in domo tua dñe, in sæcula sæculorū laudabūt te. Beatus uir cuius est auxiliū abs te, ascensiones in corde suo disposuit in ualle lachrymarū in loco quē posuit. Etenim benedictionē dabit legislator, ibunt de uirtute in uirtutē, uidebitur deus deorū in Sion. Dñe deus uirtutū exaudi orationē meā, auribus percipe deus Iacob. Protector noster aspice deus, & respice in faciem

TARIVS IN PSALMOS.

faciē Christi tui. Quia melior est dies una in atrijs tuis super milia.
Elegi abiectus esse in domo dei mei, magis quā habitare in taber/
naculis peccatorū. Quia misericordiā & ueritatē diligit deus, gra/
tiā & gloriā dabit dñs. Nō priuabit bonis eos, qui ambulāt in inno/
centia, dñe uirtutū beatus homo qui sperat in te.

Cum in octogesimo secundo psalmo confusi fuerint & perierint, qui oc/
cupare volentes sanctuariū dei, dabant fastidiū castitatis, & legendi &
psallendi pariter, ac de bonis rebus cogitandi impedimenta gignebant. Re/
gnante in nobis domino, nos qui eramus filij Choreb preuaricatoris. Hoc
malo patre a terra deuorato, dei filij efficitur. Et qui ante ignē alienū a deo
bibimus, & auaritię ferre cogitabamus. Nunc igne amoris diuini succensi di/
cimus, Quā amabilia, quā dilecta, quamq; pulchra tabernacula tua, in qui/
bus habitas domine deus uirtutū. Quę sunt ipsa tabernacula, de quibus di/
cit: Quia concupiscit & deficit anima mea in atrijs eius, in quibus & cor eius
& caro exultat noui huius amatoris, in quibus, inquit, passer Christus inue/
nit sibi domū. Inibi & turtur nidū, id est, ecclesia, ubi cōgreget pullos suos,
Vbi sunt, inquit, altaria tua domine uirtutū, id est, mysteria tua, rex meus et
deus meus. Beati q; ad ea pertingunt, quia in eternū laudabunt te. Ibi ei auxi/
liū habentes tuū, ascensiones ponunt in corde suo, non in cōuiujs ridentiū,
sed in conualle lachrymarū. Ibi enim benedictionē accipiunt a te, a quo legē
susceperunt, & vident in his deū deorū in Sion, id est, in ecclesia tua, in qua
dñe deus uirtutū exaudies preces, nō vitiorū deus ille amet me, illud adqui/
ram, illud habeā, has vitiorū preces dedignatur dñs uirtutū. Et quid ample/
ctitur: Da mihi castitatē, sapientiā, cōtēptū mundi, patientiā, charitatē, bonā
suspicionē in proximo, si ista uirtutū genera sunt, & deus uirtutū est quē ora/
mus. Hīs utiq; rebus annuit, quibus nos suę faciet naturę cōsortes. Cū respi/
cit in faciē Christi sui, & hominē uiderit sedentē ad dexterā suā, per quē meli/
or dies vna, quia æterna erit, & noctē non habebit, in lætitia erit credentiū,
melior erit hæc dies vna in regno eius super milia annorū, quę sunt in terra
consumpta. Qui hæc autē credit plus elegit abiectus esse in cōuersatione cre/
dentiū. Quia uomus dei non cemento constat & calce, sed in homine credē
te, & eius præcepta seruante. Inter nos ergo melius est mihi pro abiecto habe
ri, quā si pro rege habear in tabernaculis peccatorū, ubi misericordiā & veri/
tatē diligit dominus, & post misericordiā uiderit & ueritatē custodiā ab eo,
cui eam dedit dominus. Post hæc gratiā & gloriā dabit, ita ut sine successio/
ne eas possideat. Non enim priuabit bonis eos, qui ambulauerint in innoce/
tia. Ad hæc dicamus omnes. Domine deus uirtutū, beatus vir qui sperat in
te. Vir cū dixeris, non sexū discreuisti, sed mentē. Fœmina enim uirum aget
uirtutū. Amat rex quē iure uir dicitur, cū uitiā quę fœminā etiā uirū faciūt,
animi sui credulitate prostrauerit per gratiā domini nostri Iesu Christi, qui
regnat cū patre, & spiritu sancto in sæcula sæculorum Amen.

In finem filijs Chore.

LXXXIII.

Enedixisti domine terrā tuā, auertisti captiuitatē Iacob.

b Remisisti iniquitatē plebis tuę, operuisti omnia peccata eorū. Mitigasti omnē irā tuā, auertisti ab ira indignationis

tuę. Cōuertere nos deus salutaris noster, & auerte irā tuā a nobis. Nūquid in eternū irasceris nobis, aut extendes irā tuā a generatione in generationē. Deus tu cōuersus uiuificabis nos, & plebs tua letabitur in te. Ostēde nobis dñe misericordiā tuā, & salutare tuū da nobis. Audiā quid loquat in me dñs deus, quoniā loquetur pacem in plebē suā. Et super sanctos suos, & in eos qui cōuertūtur ad cor.

Verūtamē prope timentes eū, salutare ipsius ut inhabitet gloria in terra nostra. Misericordiā & ueritas obuiauērūt sibi, iustitiā et pax osculatae sunt. Veritas de terra orta est, & iustitiā de cōelo prospexit. Etenim dominus dabit benignitatē, & terra nostra dabit fructū suū. Iustitiā ante eū ambulabit, & ponet in uia gressus suos.

Otogesimus quartus psalmus nihilominus Chore filijs adplicatur. Chore filij sunt, quibus pater ignē alienū in altare uolēs ponere, tollit & pater Christus, per gratiā cōdonatur. Sicut enī illius ignis libido est cōtra deū & cōtra Moysen, id est cōtra legē vadens, ita huius ignis, corda credentū in amplexu misericordiæ & ueritatis excitat, ita ut iustitiā & pax osculentur se. Quādo autē ista gesta sint, si requiris ausculta. Quādo benedixit dñs terrā suā aduentu suo, tunc auertit captiuitatē Iacob. Tūc remisit impietatē plebis suę, mitigauit omnē irā suā, & auertit a nobis irā indignationis suę. Ostendit nobis misericordiā suā, & salutare suū in Christo dans nobis. Audiāmus quid loquatur, qui uenit & benedixit terrā suā: Pacē meā, inquit, do uobis. Ecce sic loquitur pacē in plebē suā. Primo super sanctos, id est, super Apostolos. Post hęc super eos, qui per Apostolos conuertuntur ad eū. Prope est enim timentibus deum salutare ipsius, si inhabitauerit gloria id est, spiritus sanctus in terra nostra, id est, in corporibus nostris, quo habitāte, misericordiā & ueritas occurrunt sibi in nobis charis amplexibus. Iustitiā uero & pax osculantur se. Quia ueritas qui est Christus, de terra, id est, de Maria orta est, & ita iusto hoc iudicio factū est, quod cū fieret docebamur, quod iustitiā de cōelo prospexit. Cū dominus daret hanc benedictionē Marię. In qua quasi terra nostra, ex nostra utiq; materia, daret fructū suū. Suum utiq; hominē perfectum, ex semine Dauid secundum carnem, ante quem iustitiā ambulauit in Ioāne baptista, ut ita poneret in uia gressus suos, ut ipse esset uox Esaię uaticinatione promissa, qua clamaret in deserto huius seculi: Parate uias domini, rectas facite semitas dei nostri. Nam & Zacharias sic dicit Ioanni. Tu quidem puer propheta altissimi vocaberis. Præibis enim ante faciē domini parare

TARIVS IN PSALMOS.

parare vias eius. In ipso ergo iustitia ante eum ambulauit, vt ipsa iustitia per Christū poneret in viā qua iretur ad cœlos gressus suos, vt sequamur vestigia eius, qui peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, ipsi gloria in sæculorū sæcula Amen.

Oratio David

LXXXV.

i Nclina domine aurem tuam & exaudi me, quoniā inops et pauper sum ego. Custodi animā meā, quoniā sanctus sum, saluū fac seruū tuū deus meus sperantē in te. Misere mei domine, quoniam ad te clamaui tota die, lætifica animam serui tui, quoniā ad te domine animā meam leuaui. Quoniā tu domine suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te.

Auribus pcepe dñe orationē meam, & intende uoci deprecationis meæ. In die tribulatiōis meæ clamaui ad te, q̃a exaudisti me. Non est similis tui in dijs dñe, & nō est secundū opera tua. Omnes gētes quascunq̃ fecisti ueniēt & adorabūt corā te dñe, & glorificabūt nomen tuum. Quoniā magnus es tu & faciens mirabilia, tu es deus solus. Deduc me domine in uia tua & ingrediar in ueritate tua, letetur cor meum ut timeat nomen tuū. Confitebor tibi domine deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum.

Quia misericordiā tuā magna est super me, & eruisti animā meam ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerūt super me, & synagoga potentium quæserūt animā meam, & nō proposuerunt te in cōspectu suo. Et tu dñe deus miserator & misericors, patiens & multæ misericordiæ & uerax. Respice in me, & misere mei, da imperium tuum puero tuo, & saluum fac filiū ancillæ tuæ. Fac mecum signum in bono ut uideant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu domine adiuuisti & cōsolatus es me.

DVm in octogesimo secundo ageret. Deus q̃s similis tibi. Nunc in octogesimo quinto dicit. Non est similis tui in dijs dñe. Quod si interroga uerat quasi ignarus, edocuit. Ibi cōtra omnes gētes, Hic omnes gentes, inquit, quas fecisti, nō uenient & bellabūt, ait, sicut ibi dixerat. Sed uenient, inquit, & adorabunt coram te dñe. Vnde ista tibi p̃sumptior. Si inclinaueris, inquit, aurem tuam, & audieris me, & custodieris me, q̃a sanctus sum, id est, q̃a sanctificatus sum, & lætificaueris me, q̃a seruus tuus sum, & in die tribulationis meæ clamantē me ad te exaudieris, & deduxeris me in uia tua, & ambulaue ro in ueritate tua, & liberaueris animā meam ex inferno inferiori, & hos iniustos spūs immundos, q̃ insurrexerūt in me cōfuderis, tūc latabit cor meū
m; de uictoria,

de victoria, & timebunt nomen tuū de pugna. In prælio enim hoc vñum et solum solatiū habui, quod te dñm meum me timere gloriabar. Cum hñ qui insurrexerūt in me, nō proponerent te ante oculos suos. Verum q̃a miser/cors & miserator es, & cōtemptores tuos non occides, sicut in illis misericors es, in me verax esto, & da potestatem tuam puero tuo Iesu Christo, & saluū fac filium ancillæ tuæ Mariæ. Illo enim exurgente a mortuis & ascēdente in cœlum, nos Apostoli & discipuli eius habebimus signū crucis eius in bono cū vñuersis q̃ credimus, ita vt videāt in frontibus nostris signū tuū, & cōfundant, siue visibiles, siue inuisibiles inimici. In ipso enim signo adiuuas, & in ipso cōsolaris nos, qui regnas in sēcula sēculorum Amen.

Psalmus cantici filijs Chore

LXXXVI.

Vndamenta eius in montibus sanctis, diligit dominus
f portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Gloriosa
dicta sūt de te ciuitas dei. Memor ero Raab & Babilōis,
scientibus me. Ecce alienigenæ & Tyrus & populus Aethiopū,
hñ fuerunt illis. Nunquid Sion dicet homo, & homo natus est in
ea, & ipse fundauit eam altissimus. Dominus narrauit in scripturis
populorum, & principum horum qui fuerūt in ea. Sicut latantiū
omnium habitatio in te.

OMnes pene psalmi qui in filijs Chore intitulant, leticia pleni sunt. Non enim secuti iniquitatem patris, alienū a deo ignē libidinosum assumūt, sed hoc amantes quod diligit dominus. De ciuitate gloriosa loquunt. Quod tamen principium dederit psalmo octogesimo sexto pphætiae spūs, requiramus. Fundamēta eius. Adhuc nō dixisti cuius, & dicis iam eius. Vnde adpareret deum tibi ostendisse ciuitatem, cuius te positio, dum cātares domino, adpellauit, & dans tuę cogitationi responsum, subito exclamasti: Fundamēta illius ciuitatis quam cogito, cuius portas diligit dñs sup omnia tabernacula Iacob, de qua gloriosa dicta sunt a pphetis. Fundamenta eius in montibus sanctis. Ibi sunt fundamēta ciuitatis, quos Christus mōtes excelsos fecit, quorum vertices cœlum pulsant, in qbus transfigurant in splendore, in qbus adparent cum eo Moses & Helyas, in qbus lex & pphetia cum Christo coneor dant, in qbus apertis cœlis, clamat pater de Christo suo, Hic est, in quo mihi bene cōplacui, ipsum audite. In ipsis mōtibus fundamēta sunt ecclesiæ collocata. Fundamentū autem ibi nemo potest ponere, præter id quod positū est. Saxum enim positū est solidū. Et si quis præter hoc quod positū est posuerit, in arenā posuit. Sed forte dicis, cum vñū fundamentū memoret Apostolus, quomodo hic plura memoras fundamenta? Ad hoc illud respice, Si regē dixeris Christum solum, dicis tibi, rex regum est. Si dñm, respōdebis tibi, dñs dominantissimū est. Si sanctum, sanctus sanctorū est. Sic & si solum fundamentū memores, fundamentū fundamentorū negare nō poteris. Vñ idem Aposto
lus su/

TARIUS IN PSALMOS.

Ius superedificari credentes Christo desyderat & exoptat, super fundamentū Apostolorū & pphetarum. In hac ergo ciuitate memorabo Raab, excipientem nuncios, & Babylonem ducentem captiuos gentiū scilicet plebes sordidas in fornicatione, Sicut Raab, & superbas in virtute sicut Babylon. Has dico, inquit, in ista ciuitate venturas, vt sciant te. Ibi enim & alienigenæ, ibi Tyrj, ibi etiam populus Aethyopum clamabūt de Apostolis, dicētes, Audiui mus eos vnusquisq; linguis nostris loquētes magnalia dei. Ibi cognouimus matrem Sion dicentē, quod homo & homo natus sit in ea, in Sion puincia matrē ciuiū Hebręorū dicentē: Cognouimus nos gētes, quod homo Adam primus factus sit ex terra in animā viuētē, nūc alius homo nouissimus Adā natus sit ex virgine, in spū viuificante, Primus homo generat filios q possi deant terram, sēcūdus homō generat, qui possideant cēlos. Ecce homo & homo, hoc vos gentes vnde nostis: In Sion, id est, in ciuitate, cuius fundamēta, in montibus sanctis sunt. Ibi nobis dictum est, Dominus hoc narrauit in scri pturis populorū & principū, qui fuerunt in ea, & hoc didicimus quod in ha bitatione eius nullus erit tribulans, nullus suspirans, nullus flens, nullus affli ctus, sed lætantiū erit omniū habitatio in ea. Quorū læticia, quia verbis ex primi nō potuit, comparatione distincta est, vt quanta potest omnium no strorum, qui in sēculo sumus læticia in vnā summā colligi, tāta in vno ei ha bitatore fundatur, per eum qui fundauit eam altissimus, regnās cum filio pa tre & spiritu sancto, per æterna secula seculorum Amen.

Canticū psalmi filij Chore in sinē p Amalech, ad respon dēdū intellectus Heman Izraitæ,

LXXXVII.

Omīne deus salutis meæ, in die clamaui & nocte coram te.

d Intret in cōspectu tuo oratio mea, inclina aurē tuā ad pre cem meā. Quia repleta est malis anima mea, & uita mea inferno adpropinquauit. Aestimatus sum cū descēdētibus in lacū, factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Sicut uul nerati dormientes in sepulchris, quorū nō es memor amplius, & ipsi de manu tua, repulsi sunt. Posuerūt in lacu inferiori, in tenebrosis, & in umbra mortis. Super me cōfirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos reduxisti sup me. Lōge fecisti notos meos a me, posu erunt me abominationē sibi. Traditus sum & nō egrediebar, oculi mei languerūt præ inopia. Clamaui ad te dñe, tota die expandi ad te manus meas. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici susci tabunt & cōfitebūtur tibi. Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiā tuam, & ueritatem tuam in perditione. Nunquid co gnoscēnt in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis.

Et ego

Et ego ad te domine clamaui, & mane oratio mea p̄ueniet te. Vt quid domine repellis orationem meam, auertis faciem tuam a me. Pauper sum ego & in laboribus a iuuentute mea, exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus. In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die circūdederunt me simul. Elongasti a me amicum & proximū, & notos meos a miseria.

In huius psalmi titulo nominantur q̄dem filij Chore, sed psalmus canticū suum pro Malech dirigit, & dat intellectum Eman Israelitæ, Malet, id est, destitutum vocant. Eman inopem. Ergo ad destitutū & paup̄em sermo est. Credo ad illum destitutū, quem relinquentes discipuli solum in manibus, fugierūt. Ad quem autem paup̄em, nisi ad eum, de quo Apostolus memorat. Quia cū diues esset, pauper p̄ nobis factus est, ita vt oculi eius infirmati sint p̄ inopia. Paup̄ non habens diuitias immortalitatis in passione. Cuius oculi p̄ ipsa infirmitate in morte clausi sunt. In qua dicit, medici suscitare non possunt, in qua dicit positū se in lacu inferiori, in tenebris & in vmbra mortis. Tempore quo posuerūt eum abominationem sibi, quo traditus est Iudæ. Tunc, inquit, quando traditus sum & non egrediebar. Calicem nō exiebam passionis, de manibus ligantium me. Tunc oculi mei infirmati sunt p̄ inopia. Non enim vtebar salutem deitatis, sed patiebar infirmitatem humanitatis adsumptę. Audiamus ergo qd̄ ipse homo adsumptus loquatur: Fecisti nasci ex virgine, vt narrantes mirabilia tua, credant homines, & ab incredulitate fugientes, ad vitam adtingant. Ambulare fecisti super equora tumētia siccis pedibus, imperare ventis, cęcis lumen reddere, infirmantibus salutem, mortuis vitam quam amiserant reuocare. Quid modo ad mortem me ire permittis? Nunquid narrabūt in sepulchris misericordiam tuam, aut in perditione positi, agnoscunt veritatem tuam, aut cognoscunt iustitiam tuam reducti in terram obliuionis? Hæc sunt quæ clamaui ad te in oratione mea, dum dicerem, Si fieri potest trāseat a me calix passionis. Verum quia nō potest transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua, exalter in cruce, humilier in conspectu iudicis, & videar confusus in mortem, & hoc modo sim exaltatus & humiliatus, & confusus. Verum quia inter mortuos liber sum, mane oratio mea p̄ueniet te, & videbunt resurgentem, quem viderant tota die expandisse in cruce manus suas. Et post hæc in sepulchro positum, a quo longatus est omnis amicus, & omnis proximus, pro ipsa miseria passionis. Intrat enim oratio eius in cōspectu dei. Et inclinauit aurem suam ad preces eius, & vita eius quę in infernū adpropinquauit, exurgat a mortuis. Dum enim mane factū fuerit, statim oratio eius pueniet, promissionem resurrectionis perficiens, vt non solum se viuētem exhibeat, sed & in coelis ascendentem ostendat. Cui gloria in sęcula sęculorum Amen.

Intellectus

TARIVS IN PSALMOS.

Intellectus Ethan Ezraita

LXXXVIII.

Misericordias domini in aeternum cantabo. In generatione

m & generationē, annuntiabo ueritatem tuam in ore meo.

Quoniam dixisti in aeternum misericordia edificabitur in
coelis, praeprabitur ueritas tua in eis. Disposui testamētum electis
meis, iuravi Dauid seruo meo usq; in aeternum praeprabo semen
tuum. Et edificabo in generatione & generationem sedem tuam.

Cōfitebuntur cōli mirabilia tua domine, etenim ueritatem tuam
in ecclesia sanctorum. Quoniam quis in nubibus aquabitur do
mino, similis erit domino in filiis dei. Deus qui glorificatur in con
silio sanctorum, magnus et terribilis super omnes qui in circuitu eius
sunt. Domine deus uirtutum quis similis tibi, potens es domine,
& ueritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris potestati maris, mo
tum autē fluctuum eius tu mitigas. Tu humiliasti sicut uulneratū
superbum, in brachio uirtutis tuae dispersisti inimicos tuos. Tui
sunt coeli, & tua est terra, orbem terrae & plenitudinē eius tu funda
sti, Aquilonem & mare tu creasti. Thabor & Hermon in nomine
tuo exultabunt, tuū brachiū cū potentia firmetur manus tua & ex
altetur dextera tua, iustitia & iudiciū praepratio sedis tuae. Miseri
cordia & ueritas praecedent faciē tuā, beatus populus qui scit iubila
tionē. Domine in lumine uultus tui ambulabunt, & in in iustitia
tua exultabunt tota die, & in nomine tuo exultabuntur. Quoniā
gloria uirtutis eorū tu es, et in beneplacito tuo exaltabitur cornu no
strū. Quia domini est adsumptio nostra, & sancti Israel regis nostri

Tunc locutus est in uisione sanctis tuis, & dixisti posui adiutoriū
in potēte, & exaltaui electū de plebe mea. Inueni Dauid seruū meū
oleo sancto meo unxi eū. Manus enim mea auxiliabitur ei, & bra
chiū meū confortabit eū. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius ini
quitate non adponet nocere ei. Et concidā a facie ipsius inimicos
eius, & odientes eū in fugā cōuertā. Et ueritas mea & misericordia
mea cū ipso, & in nomine meo exaltabitur corui eius. Et ponā ma
ri manū eius, & in fluminibus dexterā eius. Ipse inuocabit me pa
ter meus es tu, deus meus & susceptor salutis meae. Et ego primo
genitū ponā illū, excelsū prae regibus terrae. In aeternū seruabo il
li misericordiā meā, & testamentū meū fidele ipsi. Et ponā in sacu
n lum se

lum sæculi semen eius, & thronū eius sicut dies cœli. Si autē dereli-
querint filij eius testamentū meū, & in iudicijs meis non ambulaue-
rint. Si iustitias meas prophanauerint, & mandata mea nō custodi-
erint. Visitabo in uirga iniquitates eorū, in uerberibus peccata eo-
rū. Misericordiā autē meā nō dispergā ab eo, neq; nocebo in uerī-
tate mea. Neq; prophanabo testamentū meū, & quę procedunt de
labijs meis nō faciā irrita. Semel iuravi in sancto meo si Dauid mē-
tiar, semen eius in æternū manebit. Et thronus eius sicut sol in con-
spectu meo, & sicut luna perfecta in æternū, & testis in celo fidelis.
Tu uero repulisti & despexisti, distulisti Christū tuū. Auertisti te-
stamentū serui tui, prophanasti in terra sanctuariū eius. Destruixi-
sti omnes sepes eius, posuisti firmamentū eius formidinē. Diripue-
runt eū omnes transeūtes uia, factus est opprobriū uicinis suis. Ex-
altasti dexterā deprimentiū eum, lætificasti omnes inimicos eius.
Auertisti adiutoriū gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. Des-
truxisti eum ab emundatione, & sedē eius in terra collisisti. Mino-
rasti dies tēporis eius, perfudisti eū confusione. Vsq; quo domine
auertis in finē, exardescet uelut ignis ira tua. Memorare quæ mea
substantia, nunquid enim uane constituisti omnes filios hominū.
Quis est homo qui uiuet, & non uidebit mortē, eruet animā suā de
manu inferni. Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ domine, sicut iu-
rasti Dauid in ueritate tua. Memor esto domine opprobrij serui/
rū tuorū, quod continui in sinu meo multarū gentiū. Quod expro-
b auerunt inimici tui domine, quod exprobrauerunt cōmutationē
Christi tui. Benedictus dominus in æternū fiat fiat.

DE tēpore illo, quo numeratus est populus huius psalmi historia decla-
ratur. Mysteriū uero psalmi, ad domini nostri passionē extēditur. Di-
camus ergo prius historicū sensum, & de hoc ad sensum mysticū conuer-
mur. Echan Hebræi humiliatū uocāt. Humiliat ergo rex Dauid per diminu-
tionē populi. Totū de misericordijs dñi excitat carmē. Se misericordias dicit
dñi æternas cantare, deū dicit dixisse, in æternū misericordiā edificare, cœlos.
Dicit mīsericordias cōfiteri dñi, dicit sibi seruo suo iurasse, et hāc x̄itatē i cœlis
præparasse, quādo disposuit testamentū electis, tūc iurasse Dauid seruo suo.
Quid autē iurasset inferius pandit. Quod si etiā filij eius, inquit, reliquerint le-
gē meā, visitabo i uirga, & in uerberibus peccata eorū, misericordiā uero
meā nō tollā ab eis, neq; nocebo ueritatē meā. Et adiecit, Semel iuravi in san-
cto meo, si Dauid mētiar. Tu autē dñe repulisti, & expulisti, & distulisti
Christū
sum

TARIVS IN PSALMOS.

stū tuū, id ē, Dauid regē. Quia per occasionē vnus facti eitis, totus populus
 moritur. Et ideo ait, Nunquid in vanū cōstituisti filios hominū. Quis est ho
 mo qui viuūt & non videbit mortē? Aut quis eruit animā suā de manu infe
 ri? Vbi sunt misericordię tuę antiquę dñe, sicut iurasti Dauid in veritate tua?
 Sufficiat nobis historicus sermo, ascēdamus ad mysticū. In Christo em̄ mise
 ricordia æterna ædificata est, nō manufacta ædificatio, sed spū sancto cōpo
 sita. Cuius veritas ē ita in cœlis preparata, vt disposito testamēto legis suæ iu
 rasset Dauid seruo suo, qđ de fructu vētris eius poneret sup sedē suā, cui nul
 lus similis esset inter filios dei, vt ē magnus & metuendus sup oēs, qui in circui
 tu eius sunt. Oēs em̄ serui eius sunt. Signū autē dedit seipm esse dñs Iesus Chri
 stus, cū in naui positus, ipse dñatus sup potestates maris, et mortū fluctuū eius
 ipse mitigauit, & humiliauit sicut vulneratū superbū, ipsum diabolū, & in
 virtute brachij sui dispersit oēs dæmones. Tūc suos ostēdit cœlos, cū cæcis lu
 mē cœlorū daret. Suā ostēdit terrā, cū sepultos iuberet eā mortuos reddere.
 Se quoq; Aquilouē creasse ostēdit, cū eius flatibus imperaret. Thabor & Her
 mon in eius nomine exultauerūt, cū viderēt habitatores horū montiū Hie
 rosolymis vicinorū, infirmos suos saluari, ab eo paralyticos curari, leprosos
 mundari, mortuos suscitari. Ipsi montes, id ē, Thabor & Hermon in Iesu no
 mine exultabunt, dicētes ei, Tuū brachiū, & tua potētia, quia firmat manus
 tua & exaltet dextera tua super omnē ægrotantiū sanitatē. Nos exultamus,
 nō solū te ista faciēte, sed & discipulos tuos videmus dñe ī lumine vultus tui
 ambulātes, qm̄ gloria & virtus eorū tu es. Tua est em̄ deus adsumptio hoīs.
 quod locutū te ac dixisse per os sanctorū, sacra testat scriptura, electuri electū
 de plebe dei, in quo gloriē gloria manus tuę, qui tibi deo diceret in verita
 te, Pater meus es tu. De quo & tu diceres, Ego primogenitū ponā eū, vt ī no
 mine eius omne genu flectat cœlestiū, terrestriū, & infernorū, & omnis lin
 gua cōfiteat. Quia dñs Iesus in gloria est dei patris qui posuit in sæculū sæcu
 li sedē eius, cui testamentū suū in æternū fideliter seruat. Cuius dies sicut dies
 cœli sunt repromittit. Hic tñ pro peccatis nostris ab inimicis suis tētus, pro
 phanata est in terra sanctitas eius. Nō permisit, nec in vno discipulo adiuto
 riū gladij eius, sed clamat ei, Recōde gladiū tuū in theca sua. Et cū posset ei ex
 hibere plusq; duodecim legiones angelorū, noluit auxiliari ei in hoc bello,
 sed minorauit dies tēporis eius, & perfudit eū tanta cōfusione, vt cū impijs
 deputatus, in medio homicidarū crucis cōpelleretur subire patibulū. Nō est
 hoc irascentis dei, sed miserentis. Quid tamē dicit? Quia parit, quousq; accen
 dit, velut ignis ira tua. Memorare dñe, qđ ex virgine me genuisti, & memor
 esto quę sit mea substātia. Quia cū oēs homines moriātur in peccatis suis, ita
 vt nullus sit qui viuāt, & non videat mortē, & pene nullus sit, qui eruat ani
 mam suā de manu inferi (conclusa sunt enim omnia in incredulitate, vt om
 nibus miserearis) veniant misericordię tuę promissē dñe, & memor esto
 Apostolos, quos cōtinui in sinu meo, lucratores multarum gentium, quos
 exprobrauerūt inimici tui domine, quos exprobrauerūt ad cōmurationem

Christi tui, alium Christum expectantes, istū qui passus est denegantes. Nos autē qui scimus iubilatiōē in lumine vultus eius ambulemus. Et quem fleuimus patientē, gaudeamus a mortuis resurgentē, et adorantes eum, dicamus ei: Benedictus es domine in æternum fiat fiat. Orantes vt in fine nostro cōfessio nobis ista proficiat, per ipsum dominū nostrū Iesum Christū, qui regnat cum patre & spiritu sancto in secula seculorum Amen.

Oratio Mosi hominis dei.

LXXXIX.

Omine refugium tu factus es nobis a generatione in generationē Priusq̃ montes fierēt aut formaretur terra, & orbis a seculo & in seculū tu es deus, ne auertas hominē in humilitatē & dixisti conuertimini filij hominū. Quoniā mille anni ante oculos tuos tanquā dies hesterni quæ præterijt. Et custodia in nocte, quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt. Mane sicut herba trāseat, mane floreat & transeat, uerspere decidat, induret & arescat. Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras, in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione uultus tui. Quoniā omnes dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabūtur, dies annorum nostrorū in ipsis septuaginta anni. Hij autē in potentatibus octoginta anni, & amplius eorū labor & dolor. Quoniā superuenit mā suetudo & corripiemur. Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuā dinumerare. Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia. Conuertere domine usq̃quo, & deprecabilis esto super seruos tuos. Repleti sumus mane misericordia tua exultauimus, & delectati sumus in omnibus diebus nostris. Lati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus uidimus mala. Respice in seruos tuos, & in opera tua, & dirige filios eorū. Et sit splendor domini dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos, & opus manuum nostrarū dirige.

Octogesimus nonus psalmus canit dominū nostrū, qui refugium factus est nobis in Christo Iesu. Hunc esse qui fecit montes & firmavit terrā et orbem, a seculo, & in seculū, anteq̃ ista fierent, iam tunc regnasse. Interrogas Dauid, & dicas ei: Vnde hoc nostis? Quia deus tuus anteq̃ fieret terra, iam deus erat & regnabat: Respondebit tibi: Moses ille magnus propheta, qui locutus est cū deo facie ad faciem, quasi loquatur cum amico suo. Ipse ex ore dei didicit, et ipse nos docuit. Hæc quare egimus? Quia legimus in titulo, Oratio hominis dei. Quæ ergo ab ipso didicerat, ipsius ei nomini consecrauit.

TARIVS IN PSALMOS.

uit. Quæ autem caussa in mysticum vadit: Quia preuidit anathemabiles esse hæreses, dicturus filiū dei, qui refugium factus est nobis in Christo, nō fuisse priusq̃ mundus fieret, & firmaretur terra & orbis. Contra hos ait, A seculo in seculū tu es deus. Non auerras hominem in humilitatē, hoc est, in humilitate positum hominē non condemnas, quia dixisti, Conuertimini filij hominū, hoc est, dixisti te superbis resistere, humilibus gratiam condonare. Ne auerferis hominē in humilitate positum, qui quasi herba oritur, & quasi flos, quod mane ortum, vespere arefcit. Cum apud te mille anni sicut sint, sicut vna dies, aut sicut custodia in nocte. Custodia in nocte quarta pars noctis est, quā si pastores diuidunt, vt ternis horis alijs custodientibus, alijs qui elcentibus transeat. Quod autē memorat quia defecimus in ira tua, hoc memorat, quod antecessor in psalmo cecinerat. Post populi numerū in ira tua defecimus, quia posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & in seculum nostrū in lumine vultus tui. Contra herbā & araneam, & cōtra flos foeni, domine qui semper misertus es hominibus, quid moueris. Tibi anni mille sic videntur, sicut nobis nocturna vigilia. Nostri autem anni, qui sicut aranea meditantur, vix vt multum octoginta anni sunt, & plus est in nobis labor & dolor. Quid tāta mansuetudo venit super mileros. Quid tā grauer corripimur. Quis nouit potestātē irę tuę. Nunqd sciebā te irasci, si ego populum numerarē. Sufficeret quia impeditū corde fecisti sapere. Conuertere domine aliquantulū, & esto deprecabilis super seruos tuos. Quotiescūq; transierunt a nobis tenebræ peccatorum per correptionē, quasi in mare positæ misericordiam præbuiisti, per quam exaltauimus & delectati sumus, in omnibus diebus, quibus nos humiliasti, & in annis quibus vidimus mala. Sic fac & modo, quia iam dexteram tuam notam scisti, & exaudisti rōs, & fecisti sapere quod delipimus. Noli delectari in mortem nostram, qui dixisti peccantibus, Conuertimini filij hominum, quia non delectaris in perditione vnuorum. Respice obsecro in seruos tuos, & in opera manuum tuarum, quia sicut scriptum est, quia opera manuum tuarum nos omēs, quia patres indignatione tua correpti defecerunt. Dirigantur filij eorum per aduentum domini nostri Iesu Christi filij tui, vt sit splendor domini dei nostri super nos, per quem opera manuum nostrarum. Per ipsum enim directus est omnis tenor discipline, emendata lex, correctæ peruersitas, æquitas adimpleta, ipsi gloria in sæcula sæculorum Amen.

Laus cantici ipsi Dauid.

XC.

Vi habitat in a liutorio altissimi, in protectiōe dei cœli cōmorabitur. Dicet domino susceptor meus es tu, & refugium meū deus meus sperabo in eum. Quoniā ipse liberauit me de laqueo uenantiū, & a uerbo aspero. Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Scuto circumdabit te ueri-

tase eius, non timebis a timore nocturno. A sagitta uolante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu & demonio meridiano.

Cadent a latere tuo mille & decem milia a dextris tuis, ad te autem non adpropinquabit. Veruntamen oculis tuis considerabis, & retributio nem peccatorum uidebis. Quoniam tu es domine spes mea altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malum, & flagellum non adpropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem et basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem et draconem. Quoniam in me sperauit liberabo eum, protegam eum quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, et ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.

Multi putant libertatem arbitrii eousque sibi posse sufficere, ut sese per ipsam libertatem ab hostibus inuisibilibus eruiere posse confident. Libertatem autem arbitrii, & negare periculum est, & nudare peccatum. Si enim negaueris, omnibus frena laxasti: si nudaueris, decepti. Nam negas si dixeris, Deus si uult bonus sum, si non uult bonus non sum. Cum constet deum uelle omnes homines saluos fieri, & unusquisque suo sit iniquus arbitrio. Nudas autem, cum tantum ipsi arbitrio dederis, ut eum rebus diuini adiutorii denudaris. Nam qui habitat in adiutorium altissimi, & qui in protectione dei celi commoratur, & dicit domino, Susceptor meus es, & refugium meum, quia dicit sperabo in eum, quia ipse liberabit me de laqueo daemonum, & a verbo aspero suggestionum eorum. Si ita dixeris, si ita credideris, tunc demum in scapulis suis obumbrabit te, & sub pennis eius sperabis. Pennae dei, angeli eius sunt, quorum custodie mancipamur. Scuto circumdabit ueritas eius. Scuto, corporis, sanguinis chrismatis, quo scuto & defendimur & coronamur. Sic enim psalmus alius adserit, quod scuto bonae uoluntatis coronet nos. Hoc etiam in isto psalmo, ut non timeamus a timore nocturno. Libidinosae scilicet uoluptatis, cuius sagitta uolat per diem. Quod enim in adspetu luminis concupiscit, huius negotium in tenebris perperat, aut in ruina aut in demonio meridiano perficit. Sed si habitaueris in adiutorio altissimi, cadent a latere tuo mille, & decem milia a dextris tuis. Sinistrum in eo, qui sub auxilio dei agit, non nominat, sed latus tantum exponit contra quod mille insurgunt, a dextris autem decem milia. Latus hoc sinistrum quod noluist nominare, liberum arbitrium est, contra quod minor pugna laxatur. In dextera autem dei auxilium est. Et ideo prius nominauit latus, quia in arbitrio est, ut credas prius, ut dum credideris gratiam consequaris. Inuenies tam multiplicitatem uirtutum cuneum, auxiliorum in dextera. Ipsa armat tropaeo crucis frontem, ipsa

TARIUS IN PSALMOS.

tem, ipsa lorica mysterioꝝ adsumit, ipsa suscipit salutis remedia, ipsa loquē-
tis exprimit signa. Nā & quod memorat sapientia dei, quod vias quæ a de-
xtris sunt nouit dominus, peruersę autē sunt a sinistris. Hoc ostendere fortas-
se voluit, quod quando vincimus, patris dextre virtutibus tradimus, quan-
do autē vincimur, sinistre parti infirmitatibus adplicamus. Auxiliū nō vin-
citur dei, sed nostri libertas arbitrij superatur. Qui si propēiores fuerimus in
dextra, angelis suis mandat de nobis, vt custodiāt nos in omnibus vijs no-
stris. Ita vt si super aspidē & Basiliscū ambulemus, id est, super diabolu, Et
regnū eius conculcare possimus & leonem & draconem. Hæc enim dicit do-
minus, quoniā in me sperauit liberabo eum, protegam eum, quoniam co-
gnouit nomen meum. Inuocauit me, ego exaudiam eū. Cum ipso sum in tri-
bulatione, eripiā eum et glorificabo eū. Lōgitudine dierum adimplebo eū,
& ostendam illi salutare meum. Ipsi gloria in sēcula sēculorum Amen.

Psalmus cantici in die sabbati.

XCI.

Onū est cōfiteri domino, & psallere nomini tuo altissime.

b Ad annunciandū mane misericordiā tuā, & ueritatē tuā
per noctē. In decachordo psalterio, cū cantico in cithara.

Quia delectasti me domine in factura tua, & in operibus manuum
tuarū meditabor. Quā magnificata sunt opera tua domine, nimis
profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens nō cognoscet
& stultus non intelliget hæc. Cū exorti fuerint peccatores sicut foe-
nū, & adparuerint omnes qui operantur iniquitatē. Vt intereant
in sæculū sæculi, tu autē altissimus in æternū dñe. Quoniā ecce ini-
mici tui dñe, quoniā ecce inimici tui peribūt, & dispergent omnes
qui operant iniquitatē. Et exaltabit sicut unicornis cornu meū &
senectus mea in misericordia uberi. Et despexit oculus meus ini-
micos meos, & ab insurgentibus in me malignātibz audiet aures
mea. Iustus ut palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur.
Plantati in domo dñi, in atrijs domus dei nostri florebut. Adhuc
multiplicabunt in senecta uberi, & bene patietes erūt ut annnciet.

Quoniā rectus dominus deus noster, & non est iniquitas in eo.

Die sabbato inimici dñi pereunt, vt die dominica amici dñi gratulent.
Sabbato em̄ iacet dñs in sepulchro mortuus, & in die dominica adq/
ratur inter angelos uiuos. In hac re nimis profundæ factæ sunt cogitationes
eius, quas vir insipiens nō cognoscit, & stultus nō intelligit ea. Nobis autem
bonū est, si confiteamur peccata nostra cotidie & psallamus nomini eius al-
tissimo, si annunciemus mane, a tenebris peccatorum exuti, misericordiam
eius, & dū venerit nobis nox quæstionū, nequaquē ad libitū, quæ nescimus,

vsurpando loquamur. De deo enim loqui etiā vera, quia periculosum est ti
meamus. Ea ergo quæ lucida sunt in scripturis sanctis, præiudiciū ab obscu
ris locis pati non debent, vipota proferamus aliquid breuiter, de quo vni
uersa noscantur. Habes in lucido positū, non esse personarū acceptionē apud
deū, Hoc Petrus, hoc Paulus, hoc omnes euangelistæ testantur. Quod si nō
dicerent, tam lucida diffinitio est, vt illis eā tacētibz crederemus. Quid nūc
Cōtra hanc in obscuro nascitur quæstio. Iacob dilexi, Esau autē odio habui.
Et cui vult miseretur, & quē vult indurat, & multa similia. In his positus in
noctē deuenisti. Non potes luci diei noctis huius caliginē tradere, & dici me
dio vim tenebrarum inferre. Si est tibi sermo, annuncia veritatē in noctē, sin
alias, sit digitus tuus super os tuū. Si enim mille tales quæstiones inuenias,
nunquam probabis domini per electionem personæ vnum velle, recusare
aliū. Aliud est, si doceas Esau bonū fuisse in operibus suis, & inique odio
habitu. Aut Iacob malorū operum reū iniuste delectum. Sed rumpamus
moras alieni operis, et in decem chordarum psalterio delectet nos dominus
in factura sua, & in operibus manuum eius, quas expandit in cruce. In his
inquam operibus exultemus. Ibi enim magnificata sunt opera eius, quæ vir
insipiens non cognouit. Populus incredulus Iudeorum, qui sicut fœnum ex
orti, parauerunt operantes iniquitatē, vt intereant in sæculum sæculi. Atq; do
mino in æternum manente, hī peribunt & dispergentur super vniuersam
faciem terræ omnes Iudæi operātes iniquitatem. Christus autem vt palma
floreit, plantatus in domum suam, in atrijs domus dei nostri florebit, & mul
tiplicabitur in senectā vberi. Hic senectā non ipsius, sed sæculi senectam com
memorat, quia sæcula finiunt, & senecture deficiunt. Dominus autem in æter
num permanet. Nec hoc accipias ingrate, quod palmæ florenti comparaue
rīeum. Quia comparatus minus est ab eo cui comparatur. Non palma flo
rens ipse est, & comparatio Christi diuinitatis comparatur ipsi palmæ sem
per florenti, qui ad dexteram patri sedens, victoribus ramos suos porrigit,
de floribus suis coronam tribuens. Et de fructibus perpetua refectione sagi
nam impartiens. Ipsi gloria in sæcula sæculorum Amen.

Laus cantici David in die ante sabbatum quando
fundata est terra. XCII.

Ominus regnauit decorem indutus est, indutus est domi
d nus fortitudinem & precinxit se. Etenim firmavit orbem
terræ qui non commouebitur. Parata sedes tua ex tunc, a
sæculo tu es. Eleuauerunt flumina domine, eleuauerunt flumina
uocem suam. Eleuauerunt flumina fluctus suos, a uocibus aquarū
multarum. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus.
Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, domum tuam decet san
ctitudo domine in longitudine dierum.

Dominus

Dominus regnauit, id est, regnū adsumpsit in cruce. Decorem induit in resurrectione. Induit enim infirmitatem in virtute, & p̄cinxit se eternitatem, & firmam fecit terram in resurrectione sua. Et paratam sedem habēs, ascendit in celum sedens ad dexterā patris. Hunc p̄conata sunt flumina scripturarum sanctarum, sup̄ hūc eleuauerunt voces suas, a vocibus aquarum multarum, id est, gentiū potentias clamātes. Omnes enim scripturę gentiū, voces habent, virtutes habent istę scripturę, regibus imperant, illi deseruiūt. Ergo cum eleuarent flumina voces suas, mirabilis factus est Christus. Elationi maris, id est, mundi huius regibus & sublimibus, nec his tantū sed & mirabilis in excelsis, dñs celos ascendēs, tūc testimonia dei credibilia facta sunt nimis. Dedit enī potestātē, vt in nomine eius sanitates generi humano operarentur. Qui cum dei filium p̄dicabant, & hīs ista signa faciētibz, testimonia eius facta sunt nimis credibilia, & domum eius quam Pharisei dicebant non posse suscipere sancta p̄cepta, legis veteris testamenta suscepit. Et decent ea sancta sanctorum, vt ibi habitent in sēcula sēculorum Amen.

Psalmus Dauid quarta sabbati.

XCIII.

Eus ultionum dominus deus ultionum libere egit. Exaltare qui iudicas terram, redde retributionē superbis. Vsq̄ quo peccatores domine, usq̄ quo peccatores gloriabūtur.

Effabuntur & loquentur iniquitatem, loquentur omnes qui operantur iniustitiam. Populum tuum domine humiliauerunt, & hę reditatem tuam uexauerunt. Viduam & aduenam interfecerūt, & pupillos occiderunt. Et dixerunt non uidebit dominus, nec intelliget deus iacob. Intelligite inspiētes in populo, & stulti aliquando sapite, Qui plantauit aurem nō audiet, aut qui finxit oculum non cōsyderat. Qui corripit gentes nō arguet, qui docet hominem scientiam. Dominus scit cogitationes hominum, quoniā uanę sunt.

Beatus homo, quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum. Vt mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea.

Quia nō repellet dominus plebem suā, & hęreditatē suā non derelinquet. Quo adusq̄ iustitia cōuertat in iudicium, & qui iuxta illā omnes qui recto sunt corde. Quis consurget mihi aduersus malignantes, aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatē. Nisi quia dominus adiuuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Si dicebā motus est pes meus, misericordia tua domine adiuuabat me. Secundum multitudinem dolorū meorū in corde meo, consolationes tuę latificauerūt animā meam. Nunquid adheret ti

n s bī sedes

bi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto. Captabant in animā iusti, & sanguinē innocentē cōdemnabunt. Et factus est mihi dominus in refugium, & deus meus in adiutorium spei meæ. Et reddet illis iniquitatem ipsorum, & in malicia eorum disperdet eos, disperdet illos dominus deus noster.

Deus vindex esse populi sui iudicibus canit, quibus leue videtur personas peccantiū sumere, in iudicio orphanis & egenis, ab hijs autē q̄ exaltant dominationē in cordibus suis, & iudicant terrā in corporibus suis, hi reddunt retributionem superbis. Adplicare possumus testimoniu Apostoli, quo ait: Si nos ipsos iudicaremus, nō utiq; iudicaremur. Iudicamus autē nos ipsos, quando si nō vitij ponimus, & principiu virtutibus collocamus. Quod si nō facimus, populū dei, id est, virtutē humiliamus, & hereditatē eius, quē nobis promittitur spernimus. Viduam & aduenā occidentes. Vidua est anima, quē nō habet virū, verbū autē intellectu prudentiē. Hanc si aut verbo tuo aut exemplo decipias, quam liberare debueras, viduam interficis. Aduena est, q̄ cuius esse sanctorū non nouit. Huic si te amatorem mūdi ostendas, tollis ei fidem futuræ ciuitatis, & quasi interfeceris eum spiritualiter, a p̄senti psalmo argueris. Sic etiā orphanī occidunt. Orphanī sunt, q̄ deum se posse patrem habere sancte viuendo non credunt. Hic tu sapis, & nosti filios dei fieri posse credentes, si exemplū contrariū præbeas, quo se filios dei fieri cōtemnant, orphanos occidisti. Nam si de his orphanis & de aduenis & viduabus agit. Ergo qui coniuges, aut ciues, aut habentes patrem & matrē filios occiderit, criminis reatu euadit. Aut si taceret Psalmigraphus. Quis vnq; de hoc factio nō argueret criminosos? Verum q̄ hæc agentes nos ipsi q̄ putamus nos sapere, sic nobis videtur, quod has minutias ruinarū quæ per nos fiunt non requirat dominus & non intelligat, ista quæ nos intelligere nolumus. Clamat nobis, intelligite qui insipientes estis, id est, vos q̄ despicistis in populo positi, dū vnus alterius sectamini exempla ad cōtemptum dñi, & stulti, aliqui sapite quibus imperat et dicit sapite. Ostendunt suo arbitrio non sapere, dicit em̄: * Modo deo hinc erit curę, vt audiat singula v̄ba nostra, & videat singula quęq; facta nostra. Ad hæc respondet eis. Ergo q̄ auditū dedit tibi, ipse nō audit, qui tibi visum tribuit, ipse non respicit, qui tibi scientiæ saporem infudit, ipse nō sapit. Ille totus sapientia est & videt cogitationes hominū, qui sibi sapere vident, quoniam ipsæ cogitationes eorum vanę sunt. Beatus homo est quem hoc ipsum erudierit dominus nō eligendo negligentē, sed legem suam docendo credentem. Hic mitigabit in diebus malis, quādo demones parant peccantibus soluas, tunc non repellat dominus plebem suam, id est, de suo auxilio præsumentem, & hereditatem suā nō derelinquet, sed protegit a tētationibus eos, dans eis tolerantia per p̄missam hereditatē vite eterne. Et facit eos expectare retributionē, quo adusq; iusticiā conuertat in iudicio, & q̄ tenent eam, id est, ipsam iustitiā omnes qui recto sunt corde. Verū quia maligna cōsilia mētib; ministrātes

Fort. *
Mon.

TARIVS IN PSALMOS.

ministrantes insistunt, contra quos animo satis est arguit pugnandum, qui nouit per singulas quasque suggestiones acriter dimicandum clamat, Quis exurget mecum pugnans aduersum operantes iniquitates? Quæso te agonista fortissime, indica mihi, quo ordine hostium imperus eualisti. Ad hæc audi responsum. Nisi, ait, dominus adiuuasset me, modico minus habitasset in inferno anima mea. Si dicebam eum lachrymis domino, quia motus est pes meus, & a recti tenore auersus, statim tantum & amplius misericordia eius adiuuauit me, quantum multitudinem dolorum esse videbat in corde meo, & consolationibus suis iustificauit animam meam. Dicas forte o auditor, grandis hic labor est. Sed labor iste temporalis est, & premium laboris æternum non adheret deo sedes iniquitatis. Qui enim format fatigationem, aut laborem, aut dolorem in precepto, siue, per laborem certaminis, seu pro labore martyrii, æterni gaudij premium non negauit. Dum enim captauerint peccatores animam iusti consistentis deum, & sanguinem eius innocentem condemnauerint, tunc efficitur ei dominus in refugium, & deus erit in auxilio spei eius, ita ut reddat eis iniquitatem ipsorum, & in malitia disperdat persecutores eorum, qui regnat in secula seculorum Amen.

Laus cantici David

XCIII

Enite exultemus domino, iubilemus deo salutaris nostro. Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Quoniam deus magnus dominus, & rex magnus super omnes deos, quoniam non repellet dominus plebem suam. Quia in manu eius sunt omnes fines terrarum, & altitudines montium ipsius sunt. Quoniam ipsius est mare & ipse fecit illud, & siccam manus eius formauerunt. Venite adoremus & precidamus & ploremus ante dominum qui fecit nos, quia ipse est dominus deus noster. Et nos populus pascuæ eius, & oues manus ejus. Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentauerunt me patres uestri, probauerunt & uiderunt opera mea. Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi semper errant corde. Et isti non cognouerunt uias meas, ut iuravi in ira mea si introibunt requiem meam.

LAUS cantici hæc est, ut exultemus non in delectationibus vanis. Sed in domino antequam preoccupemur, nos preoccupemus faciem eius in confessione peccatorum nostrorum, credentes quod non repellet plebem suam consistentem sibi, ille qui magnus est super omnia, cuius coeli sunt, cuius montes, qui terram manibus suis fundauit. Venite, hunc adoremus, non in forma serui cum attendentes, putemus eum hominem purum. In ipso est, qui hæc omnia fecit. Venite adoremus dominum, ploremus quia pius est, ipse est qui fecit nos. Ipse est pastor, cuius nos oues sumus. Audiamus uocem eius, & sequamur eum quicunque vadit. Ideo enim pastor uocem ad oues emittit, ut audientes eum sequantur. Aut enim pascua procurauit, aut ab

aut ab infidijs ferarū eruere studet. Vñ clamat nobis hodie, vt si vocem eius audierimus, nō obduremus corda nostra, sicut fecerunt per quadraginta filij israel in eremo. Et quia non audierunt vocem eius, non introierunt in requiem eius. Nos autem audiamus pastorem nostrum, & sequamur vestigia eius, vt euadentes mortē deserti huius, cum Iesu terrā fluentem lacte & melle mereamur intrare, ipsi gloria in secula seculorum Amen.

Psalmus David quādo domus edificabat post captiuitatē. XCV.

Antate dño canticū nouum, cātate dño om̄is terra. Can/
c tate dño & benedicite nomini eius, annūciate de die in diem
salutare eius. Annūciate inter gentes gloriā eius, in omni/
bus populis mirabilia eius. Quoniā magnus dñs & laudabilis ni/
mis, terribilis est super omnes deos. Quoniā omnes dñi gentiū dæ/
monia, dñs aut̄ coelos fecit. Cōfessio & pulchritudo in cōspectu
eius, sanctimonia & magnificētia in sanctificatiōe eius. Afferte dño
patrię gentiū, afferte dño gloriā & honorē, afferte dño gloriā nomi/
ni eius. Tollite hostias & introite in atria eius, adorete dñm in atrio
sancto eius. Commoueat a facie eius uniuersa terra, dicite in genti/
bus quia dominus regnauit. Etenim correxit orbem terrę, qui nō
cōmouebit, iudicabit populos in æquitate. Letent̄ coeli & exultet
terra, cōmoueat mare & plenitudo eius, gaudebūt campi & omnia
quę in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna siluarum a facie dñi
quia uenit, quoniam uenit iudicare terram. Iudicabit orbem terrę
in æquitate, & populos in ueritate sua.

Qui plorauimus pœnitentes in nonagesimoquarto, in quinto & nona/
gesimo gratulemur. Ibi enim domum nostrā fleuimus, credentes nos
per misericordiā eius ad edificatiōē huius domus iterū posse per/
tingere. Vnde & titulus ad hæc eadē consentit, qui post captiuitatē ipsam do/
mum edificari cōscripsit, quam edificās Christus, dat gaudiū omni terrę. et
ideo dicit, vt cantet dño omnis terra cōticum nouū, & benedicat nomē eius.
Habuit enim captiuitatē mūdus per Adā, quā captiuitatē postq̃ Christus cō/
uertit, edificauit domū gloriosissimā nō habentē maculā neq̃ rugā, q̃ ædifi/
cātē domū, tēpla uniuersa destructa sunt. Probatū est enim qd̃ oēs dñi gentiū
q̃ in tēplis positi essent, habitaret in eis demonia. Hic aut̄ q̃ fabricauit domū,
ipse est qui coelos fecit, cōfessione eius nascit̄ omnis qui non confitet̄ dñm le/
sum, anathemabili scditate despicitur. Qui autē cōfitent̄ fulgebūt sicut sol in
cōspectu dei. Sanctitas enim & magnificentia est in ipsa sancta cōfessione
eius. Vniuersę ergo patrię gentiū inuitamini, venite, afferte dño, qd̃ adfere/
mus dño, Afferte gloriā quā incallū idolis pbuistis. Afferte honorē q̃ frustra
idolorum

idolorū antistites honorasti. Tollite hostias ab idolis, & hic introite in domū quam ædificauit, & adorare eū in aula sancta eius, & gens genti dicat. Quia vnus dñs regnat a ligno crucis, q̄a per lignum concupiscentiæ regnū dei ab hoībus recesserat, modo per lignū crucis regnū reuersum est dei, qui firmauit eam in orbem terræ, vt nō cōmoueat. In qua ecclesia iudicat populos in æquitate, & gētes in ira sua. Pro hoc opere lætānt cœli in sanctis, lætat & terra in nobis peccatoribus. Ad hoc gaudiū mouet mare, vulgus ignobile & fluuans, & plenitudo eius, id est, diuites pleni opibus, hī cōmouent ridentes humiles Christi, & psalmos eius, & doctrinā eius frigidas nēnias cōputātes. Ligna uero siluarū qui lignei & siluestres vident mundi sapientibus, tūc exultabunt antefaciem dñi, cum venerit iudicare terrenos. Non em̄ iudicat, vt psonas potentium accipiat, sed sola æquitate totum orbem terrarū iudicat, & populos in veritate cōfirmat per omnia sēcula sēculorū Amen.

Psalmus ipsi Dauid quādo terra eius restituta est ei. XCVI.

Omnis regnauit exultet terra, lætetur insulæ multæ. Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudiciū correctio sedis eius. Ignis ante ip̄m præcedet, & inflāmabit in circuitu inimicos eius. Alluxerūt fulgura eius orbi terræ, uidit & cōmota est terra. Mōtes sicut cera fluxerūt a facie dñi. a facie dñi om̄is terra. Annūciauerūt cœli iustitiā eius, & uiderūt oēs populi gloriam eius. Confundātur oēs q̄ adorāt sculptilia, & q̄ gloriātur in simula cris suis. Adorate eū oēs angeli eius, audiuit & lætata est Sion. Et exultauerūt filie iudæ propter iudicia tua dñe. Quoniam tu dñs altissimus super omnē terrā, nimis exaltatus es super om̄es deos. Qui diligitis dñm odite malum, custodit dñs animas sanctorū suorū de manu p̄c̄torū liberabit eos. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Lætamini iusti in dño, & cōfitemini memoriæ sc̄ificatiōis eius.

Securus cātas in nonagesimo sexto, qui in nonagesimo quinto dñm cognouisti. In hoc em̄ psalmo, & terra exultet de resurrectione sanctorū, & insulæ nō omnes, sed in quibus habitāt sancti. Ecce enim ueniet sicut p̄misit in anteriore psalmo, uenit ut iudicet, & nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudiciū directio sedis eius. Ignis ante eū præcedit, ignis duo officia peracturus. Vno em̄ eodemq; adpectu amicos dei illuminat, & inflāmat inimicos eius. Quādo apparuerint fulgura eius orbi terræ, tūc omnes sicut cera liquefcent antefaciem eius, & a facie dñi tremet terra, om̄ibusq; rebus metuentibus ac formidantibus atq; trementibus. Cōfundent om̄es qui adorāt idola, cum viderint omnes in resurrectione gloriam dñi Iesu Christi, tunc sola lætabitur Sion, id est, ecclesia. Exultabūt & filie iudæ, id est, synagoge omnes, quæ ante aduentū dñi prophetas habuerūt, aduentum dñi p̄conantes. Propter iudicia domini

domini iusta, p̄iudicium posterioris temporis nō habebūt. Quoniam idem dominus nūc, qui tunc ante aduentum domini in synagogis illuxit, ipse est solus super omnes deos. Quicumq; ergo bonnm domini diligitis, odite omne quod malū est. In odio enim mali, boni dilectio cōprobat. Sed & si qui vos pro amore boni fuerint p̄secuti, securi estote, nolite timere eos q̄ occidūt corpus. Custodit enim dominus animas sanctorū suorū, & de manu peccatorum liberat eas. Ignis enim q̄ inflammatus est delinquentes, lux efficiē iustis & rectis corde s̄cicia. Nolite ergo metu p̄cænæ sed amoris gaudio seruare iustitiā, vt etiam in hoc mūdo iam gaudeatis in domino, & cōsitemini moriē sanctitatis eius qui regnat in s̄cula s̄culorū. Amen.

Psalmus Dauid.

XCVII.

Antate dño canticū nouū, q̄a mirabilia fecit. Saluabit sibi
c dexterā eius, & brachiū sanctū eius. Notū fecit dñs salutaresuū, in cōspectu gentiū reuelauit iustitiā suā. Recordatus est misericordiæ suæ, & ueritatis suæ domui Israel. Viderūt omnes termini terrę salutare dei nostri. Iubilare deo omnis terra, cāta te & exultate & psallite. Psallite dño in cythara, in cythara & uoce psalmi, in tubis ductilibus & uoce tube corneę. Iubilare in conspectu regis dñi moueat mare & plenitudo eius orbis terrarū & qui habitant in eo. Flumina plaudent manu simul mōtes exultabūt a cōspectu dñi, quoniam uenit iudicare terram. Iudicabit orbem terrarū in iustitiā, & populos in equitate,

CAussas cantici p̄sentis ipse psalmus exponit. Dicit enim ideo nouū canticū, vt cātetis exhortor, q̄a mirabilia fecit, & sicut dixit. Ideo cātrate q̄a mirabilia fecit, quasi si audisset sibi dici semper mirabilia fecit dominus, non ergo nouū, sed vetus est canticū mirabilia diuina cantare, ad hęc ille respōdeat noua mirabilia nouū carmē exposcūt. Dic ergo nouū nobis, quę sunt noua eū, hūc autē saluauit dextera eius, & brachiū sanctum eius, tūc quando notū fecit dñs saluatorem suū, suscitans eū a mortuis, & in cōspectu gentiū reuelauit iustitiā suam. Memor enim fuit misericordię, quam p̄misit Iacob dicens: Et ego te faciam in gentē magnā. Hanc ueritatē impleuit domui Israel, quando viderūt oēs fines terrę salutare dñi dei Israel. Et licet omnes puincię videāt salutare domini, tamē hoc nō ociose trāseat intuentē, quod finem terrę cogitationes dū acceperint, nascunt cogitationes cōlestium rerum. Et ipse faciunt uideri salutare domini dei nostri. In hoc studio iubilate dño vniuersa terra, id est, omnia mēbra corporis terreni in officio sanctę cōuersatiōis offerrete. Nō cū tristitia, sed cātantes exultate, & psallite in cythara, cuius cātor inuitat auditū, & in uoce psalmi, cuius mysteria incitat mētes, in tubis ductilibus & in uoce

TARIUS IN PSALMOS.

& in voce tubę corneę. Quibus vocibus belli victoria declarat. Iubilare in cōspectu regis domini, conspectū domini pconantes sēculis. Nolite timere, etiā si moueat mūdus sicut mare & plenitudo eius, & orbis terre, & omnia quę in eis sunt. Tūc flumina plaudant manu simul in vnū, quoniā nullū pene flumen est in quo nō data sunt remissa peccatorū, nulla aqua est, quę nō protulit ex se animā viuētē ad vitā æternā. In quo facto mōtes exultabūt, ex quorum visceribus egrediunt fontes q faciūt flumina, montes quorū capita celos pullant, quorū habitatores celo vicini sunt. Hī exultabūt cū venerit iudex, vt iudicet orbē terrę in equitate, & populos in veritate. Oēs sancti exultabūt, q̄a remunerator sanctitatis aduenit, q̄ regnat in sēcula sēculorū. Amē.

Psalmus Dauid.

XCVIII.

Ominus regnauit irascant populi, qui sedes sup cherubin
d moueat terra. Dñs in Sion magnus & excelsus super oēs
populos. Cōfiteant nomini tuo magno, quoniam terribi/
le & sanctū est, & honor regis iudiciū diligit. Tu parasti directiōes,
iudiciū & iustitiā in Iacob tu fecisti. Exaltate dñm deū nostrum, &
adorate scabellū pedum eius quoniā sanctum est. Moses & Aaron
in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos q̄ inuocāt nomē eius. Inuo/
cabant dñm & ipse exaudiebat eos, in columna nubis loquebat̄ ad
eos. Custodiebat̄ testimonia eius, & pceptum qd̄ dedit illis. Dñe
deus noster, tu exaudiebas eos, deus tu p̄pitius fuisti eis, & ulciscens
in omnes adinventiones eorū. Exaltate dñm deum nostrū, & ado/
rate in monte sancto eius quoniā sanctus dñs deus noster.

Irascantur populi, & in elatiōe dominum nostrum Iesum Christum adspiciant. Ipse regnauit quem regnare super se non putant. Ipse sedet super cherubin, quantumcūq; moueatur terra. Ipse erit in Sion magnus, ipse excelsus super omnes populos. Sane hoc scire nos conuenit, quod honor regis iudiciū diligit, non enim timent iudiciū, nisi qui se sciunt habere, quod iure puniatur, tactum scilicet quo ex honoratus est deus. Hī autē qui honorē dñi in suis mentibus seruauerūt, hī iudiciū diligunt. Sicut illi e cōtrario metuntur, qui sciunt se in cōtumeliā regis, legis eius iura violasse, in qbus rex iste parauit equitatē. Ergo æquitatē custodientes regē honorāt, & honor iste iudiciū nō timet, quin imo etiā diligit. Ipse tamen iudicaturus est, qui iustitiā & iudiciū in Iacob fecit, qui habuit Moysen & Aarō, in sacerdotibus suis, qui habuit Samuelē similē ipsis. Ipsum quem isti inuocauerūt & exauditi sunt, cū in colūna nubis loquebat̄ ad eos. Hī custodiebat̄ testimonia eius & pcepta q̄ dedit eis. Quicūq; ergo imitantur eos, hī iudiciū futurū nō solū nō metuntur, sed etiam diligunt. Dicamus ergo dño nostro Iesu Christo: Tres domine qui cum Moysē & cum Aarō locutus es, tu exaudisti eos, tu p̄pitius fuisti illis,
tu v. n. d. i.

ARNOBII COMMEN

tu vindicasti in omnibus studijs corū. Exaltemus ergo dñm deum nostrum in Christo. Et adoremus in monte sancto eius, in cellitudine fidei eius, quę altitudine sua nubes penetrat, dum credimus quoniam ipse est dominus deus noster, cui gloria in secula seculorum Amen.

Psalmus in confessione

XCIX.

Vbilate deo omnis terra, seruite domino in laticia. Introite in cōspectu eius in exultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus, ipse fecit nos & nō ipsi nos. Populus eius & oues pascue eius introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius quoniam suauis est dominus in eternum misericordia eius, & usq; in generationem & generationem ueritas eius.

Omnis terra ad iubilatiōē inuitat, vt sine psonarum acceptione sciatur esse vocatio. Venite omnes q laboratis & onerati estis, & intrate in cōspectu eius in exultatiōe. Scitote quod dominus Iesus Christus, non est alius quam q cum Mose locutus est, Ipse est deus qui fecit nos, de quo Moses locutus est, quod fecerit hominem, ipse fecit nos, eius enim factura sumus omnes homines. Deniq; multi cupientes filios, qā deus non dat, non habent, Multi nolentes, qā seminantes nolūt fructum, Eo quod contra ordinē nolūt, etiam quia iniuste nolūt, deus iuste creaturā iubet semini dare respōsum. Et vt probetur, quia ipse fecit vos. Dū non nostro arbitrio, vel dantur filij, vel negantur. Ergo qā eius populus sumus, efficiamur oues pascue eius agnoscētes pastorem dicentem. Ego sum pastor bonus. Et intremus portas eius in cōfessione unitatis, laudantes nomē sanctum eius, quia suauis est, credentes, quia est in eternum misericordia eius. Credentibus & promissionibus eius veritas, quę manet in secula seculorum Amen.

Psalmus ipsi Dauid.

C.

Misericordiā & iudiciū cantabo tibi dñe. Psallam & intelligam in uia immaculata quoniā uenies ad me. Perambulabam in innocētia cordis mei, in medio domus meę. Nō pponēbā ante oculos meos rem iniustā, faciētes puaricatiōes odiui. Nō adhasit mihi cor prauū, declinātem a me malignū nō cognoscebam. Detrahentē secreto pximo suo, hunc plequebar. Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terrę ut sedeat mecum, ambulans in uia immaculata hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus meę qui facit superbiam, qui loquitur iniqua nō direxit in cōspectu oculorū meorum.

In matutis

TARIVS IN PSALMOS.

In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderē de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem.

Iudicium sine misericordia hijs qui non faciunt misericordiā, misericordiā autē facientes euadunt iudiciū. Scis ergo o homo, vnde ponaris in dextera pastoris: Fac misericordiam & iudicium securus expectas. Nō enim dicis iniustis ad sinistram positis, Ite in ignē æternum, quia mentiti, quia fornicati, quia diuersa facinora cōmisistis. Sed quia esuriui, & nō dedistis mihi mā ducare, sitiui & nō potastis me, peregrinus & nō suscepistis me, infirmus & nō visitastis me. Cū ergo ignis criminibus debeat, cur criminibus nō imputetur suppliciū, quo crimina per misericordiā remittantur: Ite ergo, inquit, in ignem æternū, quia vnde ignis extinguitur cōtempnistis. Audistis enim scriptū, quod elemosina a peccato liberat. Audistis quia sicut ignis extinguitur ab aqua, ita ab elemosyna tollunt vniuersa peccata. Ite ergo in ignē, quia vi uere eum vobis vos fecistis. Ego autem misericordiam vobis super facie terræ, cū iudicio feci cantari, vt ille iudicium euaderet, qui misericordiam non negaret. Psallam ergo & intelligā in via immaculata, & intelligam quando venies ad me, vt si hospite te videro, suscipiam, si esuriētē, reficiam. Intelligam quādo venies, ne putem quācūq; hominem, & recusem. Si enim per ambulē in innocentia cordis mei, nō propono ante oculos meos rē iniustā. Iniustus est enim, vt consorti naturæ non miserear, in quo inhabitas Christe. Sed & faciēs prauaricationē odio habēā, nō adhæreat mihi cor prauū. Declinātes a me malignos nō cognoscā, loquaces occultos persequar, cū superbis & inuidis nō cōmunicē. Sed sint oculi mei super fideles terræ, qui terram corporis sui fideliter seruant, vt isti sedeant mecū. Ambulās autem in via immaculata hic mihi ministret. Non quærā ab his aliquid consequi qui reprehensibiliter viuunt in domo mea. Nō inhabitet superbiā faciens, id est, in domo corporis mei non inhabitet inimicus, qui suadet contēpi dominū. Quia hæc est radix superbiæ. Sed in matutinis interficiā omnes peccatores terræ, id est, in ipso ortu suo peccata oriētia interficiā, & viuere nō sinā cū pereant de ciuitate dñi. Ciuitas domini anima nostra est, in qua habitat rex et sancti, apices ciues dñi, qui ex ipso sunt nati. Cū ergo nascuntur peccatorū cogitationes in anima, mox vt natæ fuerint occidant. Et pereant de ciuitate dñi omnes qui operantur iniquitatē, vt sit dominus in ciuitate sua requiescens, cum omni comitatu virtutū, cui gloria in sæcula sæculorum Amen.

Oratio pauperis cū anxietate, & corā dño effudit precē suā. Cl-

Omne exaudi orationē meā, & clamor meus ad te ueniat.

d Non auertas faciem tuā a me, in quacūq; die tribulor in-

clina ad me aurē tuā. In quacūq; die inuocauero te ueloci-

ter exaudi me. Quia defecerūt sicut fumus dies mei, & ossa mea si-

cut cremiū aruerūt. Percussus sum ut fœnū & aruit cor meū, quia

o oblitus

oblitus sum comedere panem meum. A uoce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabāt mihi inimici mei & qui laudabāt me, aduersum me iurabant. Quia cinerem tanquam panem manducauam, & poculum meum cum fletu miscebam. A facie iræ indignationis tuæ, quia eleuās allisisti me. Dies mei sicut umbra declinauerūt, & ego sicut fœnū arui. Tu autē domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generatione. Tu exurgēs misereberis Sion, quia tempus miserendi eius quia uenit tempus. Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius, & terræ eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuum domine, & omnes reges terræ gloriā tuā. Quia ædificauit dominus Sion, & uidebitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso suo, dominus de cœlo in terrā aspexit. Ut audiret gemitus cōpeditōrū, ut solueret filios interemptorū. Ut annūciēt in Sion nomē domini, & laudē eius in Hierusalē. In conuenticulo populus in unum, & reges ut seruiant domino. Respondit ei in uia uirtutis suæ, paucitatē dierum meorum nuncia mihi. Ne reuocet me in dimidio dierum meorum, in generatione & generatione annūti. Initio tu domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt tu autē permanes, & omnes sicut uestimentum ueterascunt. Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Filij seruorum tuorum habitabunt, & semen eorum in sæculum dirigetur.

Legimus clamorem Sodomorum ascendisse ad deum, & ita demum sulphureo eos imbre crematos. Prius ergo quam ad fletum et ad ieiunium pro peccatis nostris animum conuertamus, non audeamus dicere. Clamor meus ad te perueniat. Ne forte non sit talis clamor, qui misericordiā consequatur. Ne forte sit in eo ira, causatio, maledictio, adulatio, detractio, insultatio, mendacium, & cætera his similia. His ergo vicijs pessimis nostro clamore sonante, rogandus est deus, ne clamor hic ad eum perueniat. Sed te in alijs factis nefarijs constitutis nobis, rogemus dicentes. Ne auertas faciem tuam a me. Et dicendum est. Auerte faciem tuam a peccatis meis. Renuncietur ergo omnibus vicijs, & passionibus, & facti pauperes spiritu, præerita nostra

TARIVS IN PSALMOS.

ta nostra facta plangentes, ita nos in huius carmine psalmi fundamus oran-
tes, vt clamor noster ad eū perueniat, & non auertat faciē suā a nobis. Quid
tamē scētes dicamus nos, qui pro peccatis oramus, his versiculis edocemur,
Dies, inquit, mei sicut vmbra declinauerunt, id est, perdidī quod vixi, quia
in peccatis sicut scēnum arui. Scēnum autem & stipula & lignum esca ignis
est. Et ideo tribulos, quia & ossa mea sicut frixorium, id est, fasciculū sarmentū
aridum, ita confixa sunt, parata ad incendium gehennæ. Percussus sum si-
cut scēnum, & aruit cor meum. Percussus sum conpunctione futuri suppli-
cij, & propter hoc oblitus sum manducare panem. A voce autem gemitus
mei, adhæserunt ossa mea carni meæ, factus sum sicut pellicanus in solitudi-
ne, id est, sicut avis illa quam pellicanum vocant, quæ non habitat nisi in de-
sertis, habens escas veneno eremi & incultis amaritudinibus plenas. Factus
sum sicut nycticorax in domicilio. Coruus præ nigredine obscurus est, iam
nocte quasi nigrior, cui & obscuritas nigredinem geminat. Ergo & ego, in-
quit, duplicatam nigredinem peccatorum in me deplorās. Voces meas qua-
si nycticorax dirigo. Clamans solus, sicut passer solitarius in edificio. In qua
tota die exprobrauerunt me inimici mei, & qui dudum laudauerunt me,
nunc aduersum me iurabānt, id est, nō * læto illius viuā. Quomodo em̄ vi For. * læ
uebas, vt sic illi iurarent. Ideo, inquit, sic iurabant, quia cinerē sicut panē mā- ge il.
ducabā, & potū meū fletibus miscebā. Hoc quare? A facie irę tuę, & indigna-
tionis tuę. Cuius irę: Pro peccatis vtiq; in iudicio debite. In quō hic qui ele-
uant & exultant, tibi allidant necesse est. Cū ergo moriat omne genus homi-
nū in peccatis, quid superest, nisi vt persona totius seculi, tibi preces flebili ef-
fundat eloquio. Nullus enim saluabitur, nisi tu domine exurgens miseraris
Sion. Venit em̄ tēpus, vt venias & miserearis Sion. Quia beneplacitos habu-
erunt serui tui lapides eius. Lapidēs vtiq; de quibus legitur, Lapidēs iusti vol-
uuntur in ea. Qui enim serui dei sunt, bene illis placent libri omnes veteris te-
stamenti, qui habent in se vnū lapidem angulārē. Nec solū lapides benepla-
citos habuerūt, sed & terrę eius miserebūtur. Terra lapidū, corpora sunt ani-
marū. Non solū nobis animæ sanctę placent, si serui dei sumus, sed ipsa cor-
pora eorū in quibus adfecti sunt, torti, combusti, ac diuersis supplicijs mace-
rati miserātes veneramur. Quō miserātes? Dolor nobis est in afflictione &
supplicio quo passi sunt, & gaudium nobis est in perseverantia qua vicerūt.
Cū ergo domine & tu veneris, & sanctū tui pro testimonio nominis tui pas-
si fuerint. Tunc timebunt gentes, & omnes reges terrę gloriā tuā. Tunc
ædificabitur ecclesia tua i Sion, & videberis in maiestate tua cū respexeris de
excelsu tuo Iesu Christo, vt audias gemitū cōpeditorū, & soluas filios inter-
emptorū. Interēpti sunt patres nō oēs sancti qui nobis predicauerūt Christū
Nos ergo ligati eramus a sathana, quia hī qui genuerūt nos verbo vitę sue
runt interēpti. At vbi cognouimus eos in cœlis gaudere & possidere gloriā
Christi, ædificata est in nobis Sion, & visus est dñs in maiestate sua Gaude-
mus enim, quia respexit in orationes eorum, & nō spreuit preces eorū. Scri-

plimus passiones eorum in progenies alteras, & populus qui creabitur, usque in sempiternum laudat dominum, in sanctis suis. Ibi conveniunt populi in unum, & regna, ut serviatur domino. Per quos paucitas dierum nostrorum regitur, & nunciatur nobis prope esse finem, reliquum esse, ut & qui utuntur hoc seculo, tanquam non utantur. Præterijt enim figura huius mundi, & transeunte figura, venit veritas Christus, cui dicimus, In secula seculorum sunt anni tui. Initio terram ipse fundasti, & coeli opera manuum tuarum sunt. Non ergo novum dominum adoramus in Christo, sed eum qui est, & semper idem est, cuius anni non deficient. Quod autem de coelo, & terra dicit, Ipsi peribunt. Promissionem illam confirmat, quia cautum est futurum coelum novum & terram novam, in quibus filii servorum Christi habitent. Paulus servus Christi, similiter & omnes Apostoli servi Christi. Nos qui credidimus per eos, filii servorum ipsius sumus. Et si secuti fuerimus vestigia eorum, sicut illi Christi, habitabimus cum eis in coelo novo & in terra nova. Et semen verbi quod nobis spem dedit credentibus, tunc capiet in remuneratione nostra fructum, quod iam finem non habeat, sed maneat directum a deo inrevocabile ad dimidium dierum. Dimidium dierum prima iuventus est, & ultimum dierum senectus. Ibi ergo iam in dimidio dierum finiunt, nec in senectute moriunt. Quia coeli novi sunt, rorem immortalitatis manantes, & terra nova est mortis gremium non habens, sed habens vitam dominum lessum Christum, qui regnat in secula seculorum Amen.

Psalmus ipsi David.

CII.

Benedic anima mea domino, & omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, & noli oblivisci omnes retributiones eius. Qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum, renouabitur ut aquilæ iuventus tua. Faciens misericordias dominus, & iudicium omnibus iniuriis patientibus. Notas fecit vias suas Moysi, & filiis Israel voluntates suas. Miserator & misericors dominus, longanimus & multum misericors. Non in perpetuum irascetur, neque in eternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem coeli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras, Quomodo misereretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit signum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus, homo sicut scenum, dies eius tanquam flos agri sic efflorescit.

efflorescit. Quoniam spūs pertransibit in illo, & nō subsistet, & nō cognoscet amplius locū suum. Misericordia autē dñi ab æterno, et usq; in æternū super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorū, his qui seruant testamētum eius. Et memores sunt mādatorū ipsius ad faciendū ea. Dominus in cælo parauit sedem suam, & regnum ipsius omnibus dominabit. Benedicite dño omnes angeli eius potentes uirtute, facientes uerbum illius ad audiendam uocē sermonū eius. Benedicite dño omnes uirtutes eius, ministri eius qui faciunt uoluntatem eius. Benedicite dño omnia opera eius, in omni loco, dominationis eius, benedic anima mea domino.

Benedicimus nos dñm, cum facimus aliquod tale opus, quo nomen dñi benedicat. Nam quo modo potest deus ab homine benedici, nisi hoc solum modo, quod opus ex omnibus interioribus nostris faciendū est. Si enim misericordes fuerimus uisceraliter, & ille cum benedicit a nobis, ppitiabitur omnibus iniquitatibus nostris, sanat omnes infirmitates nostras, replet in nobis desiderium nostrū, & coronat nos in regno suo, pro miseratione sua, & misericordia sua. Misericordibus em̄ dicturus est, Venite benedicti patris mei, percipite regnū quod uobis paratū est ab origine mūdi. In quo regno mors nō erit, nec dura senectus debilitat uires, sed renouant ibi iuuentutes, ut aquilæ, ibi misericordibus faciet misericordias dominus, & iudicium omnibus iniuriarū patientibus. Ipse utiq; deus, qui notas fecit uias suas Moysi, ipse q̄ ostendit filiis Israel uoluntatem suam. Ipse est deus in Christo, siue mundum concilians, siue sanctos remunerās, siue misericordias misericordibus faciens. Ipse qui patiens, ipse qui multum misericors est, si nos uiderit patientes, & misericordes, non secundum peccata nostra faciet nobis, neq; secundum iniustitias nostras reddet, sed secundum altitudinem cæli a terra, cōfirmat super nos misericordiam suam. Et quantum distat ortus ab occasu, tantū elongat a nobis iniquitates nostras. Sicut pater filijs, sic miserebitur nostri, si misericordes fuerimus. Si cōsideremus in hominibus flentibus, aut egentibus, vel necessitatem patientibus figmentum nostrum, in qua mēsurā mensi fuerimus aliorum necessitates, in ea metietur nobis. Non fui misericors in causa aliena, non mihi miseretur in mea. Subueni egenti, subuenitur mihi. Indulsi peccanti, indulgetur mihi. Consyderauī vnus figmenti me algentem in mollibus, & dolui super nudum, & uestiui eum. Esurienti compassus, alui. Ergo q̄a cōsyderauī figmentum vnum meum & indigentis, consyderat & ille figmentū meum, & recordatur, quia caro sum terrena & puluis. Ex quo si dignatus fuerit, nos poterit suscitare. Nam si hoc non esset, quis computaret hominem, qui sicut flos agri, ita floriet & transiet spūs eius ab eo, & non est, & locum suum non agnosceret amplius. Si uero misericordiam temporalem exercuerimus fratribus nostris, misericordiam consequamur sempiternā, quam perfici

diet sup timentes se dñs, iustitiam autem suam in filios filiorū, qui quoniam non potuerunt pauperū carnalium curam gerere. Spiritualium pauperū curam egerunt, vt aut verbo aut exemplo suo, ad iustitiæ diuitias puocent spiritaliter mendicantes. Si vis videre diuitem & mendicum, sancti Apostoli loannis lege Apocalypsim. Huic ergo similes sunt omnes diuites in auro & argento, & in fide, aut in opibus iustitiæ mendicantes. Iustitia autē dei in filios filiorū. Filij Apostolorū sunt omnes magistri bonorū consiliorū. Et sicut ipsi filij eorum sunt, ita qui audiūt eos, filij filiorum sunt, custodiētes testamentū Dei, & memoria tenentes mandata dei, non vt inflent scientia, sed vt faciāt ea quæ memoriter norunt. Videamus nūc illū, cui pater in cœlis parauit sedem suam. Dominus enim dño parauit. Et dixit dñs domino, sede a dextris meis. Ibi ergo sedet regnans, & regni eius non erit finis. Ideo quia dici potest, si semp fuit filius cum patre, quomodo ei ante parauit, & postea dixit, sede. Aduertendū est ergo, qd filio hominis, parauit deus sedem suā. Nam filius dei qd adsumpsit istum filiū hominis, semp fuit in sinu patris, & est, & futurus est. Sicut enim fluuius, quamuis per multas terrarū prouincias vadat, de sinu tamen fontis sui nunquam recedit, ita & dei filius inuisibilis letetur cū iacob, Splendeat in rubo, sit in colūna nubis, sit in columna ignis, sit in nube, sit in duce, & in qua voluerit forma pro salute hominū, de patris tamen sinu non recedit. Nec enim legis, qui fuit in sinu patris, sed qd est in sinu patris ipse natus. Hūc benedicunt angeli, potētes virtutes, obēperantes verbo eius. Hūc benedicunt virtutes omnium inimicæ *. Ipsæ enim faciūt volūtatem eius. Hūc benedicunt omnia opera eius in omni loco dominationis eius. Vbiq; enim aliqua creatura est, locus dominationis eius est, qd ipse creauit vniuersa. Hūc operibus pijs benedicat anima nostra in omni tempore, qui regnat cum patre & spū sancto, per omnia secula seculorū Amen.

Fortē *
manifeste.

Palmus ipsi Dauid

CIII.

Enedic anima mea domino, domine deus tuus magnificatus es uehementer. Confessionem & decorē induisti, amictus lumine sicut uestimēto. Extēdens cœlum sicut pellē, qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascēsum tuū, qui ambulas sup pennas uentorum. Qui facis angelos tuos spūs, & ministras tuos ignem urentem. Qui fundasti terram sup stabilitatem suam, nō inclinabit in sæculum sæculi. Abyssus sicut uestimētum amictus eius, sup montes stabūt aque. Ab increpatioe tua fugient, a uoce tonitruī tui formidabūt. Ascendūt mōtes & descendūt campi, in locum quem fundasti eis. Terminum posuisti quē non transgredientur, neq; cōuertentur operire terram. Qui emisisti fontes in conuallibus, inter medium mōtium pertransibūt aquæ. Potabunt omnes

omnes bestię agri, expectabūt onagri in siti sua. Super ea uolucres
 coeli habitabūt, de medio petrarum dabūt uocem. Rigans montes
 de superioribus suis, de fructu operum tuorū satiabitur terra. Pru/
 ducens fœnum iumentis, & herbam seruituti hominum. Vt edu/
 cas panem de terra, & uinum lactificet cor hominis. Vt exhilarēt fa/
 ciem in oleo, & panis cor hominis cōfirmet. Saturabunt ligna cam/
 pi, & cedri libani quas plantauit, illic passerēs nidificabūt. Herodij
 domus dux est eorum, mōtes excelsi ceruis, petra refugiū erinacis.
 Fecit lunam in tempora, sol cognouit occasum suum. Posuisti te/
 nebras, & facta est nox, in ipsa pertransibūt omēs bestię syluæ. Ca/
 tuli leonum rugientes, ut rapiant & quarant a deo escam sibi. Or/
 tus est sol & cōgregati sunt, & in cubilibus suis collocabūtur. Exi/
 bit homo ad opus suum, & ad operationem suam usq; ad uesperam.
 Quam magnificata sunt opera tua domine omīa in sapiētia fecisti,
 impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnū & spaciōsum ma/
 nibus, illic reptilia quorum nō est numerus. Animalia pusilla cum
 magnis, illic naues pertrāsibūt. Draco iste quē formasti ad illuden/
 dum ei, omnia a te expectant, ut des illis escam in tēpore. Dante te
 illis colligent, aperiente te manum tuam omnia implebūtur bonita/
 te. Auertente autem te faciem turbabuntur, auferes spiritum eorū
 & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritū tuū
 & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Sit gloria domini in se/
 culum, letabitur dominus in operibus suis. Qui respicit terram &
 facit eam tremere, qui tangit montes & fumigant. Cantabo domi/
 no in uita mea, psallam deo meo quam diu sum. Locūdum sit ei elō/
 quium meum, ego uero delectabor in domino. Deficiant peccato/
 res a terra & iniqui ita ut nō sint, benedic anima mea domino.

Peruenimus ad psalmū centesimū tertium, q cōtinet vniuersam fabricā
 mundi, in qua magnificatur dñs uehementer. Sed cū fabricam memo/
 rat, aduentū dñi manifestat. Prius enim quam ueniret dei filius, non erat ho/
 minū dominus. Confessionem & decorem indutus. Omnes enim in dijs &
 simulachris suis, & in uanis signentis spem collocantes, a deo recesserāt. De/
 niq; Apostolus hoc ipsum adserit cum dicit, quod adueniēs dominus cōclū/
 serit omnia in incredulitatem, ut omnium misceatur. Per ipsum enim cōn/
 fessionem & decore induit deus, per mediatorem dei & hominū. Mediatore
 qui est filius hominis. Cuius hominis? Filius Dauid, Filius Abraham, Sic em
 legis

legis euangelij caput, Liber generationis Iesu Christi, filij David, filij Abra-
ham. Quis autem sit iste filius hominis, ne forte putes eum talem qualis fuit
Moses, aut Iesus naue filius, aut Helyas, aut vnus ex magnis, non ita est. Hic
enim dominus eorum est, & illi serui eius. Hic enim amictus est lumine sicut
vestimentū. Ipse est qui extendit cœlum sicut pellem, & tantū eum extendit;
vt & meretrices & publicanos capiat, qui non capiebat nisi solos immacula-
tos. Et quia quando tenditur pellis, super ipsam aqua aspergitur, ita hic tensu-
rus cœlos sicut pellem, texit in aquis superiora eorū. Non enim poterant ten-
di, & vsq; ad peccatores attingere, nisi aqua sacri baptismatis tegerentur, ad
ipsos cœlos posuit nubes ascensum suum. Videntibus Apostolis, ambulans
super pennas ventorum. Ventī enim in nubibus agunt, & alia via nō est quā
ascensum suum ad cœlos haberet, nisi ambularet super pennas ventorum.
Tūc fecit angelos suos spiritus. Angeli nuncij. Latino sermone vocantur, &
euangelium bonum nunciū explanatur. Angelos ergo suos, id est, Aposto-
los, tunc fecit spūs, quando eis dixit, Accipite spūm sanctum, & euangeliza-
te omni creaturē. Et tunc eos fecit ignem vrentem, cum ipse spūs sanctus, si-
cut ignis confedit in eis. Tūc fundauit terram in stabilitatem suam, terrenas
scilicet mentes gentium, quæ fuerunt in fabrica turris diuise, nunc ad stabili-
tatem suam reuocans, in vno verbo Iesu Christo corroborat, & ita fūdat in
eis ecclesiam super hanc petram, vt non inclinetur in seculum seculi. Huius sa-
ne terrę abyssus, sicut palliū amictus est. Agant sibi philosophi inf ructuosas
exquisitiones, & magno labore dicant se posse discere, quod terra subtus se
abyssum habeat quo veluti pallio amiciatur, nos ad terrā istam quę fundat
in stabilitate ecclesię, sermonis aciem dirigamus. Abyssus enim circūdat eā.
Non enim habet finem altitudo diuitiarum sapientiæ, quæ circūdat eam,
& super montes eius stabūt aque. Quicūq; sursum cor habent montes sunt,
& super ipsos stant aque. Stat super ipsos baptismatis sanctificatio, stant in fī
de recta, non circūducunt omni vento doctrinę. Qui tamen isti sunt mōtes,
diligenter ausculta. Isti sunt, qui ab increpatione dei fugiūt. Fugiūt vtiq; facta
quę increpantur a deo, & a voce tonitruī eius formidant, timent cōminantē
incendium sempiternū, & a prohibitis vniuersis, sua facta suspendūt. Ascen-
dūt montes cogitantes regna cœlorum. descendūt montes cogitantes quem
admodū terrenas actiones suas, in locum quem fundauit dominus dirigant.
vbi terminum posuit deus, & iussit non transgredi, & positum terminū non
transgrediūtur, vt operiant terrā, sicut operuit terram Adam. Ex folijs ficul-
neis operuit terram, & abscondit se. Isti non transgrediunt terminū, quē po-
suit dominus, & non operient terram. Et quia non est operata, rigat eam domi-
nus de superioribus. Si enim disiectam eam inuenerit, imber rigat eā veniens
de superioribus. Si vero recta fuerit, & cœlo absconditur, nec de superioribus
rigat. Si vero pateat cœlis, & imber eam cœlestis infuderit, producat sentū iu-
mentis, dabit doctrinam talem simplicibus ad escam animę eorū, qualē ca-
pere possunt. Dabit herbam seruituti hominū. Herbā inter initia, venientibus
ad deum

TARIUS IN PSALMOS.

ad deum herbā proferet. Nō enim possunt solidioribus cibis refici. Perfecto-
rū namq; est solidior cibus, qui discretionē habere possint boni & mali. Post
herbā dabit spicā & incipit educere panē de terra. Sicut em̄ lac de vberibus,
sic de terra per herbā attingitur ad spicā, despicā peruenitur ad panē, qui de
celo per imbrē descendit. Ergo per fontē perennē, venit tibi panis de terra
Mariæ virginis. Imber iste qui in Maria venit, audi qualiter venit. Angelus
ei dicit, virtus altissimi, id est, ex alto veniens obūbrabit tibi. Et exiuit nobis
panis de terra. Nos ergo ad nos redeamus, qui hunc ex alto venientē imbrē
accipimus, si veniens ex superioribus sons, nos sibi patētes inuenerit. Accipi-
mus panē quod cōfirmet cor nostrū. Accipimus vinū, quod lœtificat cor no-
strū, & duabus cōfirmationibus cordis acceptis, exhilarantur facies nostræ
oleo chris̄matis, ita vt per lignū crucis facient omnia ligna cēpi, id est, omnis
turba simplicitatis, inter quos sunt diuites & sublimissimæ potestates, quas
pro celsitudine cedros libani nuncupauit. In his passerēs nidificant. Nō dixit
in omnibus passerēs nidificabunt. Sunt em̄ aliquāti qui diligūt Christianos,
& sua cos ope sustentāt, qui in his requiescētes nidificant deo, qui passerēs iō
nuncupant, quia cōle sua & alta petētes, sic se iungūt cōuersationibus homi-
nū, vt fugiant ipsos homines, in quorū domibus nidificare probant. In his
passerēs qui nidificant, fulicæ domus dux est eorū. Fulica in aqua manet, in
qua nidificat, in aqua viuūt, & aqua domus est eius. Horū ergo passerū fulicæ
domus, id est, aqua ipsa dux eorū est passerū. Ibi sunt mōtes excelsi, ceruis fu-
gientibus diaboli, fugientibus mundum. Ibi est petra præstans refugium, si-
ue Erinacijs Ericiorū filij. Quia minora habentes iacula, a canibus nō timen-
tur, siue leporibus, quia & lepores canes fugiūt, & Erinacijs. Qui ergo fugiūt
hos canes, de quibus clamat Paulus, Videte canes, videte malos operarios,
Inueniūt sibi petrā in refugium, & iuxta semita positos, cantū morsus effugiūt,
nūc euasimus mōtes ac siluas, & facies nobis cœli respiciet, in qua videmus
lunam factā, in tempore passionis lucentem in tenebris. In quo tamen tem-
pore doce, in tēpore passionis diximus. Quōd? Quia tūc sol iustitiæ occasum
fuit, ipsa sexta hora diei posuit tenebras, & facta est nox, in quo transierunt
omnes bestię siluarum, phariseorum ferocitas. Et eorum qui deuorant ple-
bem dei, sicut escam panis, tam spirituales bestię quā carnales. Sed propterea
dedit lunam in noctē, vt habentes lumen cœlestē, ferarum morsibus euada-
mus. In ipsa enim tenebrositate eius abundant catuli leonum, id est, filij dæ-
monū omnes heretici non docentes sancta sed rugientes vt rapiant, & quæ-
runt a deo tollere escā sibi. Orto autē sole iustitiæ, siue resurgēte ab inferis do-
mino ad ludęos, siue exurgente per assertionē catholicam contra hæreticos.
Hoc ergo oriente vniuersæ diffugiunt bestię, tendētes insidias, & in cubili-
bus suis se collocabūt. Iudęi ad synagogas suas, & hæretici ad synedria sua. Il-
lic cōgregabunt, & quā diu resplendet nobis sol iustitiæ, illi in cubilibus suis
dormiunt, nō sunt ausi exire ad lucē. Omnis enim qui male agit odit lucem.
Qui odit fratrem suum, in tenebris ambulat, bestia est, dormit & ipse cum lu-

Pro Hero
dio fulicā
uertit. Hic
ronymus
uertit Mul-
tūm

deus & hæreticis, sicut Iudei in cubilibus infidelitatis. Et hæretici in cubilibus
male credulitatis collocant se & dormiunt. Ita his de medio atra nox odij occi-
dit his eorum incumbit, & nihil præter tenebras videntes in odio dormiunt. Qui
autem homo est & non fera, exiet ad opus suum credens & bene credens, & ab
operatione sua quâ inchoauit, lucescere sibi sole iustitie, operat usque vespere,
id est, quâ diu in hac luce perdurat, & hæc non suis viribus reputans clamat,
Quâ magnificata sunt opera tua dñe. Omnia hæc in sapientia fecisti, siue visi-
bilia secundum Apostolum, siue inuisibilia. Repleta est enim terra creatura eius.
Venimus ad fines terre, intremus nunc mare. Hoc mare magnum & spacio-
sum, non te docet pro magno propheta psalmographus patriarcha, imò san-
ctus spiritus in his qui loquitur, hoc nos habuit docere, quia magnus est mare
& spaciosum, & ibi reperta quorum non est numerus. Animantia magna & par-
ua, & quia ibi naues transeunt, non hoc docuit quod nullus ignorat, sed scire
nos voluit mare in magnum & spaciosum esse, omnem legem noui & veteris testa-
menti ibi repentia, quorum non est numerus in lege Iudei, in lege Samaritæ, et in le-
ge hæretici & in lege catholici, in lege reges, cōsules, diuites, pauperes. In lege
pusilli & magni, ibi naues transeunt, sole ecclesiæ vniuersarum provinciarum,
quæ epibatas ducunt ad regna cælorum, a ciuitatibus terrenis ad ciuitatem Hieru-
salem matrem nostram. Qui autem sine naue fuerit in hoc mari magno inuentus,
inueniet draconem qui formatus est ad illudendum eis. Norandum tamen est, quia
deo dicitur, illic est, inquit, draco quem formasti, quia Manichei dicunt princi-
pem tenebrarum a se habere principium. Ergo ut creatura assignetur deo. Deo
dicitur quem tu formasti, quod autem sequitur ad illudendum eis, illis utique qui naues
reculant, & quasi animales sine magistro catholico, & ab Apostolis ducen-
tes traditionem legis se fluctibus, & altitudinibus tradunt. Ergo quia extra eccle-
siam sunt, inter animalia pusilla & magna vagantes inueniunt draconem, ita sibi il-
ludent, ut putent se melius catholicis sapere, & ad arbitrium suum inueniunt per-
petuæ mortis interitum, cum deuenierint in profundum. Quid tamen ut domine
patiens & multum misericors & Iudei & Hæretici, & ingrati simul cum seruis tuis.
Omnes quâ diu in isto sunt corpore omnes a te expectant, ut des illis escam
in tempore isto, isto vitæ presentis, quia si tu non dederis, nullus colligit. Aperi-
manum tuam super bonos & malos, & imple omne animal benedictione, sed
cum auertis faciem tuam, tunc turbabunt, cum auferes spiritus eorum, & defecerint, &
in terra sua reuertentur, de qua adsumpti sunt. Cum autem fuerit resurrectionis tem-
pus, veniet spiritus tuus, & resuscitabuntur hi in quibus renouasti faciem terræ,
qui in nouitate vitæ ambulauerunt, qui ambulauerunt in nouitate spiritus, &
non remanserunt in vetustate literæ, in quibus omnia vetera transierunt, & facta
sunt omnia noua. In ipsis erit gloria dñi in sæcula sæculorum cum beatus fuerit
in operibus suis, quæ nunc operatur cum patre & spiritu sancto, qui respicit ter-
ram, id est, corpora fidelium, & facit ea tremere iudicii futurum. Qui tangit montes
& fumigat. Fumus montium nubes facit. Ergo eos qui sensum ad gloriam cælo-
rum exaltant, ita ut apud homines in terra inimici esse videantur, ut in furoribus
inueniantur. exaltantur.

Fort. Imi-
mentii.

TARIVS IN PSALMOS.

inueniant extelli, hos tanger dñs, & dant sumū oris sui, proferentes sermo-
nē, qui nubes sunt oculorū, & facient multos plorare peccata sua; multos la-
uare ea eleemosynis, multos festinare ad fontē sacrū. Sic ergo tactū dei mon-
tes fumigant ad inundationē nubiu, quę pluuiā dantes iā sordes abluūt, quā
frugibus & arboribus nascēdi copiā ministrāt. Cantemus ergo ipsi domi-
no deo nostro i vitā nostra, & psallamus ei quā diu viuimus, suauis sit ei lau-
datio nostra catholicis assertionibus suauificata. nihil morbo ludeorū, nihil
morbo hereticorū circūferēs vt & nos electemur in dño cū deficere coepe-
rint heretici, aut iudei a terra & inig, ita vt nō sint, tūc lera ania nostra bñdi-
cens dño in omī tēpore. Ipsi gratias ager, cui gloria in sēcula sēculorū Amē.

Alleluia.

CIII.

Onfitemini domino, & inuocate nom eius, annunciate in
ter gentes opera eius. Cantate ei & psallite ei, narrate om-
nia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius, late-
tur cor quarentium dominum. Querite dominum & confirma-
mini, querite faciem eius semper. Memētote mirabiliū eius quę
fecit prodigia eius & iudicia oris eius. Semen Abrahā serui eius fi-
lii iacob electi eius. Ipse dñs deus noster, in uniuersa terra iudicia
eius. Memor fuit in saculum testamenti sui uerbi, quod mandauit
in mille generationes. Quod disposuit ad Abrahā et iuramenti sui
ad Isaac. Et statuit illud iacob in pręceptum, & Israel in testamen-
tum æternum. Dicens tibi dabo terrā Chanaan funiculū hæredita-
tis uestre. Cum essent numero breui, paucissimi & incolę eius.
Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alte-
rum. Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges.
Nolite tangere Christos meos, & in prophetis magis nolite mali-
gnari. Et uocauit famem super terram, & omne frumentum panis
contriuit. Misit ante eos uirum in seruum uenūdatus est Ioseph.
Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiit ani-
mam eius, donec ueniret uerbum eius. Eloquium domini inflam-
mauit eum, misit rex & soluit eum, princeps populorum & dimisit
eum. Constituit eum dominum domus sue, & principem omnis
possessionis sue. Vt erudiret principes eius, sicut semetipsum & se-
nes eius prudentiam doceret. Et intrauit Israel in Aegyptum, & Ia-
cob cola fuit in terra Cham. Et auxit populū suum uehementer,
& firmauit eum super inimicos eius. Conuertit cor eorum ut odi-

rent populū eius, & dolum facerent in seruoseius. Misit Moſen ſeruum ſuū, Aaron quem elegit ipſum. Poſuit in eis uerba ſignorum ſuorū, & prodigiorū in terra Cham. Miſit tenebras & obſcurauit & nō exacerbauit ſermoneſ ſuos. Conuertit aquas eorū in ſanguinem, & occidit piſceſ eorū. Edidit terra eorū ranas in penetralibus regū ipſorum. Dixit & uenit cynomia & cyniſeſ in omnibus finibus eorū. Poſuit pluuias eorū grandinē, ignē cōburentē in terra ipſorū. Et percuffit uineas eorū, & ficulneas eorū, & contriuit lignū finitū eorū. Dixit & uenit locuſta, & bruceus cuius non erat numerus. Et cōmedit omne ſcēnū in terra eorū, & cōmedit omnē fructū terræ eorum. Et percuffit omne primogenitū in terra eorū, primitias omnis laboris eorū. Et eduxit eos cum argento & auro, & nō erat in tribubus eorū infirmus. Latata eſt Aegyptus in profectione eorū, quia incubuit timor eorum ſuper eos. Expandit nubem in protectionē eorum, & ignem ut luceret eis per noctem. Petierunt & uenit coturnix, & pane cœli ſaturauit eos. Diſrupit petrā & fluxerunt aquæ, abierunt in ſicco flumina. Quoniā memor fuit uerbi ſancti ſui, quod habuit ad Abraham puerum ſuum. Et eduxit populum ſuum in exultatione, & electos ſuos in læticia. Et dedit illis regiones gentiū & labores populorū poſſederunt. Vt cuſtodiant iuſtificationeſ eiꝯ, & legem eiꝯ requirant.

Alleluia in iſto pſalmo principium ſumpſit, quam qui interpretant gloriā deo creatori omnium, uerum dicūt. Ad omneſ enim gentes imperat nūciari gloriā eiꝯ, & enarrari omnia mirabilia eiꝯ, quomodo ex uirginē natus, quomodo exemplo & uerbo docuit, quomodo uirtuteſ exercuit, quomodo in cruce pependit, quomodo mortuus, ſepultus, reſurrexit, & ea quæ ante paſſionem docuit, poſt reſurrectionem ſuam iterum confirmauit, quomodo aſcendit in cœloſ, & miſit paraclētum, qui in conſpectu gentium, quaſi ignis diſperſus, vniuerſarum gentium quæ in præſenti erant linguas in Apoſtoloſ referaret, ita ut quod imperatum fuerat in præſenti pſalmo ab ipſo ſpiritu ſancto tunc adimpletum, gentes ipſæ de Apoſtoliſ dicebant. Nonne iſti, inquit, Galilæi ſunt? & quomodo nos unusquiſque linguiſ noſtriſ audiuiꝯ eoſ loquentes magnalia dei? Tunc ergo gentibus conſeſſi ſunt dominum, & inuocauerunt nomen eiꝯ, nomen quod ludæa ſola retinebat, tunc annunciauerunt inter gentes magnalia eiꝯ. Tunc iure primo cantatum eſt in aduentu ſancti ſpirituſ alleluia, in quo narrauerunt omnia mirabilia eiꝯ, & docuerunt gentes hoc ordine: Noſite laudari in uirtute regum veſtrorum, neque in potentia præliorum veſtrorum, ſed deponēteſ po

tentiaſ

TARIVS IN PSALMOS:

terias arcuum & scutum & gladium & bellum, pacem adsumite, Et Christū
 quē pradicamus vobis, vestro nomini sociate, vt vos qui dicimini gentes,
 dicamini Christiani, & laudemini in nomine sancto eius. Et lætetur vestrū
 qui quæritis dñm, quærite Christū, & cōfirmamini. Et quia ascēdit in cœlis
 & parat vobis gaudiū sempiternū, quā diu ad eū pertingatis, quærite faciē
 eius semper, memēote mirabilia eius quę fecit, quę supradiximus prodigia
 eius, & iudicia oris eius, quęcūq; apostoli, quęcūq; quatuor Euāgelistę testan-
 tur, nō ex gentibus veniētes, sed ex semine Abrahā serui eius, qui sunt filij Ia-
 cob electi eius. Nō est em̄ Christus deus recens, nō advena, nō nouicius, sed
 ipse est dominus deus noster, qui semper fuit, & qui in Hebræorū gente tan-
 tum ceremonia collocauerat. nūc vult, vt in vniuersa terra sint iudicia eius.
 Quid nūc vultis Iudei? Dicite si vultis, arguimus vos noscentes, & dicimus
 vobis, falsas habetis scripturas. Si vere deus erat qui cū Abrahā locutus est,
 cur quod promissit implere nō potuit? si nō potuit, oīpotēs nō est, si potuit &
 noluit, mētus est. Ad hæc Paulus clamat Hebręus ex Hebręis, impossibile ē
 mentiri deū. Docete ergo impletū quod iurauit deus per semetipsum dicēs:
 In semine tuo hæreditabo oēs gentes, quod disposuit Ad Abrahā & iuramē-
 ti sui ad Isaac, statuit illud Iacob in præceptū & Israel in testamentū æternū,
 Dicēs, tibi quidē dabo terram Chanaan, funiculū hæreditatis vestrę. Et quā-
 do hoc factū est? Cū adhuc essent ipsi ex Cham numero breues paucissimi et
 incolæ in ea. Tūc pertransierūt de gente in gentē, de regno Chananeorū ad
 populū Aegyptiorū, nō tamē permisit hominē nocere eos, & corripuit pro
 eis reges sicut Amalech, & cæteros, & dixit eis. Nolite tangere Christos me-
 os, & in prophetas meos nolite malignari. Vñ Amalech rex dixit ad Abra-
 hā. Nisi deus admonuisset me nocte in visione, habuerā peccare in te, sed cor-
 ripuit me in visione & admonuit me, vt rogē te, & ores pro me. Egimus hæ-
 c genus & mysticū & historicū sensū, sed vna nobis quęstiuicula videt in ma-
 nibus. Quærit em̄ quō verbū hoc mandauit in mille generationes, quod di-
 sposuit ad Abrahā. Has mille generationes gentium edocere, laciniola satis
 narratio flagitat. Sed vt prout potuerimus inuāte dño, cōmatice trāseamus.
 De gente ad gentē, de regno ad populū alterū. Noe tres filios habuit, Sem,
 Cham, Iafeth. Sem primogenito pars facta est a Persida & Bacteis vsq; in In-
 diā lōge, & vsq; Rhinocoruras, quę spacia terrarū habēt linguas sermōe bar-
 barico viginti & septē, in quibus linguis gentes sunt patriarum quadringtę
 sex, nō diuersarū linguarum, sed, vt dixi, diuersarum patriarū, verbi gratia.
 Cū vna lingua Latīna sit, sub vna lingua diuersę sunt patrię, Brutiorū, Lu-
 canorū, Apulorum, Calabrorū, Picentū, Tuscorum, & his atq; huiuscemo-
 di patrijs similia si dicamus. Cham vero secūds filius Noe, a Rinocoruris
 vsq; Gabria, habens linguas sermone Punico a parte Garamatū Latino, a
 parte Boreę barbarico, a parte meridiani Aethiopū et Aegyptiorū ac barba-
 ris interioribus vario sermone numero viginti duabus linguis, in patrijs tre-
 cētis nonaginta & quatuor, Iafeth autē habet flumē Tigridē, qui diuidit Me-

ARNOBII COMMEN

diā & Babiloniā, in patrijs ducentis sermone vario, in linguis viginti tribus
 Fiunt ergo omnes simul lingue septuagintæ duæ, patriæ autē generationum
 mille, quæ in tripartito sæculo hoc ordine sitæ sunt. Habet, vt diximus, Iafeth
 flu. nē Tigridē, qui diuidit Median & Babiloniā. Sem autē Eufraten. Cham
 vero Geon, qui vocatur. Nilus. In his tripartitis gētibus ex vno homine ma
 nantibus, trinitas per dñm nostrū Iesum Christū hominē perfectū adparuit,
 & solus his mille generationibus per lignū suæ passionis occurrit, quia me/
 mor fuit uerbi quod iurauerat in mille generationes, dicens Abraham, quod
 in semine tuo hereditabo omnes gentes. Et sicut filijs Israel famē passuris suc
 currit Ioseph, qui venditus est, qui postquā venditus est, ad regnū ascendit,
 & fame perituris aliquātis gētibus & patrijs frumētatione reposita caute suc/
 currit. Ita venditus a Iuda Christus, in triūpho crucis exaltatus est. Ante qui
 dē passus synagogā falsam testē, sicut Ioseph dominā meretricē. Post hæc ex/
 ugens a mortuis accepit regnū, vt in nomine eius omne genu flectat, coele/
 stiū, terrestriū, & infernū, & fame pereuntibus his mille generationibus,
 apertis horreis, manū suarū profluentissima largitate succurrit, nō solā eis
 speciē frumenti, sed & vini & olei administrans. A cūctis eas aduersitatibus
 liberauit. Vocauit enim famē super terrā eorum, prius qui in idolis confide/
 bant, & omne eius firmamentū panis contriuit, quia panē verū qui de cœlis
 descēderat ignorabāt. At vbi venit vir perfectus, qui in seruū ventidatus est,
 posteaquā ferrū pertrāsuit animā eius, quia eloquiū falsę testis inflāmaue/
 rat irā super eū. At vbi misit rex de cœlo & soluit eū, & princeps qui est deus
 in Christo mundū cōcilians sibi, dimisit eū solues ab omni vinculo fragilita/
 tis, cōtinuo statuit eū dñm domus suæ. Dñm in cœlo & in ecclesia, & princē/
 pē omnis possessionis suæ omnis sanctitatis, vt erudiret Apostolos sicut se/
 ipsum, qui profecerat ætate & sapiētia, & senes suos hos ipsos patres omniū
 credentiū, prudentiā doceret, & in ministerio absconditā. Tunc intrauit Isra/
 el in Aegyptū videns deū, Apostolos inter idolatras, & Iacob accola fuit in
 terra Chanaan, & auxit populū eius nimis, ita vt milia hominū haberet cor/
 vnū & animā vnā. Et cōfirmavit cor eius super oēs inimicos eius qui nega/
 bant eū. Cōtemnētes eū eos, Apostoli cōuersi sunt ad gentes. Cōuersum
 est cor gentiū, vt odiret populū eius, & occidētes martyres dolū faceret in ser/
 tos eius quousq; veniret ad eos Moyses & Aaron, quousq; pertingeret ad se/
 sum eorū lex dei, & ponerent in mente sua verba signorū, & prodigiorū,
 quæ aut legentes agnouerāt, aut referentes audierāt. Cōperūt enim timere,
 ne paterent non credentes, quod passa fuerat Aegyptus cum rege suo, tene/
 bras, aquas sanguīneas, ranas, locustas, brucos, cynifes cynomias, grandī/
 nē, ignitūq; ventū, qui cōbullit vineas ficulneas, atq; omne lignū finit eorū.
 Post hæc etiā perussione angeli in omnē primogenitū terræ eorū, & primi/
 cias omnis laboris eorū. Dantes ergo omnes timorē his virtutibus vincen/
 tis dei, fugierunt Aegyptiorū incredulitatē, & secuti Apostolorū fidē, educi
 sunt in Argēto & auro, in duobus testamētis, argēto veteri, & auro noui, in
 bono

TARIVS IN PSALMOS.

bono & meliore. & non est inuentus in his, qui per aquā transierūt, vllus in firmus. Nullus em̄ inuenit in oībus mille his generationibus baptizatis, vel vnus peccatū habens in hora baptismatis. Alioqui, si peccatū habet nō credidit, & cū Aegyptijs merfus est. Nā oēs qui crediderūt, ex hora qua transierunt, venientes ad cōsignationē, nō inuenit in tribubus eorū infirmus, omnes firmi sunt. Omnes enim cōfirmati sunt. Lætatus est Aegyptus. Aegyptus totus mundus, licet in peccatis agens, tamen lætatur die sancto paschæ, in protectione eorū, qui fugientes Pharaonē, & sequentes Moſen, per aquā transierunt, vt inueniant vbi audiant vocē domini. Incubuit enim timor super incredulos, & nō sunt ausi sine ferijs esse in ipso die, qui si non lætantur, credentes deum, feriantur timentes regnum & populū Christianum. Et ideo lætantur, quia incubuit timor eorum super eos. Expandit enim deus urbē, id est, ecclesiā suam in protectionem eorum, & ignē fidei, quē lucet eis in tenebris mundi, vbi petierunt carnē, & acceperunt origometrā. Caro enim illis data est, tunc coturnices volantes vtiq; & celestia cupientes, & his datur caro quę ascendit super Cherubin, & volauit, & pane coeli saturati sunt. Quando dirupit petram, & fluxerunt aque, & in deserto totius seculi currunt flumina, quia memor factus est verbi sancti sui quod dixit ad Abraham puerū suū. Ideoq; eduxit populum suum in exultatione, in alleluia, in albis vestibus, et electos suos in lētitia, et dedit illis regiones gentium, et ciuitates populorum, vt custodiant iustificationes eius, et legem eius requirant. Sic enim ait, Baptizate, inquit, omnes gentes in nomine patris et filij et spiritus sancti, docentes eos custodire omnia quęcūq; præcepi vobis, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad cōsumationem seculi Amen.

Alleluia Alleluia.

CV.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in sæculū
c misericordia eius. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius. Beati qui custodiunt iudiciū, & faciunt iustitiam in omni tēpore. Memento nostri domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo. Ad uidendū in bonitate electorum tuorum, ad lätandum in lätitia gentis tuæ, ut lauderis cū hereditate tua; Peccauimus cū patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatē fecimus. Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua, nō fuerūt memores multitudinis misericordię tuæ. Et irritauerunt ascendentes in mare, mare rubrū. Et saluaui eos propter nomen suū, ut notam faceret potentiam suam. Et increpauit mare rubrū & exiccatum est, & deduxit eos in abyſſis sicut in deserto. Et saluaui eos de manu odientium, & redemit eos de manu inimici. Et operuit aqua tribulātes eos, vnus ex eis non remansit.

Et crediderunt uerbis eius, & laudauerunt laudē eius. Cito fecerunt obliti sunt operum eius, & non sustinuerunt consiliū eius. Et concupierunt concupiscentias in deserto, & tentauerunt deū in iniquo. Et dedit eis petitionem ipsorū, & misit saturitatem in animas eorū. Et irritauerunt Moſen in caſtris, Aaron ſanctum domini. Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan, & operuit ſuper congregationē Abyron. Et exarſit ignis in ſynagoga eorū, flamma combuſſit peccatores. Et fecerūt uitulū in Oreb, & adorauerunt ſculptile. Et mutauerunt gloriā ſuā in ſimilitudinē uituli, comedentis foenum. Obliti ſunt deum, qui ſalauit eos, qui fecit magnalia in Aegypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Et dixit ut diſperderet eos, ſi nō Moſes electus eius ſteſſet in conſpectu eius. Ut auerteret irā eius, ne diſperderet eos, & pro nihilo habuerunt terram deſyderabilem. Non crediderunt uerbo eius, & murmurauerunt in tabernaculis ſuis, nō exaudierunt uocē domini. Et eleuaui manū ſuam ſuper eos, ut proſterneret eos in deserto. Et ut deiiceret ſemē eorū in nationibus, & diſperderet eos in regionibus. Et initiati ſunt Beelphegor, & comederūt ſacrificia mortuorū. Et irritauerunt eū in adinuentionibus ſuis, & multiplicata eſt in eis ruina. Et ſtetit Phinees & placauit, & ceſſauit quaſſatio. Et reputatum eſt ei ad iuſtitia, in generatione & generationē, uſq; in ſempiternū. Et irritauerunt eum ad aquam cōtradictionis, & uexatus eſt Moſes propter eos, quia exacerbauerunt ſpiritu eius.

Et diſtinxit in labijs ſuis, nō diſperdiderūt gentes quas dixit dñs deus illis. Et cōmixti ſunt inter gētes, & didicerūt opera eorum, & ſeruiērūt ſculptilibus eorū, & factū eſt illis in ſcandalū. Et immolauerunt filios ſuos & filias ſuas demonijs. Et effuderūt ſanguinē innocentē, ſanguinē filiorū ſuorū & filiarū ſuarū, quas ſacrificauerūt ſculptilibus Chanaan. Et infecta eſt terra in ſanguinibus, & cōtaminata eſt in operibus eorū, & fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis. Et iratus eſt furore dñs in populū ſuū, & abominatus eſt hēreditatē ſuam. Et tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorū qui oderunt eos. Et tribulauerunt eos inimici eorū, & humiliati ſunt ſub manibus eorum ſepe liberauit eos. Ipſi autem exacerbauerūt eū in cōſilio ſuo, & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis. Et uidit cū tribu/a)

TARIUS IN PSALMOS.

tribularentur, & audiuit orationem eorū. Et memor fuit testamen-
ti sui, & poenituit eum secundum multitudinem misericordiae suae.

Et dedit eos in misericordias in cōspectu omnīū qui cōeperant eos.

Saluos fac nos domine deus noster, & cōgrega nos de nationibus.

Vt cōfiteamur nomini sancto tuo, & gloriemur in laude tua. Be-
nedictus dominus deus Israel a seculo & usq; in seculū, & dicet om-
nis populus fiat fiat.

Alleluia primum egit vt baptizentur credentes. Alleluia secundum, agit,
vt reconcilient poenitentes. Ibi suscepit plebem suam in exultatione, &
electos suos in letitia. Hic poenitentes exaudit, & dat eos in misericordia in
cōspectu omnium, qui eos cōperāt. Beati sunt ergo q custodiūt iustitiā. Nō
em ad hoc veniūt, vt a suis hostibus capiant. Hī autē q capti sunt clamāt ad
misericordem, dicētes, peccauimus cū patribus nostris. Iniuste egimus, in iq/
tatem fecimus. Nec illud cū aliqua cōtrouersia respicias volo, qd dixi, omēs
q nō custodiunt iustitiā, capiunt ab hostibus suis. Illos em magis hostes respi-
ce, qui cū esse p certo noscātur, p certo videri nō possunt. Et cum illos ad spe-
ctu mentis attenderis, illū plus videbis a suis hostibus possideri, qui post pec-
catū exultat, nullo flagello pculsus. Verum qa verus Christianus ille est, qui
p suis quotidie peccatis exorat, suscipiat regulā poenitentiae. Excluso noua *
ita vt centesimū quintū psalmū centesimo quarto subiungat, nō recusat sten-
tem in quinto, quem in quarto letatē accepit. Et sicut ille cātavit alleluia, &
iste alleluia decantet, ibi diues factus in argēto & auro egredit gaudēs, hic mē-
dicus effectus reuertitur plorans. Et ibi alleluia cantatū est, & hic alleluia can-
tatur. Ibi confitemini dictū est, & inuocate nomen eius, hic cōfitemini dici-
tur quoniam bonus. Dicite peccata vestra, vnde exacerbastis dñm. Dictauit
enim super vos sentētiā, vt deiciat vos in nationibus, & dispergat vos in
regionibus. Confitemini bono, cōfitemini volenti parcere. At ille: Peccaui/
mus, inquit, cum patribus nostris. Peccaui cum patribus, nō de tēpore
posuit. Cum patribus enim, tūc peccauerunt quando irritauerūt ascēdentes
in rubrū mare, quando operuit aqua tribulantes eos. Posteaquam credide-
runt verbo dei, & cantauerūt laudem eius, statim obliui sunt operum eius. Et
cōcupierunt concupiscentiā in deserto, ollas Aegypti, & irritauerūt in siccita-
te, & data est eis petitiō eorū, & data est saturitas in animā eorum. Saturitatē
sequuta est luxuria, & irritatus est dominus a superbis Dathan, Choreb, &
Abyron. Et siue pro igne alieno, siue pro supbia cōtra Moysen vsa, aperta est
terra, & deglutiuit eos viuentes. Populus autē liberatus, immemor liberato-
ris sui, memoratur supstitutiones Aegypti. Quibus memor, aurū suū in vituli
similitudinem fundit, adorat opera manū suarum. Obsitus est eum q libe-
rauit eum, p quo factū dum vellet dominus disperdere eos, stetit Moyses di-
cens, Dñe dele me de libro tuo, si istis nō parcis. Putas ne tu o Moyses plus mi
p s sericors

* Legen-
dum arbi-
tror exclu-
so nouato
Nam is nō
recipit =
bat poeni-
tentes

Sic legen-
dū cōse-
cōminan-
ti pro in-
quis tēpo-
ralibus fa-
ctis.

sericors es, quam ille qui blasphematus manna pluuit, qui cōtempus de petra
producit aquas. Non tu plus misericors, sed voluit dñs adfectum tuum duci
bus populi recitari, vt sic arguit circa peccantes, sicut te fecisse cognoscūt, nō
ēto damnent sed volentem dñm condemnare, suis precibus flectant. Audi
quid cantas. Dixit, inquit, vt disperderet eos, si nō Moyses stetit in contra-
ctiōe qua cōperat agi populus: Stetit, inquit, in conspectu eius, vt auerteret
iram eius, ne disperderet eos. Iam si placet, q̄a longus est psalmus, trāseamus
ad causam nostram ab historia Iudgorum. Omnia enim nobis ista post ba-
ptismatis cōsecrationem eueniūt. Incedimur enim per baptismum terram
fluentem lac, & mel. Et post hęc pro nihilo habemus terram desiderabilem,
quando polluimus terram corporis nostri. Non enim vere credimus verbis
dei perpetuum incendium comminātibus propinquis temporalibus factis.
Et q̄a deo nō credimus murmuramus in tabernaculis mētium nostrarum.
Quia non exaudimus vocem domini. Qua fronte dicimus deo: Exaudi vo-
cem nostram, q̄ non exaudimus vocem domini. Insuper etiam cōsecramus
Bilegor, ventri & libidini seruientes, aut illos colimus, q̄ colunt ventres no-
stros, aut illos quorum persona a mūdo suscipitur. Quos cum sciamus, aut
turpes in factis, aut iniustos in iudicio, tamen q̄a potērum amicitijs copulan-
tur, aut ipsi potentes sunt, hos in sacerdotio cōsecramus, hos dignos clama-
mus & iustos, per quos manducamus mortuorū sacrificia. Hī enim q̄ offe-
runt siue pecunias, siue munera ecclesijs, & mortui sunt in peccatis suis. Pro-
pterea vtiq̄ offerunt, vt nostris p̄cibus reuiuiscant, nos vero peiora scelera
committentes. Illa quæ offerunt sacrificia mortui comedimus. Illi autē in sua
morte perdurant, quia nostro non reuocabūtur exemplo, sic fit vt irritemus
dominum in his studijs nostris, & multiplicatur super nos ruina. Pereūt vr-
bes, pereunt prouinciæ quia pereunt discipline. Superest vt stet Phinees, &
exoret pro nobis, id est, stet populus martyrum, q̄ non timuerunt sicut phi-
nees sanguinem sūdere. Vt his orantibus cesset a nobis quassatio, vt hoc q̄
euadimus, quia nostra iustitia nulla est, illorum reputetur iustitiæ, a genera-
tione & generatione vsq̄ in æternum. Nunc videndū est, qualiter & nos si-
cut illi irritamus dominū ad aquam contradictionis, ita vt vexetur Moses
propter nos, q̄ exacerbamus sp̄m eius. Ita, vt dixi, liquet psalmus hic in hi-
storia, vt penitus & expositor necessarius non sit. Sed quia a litera ingressi su-
mus infra literam, Videamus quomodo irritetur dominus ad aquam con-
tradictionis. Post baptismum vnum, aqua nobis contradictionis exoritur,
contradicti nobis aqua baptismatis, vnus enim deus, vna fides, vnū baptis-
ma. Ibi uexamus Moysen Moses lex dei est, vexamus legem eius contemnen-
tes præcepta eius. Insuper etiam exacerbamus sp̄m eius sanctum, in quo si-
gnati sumus in die redemptionis. Hoc autem facimus, quando non disper-
dimus gentes quas dixit dominus, quando nutrimus vitia, amantes ea quæ
odit dñs, commiscemur inter gentes, similia aut peiora facientes, quam gen-
tes quæ ignorant deum. Seruimus sculpsilibus cor, deum habentes ventrem
& gloriam

TARIVS IN PSALMOS.

& gloriam in stercore. Hinc nascit nobis scandalum, id est, libido. Tunc imolamus filios nostros & filias nostras dæmonijs, id est, sensus nostros, q̄ ex nobis quasi filij nascunt. Et cogitationes nostras dæmonijs tradimus. Effundimus sanguinem innocentem, id est, sanguinē animarū simpliciu, quē nō stro exemplo delinquūt. Sanguinem vtiq; eorum sacrificamus sculprilibus Cham, Cham irrisor patris est. Hij ergo qui irrident legem dei nostri, his eos sacrificamus qui nostro exemplo delinquūt. Iacent enim ante ora eorum de ipsis loquuntur, de ipsis risus, de ipsis iocus, de ipsis opprobria vniuersa repetiūt. Ille monachus hoc egit, ille clericus hoc, illa sanctimonialis hoc, sic interficit terra sanguinibus, id est, terrenæ mentes interficiunt hoc ordine, si ille q̄ sanctus vocat & nonnus sic agit, ego q̄s aut quotus sum vr nō agam, sic interficitur vitio nostro terra sanguinibus, & contaminat in operibus nostris. Quia fornicamur in obseruationibus nostris, id est, in pposito sancto positi, aut corde, aut opere fornicamur. Ideo irascit dominus sup̄ populum suū, & abominatus est hæreditatem suam. Ideo tradidit nos in manu inimicorum, & dominant nostri qui oderūt nos. Et tribulant nos inimici nostri, & humiliant nos sub pedibus suis, sepe diximus: Parce domine, & sepe liberauit nos. Nos autem iterū liberati exarsimus in cogitationibus nostris. Nihil nobis superest, nisi vr de isto corpore exeamus. Si contempsimus quæ passi sumus, quæ passuri sumus cōtemnimus. Ibi enim passio finem nō habet, iam ex integro pœniteamus. Quia sicut cōtemnentes deum, deum nobis fecimus cōtemnentein, ita dum pœnitetur ex animo, deū nobis facimus pœnitentē. Nos pœnitetur, quia cōtempnimus, ille pœnitēt se dictasse sententiam. Tu facta renouas, ille sententiam, tu pœniteris, & ille pœnitēt secundū multitudinem misericordiæ suæ, & tollens a nobis iram, dat nobis misericordiā, in conspectu omnium q̄ coeperūt nos. Clamamus ergo ad Saluatorem ex animo dicentes, Saluos fac nos domine deus noster, & cōgrega nos de nationibus, vr ultra nō seruamus peccato. Nec mores nostri similes sint gentibus, quia etiā si in gētibz dispergamur, sicut Daniel & tres pueri, nō sumus inter gentes, si eis moribus nō miscemur, Quin imo gloriamur in laude eius, cum videntes homines opera nostra bona, laudant & benedicūt deum Israel, & dicet omnis populus, fiat fiat, id est, fiat fiat, semper tale opus in quo benedicatur deus, qui regnat in secula seculorū Amen.

Nunus
hoc uer-
bo Acgy-
ptio ni fal-
lor, usus
est Hier.

Alleluia alleluia.

CVI.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saculū misericordia eius. Dicant nūc qui redēpti sunt a domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus aggregauit eos. A solis ortu & occasu, ab aglone & mari. Errauerūt in solitudine in inaquoso, uia ciuitatis habitaculi nō inuenerūt. Esurientes & sitientes, anima eorū in ipsis defecit. Et clamauerūt ad domi-

num eum

num cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos. Et deduxit eos in uiam rectam, ut irent in ciuitatem habitationis. Cōfiteantur domino misericordię eius, & mirabilia eius filiis hominū.

Quia satiauit animam inanem, & animam esurientem satiauit bonis. Sedentes in tenebris & in umbra mortis, uinctos in mendicitate & ferro. Quia exacerbauerunt eloquia dei, & consiliū altissimi irritauerunt. Et humiliatum est in laboribus cor eorum & infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret. Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorū liberauit eos. Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis, & uincula eorū dirupit. Cōfiteantur domino misericordię eius, & mirabilia eius filiis hominū.

Quia cōtriuuit portas greas & uectes ferreos cōfregit. Suscepit eos de uia iniquitatis eorū, propter iniustitias enim suas humiliati sunt.

Omnem escā abominata est anima eorum, & adpropinquauerunt usq; ad portas mortis. Et clamauerunt ad dominū cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos. Misit uerbum suum & sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorū. Cōfiteantur domino misericordię eius, & mirabilia eius filiis hominum. Et sacrificent sacrificium laudis, & annūcient opera eius in exultatiōe. Qui descendūt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis.

Ipsi uiderunt opera domini, & mirabilia eius in pfundo. Dixit & fretit spiritus procellę, & exaltati sunt fluctus eius. Ascendūt usq; ad coelos & descendunt usq; ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deteriorata est. Et clamauerunt ad dominū cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram, & siluerūt fluctus eius. Et lætati sunt quia siluerūt, & deduxit eos in portū uoluntatis eorum. Cōfiteantur domino misericordię eius, & mirabilia eius filiis hominū. Et exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorū laudent eū. Posuit flumina in desertum, & exitus aquarū in sitim. Terrā fructiferā in saluginē, a malitia inhabitantiū in ea. Posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocauit illic esurientes, & cōstituerunt ciuitatem habitationis. Et seminauerūt agros & plantauerūt uineas, & fecerunt fructū natiuitatis. Et benedixit eis & multiplicati

TARIVS IN PSALMOS.

tiplicati sunt nimis, & iumenta eorū non minorauit. Et pauci facti sunt, & uexati sunt a tribulatiōe malorū & dolore. Effusa est cōten-
tio super principes, & errare fecit eos in inuio & nō in uia. Et adiu-
uit paupem de inopia, & posuit sicut oues familiās. Videbunt recti
& letabunt, & omnis iniquitas opilabit os suum. Quis sapiens &
custodiet hæc & intelliget misericordias domini.

Tertium alleluia canitur in psalmo centesimo sexto, in quo vsus noster
cotidianus retextitur. Audi Nouatiane audi de qbus loquit. vult em in
isto psalmo agere cōtra te specialiter spūs sanctus. Tu enim dicis, qui adhuc
non sunt redempti, ipsi possunt ad indulgentiā per pœnitentiā puenire. Nos
dicimus illi per fidem solam ad indulgentiā attingūt. Isti autem qui iam re/
dempti sunt, nō per fidem solam, quia iam crediderunt sed per pœnitentiā,
perueniunt ad misericordiā redemptoris. Deniq; audi quid dicat. Dicāt, in-
quit, Hī qui redempti sunt a domino, quos redemit de manibus inimicorū.
Vtq; per baptismum de regionibus, cōgregauit eos, vtq; ad fidem, a Solis
ortu & occasu, ab aquilone & mari. Hī errauerunt, id est, a recti tenore rece-
serunt, passi siccitatem in via, id est, in Christo ambulantes, quia ipse est via.
Passi siccitatem sermonis, dum nullus docet, nullus exhortat, aut nullus est
cuius exemplo pfunderentur. Passi siccitatem errauerunt, & ciuitatem habi-
tationis non inuenerunt, non inuenerūt cuius exemplo spiritualiter viuerent,
sed desertum huius mundi passi, esurientes & sitientes anima eorū in ipsis de-
ficie. Quia cibum verbi dei & boni exempli non habuit, & clamauerunt ad
dominū cum tribularētur, id est, dum pœniterentur. Et de necessitatibus eo-
rum liberauit eos. Reduxit eos in viam rectā, per pœnitentiā sunt reuo-
cati ad Christum, vt per ipsum pueniant ad ciuitatem habitatiōis. Et possint
refici sermonibus sanctis. Consiteant domino misericordiæ eius, & mirabi-
lia eius filiis hominū. Quia satiauit animam quæ fame peribat, & animā esu-
rientem. Quid esurientem? Bona vtq; quæ non habebat esurientē. Ergo bo-
na saturauit bonis pœnitentem, & sedentem non in schematibus mundi, nō
in publico glo-riantem, sed sedentem in tenebris, & in vinculis in mendicita-
te & in ferro. Quare hoc, inquiunt, mundi homines, quid sibi volunt isti re-
ligiosi plorare, sedere in vinculis, sedere in tenebris? Vbi est scriptū? Ecce hic
scriptum est, quia illam animam respicit deus, quæ sedet in tenebris & in vin-
culis, pro eo quod exacerbauerit dominum, & consilium altissimi spreuerit.
Qui humiliant in labore & ieiunijs cor suum. Quia ergo cor cōtritum ac hu-
miliatum deus nō despiciet, audi qd sequitur. Clamauerunt, inquit, nō cum
epularentur, sed cum tribularentur. Ipsi enim sibi imponunt tribulationis iu-
gum. Ne forte dum pœrita facta ad indulgentiā puenire postulant, incurrāt
psentia. Letus enim animus facile lapsum incurrit, quod tristi & afflicto diffi-
cile euenit. Humilietur ergo in labore, ieiunio cor nostrū, nō cū leuiscient vi-
no, & ostendentes infirmitatem nostram medico cœlesti, clamemus ad eū.
Ipse

Tribulati
dicit Gra
ce, pro eo
qui tribu-
latur.

Ipse enim educet nos de tenebris & de umbra mortis. Et vincula nostra dirumpet, ita ut cōsueamur ei, ga contriuerit nobis portas greas. Portæ ereg sūt consuetudines vitioſe, quæ sic claudūt nos, ut propemodū etiam arbitrium nostrę libertatis includat. Namq; qui cōsueuimus verbi causa iurare, iurare iam nolumus, sed quasi porta clausa huius cōsuetudinis, volentē egredi non finit. Sic enim sit, ut etiā non volens ex ore meo pferre iuramentū. Sic & de vniuersis vitijs dictū puta. Quia in ipsis vitijs velut in portis æreis impingimur, fugientes & volentes egredi non valemus. At vbi tribulantes clamauerimus ad Christū, confringit portas greas, & vices ferreos cōminuit. Vices enim ferrei immundi spūs sunt, q portas nobis impie cōsuetudinis claudūt. Hic si se subduxerit dñs, libertas ipsa nostri arbitrij euanescit. Sed nō se subducit dominus, nisi in spū tribulanti cum lachrymis exoretur. Mittet enim verbum suū sicut misit ante filiū suum. Mittit eum & sanat nos, & sicut redemit nos de manu inimici, ita nunc eripit nos de interitu nostro. Conſiteant ergo domino pluraliter misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum, ut sacrificent sacrificiū laudis. Ideo annunciant opera eius in exultatione, & nō in tribulatione. Hī, inquit, qui descendūt mare in nauibus. Mare descendunt in nauibus, q in conuersatione sancta in isto mūdo degunt. Ipsi enim faciunt operationē in aquis multis, id est, & verbo & exemplo suo, eorū qui eos aut audiunt, aut imitant operationem, in aquis multis facere referunt. Ipsi vidēt opera domini cotidie, ad hoc vacant ut videant opera domini, quę iste mū dus sic dum fruitor nō videt. Hī autem non solū opera dñi vident, sed mirabilia eius in pfundo cōſiderant. Verum q nullus iustus sine rēratione trasit. Audi qd de eis dicat. Ascendunt, inquit, vsq; ad celos. Quid est ascendunt? Disce in Petro, ut quod in ipso inteneris, in omnibus cernas. Ascendit Petrus vsq; ad celos, dicens domino. Etiam si oportuerit me tecū mori, non te negabo. Descendit vsq; ad abyſſos, cū negat. Post hæc ita turbatus est & mortuus est sicut ebrius. Et omis sapientia eius ita deglutita est, ut nisi clamasset ad dñm cū tribularet, & ploraret amarissime, nō de his necessitatibus euasisset. Fleuit ergo & statuit ei pcellam in auram. Audi dicentem dñm, Petre, ait, pete sathanas, ut ventilet vos sicut triticū in area. Ego autem intercessi pro te, quasi qui dicat, statui tibi pcellam in aura, & feci ut ſileant a te ſuctus eius. Legatus est Petrus, quia ſiluerunt, & deduxit eum in portum voluntatis suę, in ecclesia sine dubio. Vbi exaltant eum in ecclesia populi. Et in cathedra seniorum laudant eum, quia posuit flumina in deserto, id est, in deserto huius sæculi perambulans, quouſq; pueniret ad Romam. Predicauit baptismum leſu Christi, in quo vniuerſa flumina benedicunt vsq; hodie a Petro. Ipse posuit exitus aquarum in ſitum, ita ut qui exierit foras ab ecclesia Petri, ſit per ar. Posuit terrā fructiferā in ſalſuginem. Sicut ſalſugo terrā a fructu reuocat, ita litera mundi a fructu ſpiritali reuocat mentes. Sed per Petrum in ſalſugine literarū poſitā Romam, fecit eam fructū afferre. Vnde autem ipſa terra ſalſuginem haberet expreſſit, A malicia, inquit, hominum inhabitantū in ea. Et adiecit,

adiecit, Posuit, inquit, desertū ab aquis, quę peccata lauant. Posuit in stagno aquarū, abundant aquę baptismatis. Martyrū poenitentię eleemosynarū abundant in deserto isto, quod ante Petri aduentū siccum fuit & aridum, hoc nunc excultum est cum constitueretur in eo ciuitas ecclesię, in qua cotidie seminantur agri, & plantantur vineę, vt fiat fructus natiuitatis, quos benedixit deus, & fecit vt multiplicarentur. Sed post hęc persecutio facta est, & pauci facti sunt. Multi enim vocati, pauci vero electi. Pauci uero ad martyrī palmam attingere meruerunt. Quando effusa est cōtentio super principes mūdī, Tunc seduxerunt eos in inuio, & non in via, id est, in idolis & nō in Christo, qui via est. Sed adiuuauit dominus pauperem de mendicitate, & respexit, quia tentationes ferre populus credens ei omnino nō poterat. Adiuuauit eum de mendicitate virium, & posuit sicut oues familias in vniuersam faciem terrę, statuens eis pastores & pascuas, quę videntes recti letabuntur. Nō recti vero murmurabunt, sed iniquitas omnis aduersus ecclesiam dei, & aduersus oues & pastores iam obstruxit os suū. Qui sapiens est intelligit hęc, & cum intellexerit, nihil aliud intelligit, nisi misericordiā domini, q̄ regnat in sæcula seculorum Amen.

Canticum psalmi ipsi Dauid

CVII.

Aratum cor meū deus paratum cor meum, cātabo & psallam in gloria mea. Exurge psalteriū & cythara, exurgā diluculo. Confitebor tibi in populis domine, & psallam tibi in nationibus. Quia magna est sup̄ cōelos misericordiā tua, & usq; ad nubes ueritas tua. Exaltare super cōelos deus, & super omnē terram gloria tua ut liberentur dilecti tui. Saluum fac dextera tua & exaudi me, deus locutus est in sancto suo. Exultabo & diuidā sic cīmam, & cōuallem tabernaculorū dimetiār. Meus est Galaad, & meus est Manasses, & Ephraim susceptio capitis mei. Iuda rex meus. Moab lebes spei meę. In Idumęam extendā calciamentū meū, mihi alienigenę amici facti sunt. Quis deducet me in ciuitatē munitā, quis deducet me usq; in Idumęā. Nonne tu deus qui repulisti nos, & nō exibis deus in uirtutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatiōe, quia uana salus hominis. In deo faciemus uirtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

Psalms centesimus septimus ex duorum psalmorū finibus p̄batur esse cōstructus, ex parte quinquagesimifexti & quinquagesiminoni. Quam cōsiderationem, si diligenter sensus spiritalis attendat, uidit satis necessariū deo cor suū, & omnes occasiones mundi ab eo separās, paratum deo alleret in psalmo, & in verbo cōgeminat. Quid est enim dicere deo, Paratū cor meū, nisi hoc, vt dicat ei, Veni domine paratū cor meū, & in rem tibi p̄paratam

raram ingredi, ut cantem & psallam in gloria mea. Quam autem suam gloriam memoraret adiunxit: Exurge, ait, gloria mea in psalterio & in cythara, ut in ipsam gloriam exurgam diluculo, Mox ut mihi auxilium tuum, fulgescens, tenebras a me meorum excluderet peccatorum, tunc & in populis confitebor, & dicam: Quia non sum dignus vocari seruus tuus pro peccatis meis, non me iactabo in superbia, etiam cum me per indulgentiam tuam misericordiam agnouero. Sicut ille qui vas electionis factus clamabat dicens: Non sum dignus vocari apostolus. Et hæc confessus in populis domino, cepit psalmum dicere inter gentes. quem psalmum cecinit Paulus inter gentes: Hunc sine dubio. Quia magnificata est usque ad coelos misericordia eius. Qui venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus, ait, ego sum. Et hæc veritas eius, usque ad nubes puenit, id est, usque ad Apostolos peruenit veritas, quæ est Christus. Iam prophete silent, soli Apostoli loquuntur, & Apostolorum discipuli. Quid loquuntur? Quia exaltatus est super coelos deus dei filius, & sedens ad dexteram patris, super omnem terram eius gloria predicatur, ut liberentur in toto orbe terrarum, qui sunt dilecti eius, in quibus clamat ecclesia: Saluum me fac dextera tua, & exaudi me. Nisi enim dextera eius traxerit ab inferis animam nostram, id est, ab inferis cogitationibus, non saluamur a descendentibus in lacum, id est, non eripimur, sed a fornicationis laqueo innodamur. Sed sicut non eripimur, nisi per dexteram eius, sic non eripit nos dextera eius, nisi dicamus credentes. Saluum me fac dextera tua & exaudi me. Ad hæc deus, inquit, locutus est in sancto suo, id est, in domino Iesu Christo locutus est deus. Exultabo & diuidam Siccimam. Ciuitas est quam Hebrei humiliauerunt in gladio, quia soror eorum ibi corrupta fuerat. Nunc vero quia mens eorum corrupta est, in gentes misit deus filium suum, qui hanc urbem gentium tollat de potestate Hebræorum. Et diuidam eam Apostolis, & cõuales tabernaculorum eius metiar in tres partes, ita ut ipsas tres partes in vno regno coniungam, & sit trinitas dei in trinitate populi Hebræorum, Græcorum, & Latinorum. Ex his tribus eat in cunctis partibus mundi, ut nostri sint omnes per fidem, quæ sine fili de nostri esse non possunt. Sint nostri Galaad & Manasse in gentibus, & Extrem fortitudo capitis nostri in benedictionibus. Sit Iuda rex meus in Christo, sit Moab olla spei meæ, Moab filia Loth, ex quo Moabites sunt gentes, quæ angelis ducibus euasit pluuias igneas de coelo venientes, pro qua rogat, ut non ardeat in Sodomiticis flammis, sed in spiritu ferueat sancto, & cum filiis suis, id est, gentibus quæ ignorant deum, sit olla spei meæ. In Idumeam, inquit, id est, in habitationem gentium. Ibi extendam calciamentum meum, non inde fugiant discipuli mei, excutientes puluerem de pedibus suis, sed ibi eant extendentes calciamentum suum, ut dicat de eis, Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Hæc autem & nobis euenient ut euadamus calores Sodomiticos, & flammis sancti spiritus accedamur. Si Allophylos conemur euincere, & eos quos uisceribus contra nos anima corripunt, id est, immundos spiritus subiugare nitamur, ut merito dicamus. Mihi Allophyli subditi sunt. Quibus subditi

TARIVS IN PSALMOS.

subditis, quis deducet nos in ciuitatē munitam, nisi filius dei. Aut quis deducet nos in Idumēā, nisi dominus Iesus Christus. Ipse enim dat nobis auxiliū. Vnde nobis dat auxiliū de exultatione, an de tribulatione? De tribulatione, inquit, quasi qui dicat non meretur auxiliū consequi, qui se tribulantem nō exhibet Christo, & crediderit, quia vana salus est in homine. In deo enim facimus virtutem. Quam virtutem? Vt vicia per consuetudinem subiugentur, & virtutes animi sublimentur. His incumbentes studijs, in deo faciamus virtutem, & ipse ad nihilum rediget tribulantes nos, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

In finem psalmus Dauid.

CVIII.

Eus laudem meā ne tacueris, quia os peccatoris et os dolosi
d super me apertū est. Locuti sūt aduersū me lingua dolosa,
& sermonibus odij circūdederūt me, & expugnaverūt me
gratis. Pro eo ut me diligerent detrahebāt mihi, ego autem orabā.

Et posuerunt aduersū me mala p bonis, & odiū pro dilectione mea.

Constituē super eū peccatorē & diabolus stet a dextris eius. Cū iudicatur exeat cōdemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci, et episcopatū eius accipiat alter. Fiant filij eius orphāni & uxor eius uidua. Nutrātes transferātur filij eius & medicēt, eijs ciantur de habitationibus suis. Scrutetur foenerator omnē substantiam eius, & diripiant alieni labores eius. Nō sit illi adiutor, nec sit qui misereat pupillis eius. Fiant nati eius in interitū, in generatione una deleat nomen eius. In memoriā redeat iniquitas patrū eius in cōspectu domini, & peccatū matris eius nō deleatur. Fiant cōtra dñm semper, & dispareat de terra memoria eorū, pro eo quod non est recordatus facere misericordiā. Et persecutus est hominē in opē & medicū & cōpunctū corde mortificare, Et dilexit maledictionē & ueniet ei, & noluit benedictionē, & elongabitur ab eo. Et induit maledictionē sicut uestimentū & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius. Fiat ei sicut nestimētū quo operit & sicut zona qua semp precingit. Hoc opuseorū qui detrahūt mihi apud dñm, & qui loquunt mala aduersus animā meā. Et tu domine fac me cū propter nomē tuū, quia suauis est misericordia tua.

Libera me quia egenus & pauper sum ego, & cor meū cōturbatū est intra me. Sicut umbra cū declinat ablati sum, & excussus sum sicut locustæ. Genua mea infirmata sunt a ieiunio, & caro mea im
q mutata

mutata est propter oleū. Et ego factus sum opprobriū illis, uiderūt me & mouerunt capita sua. Adiua me dñe deus meus. saluū me fac propter misericordiā tuam. Et scient quia manus tua hæc, & tu dñe fecisti eā. Maledicent illi & tu benedices, qui insurgunt in me confundantur, seruus autē tuus lætabitur. Induantur qui detrahunt mihi pudore, & operiant sicut diploide cōfusione sua. Confitebor dño nimis in ore meo, & in medio multorū laudabo eū. Qui adstī tū a dextris paupis, ut saluā faceret a persequētibus animā meā.

Venimus ad psalmū cētesimū octauū, quem Apostolus Petrus interpre-
tatur in Iudam Ischarioren. Huius nos pedissequi uiam quam ipse ape-
ruit ambulemus, homo perfectus interiorē suū alloquitur, dicens, Deus lau-
dem meam ne tacueris, quasi qui dicat homines uituperationes in me exci-
tant falsas. Tu deus meus laudē meā non taceas. Redi ad conscientia tuam o
homo dei, qui Christū sequeris. Et cū os peccatoris & diaboli super te apertū
fuerit, gratulare securus esto. Quia os peccatoris ad uituperationē tuam ape-
ritur in terra, & ad laudem tuā os dei aperitur in celo. Loquatur aduersum
te, sicut pharisæi cōtra dominū lingua dolosa, & sermonibus odij circūfiant
te, & expugnent te gratis. Nota tibi gratis non uitio tuo sit, nō culpa tua sit,
sed eorum mendacium ueritati tuæ seruiat. Seruit em mendacium ueritati,
si famā non timeas hominū. Nihil em agit falsus testis, nisi ut ipsam cōmacu-
let. Si times hoc, seruus effectus es, si non times liber es. Time ergo solū deū
& de bona conscientia præsumes, sentiat se propositi tui famā esse anellā, &
eam cōpelle seruire magis quā imperare uirtuti. Nam si eam timueris, eris
omniū qui obrectare poterūt seruus. Et timebis uerū dicere, ne de te falsa cō-
fingant. Dicis forsitan, Et quid faciā si vulnerauerint opinioē meam. Hoc
fac quod iste fecit, cuius carmen exponis, Pro eo, inquit, ut me diligere de-
trahebant mihi, ego autē orabam. Ostendit tibi quid facias. Nunc ad male-
dictiones accedentes, caueamus exitū rerū, ne ad homines ista dirigamus, &
putemus nobis hanc regulā datam, quō maledicamus eos qui nos iniquo
odio persequuntur. Hoc euangelicus magister omnino prohibuit, unde ad
principē maliciæ currendū est animo. Et quotiescunq; maledictiones canta-
ueris, ipsi eas quæ maledixit dominus decantabis. Ipse enim ponit aduersum
nos mala pro bonis, siue dñi bona operamur, quia mala nobis per sūt exci-
tar zelū. Siue dñi idola ostendit, mala pro bonis ostendit. Siue dñi cōcupiscen-
tias carnis exagitant, cū sint mala omnia opera concupiscentiæ, ille ipsa ma-
la pro bonis ostentat, & odiū pro dilectione immittit, ita ut videatur nobis
amare ac diligere, cū ad peccatū tribuit facultatē. Cōstitue aduersus eum pec-
catorem. Quomodo stare potest hoc diligenter ausculta. Aduersum me con-
stituit discipulū meum, aduersus enim constituatur discipulus eius. Et sit per-
secutor diaboli, qui persecutor extiterat Christi, et stet diabolus a dextris eius
ad con-

TARIVS IN PSALMOS.

ad confutandū, & ad conuincendū. Stetit diabolus a dextris Pauli, ita vt audiens eū Paulus, faceret eum a se exire condemnatū, & totā orationē & consiliū eius statueret in peccatū. Ipse fecit dies eius paucos. Paulo enim gentibus prædicante, non multo tēpore obtinuit principatū in templis. Post hæc cessauit princeps esse super gētes, & magisteriū eius accepit ille qui dicebat, Ego sum magister gentiū, in fide & veritate. Ille enim fuerat magister gentiū, in infidelitate & fallacia. Tunc hi quibus dictū fuerat a dño, Vos de patre diabolo estis, deiecto incredulitatis rege facti sunt orphani, facta est & vxor diaboli vidua. Sicut enim vni viro desponsata est ecclesia per fidem, sic per infidelitatem non sponsa, sed vxor est potestas incredulitatis, quæ dabat pontificiū dominandi sacerdotibus templorum, siue synagogæ, seu hæreticorum ecclesijs. Hæc potestas deiecto diabolo efficitur vidua, ita vt anathemati filij eius enjancur vt mendicent. Perscrutatur fœnenerator dominus noster omnē eius enjancur vt mendicent. Perscrutatur fœnenerator dominus noster omnē substantiam eius, exigit ab ea, id est, ab ipsa potestate vsuras verbi prudentiæ, quibus illa male vsa est. Diripiunt alieni omnes labores eius, ostenduntur iniuste docuisse, iniuste scripsisse, iniuste fabricasse. Et ista omnia diripiunt alieni a societate eiusdem potestatis, quæ potestas deficiens in ipso diabolo deum adiutorem penitus non habet. Nec est qui misereatur orphani eius in generatione vna, id est, in solo populo Christiano deletur nomen eius. Ibi in memoriam redit iniquitas patrum eius. Cotidie legitur in ecclesia in conspectu dei, Quanta mala fecerunt Christo, apostolis & martyribus, & peccatum matris eius populi, hoc est, peccatum potestatis eius non delet. Sed sit contra dominum semper, & perdet de terra memoriam. Ecce perijt potestas persecutorum, quia ipsi rerum domini serui sunt Christi. Perijt ergo de terra potestas. Illa quæ non est recordata, vt faceret misericordiam, sed persecuta est hominem. Quem hominem: Pauperem, inquit, & mendicum, Christum utiq; & in passione & in suorum martyrio. Dilexit maledictionem Adæ quæ per Christum aufertur, & veniet ei, noluit benedictionem quæ per Christum adfertur, & utiq; elōgabitur ab eo. Nota ex arbitrio euersisse, vt nollet propter heresim, quæ dicit deum alios prædestinasse ad benedictionem, alios ad maledictionem. Hic enim ex dilectione sua maledictionem habere probatur, & nolle suum benedictionis præmiū non habere. Vnde & adiecit, quod ipse se induerit maledictionem, sicut vestimentum. Si cut enim per fidem dicitur nobis, Christum induistis, ita per infidelitatem induit se homo maledictum, id est, diabolus, qui intrat sicut aqua sanctis ad liberandum, ita istis ad necandum. Et sicut oleum sanctis ad exhilarandum, ita impijs ad tribulandum, sitq; eis ipsa maledictio sicut vestimentum quo induti sunt, & sicut zona qua præcinguntur. Hoc opus eorum qui detrahunt fidei catholicæ, & qui quærūt mala sanctis & orthodoxis definitionibus, quibus dñs facit misericordiā propter nomē suū. Quia & si peccator sit, quicūq; tamē propter hoc quod recte fidei ē, misericordiā cōsequitur. Si cor eius conturbatum fuerit de timore iudicij, & excussus fuerit de manu peccati

ad confutandū, & ad conuincendū. Stetit diabolus a dextris Pauli, ita vt iudicans eū Paulus, faceret eum a se exire condemnatū, & totā orationē & consiliū eius statueret in peccatū. Ipse fecit dies eius paucos. Paulo enim gentibus prædicante, non multo tēpore obtinuit principatū in templis. Post hæc cessauit princeps esse super gētes, & magisteriū eius accepit ille qui dicebat, Ego sum magister gentiū, in fide & veritate. Ille enim fuerat magister gentiū, in infidelitate & fallacia. Tunc hī quibus dictū fuerat a dño, Vos de patre diabolo estis, deiecto incredulitatis rege facti sunt orphani, facta est & vxor diaboli vidua. Sicut enim vni viro desponsata est ecclesia per fidem, sic per infidelitatem non sponsa, sed vxor est potestas incredulitatis, quæ dabat pontificiū dominandi sacerdotibus templorum, siue synagogæ, seu hæreticorum ecclesijs. Hæc potestas deiecto diabolo efficitur vidua, ita vt anathemati filij eius enīantur vt mendicent. Persecutatur foenerator dominus noster omnē substantiam eius, exigit ab ea, id est, ab ipsa potestate vsuras verbi prudentiæ, quibus illa male vsa est. Diripiunt alieni omnes labores eius, ostenduntur iniuste docuisse, iniuste scripsisse, iniuste fabricasse. Et ista omnia diripiunt alieni a societate eiusdem potestatis, quæ potestas deficiens in ipso diabolo deum adiutorem penitus non habet. Nec est qui misereatur orphani eius in generatione vna, id est, in solo populo Christiano deletur nomen eius. Ibi in memoriam redit iniquitas patrum eius. Cottidie legitur in ecclesia in conspectu dei, Quanta mala fecerunt Christo, apostolis & martyribus, & peccatum matris eius populi, hoc est, peccatum potestatis eius non delet. Sed sit contra dominum semper, & perdet de terra memoriam. Ecce perijt potestas persecutorum, quia ipsi rerum domini serui sunt Christi. Perijt ergo de terra potestas. Illa quæ non est recordata, vt faceret misericordiam, sed persecuta est hominem. Quem hominem? Pauperem, inquit, & mendicum, Christum utiq; & in passione & in suorum martyrio. Dilexit maledictionem Adæ quæ per Christum aufertur, & veniet ei, noluit benedictionem quæ per Christum adfertur, & utiq; elōgabitur ab eo. Nota ex arbitrio euenisse, vt noller propter heresim, quæ dicit deum alios prædestinasse ad benedictionem, alios ad maledictionem. Hic enim ex dilectione sua maledictionem habere probatur, & nolle suum benedictionis præmium non habere. Vnde & adiecit, quod ipse se induerit maledictionem, sicut vestimentum. Si cut enim per fidem dicitur nobis, Christum induistis, ita per infidelitatem induit se homo maledictum, id est, diabolum, qui intrat sicut aqua sanctis ad liberandum, ita istis ad necandum. Et sicut oleum sanctis ad exhilarandum, ita impijs ad tribulandum, sitq; eis ipsa maledictio sicut vestimentum quo induti sunt, & sicut zona qua præcinguntur. Hoc opus eorum qui detrahunt fidei catholicæ, & qui quærūt mala sanctis & orthodoxis definitionibus, quibus dñs facit misericordiā propter nomē suū. Quia & si peccator sit, quicūq; tamē propter hoc quod recte fidei ē, misericordiā cōsequitur. Si cor eius conturbatum fuerit de timore iudicij, & excussus fuerit de manu peccati

me. Ista, & genua eius infirmenē in ieiunio, & caro eius imutata fuerit
ine destituta, tūc inueniet misericordiā qui licet dicat, & vere dicat
ne, & mouerūt capita sua, sicut pharisæi in Christo, ita dæmonia
lano. Dū pateret em Christus, pharisæi mouerūt capita sua insultā/
passionibus præmit Christianus, vident eū dæmones cōsentientē
āt ei. Sed argutus dei seruus clamat, Adiua me dñe, vt sciant quia
tua mecū, & tu domine fecisti ea. Ea isto loco sic accipe, sicut dixit Pi
lato dñs, Non haberes potestātē, nisi datā tibi esset desuper, ita paruæ & nos
relinquimur tentationi. Et ideo ait, Tu dñe fecisti ea, vt moueāt super me ca/
pita sua. Sed quia fidelis es, & nō pateris nos tentari supra quā possumus, fac
vt induantur sicut diploidē cōfusionē. Diploidis est siue chlamydis in quadri
plici amictu, siue quæcūq; alia species, quæ in ante duplex est, & a tergo du
plex. Ergo quadrifariā cōfusionē induunt dæmones, quando nos quadrifa
riā euāgeliorū liberationē arripimus. In qua cōsitemur dño nimis in ore no/
stro, & in medio multorū laudamus eū cōsistentes. Et quia ipse est qui stat a
dextris pauperis, vt saluet a persequentibus animas nostras Christus filius
dei, qui regnat cū patre & spiritu sancto in sæcula sæculorū Amen.

Psalmus ipsi David.

CIX.

Ixit dominus dño meo sede a dextris meis. Donec ponā
d inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Virgā uirtutis tue
emitter dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum
tuorū. Tecū principū in die uirtutis tue, in splendoribus sanctorū
ex utero ante luciferū genui te. Iurauit dominus & non penitebit
eū, tu es sacerdos in aternū secundū ordinē Melchisedech. Domi
nusa dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges. Iudicabit in natio
nibus implebit ruinas, cōquassabit capita in terra multorū. De tor
rente in uia bibet, propterea exaltabit caput,

Centesimi noni psalmi caput, & a pharisæis Christus ingrit, dicēs, Si Da
uid in spiritu vocat Christū dominum dicens, Dicit dominus domino
meo, sede a dextris meis. Si ergo, inquit, vocat eū dominū David, quomō
eius est filius. Interrogantis est ista oppositio, nō negātis. Nos em eū & dei fi
lium ante luciferū ex deo deū genitū credimus Et David eū filiū per partum
virginis Mariæ profitemur, qui ascendens in coelis, sedet ad dexterā patris,
vnde uenturus est iudex. Habebit inimicos suos scabellum pedū suorum, se
cundū quod & Apostolus dicit, Cum euacuauerit omnē principatū, pote
statē & uirtutē. Tunc oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos
suos sub pedibus eius. Cuius inimicōs si interrogas, respondebit tibi, eius si
ne dubio, cuius virgā uirtutis misit dñs ex Sion. Virga uirtutis, hominis cor
pus est ex uirgine nati, quā virgā ex Sion misit dñs, vt domineur in medio
inimicorū suorum. Nō ergo sicut damnabilis Fotinus credit, ex Mariæ par
tu sum/

ti sicut locusta, & genua eius infirmenē in ieiunio, & caro eius imutata fuerit a pinguedine destituta, tūc inueniet misericordiā qui licet dicat, & vere dicat Viderūt me, & mouerūt capita sua, sicut pharisæi in Christo, ita dæmonia in Christiano. Dū pateret em Christus, pharisæi mouerūt capita sua insultātes, & dū passionibus præmisset Christianus, vident eū dæmones cōsentientē & insultāt ei. Sed argutus dei seruus clamat, Adiua me dñe, vt sciant quia manus tua mecū, & tu domine fecisti ea. Ea isto loco sic accipe, sicut dixit Pilato dñs, Non haberes potestātē, nisi datā tibi esset desuper, ita paruæ & nos relinquimur tentationi. Et ideo ait, Tu dñe fecisti ea, vt moueāt super me capita sua. Sed quia fidelis es, & nō pateris nos tentari supra quā possumus, fac vt induantur sicut diploidē cōfusione. Diploidis est siue chlamydis in quadruplici amictu, siue quæcūq; alia species, quæ in ante duplex est, & a tergo duplex. Ergo quadrifariā cōfusione induunt dæmones, quando nos quadrifariā euāgeliorū liberationē arripimus. In qua cōsitemur dño nimis in ore nostro, & in medio multorū laudamus eū cōfidentes. Et quia ipse est qui stat a dextris pauperis, vt saluet a persequentibus animas nostras Christus filius dei, qui regnat cū patre & spiritu sancto in sæcula sæculorū Amen.

Psalmus ipsi Dauid.

CIX.

Ixit dominus dño meo sedea dextris meis. Donec ponā d inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Virgā uirtutis tue emittet dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorū. Tecū principiū in die uirtutis tuæ, in splendoribus sanctorū ex utero ante luciferū genui te. Iurauit dominus & non penitebit eū, tu es sacerdos in æternū secundū ordinē Melchisedech. Dominus a dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges. Iudicabit in nationibus implebit ruinas, cōquassabit capita in terra multorū. De torrente in uia bibet, propterea exaltabit caput.

Centesimi noni psalmi caput, & a pharisæis Christus ingrit, dicēs, Si Dauid in spiritu vocat Christū dominum dicens, Dicit dominus domino meo, sedea dextris meis. Si ergo, inquit, vocat eū dominū Dauid, quomodo eius est filius. Interrogantis est ista oppositio, nō negātis. Nos em eū & dei filium ante luciferū ex deo deū genitū credimus. Et Dauid eū filiū per partum virginis Mariæ profiteamur, qui ascendens in coelis, sedet ad dexterā patris, vnde uenturus est iudex. Habebit inimicos suos scabellum pedū suorum, secundū quod & Apostolus dicit, Cum euacuauerit omnē principatū, potestātē & uirtutē. Tunc oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius. Cuius inimicos si interrogas, respondebit tibi, eius siue dubio, cuius virgā uirtutis misit dñs ex Sion. Virgā uirtutis, hominis corpus est ex uirgine natū, quā virgā ex Sion misit dñs, vt dominetur in medio inimicorū suorum. Nō ergo sicut damnabilis Fotinus credit, ex Mariæ partu sum/

TARIVS IN PSALMOS.

ta sumpsit ex ordinem, sed ante luciferum est ex patris ore progenitus. Hic qui per mysterium panis ac uini sacerdos factus est in æternū, secundum ordinē Melchisedech, qui panem & uinū solus obtulit in sacerdotibus, dum Abraham uictor reuerteretur de prelio. Videamus nunc quomodo a dextris eius confraſti sunt in die irę eius reges. A dextris domini in cruce positi fixus erat latro, quem sibi uindicabant reges & principes tenebrarum. Hos cōfregit in die irę sue. In die utiq; irę, quam patiebatur eorum qui eum crucifigebant. Et confraſtis his principibus conquassauit capita multa, ita ut capitales criminosi dicerent, homicida per fidem uno uerbo saluatus est. Quare non & nos credamus? In cruce positus ille unus, multos nos in terra numero copioso conuertit. Per illum qui de torrente in uia bibit. De torrente iracundię iudeorum in uia bibit calicem passionis. In uia immaculata ambulans, conquassa uir capita dæmonum in terra in corpore cōstitutus. Et exaltauit caput hominis dum a confusione erigit, a confusione utiq; primę præuicationis. Et nisi filius dei in uia bibisset, non exaltasset caput hominis deiectum ad terras. Non ergo dicas, quia conquassauit capita criminum, Christus ipse exaltauit caput. Non enim dixit exaltauit caput suum, sed simpliciter ait: Propterea inquit, quod diſiudicauit deus in nationibus, & impleuit ruinas dæmonum. Ut ubi abundauit iniquitas eorum, superabundauit Christi gratia. Et quia bibit calicem passionis de torrente seditionis, in illa uia in qua dicit ego sum uia, propterea exaltauit caput in libertate ligni crucis, quod fuerat deiectum in præuicatione ligni concupiscentię. Agamus ergo ipsi gratias, qui regnat cum patre unus deus cum spiritu sancto in secula seculorum Amen.

Alleluia.

CX.

Onſitebor tibi domine in toto corde meo, in consilio iustum & congregatione. Magna opera domini, exquisita in omnes uolūtates eius. Confessio & magnificentia opus eius & iustitia eius manet in seculū seculi. Memoria fecit mirabiliū suorum misericors & miserator dominus, escam dedit timentibus se. Memor erit in in seculū testamēti sui, uirtutem operum suorum annuntiabit populo suo. Ut det illis hæreditatē gentiū, opera manuum eius ueritas & iudicium. Fidelia omnia mandata eius, confirmata in seculū seculi, facta in ueritate & æquitate. Redemptionē misit dñs populo suo, mandauit in æternū testamentum suum. Sanctum & terribile nomen eius, inītiū sapientię timor domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eū, laudatio eius manet in seculū seculi.

CEntesimus decimus psalmus in cōsilio sanctorū cōſitetur magna opera domini natiuitatis, passiōis, resurrectionis, & in celos ascensionis. Magna hæc opa dñi, magna & exquisita in omnibus uoluntatibus eius. Magna sunt

quidem omnia opera eius ab initio seculi, sed ista non solum magna, sed & exquisita in omnibus que ab initio voluit & fecit. Cōfessio trinitatis & magnificentia deitatis, opus eius, iustitia eius immutabilis perseverat in secula seculorum, in qua iustitia, memoriam fecit mirabilium suorum, dicens, Hec quocūque feceritis, in mei memoriam facietis. Quando hoc dixit, misericors & miserator dominus? Tunc sine dubio, quando escam dedit corporis suorum mentibus se. Et hoc testamentum memor erit dominus in æternum, per quod virtutem operum suorum annūciavit populo suo. Per quod dedit eis hereditatem gentium, per quod non in phantasmate ut anathemabilis Manichæus somnians est, sed & in veritate in iudicio, & quocūque legunt mandata eius, fidelia & sancta sunt. Cōfirmata in Christo manentia in seculum seculi, quia facta sunt in veritate. In ipso utique domino nostro Iesu Christo cōpleta, & in eius æquitate sunt custodita, quando redemptionem per apostolos misit populo suo dicens, Ite baptizate omnes gentes in nomine patris & filii & spiritus sancti, docentes eos custodire omnia, que mandavi vobis. Quia fidelia omnia mandata sunt, in quibus mandatis ita sanctum, & ita terribile est nomen eius, ut initium sapiencie huius timor sit domini. Nam qui sine timore est, inclinat in malum, qui autem timorem dei habet, caput sapiencie habet, per quem intellectum habebit bonum, ita ut laus eius maneat in seculum seculi. Mansuetudo imo permanens in timore dei, habebit in Christo laudem, & in ipso laus manet in secula seculorum Amen.

Alleluia reversionis Aggae & Zacharie.

CXI.

Eatus vir qui timet dominum, in mandatis eius uolet nimis.

b Potens in terra erit semine eius, generatio rectorum benedicetur. Gloria & diuitie in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi. Exortum est in tenebris lumen rectis, misericors & miserator & iustus, locutus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in iudicio, quia & in æternum non commouebitur. In memoria æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius sperare in domino, confirmatum est cor eius, non commouebitur donec despiciet inimicos suos. Dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in seculum seculi, cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator uidebit & irascetur dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit.

Vir dei Hesda propheta, cum recapitularet omnem legem, dei nutu quendam adiunxit, Unde etiam Aggaeo & Zacharie istum titulum conserauit. Canamus ergo centesimum undecimum psalmum, & demus laudem eius, quasi in uno viro perfecto omnibus sanctis, ut quod de uno dixerimus, sit de omnibus dictum. Et quod singulariter fuerit explanatum, vniuersalis sanctitas capiat.

caplat. Beatus vir qui timet dominum. Finem p̄teriti psalmi presentis principi collocauit, vt hoc quod dixit in illius fine, laudem timentis dominū manere in sæculum sæculi, hic in principio ipsi qui timet dominū, beatitudinem adplicaret, cuius beatitudinis & species declararet & facta. Quis ergo q̄ timet dominum? Sine dubio, qui mandata eius cupit nimis potēs erit semē eius in terra non in petrosa, nec secus uiam, nec inter spinas, sed in terra bona. Potēs est & generatio, quę ex ipso semine nascitur, semper in benedictione erit. Gloria & diuitię in domo eius. Audiamus dei sapientiam alloquētem: Et si diuitię, inquit, diligantur in hac vita, quid sapientia locupletis, quę omnia possidet. Qui ergo sapientiam intra domum corporis sui habere meruerit, habet intus gloriam. Habet & diuitias non caducas, non quas tinea exterminat, nō quas fures rapiunt, sed illas diuitias, quas memorat in sæculum sæculi permanere, per quas oriatur in tenebris huius mundi lumen rectis corde, quorum videntes homines opera, glorificent patrem qui est in cœlis, sit tantum misericors & miserator hominū. Sicut sibi vult homo effici dominū, sit pius, sit iocundus, misereatur & commodet, & in iudicio non personam, in opis cōfundat, & potentis accipiat, quod si non fecerit in eternum nō commouebitur. Memoria autem eius eterna erit, & dum cœperit tuba sonare de cœlo, dum cœperit ignis strepitu gehennę frendētibz globis flammis euomere, hic peritius non timebit. Quare? Quia paratum semper fuit cor eius sperare in domino. Ideo q̄ cōfirmato corde non commouebitur, donec videat inimicos suos in ipsum mitti incendium. Omnes scilicet immundos spūs, qui ab iniunctis, quam diu sumus in isto corpore, omnino non cessant. Verum ga, vt dixi, si vnum aliquem beatum istum virum in isto opere nominat, omnibus adplicabitur, q̄ eiusdem facti similitudinem perpetrarit. Sic dicam in beato Laurentio hæc omnia & prophetata & facta. Dispersit enim omnia, & dedit pauperibus, non reposuit, non occultauit, dispersit & dedit pauperibus. Ideo iustitia eius temporalis nō est, sed p̄manet in æternum, & cornu eius, id est, Christus eius, q̄ in ipso regnat, exaltat in gloria. Hoc peccator vidit rex amarissimus, vidit quoniam dispersit & dedit pauperibus, dentibus cœpit fremere & rabelcere, sed desyderiū peccatoris perijt. Desyderium autem iusti martyris, manet in secula seculorum Amen.

Alleluia alleluia.

CXII.

Audate pueri dominum, laudate nomē domini. Sit nomē domini benedictū, ex hoc nūc & usq̄ in seculum. A solis ortu usq̄ ad occasum laudabile nomē domini. Excelsus super omnes gētes dominus, & sup̄ cœlos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra. Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui

fui. Qui habitare facit sterilem in domo, matrē filiorum latentem.

Venite pueri, nolite expectare, nolite dicere: nondum senes sumus. Ordo nascendi est, ordo uero moriendi non est. Venite ergo pueri, non ad laborem aliquem, sed ad laudem. Laudate pueri dominū, laudate nomen domini in Christo. In ipso enim nomen domini benedicitur, ex hoc nunc & usque in secula. Non in iudæa sola, sed in omnē terram a solis ortu usque ad occasum laudabile est factum in Christo nomē domini. Antea enim quot gentes, tot & sectæ tot & dī, sed ab aduentu domini Iesu Christi, ita hæ omnes superstitiones a gentibus renunciatae sunt, & unum laudant deum & confitentur in Christo. Ipse est enim excelsus super omes gentes dominus, cuius in terra quidam magna humilitas extitit, sed super coelos magna est gloria eius. Quis enim sicut dominus deus noster qui in altis habitans, & humilia respicit, non sicut de cælis attendit ad terram, sed quū in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit, formā serui suscipiens ut suscitaret de terra inopem illū cui dixerat iratus: Terra es & in terram ibis. Hunc suscitauit de terra inopem, quia perdiderat diuinā uitæ æternæ & paradisi. Hunc de stercore erigit in Christo, & collocauit eum cum principibus id est, cum Apostolis, qui sunt principes populi dei. Et quis est qui collocauit eum? Ille sine dubio qui eum adsumpsit, filius utique dei filium hominis. Vbi collocauit eum cum principibus populi? Sine dubio ubi fecit habitare in domo eam quæ sterilis fuerat, habitare in domo, id est, ipsam domum fieri, & dixit ei: Lætare sterilis quæ non paris, quia multi filij desertæ magis quam eius quæ habet uirum, & fecit eam matrem in filijs exultatem. Sanctam utique ecclesiam, in qua trinitas regnat patris & filij & spiritus sancti, in unitate deitatis, nunc & semper, & in secula seculorum Amen.

Alleluia Alleluia.

CXIII.

Nexitu Israel de Aegypto, domus Iacob de populo barba-

Iro. Facta est iudæa sanctificatio eius, Israel potestas eius.

Mare uidit & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Montes exaltauerunt ut arietes, & colles sicut agni ouium. Quid est tibi mare quod fugisti, & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum. Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ouium. A facie domini mota est terra, a facie dei Iacob. Qui conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua & ueritate tua, ne quando dicant gentes ubi est deus eorum. Deus autem nostram coelo, omnia quaecumque uoluit fecit. Simulachra gentium argentū & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, oculos habent & non uident. Aures habent & non audiunt, na-

res habent

TARIVS IN PSALMOS.

res habent & non odorabūt. Manus habent & non palpabunt, pedes habent & nō ambulabunt, non clamabunt in gutture suo. Similes fiant illis qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Domus Israel sperauit in domino, adiutor eorū & protector eorū est. Domus Aaron sperauit in domino, adiutor eorū & protector eorū est.

Qui timent dominū sperauerunt in domino, adiutor eorū & protector eorū est. Dominus memor fuit nostri, & benedixit nobis. Benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron. Benedixit omnibus qui timent dominū, pusillis cū maioribus. Adhiciat dominus super uos, super uos & sup filios uestros. Benedicti uos a domino qui fecit coelum & terrā. Coelum cœli domino, terram autem dedit filiis hominū. Non mortui laudabunt te domine, neq; omnes qui descendunt in infernū, Sed nos qui uiuimus benedicimus domino, ex hoc nunc & usq; in sæculum.

Videamus in exitu Israel de Aegypto, quomodo profecta sit domus Jacob de populo barbaro. Quomodo facta sit ludæa sanctificatio eius. In Bethleē ludææ nascit̃ Christus, qui sanctificat eos qui fugiunt Pharaonē, & sequentē Moysen, id est, legē dei, veniunt ad aquam, per ipsam transeunt̃ exeuīt ad locū quietis & silentiū, qui alio nomine locus desertus dicitur. Desertus utiq; a sceleribus mundi, ibi inueniūt manna uenientē de cœlis. Sane cū uenissent ad mare credētes, mare eos uidit & fugit. Fugit ut praberet creditibns transitū, & inimicis eorū aptaret interitū. Similiter & Iordanis conuersus post se, & ipse, ut transitū dei populo prepararet. Sine aqua enim nec terra Aegypti fugit, nec terra repromissionis intratur, ut quid tamē mare supergerit diximus, & Iordanis quare cōuersus est retrorsum exposuimus. Nunc videamus montes, quare exultant, ut arietes, & colles uelut agni ouīū. Nunc quid montes, terra & saxa ipsa exultant. Sed montes sunt prophetae, qui uident voces suas impletas in Christo, qui locuti sunt altitudines dei. Gaudēt ei prophetae ut arietes, in omnibus gaudent, videntes pastore natum, qui animam suā ponat pro ouibus, & sic gaudent sicut arietes. Colles uero sic gaudent, sicut agni ouīū. Hii utiq; colles sunt, qui humilem scientiæ locum tenēt, nihil scientes nisi aut signare frontē, aut nomen domini inuocare, ita gaudēt sicut agni ouīū. Oues scientiā & sui habēt & vocē pastoris audiunt & cognoscunt eum, & sequuntur eum quocūq; vadit. Agni uero ouium suarū uoces intelligunt, quia adhuc pastore intelligere nequeunt, tamē per oues, id ē, matres suas, sequuntur & ipsi pastore dominū Iesum Christū. Ante cuius faciem cōmota est terra, quando conuertit solidam petram in stagna aquarū, id est, saxea corda fecit aquas ex ventre suo producere, salientes ad uitā eternā, & rupē, id est, inaccessibile saxum incredularū gentium pectus conuertit ad

r fontes

Mare fugit

Montes

fontes aquarum. Hec in figura facta sunt, ut historia Exodi loquitur, & psalmos iste testatur, sed scripta sunt ista, ait Apostolus, non ad eorum narrationem, sed ad nostram edificationem, in qua clamamus domino, dicentes, Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Non per merita nostra, sed pro misericordia tua concede, ut non dicant increduli, ubi est deus eorum. Exurge a mortuis & ascende in caelo sursum, quia tu es qui regnas in caelo & in terra, & omnia quae volueris operaris. Nam idola gentium ex quocunque metallo muta & surda & caeca sunt, similes illis sint confidentes in eis. Nos autem omnes de domo Israel speramus in te domine, ut tu adiutor noster & protector noster esse digneris, qui memor nostri, de caelo descendens benedixisti nos. Benedixisti domum Israel, nascendo ex Maria. Benedixisti domum Aaron, fundens sacerdotum. Benedixisti omnes timentes dominum, eligendo Apostolos pusillos cum maioribus. Ibi erant iacobus & iohannes cum maioribus, utique cum essent pusilli, adiciat dominus super vos. Addat vobis Paulum, super vos & super filios vestros. Addat vobis populum credentium. Benedixti vos domino, qui fecit coelum & terram. Ipsum enim predicatis qui fecit. Coelum coeli domino, terram dedit filijs hominum. Quicquid coeleste est in mentibus, in actibus, in cogitationibus, hoc domino deputandum est. Quicquid autem terrenum, quasi mortale & miserum contemnendum, etiam si culpa careat. Est enim quicquid fuerit de terra mortale, in quibus non dignatur iactari dominus. Nec ab his laudari vult qui descendunt in inferno, id est, qui in inferioribus vitae actibus degunt, sed qui vivimus in eo qui dicit, Ego sum vita, nos benedicimus dominum. Si tamen vivimus recedentes ab omni opere mortali, benedicimus patrem & filium & spiritum sanctum, qui regnat in saecula saeculorum Amen.

Alleluia.

CXIII.

Dilexi, quoniam exaudiet dominus vocem orationis meae.

Quia inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis inuocabo. Circunderunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem & dolorem inveni, & nomen domini inuocaui. O domine libera animam meam, misericors dominus & iustus, & deus noster miseretur. Custodiens paruulos dominus, humiliatus sum & liberavit me. Convertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu. Placebo domino in regione uiuorum,

Causas dilectionis domini explicat psalmista in cantico, Dilexi, inquit, dominum, quia cum circumdarent me dolores mortis, & suggestiones demonum circumvallarent me, Ego ad tribulationem iui, ipsam quae iui, ipsam inveni, & sic nomen domini inuocaui. Nescio quo eam modo, quam do la-

TARIVS IN PSALMOS.

do lætitiā inuenimus, nomen domini de summis labijs inuocamus. Tribulationē vero, aut ipsi nobis per abstinentiam et poenitentia excitantes, aut casu aliquo incurrentes, talis clamor cordis nostri excutit, vt ad ipsas excelsi dei aures attingat. Tamen videamus quid fecit, vt liberationē domini mere retur. Opus est enim nobis qui volumus liberari, scire quid fecerit, qui se liberatum annunciat. Dic nobis, quid fecisti, vt te dominus liberaret? Humiliatus sum, inquit, & liberauit me. Concordat euangelij ista sententia. Dicit enim in euangelij liberationis ipsius magister & dominus, quia omnis qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat humiliabitur. Tēda est humilitas, ex qua liberatio & exaltatio æterna conquiratur. Per ipsam enim eripitur anima a morte, & oculi liberantur a lachrymis, id est, nihil poenitendū admittunt. Et pedes liberantur a lapsu. Stant enim humiles in proposito sanctitatis, qui vt placeant domino in regione viuorum, perseverant stantes in regione mortalium, vt transcant de morte ad vitam, per dominum nostrum Iesum Christum, qui regnat in secula seculorum Amen.

Alleluia.

CXV.

Redidi propter qd locutus sum, ego autē humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Quid retribuam domino, pro omnibus quæ retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddam coram omni populo eius, preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. O domine quia ego seruus tuus, ego seruus tuus & filius ancille tuæ. Dirupisti uincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddam in cōspectu omnis populi eius, in atrijs domus domini in medio tui Hierusalem.

Antequam dicat quid locutus sit, fidem suam exponit. Credidi, inquit, Quid credidisti? Natū et passum, & quia credidi, ideo humiliatus sum nimis. Cū autem credidi hoc locutus sum, si dominus rerum exinanīuit seipsum, & pro me formā serui suscepit. Quid ego miser faciam? Quid retribuā domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Quantumuis dicat se homo seruire ad vicissitudinē beneficiorum eius. Omnis homo mendax est. Quid em dignum retribuet homo domino, nisi forte passionē passionē compensans? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocem. Preciosa est enim in conspectu domini mors sanctorum eius. Si tamen in ipsa morte doceat se seruū dei, & filiū ancillæ eius. Ancilla dei est disciplina sancta. Qui em in fine corporis dixerit domino veraciter, O domine ego seruus tuus, id est, non cōtempsi, & filius sum ancillæ tuæ, id est, disciplinæ tuæ velut filius obtemperauit. Dirumpet dominus vincula eius quibus a diabolo implicat, & sacrificat deo hostiā laudis, ita vt vota sua domino reddat i atrijs domus domini.

in conspectu omnis populi eius, id est, in eorum conspectu, qui populus dei est, non populus huius mundi, ut videar ab hominibus ad perditionem laboris sancti, sed coram sanctis qui gloriantur in medio tui Hierusalem, in qua imperator est Christus, qui regnat cum patre & spiritu sancto, per omnia secula seculorum Amen.

Alleluia Alleluia.

CXVI.

Audate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & veritas domini manet in aeternum.

Laudate dominum omnes gentes. Exclusi sunt iudei, qui tulerunt clavem regni coelorum, nec ipsi ingrediebantur, nec vos ingredi permittebant. Omnes laudate dominum, qui absque personarum acceptione omnes homines vult salvos fieri. Omnes gentes laudate, quoniam confirmata est super nos misericordia eius. Exclusit enim merita nostra, & induxit super nos misericordiam suam, quam confirmavit super nos per indulgentiam omnium peccatorum, credentibus et poenitentibus sit promissa. Veritas ipsa domini manet in aeternum. In hoc enim confirmatio misericordiae eius pietas ostenditur, in quo corrigentes a peccato, venia nos & indulgentia comitantur, nostrumque desinere a peccato, dei indulgentia est, cui gloria per omnia secula seculorum Amen.

Alleluia Alleluia.

CXVII.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Dicat nunc Israel quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Dicat nunc domus Aaron quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Dicant nunc qui timent dominum, quoniam in saeculum misericordia eius. De tribulatione inuocaui dominum, & exaudivit me de latitudine domus. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in domino, quam confidere in homine. Bonum est sperare in domino, quam sperare in principibus. Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdantes circumdederunt me, & in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine domini quia ultus sum in eos. Impulsus eversus sum ut caderem, & dominus suscepit me. Fortitudo mea et laus mea dominus, & factus est mihi in salutem. Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Dextera domini fecit virtutem, dextera domini exaltavit

TARIVS IN PSALMOS.

lauit me, dextera domini fecit uirtutem. Non moriar sed uiuam, & narrabo opera domini. Castigans castigauit me dominus, & mortuū non tradidit me. Aperite mihi portas iusticiæ, ingressus in eas confitebor domino, hæc porta domini, iusti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniā exaudisti me, & factus es mihi in salutem. Lapidē quem reprobauerunt edificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Hæc est dies quem fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. O domine saluum me fac, o domine bene prosperare, benedictus qui uenit in nomine domini. Benediximus uobis de domo domini, deus domini & illuxit nobis. Constituite diem solennem in condensis, usque ad cornu altaris. Deus meus es tu & confitebor tibi, deus meus es tu & exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. Licet in æternum regnet misericordia eius, tamen confessio in isto sæculo poterit prodesse peccantibus. Post istud enim sæculum, confessio penitus non ualebit ad ueniam. Itaque cum est tempus confitendi domino faciamur. Est enim in isto sæculo paratissima misericordia eius. Si vis discere ira esse, docere te poterit & domus Israel, & domus Aaron. In scripturis omnibus ueteris testamenti ibi legis, quia quotiescunque conuersus est populus ad confessionem & poenituit, toties est misericordiam consecutus. Quod si ad legendum incapax esse uideris, require homines qui timent dominum. & ipsi tibi ostendunt quomodo confitentibus parata sit misericordia eius. Nā & ego in tribulatione mea confessus sum, & inuocaui dominum, & exaudivit me in latitudine. Verum quia & nos ipsi nobis hostes sumus, dum contra salutem nostram aliquid concupiscimus, & nihilominus extra nos alios inimicos habemus uisibiles atque inuisibiles, oremus ut dominus nobis adiutor esse dignetur contra inimicitias istas quas memorauimus, & tunc deum non timebimus inimicos nostros. Melius est enim confidere in domino, quam confidere in homine. Nota tibi confidentiam quam teneas Christiane. Noli confidere in te, noli dicere, sic te liberum habere arbitrium, ut tu tibi in te ipso confidas. Habes quidem liberum arbitrium, sed noli de eo presumere, de deo præsume, quia uinci non potest, nam liberū arbitriū uinci potest. Bonū est confidere in dño, quā confidere in homine, aut in principibus. Si enim confidas in dño, tunc poteris dicere, Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine domini uictus sum eos, Hoc libertas arbitrii dicere non potest, aut si dixerit, docebo eam aperte mentiri, aut certe ab initio sæculi det

mihi qui sine dei auxilio euaserit, siue visibiles, siue inuisibiles inimicos. Antē
 de etiā in auxilio positus, quid accidat, Impulsus sum, inquit, uersatus sum ut
 cadere, & dominus suscepit me. Et subiungat si potest, Fortitudo mea & laus
 mea libertas arbitrii, & ipsa facta est mihi in salutē. Hoc si non potest dicere,
 Imo quia non potest iuste dicere, dicat se a domino suscipi, & fortitudinem
 omnem auxilijs diuinis adscribat. Eius enim dextera fecit virtutem, si quam
 in nobis habemus. Eius dextera exaltat nos ex inferno inferiore. Ipse enim
 facit ut viuamus, & nō moriamur, ut narremus opera eius. Ipse castigans
 castigat nos in misericordia, & morti non tradet nos. Nunc forte audiat me
 prædestinationem docens, & arbitrium hominum infringens, putet meli/
 bertatē arbitrii ita excludere, ut peccantes existimem dei abiectione peccare.
 Quod peccamus, nostri arbitrii docebitur, qui contemnimus gratiam. Vi/
 de quāta libertas est arbitrii tui, neget a seruo dominus, ut dicat homo deo,
 nolo tibi credere, & faciat sibi templū ubi idoli colat, aut synagogā ubi suum
 abneget saluatōrē. Quod ergo malū facimus, per libertatē incurrimus, quia
 non dignatur dñs iustus coacta seruitia. Si vero aliquid boni fecerimus, im/
 putabimus largitori, quia bona omnia ad se cōfugientibus præstat, secūdu/
 illud quod ipse dignatus est repromittere. Omnis qui petit accipit, & qui que/
 rit inuenit, & pulsanti aperietur. Pulsemus ergo, & cū propheta in isto psal/
 mo cantemus, Aperite mihi portas iustitię, & ingressus eas confitebor dño.
 Hęc nos clamamus ammiculis auxilijsq; diuinis, vñ nobis vox respōsio
 nis eorū videt̃ audiri, Hęc porta quā pulsans nō est homini libertate cōcessa,
 sed est in dñi auxilio constituta, & soli iusti introibunt per eā. Confiteamur
 ergo dño, quoniam ipse exaudit nos, & ipse nobis efficitur i salutē. Veniamus
 nunc ad lapidē quē reprobauerunt ædificantes. Hic lapis legitur in Daniele
 Iudæi soli super vniuersam faciē terræ. Omnes enim gentes in destructione
 idolorū morabantur, soli Iudæi sub omnipotenti & vero deo ædificationē
 legis & prophetiæ tractabant, quibus ab origine mūdi per Moysen quid ege/
 rit circa humanū genus, quidue gesserint circa deū homines notū faciens, &
 hoc notū fecit, quod in nouissimis tēporibus suscitaret eis ex semine Iudę re/
 gem Christū, de quo ipse Moyses diceret, ipsum audietis tanquā me per om/
 nia, de quo iurauit deus pater ad David, dicens, De fructu ventris tui ponā
 super sedē tuā. De quo iurauit ad Abrahā, qd in semine tuo hæreditabo om/
 nes gentes, de quo per Esaiā dixit deus, quod virgo in vtero concipiet, & pa/
 riet Emanuel. Hęc & his similia multa in veteribus libris inuenies, quę & Iu/
 dæi ad ædificationē populi legentes ædificantes nominati sunt. Hī dum ædi/
 ficant perueniunt ad lapidē angulārē, qui duos parietes amplecteretur, &
 duos conderet in semetipso. Et quia ipsi in vno pariete stare volebant, repro/
 bauerunt lapidē, qui non erat aptus ad vnū, sed ad duos. Videns deus iniur/
 stā reprobationē hominū, ipse quod probauerat illis nolentibus ordinauit,
 & hunc lapidē ipse per se posuit in capite anguli, ut ex duobus testamentis,
 & ex

TARIVS IN PSALMOS.

& ex duobus populis ædificatio surget, quã increduli relinquentes a deo derelicti sunt. Credentes autẽ superædificant supra fundamentũ hoc, quod ex angulari lapide in capite anguli positũ vtraq; cõstringit & continet, & ipsum lapidẽ mirabilẽ in suis oculis habentes cõsistentur hunc esse diẽ, cui non succedit nox, quẽ horæ non diuidunt, quẽ vmbra non impedit. Exultemus ergo & lætemur in eo, qui a lumine vero nostras tenebras fugaturus illuxit. Benedictus qui venit in nomine domini. Benedixit nos in domo domini, deus dominus & illuxit nobis. Nos ergo constituamus diẽ dominicam, in confrequentationibus vsq; ad cornua altaris. In qua die dicamus deo, Deus meus es tu, & confitebor tibi, deus meus es tu, & exaltabo te. Cõfitebor gemens peccata mea, exultabo gaudens indulgentia tua. Sic deniq; sequitur, Confitebor, quia exaudisti me, & factus es mihi in salutẽ. Et quasi qui sodales hortetur, vt sicut ipsi indultum est confitenti, & illis confitentibus dimittatur, Et vos, inquit, confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius, qui regnat in sæcula sæculorũ Amen.

Alleluia.

CXVIII.

Eatĩ immaculati in uia, qui ambulant in lege domini. Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Nõ enim qui operantur iniquitatem in uis eius ambulauerunt. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Vtinã dirigantur uia meã ad custodiendas iustificationes tuas. Tunc non confundar cũ perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ. Iustificationes tuas custodiã, non me derelinquas usq; quaq;.

In quo corrigit adulescentior uia suam, in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisiui te, ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua, ut nõ peccẽ tibi. Benedictus es domine, doce me iustificationes tuas. In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. In uia testimoniorum tuorũ delectatus sum sicut in omnibus diuitijs. In mandatis tuis exercebor, & cõsiderabo uias tuas. In iustificationibus tuis meditabor, non obliuiscar sermones tuos.

Etribue seruo tuo, uiuifica me & custodiã sermones tuos.

Reucla oculos meos, & cõsiderabo mirabilia de lege tua.

Incola ego sum in terra, non abscondas a me mandata tua. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Incipasti superbos, maledicti qui declinant a mādatis tuis.

r 4 Aufer a

Aufer a me opprobrium & contemptū, quia testimonia tua exquisi-
siui. Etenim sederunt principes, & aduersum me loquebantur, ser-
uus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Nam & testi-
monia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificatiōes tuae.

Dhæsit pavimento anima mea, uiuifica me secundum uer-
a bum tuum. Vias meas euſciaui & exaudisti me, doce me
iustificationes tuas. Viam iustificationum tuarū instrue
me, & exercebor in mirabilibus tuis. Dormitauit anima mea præ
tadio, confirma me in uerbis tuis. Viam iniquitatis amoue a me, &
de lege tua miserere mei. Viā ueritatis elegi, iudicia tua nō sum obli-
tus. Adhæsi testimonijs tuis domine, nolī me confundere. Viam
mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

Egem pone mihi domine uiam iustificationum tuarum,
I & exquiram eam semper. Da mihi intellectum & scruta-
bor legem tuam, & custodiā illam in toto corde meo.

Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam uolui.

Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiā. Auerte
oculos meos, ne uideant uanitatē, in uia tua uiuifica me. Statue
seruo tuo eloquiū tuū, in timore tuo. Amputa opprobrium meum
quod suspicatus sum, quia iudicia tua iocunda. Ecce cōcupiui mā-
data tua in aequitate tua uiuifica me.

T ueniat super me misericordia tua domine, salutare tuū se-
e cundū eloquiū tuū. Et respondebo exprobrantibus mihi
uerbū, quia speraui in sermonibus tuis. Et ne auferas de
ore meo uerbū ueritatis usq; quaq; quia in iudicijs tuis supersperaui.

Et custodiā legē tuā semper, in sæculū & in sæculū sæculi. Et am-
bulabā in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Et loquebar de te-
stimonijs tuis in conspectu regū, & non confundebar. Et medita-
bar in mandatis tuis, quæ dilexi. Et leuaui manus meas ad manda-
ta tua quæ dilexi, & exercebor in iustificationibus tuis.

Alleluia cū alphabeto inchoat, quod est magisteriū dei in Alleluia, &
eruditio hominibus tradenda in alphabeto. Dicamus ergo beatos &
immaculatos Christi discipulos, q usq; hodie in via sunt, q est Christus. Ip-
se em̄ qui se dixit viā, ipse dixit eis: Manere in me, sicut & ego iā uobis. Ergo
manent & isti beati, quia Apostoli immaculati, quia obtemperātes per oīa in
via, quia in Christo sunt, ambulā, quia in toto orbe terrarū corū ambulā
sancta

TARIVS IN PSALMOS.

sancta doctrina, quæ est in lege dñi. Primus beatitudinis gradus in Apostolis consumatus est. Secundus nobis est reseruatus. Sicut enim in primo psalmo, Beatus est q in lege dñi meditabit die ac nocte. Legentē noluit negligentē. Nā qui legit, si nesciat qd legat, negliget. Deus enim sciri vult omnia suarū mystēria literarū. Et sicut quod scriptū nō inuenies, si queras incurris, sic qd scriptū est, si nō ingras, argueris. Beatus em pfectus esse nō poteris, nisi scrutatus fueris testimonia eius, & in toto corde exgrunt eū. Nō em militātes, negociātes terrena cogitātes, his studijs occupari possūt, nō eis vacat, mūdū custodiūt, eius totas ptes agūt. Tu qd facis Christiane, si militas homini scrutare legem eius, qā si qd licet iam ignarus incurreris, morieris. Nescire enī legē nemini licet, negociator es, ingre pretia cōstituta, qā si nescius licet incurreris, nō eua/ des. Seruus Christi es, scrutare testimonia eius. Si enim illis nō vacat, tu q clericum aut religiosum pferis, nec tibi forte vacare vis, legē suā deus cui debeat delegare respōde. Noui isto loco multos dicere, ergo simplices nō videbūt regnū dei, qui scrutari ista nō possunt. Audi charissime, a nullo deus qd non potest quæret, mutus nō damnabitur de taciturnitate, nec æger culpabitur de labore. Voluntas sola sufficit deo, ubi possibilitas deest, ipsa reū efficit, ipsa sanctū, de his gbus uere uoluit, & uere non potuit. Ergo excusamus nos de uicino obiectionis, & a simplicibus utcunq; eruiūts te. Cum modo causas quas memorauī tractabo, qui nosti discutere, qui nosti species uestiū, species uini, species cibi, species argenti. Ista & his similia, etiam si non possideas, nosti tñ, & quid imposturæ habeāt, & quid ueritatis obtineant discutis. Quid uicini tui agunt, non te latere uis, quid loquātur extranei, quid iudex ciuitatis senserit, quid noui constituerit imperator, quid agant orientales, quid occidentales, quid rustici per omnia rura querātur, ista & multa his similia scrutaris, uenis ad mandata dei, & tolles te & dices: Nihil melius nisi simpliciter uiuere. Ergo ne astutia ex cōtemptu cōcepta simpliciter uiuit, & quis domini sui iussa custodit, quæ custodire non poterit, nisi ante didicerit, dicente sancto spiritu per prophetam. Nisi quis didicerit iusticiam super terram, ueritatem non faciet. Et sicut maius est uoluntatem dei facereq; nosse, ita prius est nosse q; facere. Illud merito præcedit hoc ordine. Et fieri potest ut obsequendi voto offendat, qui qualiter obsequi debeat ante nō didicit. Nobis ergo desiderantibus ac decedentibus, utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendum iustificationes dei. Non confundimur, dum respicimus ad omnia mandata eius. Si tamen confiteamur domino in directione cordis, in eo quod didicerimus iudicia iusticiæ eius. Tantum enim exigitur quantum sapimus, non quantum non sapimus, imo quantum sapere possumus, non quantum nō possumus. Verum quia mandata, inquit, tua custodiri vis nimis, non me derelinquas usq; quæq; Non est enim aliud ubi adulescentiæ uias corrigam, nisi in custodia sermonū tuorū. Videamus nunc orationē, qui orat non mentitur deo in uerbis orationis suæ: In toto inquit, corde meo exquisiui te. Si uerum dicis, nō te repellat a mādatis suis: In corde, inquit, meo abscondi eloquium tuum, ut non

ut non peccem tibi. Non ergo ideo ad scientiam laboravi pertingere, & præcepta dei memoriter retinere, ut uiderer sciulus, & per scientiam inflatus superbia increpatione aptarer, sed ideo ut non peccarem tibi. Doce ergo me, ait, ret te iusticias suas: Hec est, inquit, iusticia mea, ut omnia quæ uis ut faciat tibi homo, eadem tu homini facias. Si amplecteris iustitiâ dei dicēs: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui, & in his delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Videamus nunc quid est quod sequitur. In mandatis tuis me exercebo. Sicut tyronia corpus exercet, ita animam diuina præcepta insituunt. Docet enim ea qualiter pugnos caute suscipiat, qualiter fortiter reddat. Et considera bo, ait, vias tuas, id est, attendo qualiter superasti, & ipsa imitabor exempla. Siquidem qui nos docuit sic dixit, imitatores mei estote sicut ego magistri, Non obliuiscar, inquit, sermones tuos. Vides quia obliuio res uitæ est non nature. Retribue, inquit, seruo tuo. Quid tibi uis retribuere? A moris, inquit, affectu ut uiuam. Et si tibi uitam dederò quid facies? Forte dixit uiuam & epuler, letet, edificet, agros excolat, agam causas, & cetera quæ cum tempore pereunt, non hoc dixit, sed quid ait, uiuam & custodiâ sermones tuos. Verum quia intra apices tuos thesauros occultos sentio quos inuenire non possum, tu domine reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Caute sane accipiendum est quod adiecit. Incola, id est peregrinus ego sum apud te in terra, id est, nihil terrenum quero, quod quero, hoc mihi noli abscondere. Non abscondas a me mandata tua. Non enim concupiscit anima mea, nisi desiderare iustificationes tuas. Et quia scio te increpare superbos, aufer a me opprobrium & contemptum. Superbi sunt enim, qui contemnunt dominum imperantem, & maledicti sunt qui declinam mandatis tuis. Tuis sane, quia nobis pie agentibus, principes aeris huius dei ceteros excogitant. Idcirco adiecit. Quod hi principes, ait, aduersum me loquebantur. Ego uero seruus tuus exercebar in tuis iustificationibus. Nam & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tue. Videamus quod consilium secutus sis in iustificationibus domini. Adhæsit, inquit, pauiamento anima mea, hoc est, iacui in pauiamento, te domine deprecans, te exorans, uiuifica me secundum uerbum tuum. Quid enim promissit deus? Promissit, inquit, deus dicens. Quia in me sperauit, ego liberabo eum. Ecce ego sperans in te iam pauiamento adhæsi. Tu qui suscitasti de terra inopem, uiuifica me secundum uerbum tuum. Vias tuas enunciaui, & exaudisti me. Considera quid fecisse dixit, ut exaudiret quid est vias tuas enunciaui? Hoc est quibuscumque mihi possibilitas loquendi fuit, hoc illis callide ostendi, quibus parebant vestigia. Per ipsos enim euadit mors, & peruenit ad uitam. Quando ergo vias tuas enunciaui, tunc exaudisti me. Artem exaudiendi didicisti Christiane, si exaudiri vis, vias dei nuncia, doce castitatem, humilitatem, contemptum mundi, & quicquid petieris exaudiris, & rogans te doceri a domino, quid doceas collibertum, dicito. Ego quia uolo vias tuas enunciare, ut exaudias me, vias iustificationum tuarum fac, ut intelligam, & exercebor in mirabilibus tuis. Exceri

Foy. *
Hos illis
calles.

TARIUS IN PSALMOS.

exceri argutari est, Argutus, inquit, ero non piger. Quid tantū promittis? ce
 ce vna tentatio nascitur, & moueris ita vt dicas, Dormitat anima mea prae
 tadio. Dormire corporis est non animae. Quantus sopor tuū corpus inua/
 sit, qui & animam dormire compellit. At ille, ista mihi euenerit, qđ de me
 presumpsi. Excita me domine quia dormio. Excitas autem me, si cōfirmaue/
 ris me in verbis tuis. Confirmas autem me in verbis tuis, si viam iniquitatis,
 idest, ipsum tentatorem amoueas a me. Nisi enim longe cum feceris a me, in
 somno anime, & in mentis meo tēdio permanebo. Tu ergo viam iniquitatis
 amoue a me, & in via tua miserere mei. Meum est enim eligere viam verita/
 tis, tuū est cōcedere electionis huius effectum. Et quia adhesi testimonijs tuis,
 credens vt omnis qui petit accipit. Pero domine, noli me confundere. Natu/
 raliter confusio nascit, quando quod poscitur denegat, & ab eo qui predicat
 eum quem petiturus est, nihil negare poscenti. Vnde & hic ab hac confusio/
 ne se liberari desiderans clamat, Domine noli me cōfundere, qđ tamen po/
 stulas videamus. Quid curris viam mandatorum? Quid postulas intellectu/
 vt scruteris legem dei? Quid ducem quæris vię dei? Pande qđ postulas, Inclina,
 inquit, cōr meum in testimonia tua, & non in avaritia. Ideo ergo dormi/
 tabat anima tua prę tēdio, qđ de avaritia cogitabas, attendens ad ea, quę vi/
 dentur, quę in vanitate consistūt, qđ dum teneri putant effugiunt. Ora ergo,
 vt auertat oculos tuos, ne videant istam vanitatem siue in ambitionibus mū/
 di, siue in concupiscentijs carnis. Et dic domino, vt statuatur seruo suo eloquiū
 suum in timore suo, & amputet opprobrium quod suspicatus es. Quid enim
 suspicatus es, cum prę tēdio dormire dixeris, Quid manducabo, quid bi/
 bam, quid operiar? At vbi inclinauit dominus cor tuum in testimonia sua,
 liberauit te ab avaritia, & cepisti querere regnū dei & iustitiam eius, credens
 quod hec omnia adponantur tibi. Modo ergo iam rogas, vt huius suspitio/
 nis opprobrium amputet a te. Opprobrium est enim, vt credas hominē soli/
 licitū esse de seruo suo, & Deū negligere seruientem sibi. Peccauit domine, qđ
 ita suspicatus sum, parce, qđ iudicia tua iucūda sunt. Ecce credo, ecce nihil cō/
 cupisco nisi mandata tua, fac vt veniat super me misericordia tua, si salutare
 tuū super me venerit, secundum eloquiū tuū quod promissisti. Quærite re/
 gnum dei, & ita omnia adponentur vobis. Dum ergo compleueris saluta/
 re tuum secūdum eloquiū tuum, ego respondebo exprobrantibus mihi ver/
 bum, qđ in sermonibus tuis spero. Non ergo auferas ex ore meo verbū ve/
 ritatis usq; quaq;. Ecce inficias in deū vadis. Ergo deus alicui tollit verbū ve/
 ritatis ex ore? Hoc diabolus facit, tollit veritatem, & mittit mendaciū. Quid
 ergo deo loquar ostēde, Ergo, inq̃t, volo respōdere exprobrantibus mihi ver/
 bū, qđ in sermonibus dei sperans, nihil cogitavi de ventre, sed de mente, ni/
 hil de terra, sed de cōelo. Cū ergo dicerem deus omnia parat seruis suis, illi, id
 est, increduli, siue immundi spūs huius prędicationis veritatem conuer/
 bant in mendaciū. Tu ergo domine cum compleueris quod de te dū crede/
 rem repromisi, & illis respondebo exprobrantibus mihi verbū, & nō est ab/
 iarus.

latus ex ore meo sermo ueritatis usquequaque, quia benefeci, ut sperare in sermonibus tuis. Non ergo custodiam numeros meos, non diuitias meas, non gloriam inanem, sed custodiam legem tuam semper in æternū. Audiuimus nunc, quid est quod dicat se ambulasse in latitudine, quia mandata dei quæ sunt, cum latitudo ad mortem ducat. Non ita est latitudo. Vis scire quomodo ambulat homo in latitudine? Quia mandata dei exquirat. Latius ambulat quæ affectus non ligat carnis spaciatur quem rerum sarcinæ non coarant. Loquitur testimonio dei etiam in conspectu regum, & nulla confusione dicitur ei: tu possides quid contemptum prædicas mundi? Nulla trepidatio, quia nec gloriam ab eo nec censum expectat, sed ad deum solum leuat manus suas, quem solus diligit, & exercetur in iustificationibus eius, qui regnat in secula seculorum Amen.

Emor esto uerbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.

m Hac me consolata est in humilitate mea, quia eloquium tuum uiuificabit me. Superbi inique agebāt usquequaque a lege autem tua non declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum a seculo dñe, & consolatus sum. Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinentibus legem tuam. Cantabiles mihi erāt iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Memor fui nocte nominis tui dñe, & custodiui legem tuam. Hac facta est mihi, quia iustificationes tuas exquirui.

Oratio mea dñe, dixi custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo, miserere mei secundum eloquium tuum. Cogitauui uias meas, & conuertii pedes meos in testimonia tua. Paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legem tuam non sum oblitus. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodiendum mandata tua. Misericordia tua dñe plena est terra, iustificationes tuas doce me.

b Onitatem fecisti cum seruo tuo domine, secundum uerbum tuum. Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Priusquam humiliarer ego deliqui propterea eloquium tuum custodiui. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniquitas superborum, ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Coagulatum est sicut lac cor eorum, ego uero legem tuam meditatus sum. Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam iustificationes tuas. Bonum mihi lex oris tui, super milia auri & argenti.

TARIVS IN PSALMOS.

Anus tua fecerunt me & blasmauerunt me, da mihi intel/
 m lectum ut discam mandata tua. Qui timent te uidebunt
 me & lætabunt, quia in uerba tua super speraui. Cognoui
 domine quia æquitas iudicia tua, & in ueritate tua humiliasti me.

Fiat misericordia tua ut consolet me secundū eloquium tuū seruo
 tuo. Veniant mihi miserationes tuæ & uiuam, quia lex tua medita/
 tio mea est. Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in
 me, ego autē exercebor in mandatis tuis. Conuertantur mihi timen/
 tes te, & qui nouerunt testimonia tua. Fiat cor meum immacula/
 tum in iustificationibus tuis, ut non confundar.

HAtenus a capite vnus est sensus. Alter incipit textus orātis, quo ait, Me
 mēto domine uerbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. In hac ora/
 tione omne hominū deplorabat genus. Perierat omne genus hominū in p/
 uaricatione Adæ, & pmissum fuerat uerbum dei venturum in carne, & per
 ipsum genus nostrum recuperaturū in melius. Clamatur ergo, Memēto uer/
 bi tui seruo tuo, id est generi humano, in quo mihi spem dedisti. Hęc spes me
 cōsolata est in humilitate mea, dum superbi inique agerent vsq; quaq; id est,
 dum immundi spūs ita superbe agerent, ut & capitolia sibi & templa alta cō/
 struerent. Ego memor fui iudiciorū tuorum, quia promissisti uerbu tuū uenire
 ad destructionem eorum. Hoc memor fui & cōsolatus sum, tamen in p̄sen/
 ti, defectio animi tenuit me p̄ peccatoribus derelinentibus legem tuam,
 & euntibus ad legem dēmonum, quę agebatur in templis, mihi tamen can/
 tabiles erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meę, ubi aduena cō/
 probabar. Deniq; tolle subito Christianū, & pone inter Iudeos aut Gentiles,
 nonne aduena uidetur, Iicer in sua vrbe consistat: Ibi, inquit, tamen cantabi/
 les mihi erant iustificationes tuæ, & iniuste agentibus non tacebam. Memor
 eram in nocte nominis tui domine, id est, in tenebrosis hominū concilijs po/
 situs, memor eram nominis tui, & custodiui legem tuam, nonne exēpla mul/
 torum a recto tenore reuocabant. Hęc deniq; sola mihi facta est portio, quia
 iustificationes uias exquisiui, cum discerem custodire legem tuam. Hęc sola
 facta est mihi portio. Cū enim illi sibi diuiderent agros, domus, vineas, glo/
 riasq; mundi diuersas, Me inermem a suo contubernio reliquerūt dicentes,
 Si non in pane uiuere potes, sed in uerbo dei hęc sola sit tibi portio. Ego
 dixi tibi domine miserere mei secundū eloquium tuum. Tu promissisti, ut ni/
 hil horum requiramus, non mihi promissionem tuam peccata mea impe/
 dian, quia cogitauī uias tuas. Et conuertere pedes meos ad testimonia tua.
 Nunc autem paratus sum, & nō sum turbatus, non me turbet, triticum nō
 est in horreo, oleum non est in uasculo, nummus, non est in sacculo, vesti/
 mentum in conditis non est, expeditus sum, paratus sum, & in hac pauperra/
 te non sum turbatus. Et ad quid paratus es? Ut custodiam, inquit, mandata
 tua, &

For. * tua, & licet * funes peccatorum tenebrositate * discedit. Ego & funibus peccatorum circumplexus, & in medijs tenebris positus, surgebam ad confitendum tibi, vadens super iudicia iustitiæ tuæ. Desyderabam enim particeps fieri timentium te, & custodientium mandata tua. Cōsiderabam tamen peccata mea, sed misericordiam tuam plenius cogitabam & dicebam: Quia misericordia tua plena est terra. Quid est plena est terra misericordia Dei? Medicamentum est animæ. Medicamentum autem quando vulneribus mittitur, nisi impleuerit vulnera non curant. Terra ergo corpus nostrum est, quod per omnia membra spiritalia vulnera contrahendo opus habuit saluatorem, cuius misericordia impleret terra, & saluatos iustificatiōes suas doceret. Denique itaque sequitur, Ut bonitatem & disciplinam & scientiam, inquit, doceas me. Quia mandatis tuis credidi, ego, inquit, qui prius quam tibi humiliarer deliqui. Nunc vero quia misericordia tua plena est terra, propterea eloquia tua custodiui. Et licet stiones dæmonum, ego tamen in toto corde meo scrutabor legem tuam. Et licet coagulet sicut lac cor eorum. Ego tamen legem tuam meditatus sum. Bonum est enim mihi quod humiliasti me, ut discam mandata tua. Non est afflictio corporalis in miseris depuranda, si nobis etiam nolentibus veniat. Vide enim quod dixit bonum, inquit, mihi quia humiliasti me, ut discam mandata tua. Alii possideant & in suis locupletationibus glorientur, mihi melior est lex oris tui, super milia auri & argenti. Manus enim tuæ fecerunt me, hoc memineris esto, quia cum omnia verbo feceris, me manus tuæ ad tuam effigiem plasmaverunt. Da ergo mihi intellectum & discam mandata tua, ista cupientem, ista desyderantem. qui timent te videbunt me, & letabunt. Quia in sermonibus tuis speravi. In ipsis enim cognoui, quia equitas iudicia tua. Et veritate humiliasti me, id est, vera causa extitit ut humiliares me. Propter iniquitatem enim corripuisti me. Et ait nunc misericordia tua, ut consoletur me, secundum eloquium tuum seruo tuo. Veniant mihi miserationes tuæ & viuam, quia lex tua meditatio mea est. Cautendum sane & prouidendum, quia quotiescunque lex dei meditatio nostra est, tunc superbi iniquitates operantur in nobis. Quanto enim nos humiliores propter deum esse voluerimus, Tanto nobis superbi negores existunt. Confundantur, inquit, superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me. Ego autem ait, non recessi a patientia, sed coeptis insistens, in toto corde meo scrutabar legem tuam. Verum quia orandum est, ut quietam vitam agamus, isti a me auertantur. Et conuertant ad me qui timent te, & qui nouerunt testimonia tua, quia per societatem bonorum efficitur cor nostrum mundum. In iustificatiōibus dominis, ut non confundamur. Hoc autem prestat ipse solus, qui est in dextera patris, qui interpellat pro nobis, cui gloria simul cum patre & spiritu sancto in unitate deitatis, per omnia secula seculorum Amen.

d. Efecit in saluari tuo anima mea, & in uerbum tuum supersperaui. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes, quando cōso-

TARIVS IN PSALMOS.

do cōsolaberis me. Quia factus sum sicut uter in pruina, iustifica
tiōes tuas nō sum oblitus. Quot sunt dies serui tui, quando facies
de plēquentibus me iudicium. Narrauerūt mihi iniqui fabulatio/
nes, sed non ut lex tua. Omnia mandata tua ueritas, iniqui persecu/
ti sunt me adiuuame. Paulominus cōsumauerunt me in terra, ego
autem non dereliqui mandata tua. Secundū misericordiam tuam
uiuifica me, & custodiam testimonia oris tui. In eternum domine,
uerbum tuū permanet in cōlo. In generatione & generationē ue/
ritas tua, fundasti terrā & permanet. Ordinatione tua perseverant
dies, quoniam omnia seruiunt tibi. Nisi quod lex tua mediatio mea
est, tunc forte perissem in humilitate mea. In aternū nō obliuiscar
iustificatiōes tuas, quia in ipsis uiuificasti me. Tuus sum ego saluū
me fac, quoniam iustificationes tuas exquisiui. Me expectauerunt
peccatores ut perderent me, testimonia tua intellexi. Omnis con/
sumationis uidi finem, latum mandatum tuum nimis.

Vomodo dilexi legem tuā domine, tota die meditatio mea
q est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mādato
tuo, quia in aeternum mihi est. Super omnes docentes me
intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes intel/
lexi, quia mādata tua quaesiui. Ab omni uia mala prohibui pedes
meos, ut custodiam uerba tua. A iudicijs tuis non declinaui, quia tu
legem posuisti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, sup/
me lori meo. A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem
uiam iniquitatis.

Vcerna pedibus meis uerbum tuū, & lumen semitis meis.
Iuravi & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Humilia/
tus sum usquequaq; domine, uiuifica me secundum uerbum
tuū. Volūtaria oris mei beneplacita fac domine, & iudicia tua do/
ce me. Anima mea in manibus meis semper, & legem tuā non sum
oblitus. Posuerunt peccatores laqueū mihi, & de mādatīs tuis non
errauī. Hereditate acquisiui testimonia tua in eternum, quia exulta/
tio cordis mei sunt. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatio/
nes tuas in aternū propter retributionem.

i Niquos odio habui, & legem tuam dilexi. Adiutor & susce/
ptor meus es tu, & in uerbum tuum super speraui. Declina
te a me

te a me maligni, & scrutabor mandata dei mei. Suscipe me secundum eloquium tuum & uiuam. & non confundas me ab expectatione mea. Adiua me, & saluus ero, & meditabor in iustificationibus tuis semper. Spreuisti omnes discedentes a iudicijs tuis, quia iniusta cogitatio eorum. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ, ideo dilexi testimonia tua. Confige timore tuo carnes meas, a iudicij senim tuis timui.

f Eci iudiciū & iustitiā, nō tradas me calūniantibus me. Suscipe seruū tuū in bonū, nō calumnienē me superbi. Oculi mei defecerūt in salutare tuū, & in eloquium iustitiæ tuæ.

Fac cum seruo tuo secundū misericordiā tuā, & iustificatiōes tuas doce me. Seruus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua. Tēpus faciendi dñe, dissipauerunt legē tuā. Ideo dilexi mandata tua sup aurum & topazion. Propterea ad omnia mādāta tua dirigebar, omnem uiam iniquam odio habui.

m Irabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea. Declaratio sermonū tuorū illuminat, & intellectum dat paruulis. Os meum aperui & attraxi spiritum, quia mādāta tua desyderabā. Aspice in me & miserere mei, secundum iudiciū diligētium nomē tuū. Gressus meos dirige secundū eloquiū tuum, & non dominetur mei omnis iniusticia. Redime me a calumnijs hominum, ut custodiam mandata tua. Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me iustificatiōes tuas. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, qā non custodierunt legem tuā.

i Vtuses domine, & rectum iudiciū tuum. Mādasti iustitiam testimonia tua, & ueritatē tuā nimis. Tabescere me fecit zelus meus, qā obliui sunt uerba tua inimici mei. Ignitum eloquiū tuū uehemēter, & seruus tuus dilexit illud. Adulescētulus sum ego & cōtemptus iustificatiōes tuas nō sum oblitus. Iustitia tua iustitia in eternum, & lex tua ueritas. Tribulatio & angustia intulerunt me, mādāta tua meditatio mea est. Aequitas testimonia tua in aeternum, intellectum da mihi & uiuam.

c Lamaui in toto corde exaudi me dñe, iustificatiōes tuas requirā. Clamaui ad te & saluū me fac, ut custodiam mādāta tua, Præueni in maturitate & clamaui, quia in uerba tua super/

TARIVS IN PSALMOS:

super speravi. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua. Vocem meam audis secundum misericordiam tuam domine, & secundum iudicium tuum uiuifica me. Appropinquare runt persequentes me iniquitati, a lege autem tua longe facti sunt. prope esto domine, & omnes uiae tuae ueritas. Initio cognoui de te testimonijis tuis, quia in aeternum fundasti ea.

Ide humilitatem meam & eripe me, quia legem tuam non sum oblitus. Iudica iudicium meum & redime me, propter eloquium tuum uiuifica me. Longe a peccatoribus salus, quia iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordiae tuae multae domine, secundum iudicium tuum uiuifica me. Multi qui persequuntur me & tribulant me, a testimonijs tuis non declinaui. Vidi prauaricantes & tabescere, quia eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata tua dilexi domine, in misericordia tua uiuifica me. Principium uerborum tuorum ueritas in aeternum omnia iudicia iustitiae tuae.

Rincipes persecuti sunt me gratis, & a uerbis tuis formidauit cor meum. Labeor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiae tuae. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Expectabam salutare tuum domine, & mandata tua dilexi. Custodiuit anima mea testimonia tua, & dilexit ea uehementer. Seruaui mandata tua & testimonium tuum, quia omnes uiae meae in conspectu tuo.

Propinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine, iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret postulatio mea in conspectu tuo, secundum eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum, quia omnia mandata tua aequitas. Fiat manus tua ut saluet me, quoniam mandata tua elegi. Concupiui salutare tuum domine, & lex tua meditatio mea est. Viuet anima mea et laudabit te & iudicia tua adiuuabunt me. Erraui sicut ouis quae perijt, quare seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Currit usque ad istum versiculum unus idem sensus, nunc incipit alius qui ex ipso cursu descendit. Inchoauit itaque in isto sensu omne humanum genus discens,

cens, Memor esto verbi tui, in q̄ mihi recuperādi spem dedisti. Hęc spes me cōsolata est, quādo superbi inique agebāt in me. Nūc ad hāc eandē expectatiōis defectū suū euenisse causatus, iterū clamat, Defecit, inquit, ī saluari tuo ania mea, & in verbo tuo speraui, defecerūt oculi mei in eloquio tuo, dicentes, Quādo venies, quādo restaurabis me, quādo cōsolaberis me, Quia per prauaricationē Adē factus sum sicut vter in pruina, intus vacuus, a foris vero cōtractus, iustificaciones tamē tuas nō sum oblitus. Verū quia vita hominis parua est super terrā, quāti dies restāt mūdo seruo tuo, vt finiat, quādo facies de persequētibz eū iudiciū. Qui narrāt idolatrę fabulatiōes, sed nō vt lex tua, Iniqui dēmones persequunt eū. Adiuua eū dñe, ecce mūdi finis prope ē, & in odio minus cōsummabit ipse mūdus in terrā. Veni dñe, quia ego qui ī his doleo, id est, chorus omnīū sanctorū, nō dereliqui mādāta tua. Vt secūm dū misericordiā tuā viuā & custodiā testimonia oris tui. Quibus promisisti, te nobis pereuntibus mittere saluatore. Certus sum em̄, quod in æternū permanebit verbū tuū ī cōlo. Qui licet cū hominibus videat, vt promisisti, de cōlo tamē nunquā abscedit. Sicut nec fluuius cū mare ingreditur, & circuit terras, de sinu sui fontis vnquā est absens, Ita proculdubio verbū tuū, cū ad nos uenerit, de sinu tuo sanctę pater, nunquā abscedit. Quid moraris eū mittere, q̄ huc veniēs super terrā de cōlo nunquā abscedit. Veniat vt liberemur repromissio, quę mēiri nō potest. Quia in sēculū sēculi veritas tua. Fundasti terrā & permanet, & homo propter quē terrā fundasti, nō permanet. Ecce et ordinatione tua perseverāt dies, & homo propter quē dies fecisti nō perseverat. Ideo autē perseverāt omnia, quoniā omnia seruiūt tibi, homo autē nō perseverat, quoniā nō sicut omnia seruit tibi. Qui statim vt a seruitio tuo recessit, tūc quādo prauaricatus a sublimitate bonę cōscientię cadens humiliatus est. Qui ideo habuit perire in ipsa humilitate sua, quoniā his perseverantia cōcessa est, qui obtēperando recessit ab eo securitas vitę, & sic humiliatus vt putaret se ita perire in humilitate sua, vt vltra genus humanū nō haberet statū. In ipsius nunc deiectione dicitur deo, Tuus sum ego, saluū me fac. Veniat qui saluet eū, quia spiritus immūdi expectant, vt perdant eū in perseverantia idolorū. Et moras faciēte saluatore, veniat consummatio sēculi, sed illis expectantibus vt pereat mūdus. Ego, id est, chorus prophętarū testimonia tua intellexi. Et omī cōsummationi nequissimę vidi finē, mandatū vero tuū latū est nimis. Latū, quia omnia terre spacia occupat, & corporis & animę finis tenet, ducet sibi sursum ad coelos cōtemnentē deponit ad inferos. Latū nimis est eius imperiū, siquidē & potētibz simul & regibz & cunctis gētibz imperat. Hoc mandatū ait chorus, vt dixi sanctorū, ego nō timui sed dilexi. Perfecta quippe dilectio foras mittit timorē. Et ita dilexi, ait, vt tota die meditatio mea esset. Videamus nūc, quid sibi euenisse referat per amorē mādātī, super inimicos meos, inquit, prudēt me fecisti mādato tuo, quia in æternū mihi est. Inimicos hoc loco & inuisibiles & visibiles memorauit. Super oēs docētes me intellexi, quia mādāta exquisiui. Nota tibi eruditissime, quia cū sapientior

TARIVS IN PSALMOS.

sapientior esset docētibz, discipuli formā gerebat. Etia super senes intellexi,
 quia legē tuā nō sum oblitus. Nullus obliuionē rem naturę existimet, cū ex
 vicio negligētiā oriatur. Quia ergo ait, legē tuā nō sum oblitus. Ab omī via
 mala prohibui pedes meos, vt custodiā mādata tua, id est, a malo recessi, &
 ita ad custodiā tuorū accessi. Cūq; accessissem, a iudicijs tuis nō declinaui,
 quia tu legē posuisti mihi, quā ego volēs in ore meo, super mel habeo dulci/
 orē. Et intelligēs quanta bona mihi per dilectionē legis tuę proueniant, odio
 cœpi habere omne viā iniquitatis. Et sicut si lucerna i tenebris docet pedes ho/
 minis foueas aut offendicula quę declināt, ita ego gressibus vel pedibus cor/
 dis mei, Veluti lucernā pedibus meis, ita verbū tuū sensibus meis. Videns er/
 go me tenebras per eā euasisse diaboli, & lucidas semitas inuenisse, iuravi at/
 q; statui custodire iudicia iustitię tuę. Quid est quod dicitur iuravi? ius cōsti/
 tui, siue regulā posui, i qua statui custodire iudicia iustitię dei, & propter hoc
 humiliatus sum vsq; quaq; Ita humiliatus sum, vt nō liceret mihi, nec seruū
 contemnentē me ledere, iniuriā passus, tacui. Et passus calumniā quieui, nō
 tendendo vtq; sed omnia quę eueniunt cōtemnendo, humiliatus sum. Non
 enim hoc quod statuerā custodire, custodire poterā, nisi essem humilis vsq;
 quaq; & efficerer tanquā purgamentū huic mundo. Verū quia mortē mi/
 nātur excitātes infamiā, Dñe, ait, viuifica me secūdū verbū tuū, et hoc quod
 statui, quia voluntario iudicio statui, nō necessitatis imperio, deprecor, ait,
 vt volūtaria oris mei facias beneplacita dñe, et iudicia tua doceas me. Sit ani/
 ma mea in manibus tuis semper, & legē tuā nō obliuiscar, & hoc stat quod
 Græci canunt, Anima mea in manibus eius semper, secūdū illā sententiā,
 Si recorderis, inquit, nouissima tua, in æternū nō peccabis. Ita iste animā su/
 am dū in manibus suis habet, semper eā exiturā considerās, legē dei nō ob/
 liuiscitur, etiā si peccatores laqueos ei posuerint, euadet primo, quia lucernā
 pedibus habens, legē qua detegunt laquei immundorū, euadit. Adiecit huic
 bono, vt semel cœptā custodiā eū iurando firmaret. Et hęc faciēdo euenit
 mihi, inquit, vt hæreditatē acquirerē in æternū. Non dicitur hæreditas, nisi
 mortuus fuerit qui hæredē instituit. Ergo mortuo pro me dño, ego hæredi/
 tatē acquisiui, testimonia eius in eternū, quia testimonia exultatio cordis mei
 sunt. Testatus est em̄ mihi, quod perpetuā vitā inueniā & æternā mortē eua/
 dam. Et ego credens iniquos odio habui, & legē tuā dilexi, atq; ideo dixi spi/
 ritibus immundis, Declinate a me maligni, vt scruter mandata dei mei. No/
 ta tibi quomodo scrutatū legis, & ita scrutare, dic & tu immūdis spiritibus,
 Declinate a me, vt scruter mādata dei mei. Quia ipsi tibi immittunt impedi/
 mentū, quando tuā mentē intentā attendunt. Eueniant itaq; damna rerū, &
 diuersa aduersa vel prospera. Audi angelos clamantes, Attende animā tuā
 Loth, ne prospexeris retro. Age quod agis, quia quod reuocariis transiris, si
 stare volueris. Noli ergo occupationibus, quę te a scrutatiōe sancta reuocāt
 acquiescere, sed clama cū propheta ad deū, Adiuua me dñe, & saluus ero, &
 meditabor in tuis iustificatiōibus semper, id est, die & nocte, vt i primo psal.

mo promissum est, Quoniā spreuisti, inquit, omnes qui descendūt a iustis tuis. Iniusta em̄ cogitatio eorū Propter hoc ait, preuaricātes reputaui omnes peccatores terræ, quia legē tuā dilexi. Verū quia cōcupiscit caro aduersus spiritū, vt infigas timori tuo carnes meas exoro. A iudicijs ei tuis timui, nisi em̄ fixæ fuerint carnes meæ timore dei, risus nobis nascit, & dei iudiciū nō timemus. Et dum nō timemus dominū, inimicis ac persequentibus tradimur. Vnde his adiecit, Feci, inquit, iudiciū & iustitiā, non tradas me persequentibus me. Quod iudiciū, quā eius iustitiā expone nobis, Caro, inquit, mea domina volebat fieri animæ, ego eā maceraui & seruituti redegei. Ecce iudiciū, iustitiā vero feci, animæ tradidi dominatū super eam, quia per carnem calumniabant mihi superbi. Elige quæso te dñe, elige seruū, id est, totū mundū, elige eū in bono, id est, in Christo. Non calumniē ei superbi, id est, im̄mundi spiritus, qui tenent chirographū peccati. Veni dñe & dele illud, excludēs inimicitias superbiorū. Oculi ei mei defecerūt i saluari tuo. Expectās semper attender, vt venientē aspiciat, quo orante dicit, Oculi mei defecerunt in expectatione eius. Fac quæso cū seruo tuo, id est, cū sæculo tuo secundum misericordiā tuā, & iustificationes tuas doce me. Tēpus est vt venias, perdisipata est ab iniquis tuis lex tua, id est, a Iudæis, qui eā accipientes dissipauerunt eā, sua præcepta, sicut arguit dñs, statuentes, & traditiones hominū custodiētes, legē vero dei contēbant. Dissipauerunt iniqui legē tuā, nullus credit, omnes declinauerunt. Veni domine, quia tēpus faciendi misericordiam concludere omnia in incredulitate, vt omnibus miserearis. Memor esto qui legis, quia vocē diximus hic agi omnīū prophetarū, qui & præconia sua voluerunt ad effectū adduci per aduentū dñi, & humano generi subueniri. Hic ergo, id est, prophetarū & sanctorū chorus loquitur, Dilexi, inquit, mandata tua super aurū & topazion, id est, super aurū & lapidē preciosum. Sic respicit in cētesimo octauo decimo, sicut in octauo decimo iā prædixit, Et propterea, inquit, ad omnia mandata tua dirigebar. Et omnē viā iniquā odio habui, quia mirabilia testimōia tua. Pinge pingē ante oculos tuos qui hæc cantas aliquas fabricas. Quales illas quas mirabātur Apostoli, pingē tēpla, pingē thermas, pingē fora & mœnia in vertice excelsō surgētia. Et dum ista cōsideras, memēto casulæ cuiuscūq; ex frōditū septo cōtexti. Iūqd nō tūc illa tibi erit despectior, quāto ista mirabilia stupueris. Ergo is quicūq; legē dei rōnē habere vult, totū q̄si vilē casulā despiciat mūdū, & sola mirabilia habēs testimonia eius, iō scrutat ea anīa eius, cūq; declaratio sermonū eius in rebus æternis illūinauerit eū, & paruulis cōsiderationibus eius magnū imbuerit intellectū, apperiet os suū in laudibus dei, & attrahit spiritū, id est, suspirijs occurrat, quia mādāta dī desyderat, et incipit sic desyderare, vt prę desyderio nō dormiat, atq; escā potūq; sibi ac letitiā subtrahēs prę desyderio sui pectoris clamet, Aspice me & miserere mei secūdū iudiciū diligentū nomē tuū, hæc totius humani generis oratio fundit. Vñ & sequit, Gressus meos dirige secundū verbū tuū & viuā, qui gressus meos in tortū misit p̄ Adā, & mortē inueni

Tu ve.

TARIVS IN PSALMOS.

Tu veni domine, & per te gressus meos dirige secundum verbum tuum, quod ille prauaricatus est, & vitam inueniam per te, quam per illum amisi. Expecto domine veni, & non confundas me ab expectatione mea. Si enim veneris, non dominabit mei omnis iniquitas, scilicet demonum. Nam increduli homines credentes calumniant dicentes, Quid negatis deos gentium, & virginis filium expectatis, quando habet virgo in utero concipere, & parere vobis Emanuel. Veni ergo domine & redime me a calumnijs hominum, & custodiam tua mandata, non hominum. Cum faciem tuam illuminaueris super seruum tuum, id est, super seculum tuum. tunc doces nos per filium tuum iustificationes tuas. Consyderemus nunc summum gradum orationis. Summus gradus enim orationis est, quando in oratione positus, preces simul & lachrymas fundis. Impossibile enim est, ut non oculi tui peccatum incurrerint. Omne enim quod in mundo est, ut ait Apostolus, concupiscentia oculorum est, & ambitio seculi, quae non est apatre. Dic ergo cum propheta, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Dixi equidem misericordiam tuam, & spes mea omnis in ipsa est. Sed quid faciam, quia scio, quia iustus es domine, & rectum iudicium tuum. Et mandasti iustitiam tuam, & testimonia tua, quibus comminaris eternum incendium, & scio in loquela tua veritatem nimis. Ideo ergo fundunt oculi aquas, quae abluant plorando, quod concupiscendo polluerunt. Zelor tamen mundum tuum ab idolis, quia gaudent super eum inimici tui, & ita hinc inde bacchantur, ut obliti sint verba tua, ipsi inimici generis humani. Sciunt enim & intelligunt voces prophetarum, in quibus verba tua pollicentur nostri redemptoris aduentum. Sed tantum moraris domine, ut obliti sint verba ipsa promissionis huius inimici mei. Porro autem ignitum est eloquium tuum vehementer, ignitum est amatorium, excludens amores mortiferos & vitae eterne amores includens. Adiecit postquam ignitum dixerat, Et seruus tuus, inquit, dilexit illud, adulescentior ego sum, & contempnus ijs, qui pugnant aduersum me, mundo omni seniores sunt, & omnibus vetustis seculis antiquiores esse noscuntur. His ergo adulescentior pro contemptu habeor, dum iustificationes tuas exquiro. Iustitia enim tua certus sum, quod iustitia sit in eternum. Et scio quia lex tua veritas sit, & ideo me tribulatio et angustiae inuenerunt. Quia mandata tua meditatio mea est. Non enim faciunt tribulationes & angustias demones, nisi his quam maxime qui mandata domini meditantur. Et ideo clamaui, inquit, in toto corde meo, exaudi me domine, iustificationes tuas exquiram. Ita meos mores in tuo amore disponem, ut nihil de hoc mundo queram, sed solas tuas iustificationes exquiram. Praeueni enim in maturitate & exclamaui, Fui puer, postea adulescens, itemque iuuenis, nunc ecce iam senui, & vitae meae finem attendens, in hac maturitate positus clamo, & praueeniunt oculi mei ad te diluculo, id est, antequam alius te orare incipiat. Lucem ipsam diei venientem praueeniunt ad te oculi mei, ut vocem meam audias secundum magnam misericordiam tuam, quia prope sunt qui persequuntur me. Iniquitates mihi prope sunt qui a lege tua longefacti sunt, id est, demones in idolis, & spiritus immundi in cogitationibus malis. Hij adpropinquauerunt persequentes.

ARNOBII COMMEN/

quentes me, putantes te adhuc longe esse, tu autem prope es domine. & omnia madata tua, quibus mandasti, tuum expectandum aduentum, omnia madata tua veritas. Ab initio cognoui de testimonijs tuis, quia sic firma sunt, promissa tua, ut in eternum fundaueris ea. Vide ergo humilitatem meam. Chorus sanctorum pro mundo vniuerso exorat. Vide humilitatem meam & eripe me, quia legem tuam non sum oblitus, promissam salutem aduentus tui. Iudica iudicium meum, & redime me propter eloquium tuum. Ut verum illud vniuersis non credentibus manifestes, propter eloquium tuum eripe me. Longe est a peccatoribus salus, siue qui venturum non credunt, seu qui iam venisse non credunt. Longe est utique salus ab eis, quia iustitias tuas non exquisierunt. Tu autem miserationes multe sunt domine, cum non requirentes te requiris, cum contemptores tuos exaudis. Quia ergo illis misericordia exhibes, qui testimonia tua non exquisierunt, quanto magis & mihi miserere, qui a testimonijs tuis non declinaui. Hoc, ut saepe diximus, chorus sanctorum omnium protestatur, qui & adiecit: Vidi non seruantes pactum, & tabescebam, quia iustitias tuas non custodierunt, quomodo distabit Moses in populo preuaricatore, quomodo Phinees, quomodo Thaleb filius Iephanae, quomodo Iesub Naue filius, quomodo Samuel in Saule. Omnis ergo chorus sanctorum ante aduentum domini, videns non seruantes pactum tabescebat, & dicebat domino, Vide quia dilexi legem tuam, in tua misericordia viuifica me. Hoc autem quod diximus saepe numero sanctorum, ab Abel usque ad Mariam & Ioseph, omnes quidem in lege veteri placuerunt, usque ad Abraham legem naturae seruantes, ab Abraham usque ad Moysen, legem naturae & circumcisionis, a Moysen usque ad dominum Iesum Christum, legem naturae, circumcisionis et legis, omnes hi iam tunc ex semet ipsis fundamentum ecclesiae construerebant, cuius dedicatore & adimpletorem dominum expectabant, qui compleret quod iurauerat seruo suo Abraham, quod in semine eius hereditaret omnes gentes. Hic chorus omnium sanctorum, iam Dei filium ex ore patris didicerat natum, ut euidenter diceret patri, Principium verborum tuorum veritas. Quid minus hic, quam Euangelia declarauit. In his ergo iam tunc Christus cum patre & spiritu sancto regnabat. Non enim poterat fieri, ut cuperent eum et confiterentur eum, nisi mentis suae oculis eius pulchritudinem aspexissent. In ipsis ergo iam ecclesia Christi, itaque sunt futura praeloquitur, ut praeterita enarrare videatur. Principes, inquit, persecuti sunt me gratis, sed contempta persecutione coram, a verbis tuis formidauit cor meum. Eis scilicet verbis quibus dixisti: Nolite timere quod occidit corpus, sed eum quod potest corpus et animam perdere in gehennam. Habes ergo in verbis tuis timorem & letitiam, sicut quod inuenit spolia multa. Tempore quo iniquitatem odio habui, id est, idolis sacrificare contempsisti, & videns iniquitatem abominatus sum, ita ut supplicijs diuersis maceratus excederem. Tunc utique septies in die laudem dixi tibi, cum in sepisor mihi spiritu sancti ecclesiae textum superioris fabricae extruebam. Sicut enim diximus in veteribus sanctis Christum in fundamento ecclesiae operatum, ita in muribus novis operatum, per quos vnius eiusdemque fundamenti, usque ad finem saeculi arces exurgunt.

TARIVS IN PSALMOS.

exurgunt. In quibus pax multa diligētibus nomen tuum dñe, & non est in illis
scandalū. In quibus expectat salus tua dñe, & mandata tua custodiunt. In quibus
intrat postulatio nostra in conspectu tuo dñe, & secundum vbum tuum
liberas nos. In quibus eructuant labia nostra hymnum, cum docemur iusti-
ficationes tuas. In quibus pronunciat lingua nostra eloquia tua, & docet quod
omnia mandata tua sunt equitas. In quibus manus tue, illę quę in cruce fixę
fuerunt, ipse saluos nos faciunt, si mandata tua diligimus, & concupiscimus
salutare tuū, & lex tua meditatio nostra est. Credentes quod etiā corpore no-
stro viuet anima nostra, & laudette, credentes quod iudicia tua adiuuent nos.
Confitentes quod errauimus, sicut ouis illa quę periit, rogantes vt requiras
eam, & humeris imponens, gregi adplices permanenti secundum promissum
tuum domine Iesu Christe, qui regnas cum patre & spū sancto per omnia
secula seculorum Amen.

Canticum graduum.

EXIX.

D dñm cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Dñe li-
bera animā meā a labijs iniquis, & a lingua dolosa. Quid
detur tibi aut quid adponat tibi ad linguā dolosam. Sagit-
tę potentis acutę, cum carbonibus desolatorijs. Heu mihi, quia inco-
latus meus plongatus est, habitauit cū habitantibus cedar, multū inco-
la fuit anima mea. Cum his qui oderūt pacem eram pacificus, cum
loquebar illis impugnabāt me gratis.

Antica graduum, cantica ascensionū sunt. Veluti si alicui qui in foueā ceci-
derit ponat scala, vt inde ascendēdi capiat facultatē. In fouea itaq; capti-
uitatis cum populus israeliticus deuenisset, cum tribulare clamaui ad dñm,
& exauditus est, vnde & plorat, dicens, Heu me, quia peregrinatio mea longa fa-
cta est. Et adiecit, Habitauit cum habitantibus cedar. Vnus ex filijs israel fuit q
obtinuit solitudinē in regione orientis quę a deserto Palestinae vsq; ad terras
Persarum extendit, in qua parte nunc Saraceni habitant, quorū pater Cedar
filius Ismael esse repperiet lectione Geneseos, Hij odiētes pacem eo vsq; pro-
bantur, vt nunquam cum gēte aliqua fœdus inierint pacis, ex quo orti sunt
vsq; ad p̄sentem diem. Quam gentē ego demonibus comparans, ad meum
captiuū accedo, fugiensq; moras historice narrationis. Et qui cecidi in pecca-
ti foueā, istum psalmū expono, dico ei, tribulare, quia male letatus es. Et cū tri-
bulantem te fecerit pœnitentia, clama ad dominū credens quod te exaudiat,
dic ei, Libera animā meā a labijs iniquis, & a lingua dolosa, dicūt ei demones
Et cū in cloaca deiecerim peccatorū, interim modo differro clamorē. Restat
tibi tēpus quo possis ascendere, Hos populos idcirco semināt, vt qui eos audi-
erit, dū sperat expiret. Hjs labijs dolosis, & huic lingue nequissime p̄para sa-
gittas potentes, orationibus temperatas, & ieiunijs acutas, cum carbonibus
& diuino igni succēsis, Adplica te ad gradum, & pone ascēiones in corde tuo,
a conualle

a cōualle fletus ad montē refugij. Et nō solum tu ipse moras nō innectas, sed illatas excogita. Et flebili voce te moratum in peccatis inter suspiria ingemisce. Heu me quia incolatus meus plongatus est, habitauī cum habitātibz cedar. Cū his habitāui qui mecum x̄bo dei, ne pacem facerem psuadebāt, ibi multū incolā fuit animā mea. Bene posuit animā. Caro enī quia de terra est, vbicūq; fuerit, in terra sua est. Ego tamē, licet cum his qui oderāt pacē cōsisterē, cum x̄bo tñ dei erā pacificus. Et cum loquebar illis, qđ velle ad gradum ascēsis accedere, illi expugnabāt me gratis. Mox enī vt cōperit peccator ad pēnitentiā cōuolare, & a fouea mortis ad vitæ superne montē cōscendere, expugnatōes dēmonum qđ sit passurus, agnoscat, si credit sibi verē a dei sapiētia dictum, Cum accesseris ad seruitutē dei, sta in timore & tremore, & ppara animā tuā ad tentationē. Quod sciens dñs, in eo sermonē nostrum oratiōis nostrę includit, vt clamemus, ne nos patiat̄ur induci in tentationem, sed liberet nos a malo, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

Canticum graduum.

CXX.

1 Euaui oculos meos in montes, unde ueniat auxilium mihi.

Auxiliū meum a dño, qui fecit cœlū & terrā, Non det in commotionē pedem tuū, neq; dormiet qui custodit te. Ecce nō dormitabit neq; dormiet, qui custodit israel. Dominus custodit te dominus protectio tua. super manum dexteram tuam. Per diem sol non uret te, neq; luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animā tuā dominus. Dominus custodiat introitum & exitum tuum, ex hoc nunc & usq; in seculum.

Centesiori viciesiori psalmi ascēsus patet. Leua oculos tuos ad mōtes. Quid moraris in cōuallibus? Crede quia si leuaueris oculos tuos ad montes, euades mortē & vitā inuenies. Si tamē leuaueris oculos ad montes, & tuleris eos a * cōparatione eorū de quibus dictū, Oculos suos statuerunt declinare in terrā, id est, statuerunt deorsum terrena despiciere, terram diligere. Nobis autem clamat Apostolus, quę sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite. Et sacerdotalis vox ad p̄cipienda mysteria nobis oibz clamat, sursum cor. Noli ergo timere, nō tuis viribus derelinqueris, si ascēdere cogitaueris, veni et tibi auxiliū a dño, qui fecit cœlū & terrā, tu tātum nō des in cōmotionē pedem tuū, id est, nō volo, nolo ascēdendi cōsiliū sumas, sed incūctanter ascēde. Quia nō dormit qui custodit te, Ipse etiā p̄fectio tua erit sup̄ manū dexteram tuā id est, porriget tibi manum ascēdere cupienti, p̄stabit tibi vt non vris a Sole per diem, p̄stabit tibi, vt lux solis non tibi cōcupiscentię ignē exaguet, neq; vris stimulo. Si enim ex animo ad auxiliū dei cōuolaueris, ipse custodit te ab omni malo, & corpus tuum custodit, custodit etiā & animam tuam dominus. Ipse custodit introitū tuum ad pēnitentiā, & exitū tuum de corpore ex hoc, id est, ex hoc die quo ex fide conuerteris. Ipse iam custodit

Alias *
cōtemplatione.

TARIVS IN PSALMOS:

custodit te dominus Iesus Christus, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.
Canticum graduum. CXXI.

Aetatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini
ibimus. Stantes erant pedes nostri, in atrijs tuis Hierusalē.

Hierusalē quæ ædificatur ut ciuitas, cuius participatio eius
in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus tribus domini, testimo-
niū Israel ad confitendū nomini domini. Quia illic sederunt sedes in
iudicio, sedes super domū Dauid. Rogate quæ ad pacē sunt Hieru-
salē, & abundantia diligentibus te. Fiat pax in uirtute tua, & abun-
dantia in turribus tuis. Propter fratres meos & proximos meos, lo-
quebar pacē de te. Propter domū dñi dei nostri, quæsiui bona tibi.

Secundū gradū ascendisti, accede ad tertiū. Bona tibi in isto gradu promif-
sa sunt, si credis, sume psalmū & exprime canticū. Tūc te scimus credidisse,
si letatus fueris, in his quæ dicta sunt tibi. Et relinquēs cōuersationē peccantiū,
in domū dñi ieris, & ibi stātes fuerint pedes tui in atrijs Hierusalē, ubi ædifi-
catio in muris ciuitatis futuræ extruitur. Ad quā ascenderūt tribus domini in
testimoniū Israel. Tribus domini duodecim Apostoli cognoscunt, qui prio-
res ascenderūt hos montes ad confitendū nomini dñi Iesu Christi, & ibi se-
derūt sedes in iudicio, sedes super domū Dauid. Rogantes quæ ad pacē sunt
Hierusalē, & abundantia diligentibus te, id est, te diligentibus Hierusalem.
Ibi em̄ confirmata est pax Christi, quæ in toto mundo diffusa est. Ibi eis di-
ctum est, Pacē meā do vobis, ipsi ciuitati dicit dñs Iesus Christus, propter fra-
tres meos & proximos meos, Qui sunt fratres, inquit, mei & proximi mei,
nisi isti, inquit, qui faciunt voluntatē patris mei. Propter ipsos ergo loquar
pacem de te, promittā in cœlis ubi verē glificaris vt ciuitas, promittā quod
sit mihi participatio in idipsum. Et necū in ea regnabunt fratres mei & pro-
ximi mei. Propter domū etenim dei mei, quæsiui tibi bona. Bona æterna, & t-
ciues tui tecū nō tēporaliter, sed perpetualiter regnent. Ipsi gloria qui ista re-
promisit, quiq; regnat cū patre & spiritu sancto in sæcula sæculorū Amen.

Canticum graduum.

CXXII.

D te leuauī oculos meos, qui habitas in cœlis. Ecce sicut

a oculi seruatorū in manibus dominorū suorū. Sicut oculi an-

cillæ in manibus dñæ suæ, ita oculi nostri ad dñm deū no-

strū donec misereatur nostri. Miserere nostri dñe miserere nostri,
quia multū repleti sumus despectione. Quia multū repleta est ani-
ma nostra, opprobriū abundantibus & despectio super bis.

Paulatim a montibus pertingamus cœlos. Nā si iam leuauimus oculos
ad montes, & letati sumus in omnibus quæ dicta sunt nobis. Leuemus
t nunc ocu

nunc oculos nostros ad coelos, imo ad eū qui habitat in coelis. Ideo em̄ ascen-
sionū cantica decantamus, vt paulatim a peccatorū foueis ascendamus. Re-
cordemur nos seruos, quia creati ab eo sumus. Seruos, quia creati & redēpti
probamur. Et sicut oculi seruorū ad dominū, aut sicut oculi ancillę ad do-
nam, ita oculi nostri ad dominū deū nostrū, donec misereat nostri. Verū
quia in opprobrio iacemus dæmonū superborū, & volentibus nobis eua-
dere crimina, vitia & peccata, nostra opera aduersant. Ideo rogamus misere
re nostri domine, miserere nostri. Quia multū repleta est anima nostra, op-
probrio abundantū eorū qui in malitia exabundāt. Et despectiones nobis
superborū exagitant, quibus necessitatibus tuā credimus solā misericordiā
subuenire, qui regnas in sæcula sæculorum Amen.

Canticum graduum.

CXXIII.

Isi quia dominus erat in nobis dicat nūc Israel, nisi quia do-
minus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos for-
te uiuos deglutissent nos. Cum irasceretur furor eorum
in nos, forsitan aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransiuit ani-
ma nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

Benedictus dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eo-
rum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo uenantium.

Laqueus contritus est, et nos liberati sumus. Adiutorium nostrū
in nomine domini, qui fecit cælum & terram.

Quicquid martyribus in persecutiōibus fecerūt homines increduli, hoc
nobis, si tñ exhibemus deo seruitiū in suis tentationibus, inuisibiles fa-
ciūt inimici. Cū ergo illorū visibiles legeris, pugnas tuas inuisi-
biles cogita. Et ita tu anio cōtradictio spiritui, quod iniustū est suggerēt, sicut
illi homini sacrificiū persuadēt. Vnde illi vicerūt, inde vince. Illorū victoria
mors fuit, tua victoria vita sit, & persuasio ibi & vis operata est, pone qd &
tecū sic agat, & persuasio tecū & violentia praeliant, quanq̃ sola persuasio te
cum agat o magister Christianissime. Si em̄ iusto iudicio tecū loqueris, soli
persuasioni fateberis repugnare, sed concedo & persuasione tecū & violenti-
tiā dæmonū conluctari. Habes vnde vincere parata sunt ad minicula, inci-
pe preliari dominus tecū. Imo dñs in te sicut in illis fuit, qui post victoriā istū
psalmū domino cecinerunt, dicentes: Nisi quod dominus erat in nobis, di-
cat nunc Israel, nisi quia dominus erat in nobis. Dñi insurgerent homines in
nos, forte uiuos deglutissent nos. Dñi irasceretur animus eorū aduersus nos.
Quare non irascuntur? Cū illi suis cōtradictionibus repugnabant, & non ti-
mebant minantes, credentes, torquentes, & ipsam vitā multis & exquisitis
supplicijs auferentes. Pone quod & tecū sic agatur, Ferio vngulā cordis, fe-
rio mentis iniurias, non cōsentio clama. Illi enim offertunt oportunitatē pec-
candi, furauitātē alloqui, elegantia mulieris, occasiones lucrorū, pietatē a ctio-
nis car

TARIVS IN PSALMOS.

nis carnalis. Piu est vt iudicē videas, vt causam defendas, vt libellū porrigas preces effundas, interim prandeas, hodie letus dies sit, hac nocte non sunt vigiliae, & cætera quibus inermis efficitur praeliator. Noli credere, seduceris, experto crede quod loquitur, ora, vigila, clama, tene propositū, martyriū peditū sequi proferis. Clama ad singula, nō consentio, & erit dñs tecū, per quē anima tua eripitur de laqueo venantiū, vt cū sanctis suauiter psallas. Laqueus cōtritus est, & nos liberati sumus, Adiutoriū nostrū in nomine dñi, qui secit cœlū & terrā, ipsi gloria qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

Canticum graduum.

CXXIII.

Vi confidunt in dño sicut mons Sion, non commouebitur
q in eternū qui habitat in Hierusalē. Mōtes in circuitu eius,
& dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & usq; in seculū. Quia non relinquet dñs uirgā peccatorū super sortem iustorum, ut non extendant iusti ad iniquitatē manus suas. Benefac domine bonis & rectis corde. Declinantes autē in obligationes adducet dñs cū operantibus iniquitatē, pax super Israel.

Q Vi confidit in imperatorē, militet in circuitu eius, qui confidit in potestatibus mundi, ad paritōres in tuitione eius, qui cōfidit in facultatibus suis, nummi in manu eius. Qui confidit autē in domino, montes sunt in circuitu eius, qui sic confidit sicut mons Sion, qui secundū legē dei De Sion enim procedit lex. Ergo qui catholicā fidē tenens, confidit nō commouebitur in eternū, nulla secta, nulla hæresis, nullus disputator eū a recti tenore detorquet, montes sunt in circuitu eius. Et dominus in circuitu populi sui, hoc est, testimonia scripturarū sanctarū in circuitu eius, pro defensione simplicis populi, quē Christus suo sanguine cōparauit. Ipse dominus in circuitu populi sui ex hoc tempore, quo pro eis passus est, vt ipse ait, Vsq; ad consumationem sæculi, ipse non derelinquet uirgam hæreticorum, super sortē catholicorum. Egreditur enim virga legis nostræ de manu legislatoris, & est secta draco deuorauit uirgam eorum, vt non extendant orthodoxi ad hæresim vanam sanctas manus suas, id est, opera sua hæreticis nō extendant. Velum quia sunt aliqui quorum cor illi peruertunt, sanctus spiritus pro rectis corde orat. Declinantes autem in anathematis obligationem adducet in die iudicij cum operantibus iniquitatem. Sit pax in Israel per dominum nostrū Iesum Christum, qui regnat in vnitāte deitatis cum patre & spiritu sancto, per vnīuersa sæcula sæculorum Amen.

Canticum graduum.

CXXV.

N conuertendo dominus captiuitatem Sion, facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Tunc dicent inter gentes, magnifica

gnificauit dominus facere cū eis. Magnificauit dominus facere nobiscū, facti sumus latantes. Conuertere domine captiuitatem nostram, sicut torrens in austro. Qui semināt in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autē uenient cū exultatione, portantes manipulos suos.

CAntica graduum sunt portæ coeli patentis. Iacob requiescens, uidet in uisione sua dominū super caput, coelis patentibus accubantē, cuius superiora in coelū incumbunt, per quæ respicit dñs, inferiora in terra sunt ubi dormiuit homo. Quid istius scalæ ascensus ad dñm docuit? Benefac dñe bonis & rectis corde. Audierunt em̄ sibi a sacerdotibus clamari, sursum cor, & dixerunt deo, Ad te leuaui oculos meos qui habitas in coelo, ascende, quia benefacit dñs bonis & rectis corde. Declinantes autē & discidentes a deo adducit in obligationē, & deputat cum operantibus iniquitatem. Surge Israel, qui dormisti euigila. Vngue lapidē angularē oleo lætitiæ, pax tecū. Filij em̄ tui de captiuitate liberati per Christū, istum canticum graduum cecinerunt, dicentes, In conuertendo dominus captiuitatē Sion, facti sumus sicut consolati. Gradatim a tribulatione primi cantici ad gaudiū ascēdimus, et qui ibi seminauimus lachrymas, hic gaudia metemus, & qui ibi captiui gemitabamus, dicentes, Heu me quid incolatus meus prolongatus est, hic replet gaudio os nostrū, & lingua nostra exultatione. Ecce em̄ dicunt inter gentes, Magnificauit dñs facere cū illis, magnificauit dñs facere nobiscū, facti sumus lætantes. Memores esse debemus, quia diximus ædificationis nostrę adplicare omnia, quę mystico tractu, aut ad dñm ducunt, aut ad eius martyres trahūt. Notum est enim omnibus sanctis ista competere. Ad nos vero ab eorū passionem riuum ducentes, captiuitatem nostram per poenitentiam euasisse gratulemur, credentes quod magnificet dominus facere nobiscum. Et vnde nos ei exhibuimus flentes atq; tristantes, inde nos faciat ipse lætantes atq; gaudetes. Si enim lachrymas seminauimus poenitię, secunda sine dubio melior nobis indulgentiæ oriatur, ex quā exeuntes de corpore, venientes ad domum in exultatione, Erimus cum sanctis portantes manipulos nostros. Nam ybi illi gaudebunt coronati, nos exultabimus liberati, per dominum nostrum Iesum Christum, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

Canticum graduum Salomonis.

CXXVI.

Illi dominus ædificauerit domum, in uanum laborauerunt qui ædificant eam. Nisi dominus custodierit ciuitatē, frustra uigilat, qui custodit eam. Vanū est uobis ante lucem surgere, surgite postq; sederitis qui māducatis panem doloris. Cū dederit dilectis suis somnum ecce hæreditas dñi, filij merces fructus uentris. Sicut sagittæ in manu potētis, ita filij excussorum. Beatus uir qui

TARIVS IN PSALMOS.

uir qui impleuit desiderium suum ex ipsis, nō confundet cū loquetur inimicis suis in porta.

Multi istius psalmi male explanantes principia, ocium p̄dicant pro labore. Aiunt nanq; casto certamine sanctis homines studijs occupari. Sed & vana spe suis aliqd hominem nifibus impetrare, & ex medicamento vultus faciunt, hoc modo dicentes, Nisi dominus ædificauerit, in vanum ædificas. Nisi dominus custodierit, in vanum vigilas. Poteram laciniosa disputatione ædificationis huius, & fundamenta & parietes & tecta & mœnia demonstrare, sed alio pposito res agitur. Egimus enim ab initio, vt breuiter strictim q̄ loqueremur, tamē pariter circumueo, & cito ad te redeam qui psalmū expectas. Ab initio sæculi quicq; sancte vixerunt, ciuitatem domino cōstruxerunt. Siquidem ciuitatis futurę mœnia sancti erūt. Aedificauit Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moses, Iesu Naue, & omnes sancti ædificauerunt domum, & custodierūt ciuitatem. Sed nisi dominus, id est, dei filius veniens ædificasset omnia quę illi ædificauerant (Probata est vox eius, dicentis, Non veni destruere, sed adimplere) Si ergo illis fundamenta mittentibus, & parietes ædificantibus nō venisset, qui tecta cōstrueret, & omnia intus ornaret, illi in vanum laborauerant ædificantes domum. Deniq; hodie synagoga ideo vana est, q̄a ædificia parietum habet, & tectum non habet, et in p̄tione dei cœli non commoratur. Habet parietes quos ædificauerunt sancti, sed tectum nō habet, quod Christus expleuit. Habent limen, sed in limine agni sanguinem nō habet. Dum cœperit pluere sup peccatores laqueum ignis & sulphuris, isti sine tecto patēt huic pluuię. Dum cœperit angelus percutere primitias, isti sine sanguine agni percussorem angelum non euadunt. Quid ergo ædificatis Iudeis? Quid hæretici vigilatis? Sine causa hæc facitis, q̄a vobiscum nec ædificat, nec vigilat dominus. Vos autem orthodoxi Christū in incorruptiōe amantes, nolite timere, securi ædificate, quia vobiscum ædificat dominus. Dei enim estis ædificatio, dei cultura estis, vigilate, quia non solum vobiscum vigilat, sed & dormientes excitat, dicens, Vigilate mecum, vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Tale est quale si dicat in vanū vigilaretis, si ego non vigilarem vobiscum. Nunc autem satis iniquū est, vt me vigilante vobiscum, vos somno occupemini. Vnde & Apostolus clamat, Aedificate alterutrū. Vana ergo esset ædificatio, si dñs non ædificaret. Vanę vigilie si dominus nō custodiret, dñs custodit, & vanę nō sunt. In vanum est vobis ante lucē surgere, id est, lux, Christus est, & vos qui ante eum surgitis, vanū est vobis ante eum surgere, qui māducatis panem doloris. Nisi enim ille venerit qui panē gaudiij tribuat, vos in vanū surrexistis. Quādo autē veniet? Cū dederit, inquit, dilectis suis somnū, hoc est, tunc veniet, quādo isti qui nunc sancti sunt, somnū pacis acceperint. Vt quid veniet? vt in resurrectione hereditas dñi demonstraret, in qua oēs filij dei accipiūt hereditatē, si tamen filij ventris eius fuerint, id est, si in fonte catholicę fidei fuerint baptizati. Vbi est venter ecclesię, qui illi filios parit, q̄ sicut sagitta de manu potētis excussa, sic vult

nerant inimicum, quando implent desiderium suum in bonis, vt nō cōfunt dantur dum exeunt de corpore. Tunc enim inueniunt inimicos suos in porta, cū ingrediuntur corpus in quo diabolus superauit. Notandū tamē est, ga in titulo sic habet, canticū ascēsus domus Salomonis, vt historicū sensum teneas, tu hodie dictum tūc Salomoni, O prudentissime Salomon, fabri/cas quidem domum deo, sed nisi dominus edificauerit domum, sicut ipse dixisti, quia edificat sapientia sibi domum, & ponet columnas septem. Nisi ergo ipse qui sapientia dicit, edificauerit domum, tu in vanum laborasti. Nam in domum quam edificasti, lapis super lapidem non relinquet. Domus autē quam edificat dominus, ascendit in cōelos, & in ea gloriabit rex dominus in secula seculorum Amen.

Canticum graduum.

CXXVII.

Eati omnes qui timent dñm, qui ambulant in uisjs eius. La
b bores manū tuarum ga manducabis, beatus es & bene tibi erit. Vxor tua sicut uitis abundans in lateribus domus tuæ. Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ. Ecce sic benedicet homo, qui timet dñm. Benedicat tibi dñs ex Sion, & uideas bona Hierusalem omnibus diebus uitę tuę. Et uideas filios filiorum tuorum pacem super Israel.

Nihil ualet si timeas dominum, quia & dæmones eum timēt. Sed beatus eris si sic timeas dominum, vt ambules uiam eius. Si enim ambulaueris in uiam eius, id est, in fidem catholicam, ibi labores fructuum tuorū manducabis, carnem filij hominis, vt habens uitam manentem in te, beatus sis, & bene tibi erit. Tunc vxor tua, id est, caro tua, sicut uitis abundat in lateribus domus tuæ, tūc, inquam, quomodo uitis profert botryones, ita ex actibus corporis tui pficiunt filij tui, & te sicut uite proficiente in sanguine Christi. Illi sicut nouellæ oliuarum pficiunt in circuitu mensæ tuæ, ubique cōuiuium illis uerbi dei exhibueris. Sic enim benedicetur omnis homo qui timet dominum, id est, qui sic egerit, sic benedicet, vt dicatur ei ab spū sancto, Benedicat te dominus ex Sion, id est, ex ecclesia sua, & uideas bona Hierusalem omnibus diebus uitę tuę. Et sicut tu deo filios genuisti, ita filij tui generent, vt uideas in conspectu domini filios filiorum tuorū, cum acceperit pacē Israel, cum acceperit * tempus hoc belli & uenerit tempus pacis, gloria æterno, qui regnat in secula seculorum.

Forc. *
abscesse =
rit.

Canticum graduum

CXXVIII.

Aepe expugnauerūt me a iuuentute mea, dicat nunc Israel.
s Sape expugnauerūt me a iuuentute mea, etenim nō poterunt mihi. Supra dorsum meū fabricauerūt peccatores, plangauerunt iniquitatem suā. Dominus iustus cōcidet ceruices peccatorū.

TARIVS IN PSALMOS.

peccatorū, cōfundant & cōuertantur retrorsum om̄es qui oderunt Sion. Fiant sicut fœnū tectorum, quod priusquam euellatur exaruit. De quo nō impleuit manū suam qui metet, & sinum suū qui manipulos colligit. Et nō dixerūt qui p̄teribant, benedictio dñi super uos, benediximus uobis in nomine domini.

Non patit̄ pugnā, nisi in iuuentute positus. Tu ergo qui te secundū explanationē nominis Israel, videre incipis deū per mūditiā cordis, pugnare necesse est ut dēmonū patiaris. Sed securus esto, q̄a sic pro te dñs pugnat, ut concidat ceruices eorū, si tamen tu nō cessaueris p̄uari, ut possis dicere: Non potuerūt mihi, licet sup̄ dorsum meū fabricauerūt peccatores, id est, licet p̄dēra grauiā tribulationū sup̄ me ponētes, incuruauerint me, & p̄longauerint iniquitates suas, id est, moras fecerint in afflictionibus suis, q̄bus me tribularunt. Dominus autē iusto iudicio suo cōcidet ceruices eorū. Habeant partē cū eis pharisēi & hēretici oēs, qui odiūt Sion, id est, qui odiūt ecclesiam Christi. Fiant sicut fœnū tectorū, quod priusq̄ euellat̄ arescit. Hoc loco testum vel edificium nominat, q̄a maxime partes hēreticorū ad p̄sonas altas uadūt, ubi quasi falces fœna secantium sacerdotū euadant, sed sic ibi antequam euellantur arescent. Non enim implet manum suam ex eis qui metet uerba eorum, nec sinus suos implent hī, qui manipulos eorū colligunt. Ex omnibus enim qui p̄terierunt ab Apostolis sancti vsq̄ hodie, siue qui sunt, seu qui p̄terierūt, nullus eos benedixit in nomine dñi. Et q̄a beato Apostolo Petro, aut ab apostolis, uel a posteris eorū benedictionem non accepit, & sic plebeculas docuit quas decepit, q̄a benedictionē usurpauit, maledictionē incurrit, per quam priusquam euellat̄, id est, priusquam moriatur arescit, id est, dum viuere uideatur in corpore, iam in spū aruit, a q̄bus nos separati, fidem catholicam integerrime cōtinentes, uitam inuenimus eternam, per Iesum Christum dñm nostrum, qui regnat in sēcula sēculorum Amen.

Canticum graduum.

CXXIX,

Ex profundis clamaui ad te dñe, dñe exaudi uocem meam.

d Fiant aur̄e tuę intendētes in uocem deprecationis meę.

Si iniquitates obseruaueris dñe, domine quis sustinebit.

Quia apud te p̄pitiatio est, & propter legem tuā sustinuit te dominus. Sustinuit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in domino. A custodia matutina usq̄ ad noctē, speret Israel in domino.

Quia apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Poenitens meus in bono iam positus p̄teritos clamores recolit. Audit enī sibi uirum sapientem dicentē: Ego peccasti, ne adicias iterum, sed & pro pristinis deprecare. Ille seruus utilis est, qui culpas suas semper recolit. Nō enī bonam

bonam patientiam & misericordiam dñi sui aliter memorabit, nisi suā im-
patientiam & iniquitatem fuerit recordatus, illud feci, illud gessi, cōtra iussio-
nem dñi mei, domine si velles cōsiderare cōtemptū nostrum, olim delesse-
mundū, sed satis apud te, ppiciatio est, propter legem tuam sustinui te dñe.
Nam recesseram a te, non te expectaram, sed lex tua mihi dixit de te, quā-
lum perire vis, sed oēs homines saluos vis facere. Propterea sustinuit anima
mea verbū tuū, id est, venientē filiū tuū qui promittit ad hoc venire, vt tol-
lat peccata mūdi. Hic veniet a custodia matutina. Custodia vna, quarta pars
noctis est. Ergo prima custodia a vespere incipit. Secūda ad medium noctis
attingit. Tertia pullorum cantus transit. Quarta vigilia matutina, quæ in or-
tum luminis adimpletur, in qua custodia matutina natū dñm nostrū angeli
pastoribus nūciarunt, sed nos dicamus vigiliā matutinā luce nascente memo-
ratam, in qua luce vsq; ad noctem, id est, vsq; cū finē accipiat sēculi, vsq; tūc
speret Israel in dño, vel quamdiū ipse homo est in corpore speret, quia est
apud deū misericordia. Agat pœnitentiā, cesset a peccato vsq; ad vespere
sui ab hora matutina, ex quo ei illuminatio orta est Saluatoris. Nullo modo
periet si cessauerit a peccato & pœnituerit, quia grādis apud deum misericor-
dia, & ipse redimet Israel. Aliū em̄ nō redimet, nisi Israelem, id est, nisi bapti-
satum nō redimet. Nam si forte pœniteatur in malis factis quispiā & in bo-
nis opibus se mirificū p̄beat, hic si Israel nō fuerit, si nō baptizatus fuerit, non
redimetur ab iniquitatibus suis. Sunt enim quidā qui putant se sine Christo
Christianos, cū homo quod bonū fecerit ad honorem suū fecisse doceatur,
quod autem bene crediderit, ad honorem p̄tinet dei. Magnus ille seruus est,
qui de honore suo fortiter gessit, & domini sui honorem neglexit, huic p̄po-
netur peccator vltissimus Christianus, qui se credit per fidem ad misericor-
diam peruenire eius, qui regnat in sēcula sēculorū. Amen.

Canticum graduum

CXXX.

Omine non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi
d mei. Neq; ambulauī in magnis, neq; in mirabilibus super
me. Si nō humiliter sentiebam, sed exaltaui animā meam.
Sicut ablactatus est sup matrem suam, ita re-
Speret Israel in domino, ex hoc nunc & usq; in saculum.

V Sitata vulgo sententia est quæ dicit, iuxta mores dñi familiam constitu-
tam. Hec sententiā sicut inter dominos & seruos, sic inter Christū & Chri-
stianos, si haberet effectum, iure nos Christi famulos diceremus. Ille cū dñs
coeli & terre esset, non rapinam arbitratus est esse se equalem deo, sed semet-
ipsum exinanīuit, & formā serui suscipiens dicit, Dñe non est exaltatum cor
meū. Age seruus iuxta mores domini tui, cū sis natura humilis, quid exalta-
ris? Iudex ille referē humilis, nos superbi, ille ingloriosus, nos e contrario glo-
riosi, ille in magnis nō ambulat, nos in magnis p̄sonis ambimus, & in eo quod
non adorāt, aut diligunt nobiles gloriamur, si tamen diligūt, & nō ridiculo
abutuntur,

TARIVS IN PSALMOS.

abutuntur, quasi ignoremns illud: * Os quod nos occultatum est venientes, * *Dictum est vulgatum de eo qui subdo le laudat coram, & ridet ab sentem.*
 in quantum nos laceret abscedentes. Nos autem exhonoramus pauperem, cuius in se personam Christus excepit, & non ambulamus in parvis, sed in magnis & mirabilibus super nos, & cantamus humiliter sentire nos, & non exaltare animam nostram, immemores Apostoli hortantis atq; dicentis, Tanq; paruuli lac concupiscite, vt in eo crescatis, quod si faceremus, eramus profecto quasi ablactati super matre sua. Agnoscebat in nobis sua nutrimenta mater ecclesia, & quasi ablactato ecclesie suae, ita retribuebat nobis suae Christus charitatis effectum, in quo sperat Israel, id est, mundus corde, quia ipse est Israel, quod interpretatur videns deum. Spes enim eius alia non est, nisi vt ad adipectum diuinum attingat. Tunc enim satiabitur, cum ei adparuerit gloria eius, qui regnat in saecula saeculorum Amen.

Canticum graduum.

CXXXI.

Emeto domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Si
 m cut iurauit domino, uotum uouit deo Iacob. Si introiero in
 tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum strati mei.
 Si dederam somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.
 Et requiem temporibus meis donec inueniam locum domino, taber/
 naculum deo Iacob. Ecce audiuimus eam in Effrata, inuenimus eam
 in campis silue. Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in
 loco ubi steterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam, tu &
 arca sanctificationis tue. Sacerdotes tui induantur iustitiam, et san
 cti tui exultent. Propter Dauid seruum tuum non auertas faciem Chri
 sti tui. Iurauit dominus Dauid ueritate, & non frustrabitur eum,
 de fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filii tui
 testamentum meum, & testimonia tua haec quae docebo eos. Et filii eo/
 rum usq; in seculum, sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit domi
 nus Sion, elegit eam habitationem sibi. Haec requies mea in saecu/
 lum saeculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens
 benedicam, pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam
 salutari, & sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu
 Dauid, parauimus lucernam Christo meo. Inimicos eius induam confusio
 ne, super ipsum autem efflorescit sanctificatio mea.

Memento domine Dauid, non ut ab obliuione ad memoriam redeat. Deus ab
 homine comonetur, sed docet homo qualiter diuinitas votis delectet
 humanis. Ut deposita feritate, quae iracundias generat, discordias nutrit, su/
 perbia gignit, sub onus domini mansuescat. Leue onus est, porta mansuetudinis iugum
 v suauis

suaue, trahere Christiane hoc. In te recordabitur dominus, quod ad portanda precepta
 eius, mansuetum pecus tuum, id est, corpus tuum, & non recalcitrare exhibes Chri-
 sto. Memor erit tui dominus, si mansuetudines tuas eius memoria interpellatione san-
 cta pulsauerint, si proficisci de mansuetudine, profice de deuotione, iurauit,
 inquit, domino, & votum vouit de Iacob. Audi sollicitudinem uouentis, & ita demum
 te participare psallentis ostende. Postea enim quam votum vouit deo, non intrauit taber-
 naculum domus sue, non ascendit lectum stratus sui, non dedit somnum oculis, non dor-
 mitationem palpebris suis, donec inueniret locum domino tabernaculum deo Iacob.
 Sollicitudo integra & perfecta tam diu est deo a promittente seruanda, quam diu
 inueniat locum domino. Dominus aeternus est & locus eius temporalis non potest esse.
 Quid querimus temporalia loca, qui aeternum habitatorum inquirimus. Si uero
 aeternum est, quod sollicite & uigilanter inquirimus perpetuum comprobatur, non
 cessamus strenuissime querere, quousque quod querimus inuenire mereamur.
 Quid tamen querit Psalmista sanctissimus uideamus. Locum, inquit, ubi habi-
 tet deus Iacob. Et adiecit, Hanc habitationem, ait, audiuius in Effrata, Effrate
 us Helcana qui caput regaliu voluminum tenet, pater est Samuelis, in quo au-
 diuimus uocem domini, dicentis, Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum
 omnia faciat, & ipsi edificabo domum & ambulabit coram Christo in aeternum.
 Hanc ergo uocem quam tunc in Effrateo audiuius, nunc inuenimus in campis
 silue, ubi pastores ouium angeli allocuti sunt, dicentes, Nunciamus uobis gau-
 dium magnum, quod erit omni populo, quia natus est uobis hodie dominus, qui est
 saluator omnium, & hoc uobis signum erit. Inuenietis puerum inuolutum pannis,
 & positum in presepio. Hanc ergo habitationem ubi in eternum habitat deus, indi-
 cantibus angelis pastores adepti sunt, et non pastores talium qualium pecudum, sed
 ouium tantum, nec dormientium, sed uigilantium, & qui non dormientes, sed uigilan-
 tes inuenti sunt, neque negligentes, sed solliciti, neque remissi, sed timentes. De-
 nique inde angelus cepit alloqui, ubi timoris agnoscebat terrorem, Nolite, in-
 quit, timere, quasi qui dicat, quia uigilatis & estis solliciti circa gregem mansue-
 tudinis, & pascitis in campis pectoris uestri, Ibi sunt enim campi silue. Quia er-
 go custoditis gregem uigilanter, pernoctanter, ne ouem mansuetam, siue patientiam, si-
 ue charitatem, siue hospitalitatem, siue castitatem, & ceteras facias earum, quas pasci-
 tis uerbo dei, quia timetis dominum gregis, & solliciti estis, ne quid uobis feritas
 luporum inuadat, iam nolite timere, quia talis pastor natus est, qui animam suam po-
 nat pro ouibus suis. Nunc interrogamus uos o pastores, dicite nobis, si in-
 uenistis puerum sicut uobis angeli indicauerunt. Ad hec illi respondentes dixerunt,
 Introiuimus in tabernaculum eius, adorauimus in locum ubi steterunt pedes eius.
 Certe iacent in presepio uisuri perrexistis, quomodo stantem uos uidisse te-
 stamini. Nos, inquit, credentes, stantem uidimus non iacentem, incredulis & du-
 biantibus iacens & pannis inuolutus ostenditur, credentibus rex diadematus de-
 monstratur. Denique tantam coruscationem regie eius dignitatis adspeximus, ut
 non auderemus ipsum adorare, sed uestigia illa adorauimus, in quibus stete-
 runt pedes eius. Quid ergo terram adorastis? Terram, inquit, sanctam corporis
 Iesu

TARIVS IN PSALMOS:

Iesu Christi, in qua terra nobis sunt ostēsa vestigia dei, dū virgineo foetu p̄d-
tum videremus infantē, cui angeli choros ducebant, cœlo terręq; per eū pa-
rem fore cantantes. Huic dicimus quotidie, Exurge domine in requiē tuam.
Requies dei in Iesu euidēs & specialis est, in quo est arca, id est, arcanū sanctifi-
cationis eius, per quē Apostoli sunt induti iustitia, & sancti omnes exultant
propter David seruū dei, quia de fructu vētris eius posuit deus super sedem
suā, per quem custodiunt filij eius testamētum dei, id est, Apostoli ex scemo-
re Iudæ secundū carnem venientes, qui non solum custodierunt testamētū
domini nostri Iesu Christi, sed & testimonia eius quæ docuit eos. Nunc filij
eorū vsq; hodie sedent super sedē eorū, habentes & ipsi soluendi, ligandi po-
testatē. Hoc autē eis concessum est, quia recusauit dominus synagogā salita-
tis, & legit Sion sanctā, scilicet fidei rectæ ecclesiā, quam prælegit præsciū
in habitationē sibi, in qua est requies dei in sæculū sæculi, in qua habitat, quo-
niā prælegit eam, in qua viduę benedicent in castitate, in qua pauperes sati-
antur panibus pietatis, in qua sacerdotes induuntur iustitia, in qua sancti ex-
ultationē exultant, in qua productū est cornu. Ideo sit regnū David. Ipsa est
lucerna quæ super candelabra posita, lucet omnibus qui in domo sunt, id
est, qui in fide sunt Iesu Christi, vt ecōtrario omnis adsertio præter hāc, lucet
quidē in verbis, & habet materias adclamationis & admirationis humanę,
sed sub modio posita nō lucet qui in domo sunt, sed quos inuenerit subtus
modiū. Subtus modiū em degunt, qui mensurā rectę fidei utunt inuersam,
qui sunt inimici lucernę nostrę, quā spiritus sanctus per Apostolos parauit
Christo suo dño nostro. Inimicos ergo eius induit cōfusione anathematis, et
super Christū floriet sanctificatio eius, per omnia sæcula sæculorū Amen.

Canticum graduum.

CXXXII.

Cce quā bonū & quā iocundū, habitare fratres in unū. Si
cut unguentū in capite, quod descēdit in barbā, barbā Aa/
ron. Quod descēdit in orā uestimenti eius, sicut ros Her-
mon qui descēdit in montē Sion. Quoniā illic mandauit domi-
nus benedictionem, & uitam usq; in sæculum.

I N primo cantico graduum positi in capriuitate clamamus tribulantes ad de-
um, & exaudit nos. In secūdo gradu ad montes oculos leuauimus, vnde
venit auxiliū dñi, quo custodimur ab omni malo. Tercio gradu ascēdētes ve-
nimus ad domū dñi. Quartū gradum aggressi, oculos quos ad mōtes leua-
ueramus, tūc leuauimus ad cœlos. In quinto inuenimus persecutiones homi-
nū, & defensionē dei. In sexto hereticos declinātes in obligatiōe præcipit dñs
tradi. In septimo gradu, facti sumus letantes qui fueramus ante plorantes. In
octauo gradu ædificantē domū sanctā non habentem maculā neq; rugā
inuenimus Christū. In nono gradu vidimus timentes dominum, & ambu-
lantes in vijs eius. In decimo gradu passi sumus pugnas, & in adiutorio dei
victoriā cepimus. In vndecimo gradu tantā misericordiā dei inuenimus,

y 2 vt per

ut per ipsam redimeremur ab omnibus iniquitatibus nostris. In duodecimo gradu inuenimus contemptum mundi, in quo non exaltatur cor nostrum. In terdecimo gradu illud quod in Effrata audieramus, inuenimus in capis siluæ. Ibi inuenimus filium dei cum sanctis suis exultatione exultantem, ibi paratam lucernam plenam oleo letitiae, vincentem obscuritatem mundi, ut qui erant tenebris vrgentibus disiecti, & per edificationem superbe turris a se inuicem separati. Nunc omnes conueniunt in unum, ut illud malum consilium, dei consilio probaretur esse correctum. Videns sanctus spiritus exclamauit, Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in unum. Habent enim vnguentum chrismatis, quod descendit de capite in barbam, hoc est, de Christo in virtutibus. Sicut enim capilli capitis, & barbae vnguento infundunt, sic virtutes omnes, quae contra vitia luctantur quotidie, & vincere valeant Christi infundunt auxilio. Nota tamen chrismatis sacramento in vnguento capitis, & ros Hermon descendentem in montem Sion, ad fontis undam aquae perennis extendere. Ibi enim mandauit dominus benedictionem, & aeternam vitam usque in saecula saeculorum Amen.

Caaticum graduum.

CXXXIII.

Ecce nunc benedicite domino omnes serui domini. Qui statis in domo domini, in atrijs domus dei nostri. In noctibus ex tollite manus uestras in sancta, & benedicite domino. Benedicat dominus te ex Sion, qui fecit coelum & terram.

Pervenit gradus ad charitatem, & ubi superius iret non inuenit. Nam quicquid egit quartusdecimus gradus, in quintodecimo proficit ascendentibus. Ad charitatem enim a discordia fraternitas diuisa reuertitur, & fiunt omnes boni qui fuerant omnes mali. Modo dicite mihi, quid conuenistis omnes in unum vos, qui fratres nominamini, aut unde estis omnes fratres ostendite. De vno, inquit, patre Christo, & de vna matre ecclesia. Ideo ergo conuenimus in unum, quia nos seruos agnouimus domini. Datur nobis responsum, & dicitur, Nunc ergo quia in unum conuenistis omnes, benedicite dominum, omnes, inquit, serui domini. Et quia potest dici, omnes homines serui domini sunt, responderet, Ego vobis seruis dico, qui statis in domo dei, qui meruistis ingredi domum, in qua requiescit deus cum amicis suis, & epulat cum Apostolis suis. Soli ergo hi benedicunt dominum, qui intus in domo sunt. Non, inquit, soli ipsi, sed & hi, qui adhuc in atrijs domus consistunt. Et vos o cathecumini, & vos, inquit, qui in atrijs domus dei nostri statis, & intus ingredi non audetis, & vos simul extollite manus vestras intus in sancta sanctorum, & simul benedicite dominum, in vexillo crucis leuantes sanctas manus, sine ira & disceptatione, in nocte huius saeculi, tanquam luminaria lucentes, ut per vos benedicatur dominus ex Sion, qui fecit coelum & terram, qui regnat in saecula saeculorum Amen.

Alleluia.

CXXXIII.
Laudate

1 Audate nomen domini, laudate serui domini. Qui stis in domo domini, in atrijs domus dei nostri. Laudate dominum quia bonus dominus, psallite nomini eius quonia suaue. Quonia iacob elegit sibi dominus israel in possessione sibi.

Quia ego cognoui quod magnus est dominus, & deus noster pre omnibus dijs. Omnia quaecunq; uoluit dominus fecit in coelo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Educens nubes ab extremo terrae, fulgura in pluuiam fecit. Qui produxit uentos de thesauris suis, qui percussit primogenita Aegypti, ab homine usq; ad pecus.

Emisit signa & prodigia in medio tui Aegypte, in Pharaonem & in omnes seruos eius. Qui percussit gentes multas, & occidit reges fortes. Seon regem Amorreor, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan. Et dedit terram eor hereditate, hereditate israel populo suo. Domine nomen tuum in aeternum, domine memoriale tuum in generationem & generatione. Quia iudicabit dominus populum suum, & in seruis suis deprecabitur. Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent et non loquentur, oculos habent & non uidebunt. Aures habent & non audient, neq; enim est spiritus in ore ipsorum. Si miles illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Domus israel benedicite domino, domus Aaron benedicite domino. Domus Leui benedicite domino, qui timetis dominum, benedicite domino. Benedictus dominus ex sion, qui habitat in Hierusalem.

Scala ista cuius caput pringit in coelum quindecim gradus habet in quinq; libris Mosis, & in decem pceptis legis, ibi lapis ad caput iacob vnctus est, hic ipsum caput vnctum ad ros Hermon destinatum est, non ad omne ros Hermon. Ros enim motis p. cuius habet descensus, nos ad illud ros attingimus, quod descendit in monte Sion, solum huius roris fontem post unguentum Chrisimatis requireres, qui in montem Sion, id est, in altitudinem situs ecclesie profluit uenis, & ita trinitatem in vna deitate coniungit, ut & tres vere dicam esse personas, & vnam vere dicam esse substantiam. Sic enim laudatur a seruis dominus. Sic nomen eius vere laudabile praedicat, cum in trinitate unitas, & in unitate trinitas ore dicat, & pectore continetur, tunc asserimus, quonia bonus & benignus est dominus, nam si sibi maiorem partem deitatis dicat pater assumere, aut gradum sibi supra filium hominis vindicare, non ut bonus laudat, sed ut aemulus blasphemaret. Nihil ergo in deo maius est, quia nunquam senescit pater. Nihil minus in filio, quia nunquam crescit. Vbi enim maius aliquid & minus v. 3 est, &

est, & maiori defectum minatur gradus uitas, & pollicetur etas minori profectum. Hos gradus diuinitas caret, quia nō est deus tēporū posterior. Si enim tempora aliqua ante deū fuerunt, faciunt eū maiorem qui pater est, & minorem eū qui filius. Si uero ante oīa genitus, tēpus illi nequaquam potuit necessitate imponere, quia ut esset, tēpus ab eo sumpsit exordiu. Sic ergo laus domini celebratur, in qua laude canendū est. Quoniam Iacob elegit sibi dominus: Hunc, inquit, elegit, qui supplantat uoluptuosum cōsiliū, & hunc habet in possessionē, qui mūdo corde studet deū uidere. Sicut enim Iacob supplantator dicitur, sic Israel uidens deum. Tunc cognoscit quod magnus est dñs, cum habuerit mundissimū pectus. Quod si mundum non fuerit, magnū illi uideretur hoc sēculū, & aut psonas mirabitur, aut pulchritudines illicitas stupēbit. Cum uero mūdus fuerit animus, nihil iudicat admirandū, nisi solum deum, & hūc prē omnibus dijs admirabitur deum. Quomodo prē omnibus dijs? Cautus cātator ausculta. Dñi gentiū dēmonia, hñ mirari nos uolunt pulchritudines perituras, uerbi causa in mēis, in personis, in glorijs mundi, in cōcupiscentijs fugitiuis. Cum ergo prē omnibus hunc deum nostrum eterna nobis ostendentem amplectimur, tunc cum prē omnibus dijs honoramus, illorum scilicet consilia respuentes, & dei consilia amplectentes, Ipse enī oīa quęcumq; uoluit fecit in cōelo & in terra, in mari, & in abyssis. Ipse nobis produxit nubes ab extremis terrę, id est, sinem faciente: in uentis occupationibus, hos ueluti nubes exhibet mūdo, propter quod & uolūta in pluuiam fecit, id est, ut in igne fulgureo interficiat inimicū, & uēda pluuię abluat peccatorem. Et quis hoc facit? Ille sine dubio qui producit uentos de thesauris suis, id est, apostolos de sensibus suis. sicut enī uentis nauibus, ita apostolis p̄dicantibus, animę ad Christū, qui est uere portus, perueniūt. Qui percussit primogenita Aegypti, id est, diaboli primogenita in cruce positus, & ita percussit, ut non homini, non pecudi crederet esse parcendum. Quicquid enim Aegyptiū est, simul cum principe Aegypti fluctibus mergit, pereat cū Pharaone, & cū omnibus seruis eius. Cū ergo uentū esset ad aquam, quę nobis salutis uiam aperuit, & omēs qui nos persequēbant operuit, tunc confessi sumus nomen dñi eternū, & suscipimus memoriale eius, ut sit in nobis in sēculū sēculi, credētes uenturū iudiciū, in quo cum iudicauerit uiuos & mortuos, in solis suis consolabit seruis. Melior enim ibi inueniet fornicator Christianus, quam castissimus idolatra. Simulachra enī in quibus spem habuit, habentia mēbra oīa sine sensu, & capsum sine spū. Similes illis erāt confidētes in eis, id est, simili incēdio constabunt, nō ut in aliquibus formis deducant, sed ut eterno consumant incendio. Sola domus Israel in his q̄ mūdo corde uidetur deum, id est, in Apostolis fundata ipsa liberabit, in qua domo benedicit Aaron in sacerdotibus, & Leui in ministris cū his q̄ timent dñm, id est, cū omni populo Christiano, qui in canticis Dauidicis psallit alleluia, benedicens dñm ex Sion, qui habitat in Hierusalem. Illam uenturam de cōlis, propheta

us &c

TARIVS IN PSALMOS.

tis & Apostolis cōcionantibus credimus, in qua regnat pater cū filio & spū/
 sancto per vniuersa sēcula sēculorum Amen.

Alleluia Alleluia.

CXXXV.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in eternū
 misericordia eius. Confitemini deo deorum, quoniam.

Confitemini domino dominorū, quoniam. Qui facit mi/
 rabilia magna solus, quoniā. Qui fecit cōelos in intellectu, quoniā.

Qui firmavit terrā super aquas, quoniā. Qui fecit luminaria ma/
 gna, quoniā. Solē in potestate diei, quoniā. Lunā & stellas in po/
 testatem noctis, qm̄. Qui percussit Aegyptū cū primogenitis eorū,
 quoniā. Qui eduxit Israel de medio eorū, qm̄. In manu potenti &
 brachio excello, quoniā. Qui diuisit mare rubrū in diuisiones, quo/
 niā. Et eduxit Israel per mediū eius, quoniā. Et excussit Pharaonē
 & uirtutem eius in mari rubro, quoniā. Qui traduxit populū suū
 per desertum, quoniā. Qui percussit reges magnos, qm̄. Et occi/
 dit reges fortes, quoniā. Seon regem Amorreorum, quoniā. Et
 Og regem Basan, quoniam. Et dedit terram eorum hereditatem,
 quoniā. Hereditatem Israel seruo suo, quoniā. Quia in humilita/
 te nostra memor fuit nostri, quoniam. Et redemit nos ab inimicis
 nostris, quoniam. Qui dat escam omni carni, quoniam. Confite/
 mini deo cōeli, quoniā. Confitemini domino dominorū, quoniam
 in eternum misericordia eius.

VEnimus ad Alleluia, quod duplex scribit, in quo illud cōsydero, quod
 nec caro sine anima, nec anima sine carne poterit dño cōfiteri. Duo er/
 go in vnū duo alleluia decātent, vt dum sunt in vno vitę huius trāsitu, cōfi/
 tendi ordinem teneant, dicat caro alleluia suū, dicat ania suū. Duplex homo
 est, duplex alleluia. *¶* **T**ercij cōfitemini dño, primo quoniā bonus, & po/
 stea bona fuerit cōfessio fidei nostrę. Tūc dicamus, i seculū misericordia eius.
 Nō potest perire cōfessio eius. q̄ in isto sēculo sua delicta accusat. Inueniet si/
 ne dubio pietatē dei, qui suam ei cōfessionē obtulerit, si quotidie accipiat cō/
 fessionē nostrā, quotidie suā nobis bonitatē impartit. Et si nos in cōfiteōdo nō
 deficiamus, quomodo ille in miserendo cessabit. Peccauimus, negare nō
 possumus, habemus multa peccata. Aliter ea non carebimus, nisi quotidie
 vt nobis dimittantur dominū exoremus. Siquidē eius doctrina sit, Dimitte
 nobis debita nostra. cōfiteamur nos debitores debitori, nā & nos debitores
 sumus deo, & deus est nobis debitor. Rogemus ne exigamur qđ debemus.
 Rogemus ne reddat qđ debet. Vt ergo nobis, si qđ debemus exegerit. Nihil
 dicis, quasi non deus omnipotens & regna cōlorum debeat quę p̄misit. Vt
 nobis,

nobis, si quod debet reddiderit. Verum gapius est, & deus deorū est, & dō-
minus dominorū, quasi qui nihil indiget, rogandus est vt dimittat. Sane tu
qui misericordiā flagitas, scias qa non eam inuenies, nisi rectē fidei fueris, cō-
fessione decoratus. Confitere ergo hūc esse deum tuum, q fecit cōelos. In intel-
lectu nostro vt ipsorum nobis solus pulchrescat aspectus, q fundauit terram
super aquas, vt corpus nostrū vnda sacri baptismatis abluiatur, q fecit lumi-
naria duo magna solus, vnum in die noui testamenti, quod sicut Sol radiat
in lumine agentibus, aliud in nocte iudaica cōuerfantibus. In nouo em aper-
te quod legitur, sicut in die in ipsa litera perlustrat a Christo, qui est sol verus
iustitię. In veteri autem sub literę tegmine, quasi in nocte positum, a luna, id
est, ab ecclesia manifestatur. Ipsa est enim luna quę crescit in sanctis, decrescit
in peccatoribus, suis lucet in tenebris ignorantię positis, habet & stellas in gra-
dibus suis. Aliter enim lucet in episcopo, aliter in presbytero, aliter in diaco-
no, & cæteris clericis, in qbus prædicat dominus, q percussit Aegyptū cum
primitiuis eorum, terram scilicet superstitionibus plenam cum dēmonijs, q
in ea degunt, qui ideo primogeniti dicuntur, qa nullus vetustior aut prior in
peccato dēmonijs. Quibus percussis, educitur Israel de medio eorum. Qui-
cunq; enim viderit deum in Christo mūdum cōciliantem sibi, Israel factus,
vt pote deū vidēs. Educitur de terra Aegypti quam percussit dñs, & quomo-
do eiicitur. In manu, inq; forti & brachio excelso. Vtiq; in altitudine crucis
eiuato brachio, quo excussit Pharaonem & exercitū eius, id est, in abyssu,
vbi æternę tenebrę cōmorantur in sinu. Et transducit populum suū in deser-
tum, videlicet ad consiliū ab omnibus curis sēcularibus alienā, ibi & edu-
cit aquā de petra rupis, & percutit aduersus eū armatas gentes multas, id est,
cogitationes iniquas, & reges fortes, id est, principes aeris huius mundi. Et
Seon regem Amorreorū. Amorreos Hebraico sermone extrancos interpre-
tantur. Regem ergo Amorreorū, id est, extraneorū interficit dominus. Et re-
gem Basan. Basan pfundum Hebræi dicunt. Et regem ergo profundū, q nos
de supioribus ad inferiora vult ducere, & hunc interficit Christus & omnia
regna eius, q est irrisor interficit. Cham enim irrisor exponitur. Ergo cū hos
omnes interfecerit nobis dominus, tunc dat terram corū. id est, corporano-
stra, in qbus illi regnabant, dat eam nobis in hēreuitatem, si tamē facti Israel
deum videre per fidē, & nō per speciem cupiamus. Videat post hæc humi-
litem nostram, & liberat nos de manu omnium inimicorum nostrorum.
Sic enim & in alio psalmo ait, q liberatū se esse cātauit, Humiliatus sum, in-
quit, & liberauit me. Videamus isti duo versiculi q supersunt, quo intendā.
Qui dat escā omī carni. Et cōfitemini deo cōelī, quasi q dicat, cōelī testes estis,
quia omnis caro alituū, hominū, pecudū, atq; repentiū a deo pascitur, hoc
cōfitemini vos o cōelī dñi, dare escam omni carni, aut vos homines deum
cōelī credite creasse vniuersa, & pascere oia, quod anathemabilis Manichęus
denegās, carnem omnē diabolo dicit authore constare, & eius ministerio ad
pinguedinē saginari. Nos autē cōfiteamur hunc deū esse cōelī, qui dat escam
omni

TARIVS IN PSALMOS.

omni carni, & sicut iste psalmus fecit, ita faciamus, vt per singula verba cōfessionis nostræ cantemus, Quoniam in sæculū misericordia eius, id est, dei nostri patris & filij, qui regnat in vnitāte deitatis, ante omnia, & nunc et semper, & per omnia sæcula sæculorū Amen.

Alleluia psalmus David.

CXXXVI.

Vper flumina Babilonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. In salicibus in medio eius, suspendimus organa nostra. Quia illic interrogauerūt nos qui captiuos duxerunt nos, uerba cantionū. Et qui abduxerūt nos, hymnū cantate nobis de canticis Sion. Quō cantabimus canticū dñi in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalē obliuioni detur dextera mea. Ahareat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. Si nō proposuero Hierusalē, in principio latitiæ meæ. Memor esto dñe filiorū Edom, in die Hierusalē. Qui dicunt exinanite exinanite, usq; ad fundamentū in ea. Filia Babilonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionē tuā, quā retribuiisti nobis. Beatus qui tenēbit & allidet, paruulos suos ad petram.

Babylon confusio interpretat, & prima confusio non fuit, nisi in parentibus nostris secundū carnem, id est, in Adā & in muliere eius. In ipsis nos sedimus & fleuimus, quousq; veniret qui nos de captiuitate diaboli & ministrorū eius auferret. Hæc quidem cum dicimus non facimus præiudiciū prophetæ prædicenti absq; Assyriorum rabiem & barbaricam feritatem, quæ captiui ducendi erant. Factū est & ducti in Babyloniā, & omnia quæ Hieremias vir sanctus scripsit. Nobis tamen quando captiuitas euenit peccatorū, cessamus ab omni vsu illo psallendi. Confusi enim sumus, & Babylonia oblidet nos, & non est nobis fiducia aperiendi os in laudibus dei. Ibi suspendimus organa nostra super flumina Babilonis, super adfluentias facinoræ. Ibi sunt salices in medio fluminū, virgulta quæ ad ligandū faciunt, vnde ligant vites fructifera. O domine, distrūpe vincula nostra, vt possimus hostiā tibi laudis offerre, quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerūt nos, uerba cantionū. Et qui abduxerūt nos, hymnū. Aperiamus oculos mentis, et videmus nobis dæmonia insultantes post peccatū, & quasi in his verbis insulationū suarū voces adhibere, Cantate sicut solebatis, psallite sicut solitū vobis erat. His nos miseri vel sic nobis dolet fletus, oculos ostēdamus si voces proferre nō possumus. Videant nos plorantes, si nō possunt nos audire cantantes, illic, inquit, sedimus & fleuimus. Ploremus quantū possumus, vt fluminibus lachrymarū nostrarū flumina Babylonia superemus. Suspensa sunt enim organa nostra, defecit vox gaudiij, & nō possumus cantare canticū domino in terra aliena positi. Aliena ei a deo facta sunt corpora nostra, per eos qui ca

qui captiuos duxerunt nos. Veniat nobis in mentē mater nostra Hierusalē,
dulcis in castitate, pura in simplicitate, lenis in correptione, munda in cōuer
satione. Videamus animo quid perdidimus quid inuenimus, & inter lachry
mas exclamemus, dicentes. Si oblitus fuero tui Hierusalē, obliuioni detur de
xtera mea. Adhereat lingua mea gutturi meo, si nō meminero tui. Nō ha
bebit principiū lētitia mea, nisi ad te rediero. Et his dictis, mugitū imi cordis
gemitūq; reddētes, clamemus ad deū dicentes, Memento domine filiorum
Edom, id est, filiorū Esau. Inimici tui sunt qui insurrexerunt super nos. Hęc
res nobis cōsolationē prębet, quia qui nos captiuos duxerunt, tu eos nūc
dilexisti. Iacob dilexisti semper & Esau odio habuisti, id est, seruos tuos dili
ges in specie Iacob quē dilexisti, & filios Edom exhorres in specie Esau quē
horruisti. Ecce hī quos odisti & odis, sup̄ eos quos dilexisti & diligis regnāt.
Exurge domine, memor esto impietatis eorū, quibus dicunt sibi inuicē de
Hierusalē tua, quę in nobis suā charitatē iafuderat, hī inuicē secū agunt dicen
tes, Exinanite, exinanite vsq; ad fundamentū, id est vsq; ad fidē eorū pertin
gite, ne iterū ēdificent res fortitudinis a facie inimici. Veni beate, veni domi
ne Iesu Christi, veni inuisibilitē contra inuisibiles, & retribue eis retributiō
nem, quā retribuerunt nobis, & tene & allide, nō solū ipsos bellatores gi
gantes, sed & paruulos eorū ad petrā tuam, supra quam fundasti ecclesiam,
ita vt nō solū crimina ille ingentia, sed etiā paruulū, Et quod minus omni
bus peccatis esse videtur, etiā hoc mortifices in nobis dāns nobis cōsilia, vt
peccata statim ubi nata fuerint, allidamus ad petrā, & eadē crescere nō sinā
mus, ne dum creuerint, iterato nobis barbaricum generent. Faciemus hęc,
si ipse qui est virtus nostra suis ita veris mentes figet definitionibus nostris,
culpīdem crucis suę, vt quoties ad nos p̄uenerint suggerentes, confunden
tes abscedant. Si enim ad statuas regum aereas confugientes persequentes
euadunt, quantomagis ad crucem confugientes domini Iesu Christi, a suis
aduersarijs teneri nō possunt, sed per ipsum magis, qui vicit in cruce, & ipsi
victores existunt, ipsi gloria & imperiū per omnia sęcula sęculorū Amen.

Psalmus ipsi David.

CXXXVII.

Onsitebor tibi domine in toto corde meo, quoniā audisti
omnia uerba oris mei In conspectu angelorū psallam tibi,
adorabo ad templū sanctū tuum, & cōsitebor nomini tuo.
Super misericordiā tuā, & ueritate tuā, quoniā magnificasti super
omne nomen sanctū tuū. In quacūq; die inuocauero te, uelociter
exaudi me, multiplicabis in anima mea uirtutē. Confiteamur tibi
domine omnes reges terrę, quia audierunt omnia uerba oris tui.
Et cantent in uis domini, quoniā magna est gloria domini. Quo
niā excelsus dominus & humilia respicit & alta longe cognoscit.
Siambu

TARIVS IN PSALMOS.

Si ambulauero in medio tribulationis uiuificabis me, & super irā inimicorū meorū extendisti manū tuā, & saluū me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me, domine misericordia tua in sæculum, opera manuum tuarum ne despicias.

Confiteri in toto corde ille se cōprobat Christo, qui totas duodecim vn/cias cordis sui ipsi tradiderit, & superfluis ac labentibus rebus nullā suæ mentis concesserit partē, Huius confessio peruenit ad diuinū auditū. Et qui pure in conspectu hominū deo laudes obtulerat, incipit post depositionem corporis in conspectu psallere angelorū, & adorare templū sanctū, id est, dominiū Iesum Christū, in quo plenitudo deitatis inhabitat. Cōfitemur nomini eius, quia in nomine Iesu omne genu flectit cōlestiū terrestriū, & infernorū. Quid cōfitemur nomini sancto? Misericordiā, inquit, tuā et veritatē tuā. Nihil aliud cōfitemur anima deo in cōspectu angelorū, nisi misericordiam qua redemptus est, & qua eruditus est, veritatē. Quā veritatē? Hanc sine dubio, in qua magnificatū est super omnia nomen eius sanctū. Nomē ei est hoc quod est super omne nomē. Videamus nunc quo ordine ad hoc possit attingi, In quacūq; inquit, die inuocauero te, velociter exaudi me. Et quia p infirmitatē suā diminuta est anima mea, tu multiplica eā in virtute tua. Nō enim poterit seipā eruere anima de decipulis occulatis, & de foueis cecis, in quibus regnant vitia super eos, qui inciderunt in eis. Vt ergo dñō vitiorum eripiāmur, in virtute domini cōfidamus, vt ipse multiplicet animā nostrā in virtute sua. Cōfiteant tibi dñe omnes reges terræ, id est, omnes Apostoli, quia terrenis voluptatibus imperant. Reges terræ hoc loco dicti sunt ipsi, qui audierunt verba ex ore tuo dñe Iesu Christe. Ipsi etiā cantant in canticis domino canticū. Duas res canit, vnus partis victoriā, alterius perditionē. Cantet ergo, quia magna est gloria domini, quando in altis crucis habitans, respexit humilia inferiorū, & alta de longe cognouit. Postea em vidit inferos & lōge factus est, nō solū a cœlis, sed & ab ipsa terra abyssi profunda descendens scidit, & quia inde reuertent ad superos, & quia a superis remearet ad cœlos. Sic ergo alta de longe cognouit, quando ambulantes nos in medio tribulationis viuificauit, cognauit est visitando, & super iras inimicorū nostrorū extendit manus suas, crucis patibulū perferendo, quādo saluauit nos dextera eius, Ipsi dicimus, domine retribue propter me. Propter me em & natus & passus es, dñe misericordia tua in æternū. Non em temporali nos beneficio redemisti, sed æterno auxilio tuæ misericordiæ liberaisti. Opera manuum tuarū nō omittas. Opera manuum tuarū sumus, quia facti terra tua sumus, & quia opera manuum tuarū per opera manuum nostrarū fuerant interempta, manus tuæ pro peccatis nostris cruci affixe sunt, vt opera sua quę per lignū cōcupiscentię perierant ipse manus quę tunc creauerat, ipse nunc per crucis lignū iterū repararent in passione domini nostri Iesu Christi, qui regnat cum patre et spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum Amen.

Omīne probasti me & cognouisti me, tu cognouisti sessio
 d nē meā & resurrectionē meā. Intellexisti cogitationes me
 as de lōge, semitā meā et funiculū meū inuestigasti. Et oēs
 uias meas praeuidisti, quā nō est sermo in lingua mea. Ecce dñe tu co
 gnouisti omīa nouissima & antiqua, tu formasti me & posuisti sup
 me manū tuā. Mirabilis facta est sciētia tua ex me, cōfortata est &
 nō potero ad eā. Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiā. Si
 ascēdero in coelū tu illic es, si descēdero in infernū ades. Si sumpsero
 pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Etenim il
 luc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi forsi
 tā tenebrę cōculcābūt me, & nox illuminatio mea in delitijs meis.
 Quia tenebrę nō obscurabunt a te, & nox sicut dies illuminabit, si
 cut tenebrę eius ita & lumē eius. Quia tu possedisti renes meos, su
 scepisti me de utero matris meę. Cōfitebor tibi qm̄ terribiliter ma
 gnificatus es, mirabilia opera tua & anima mea cognosceat nimis.
 Nō est occultatū os meū a te qd fecisti in occulto, et substantia mea in
 inferioribus terre. Imperfectū meū uiderūt oculi tui, et in libro tuo
 oēs scribenē, dies formabunt & nemo in eis. Mihi autē nimis hono
 rificati sūt amici tui deus, nimis cōfortatus est principatus eorū. Di
 numerabo eos & sup arenā multiplicabunt, exurrexi & adhuc sum
 tecū. Si occideris deus peccatores, uiri sanguinū declinate a me.
 Quia dicitis in cogitatiōe, accipiāt in uanitate ciuitates suas. Nō
 ne qui oderūt te dñe oderā, & super inimicos tuos tabescebā. Per
 fecto odio oderā illos, inimici facti sunt mihi. Proba me deus & sci
 to cor meū, interroga me & cognosce semitas meas. Et uide si uia
 iniquitatis in me est, & deduc me in uia aeterna.

Domine probasti me, quādo ad militiā tuā accessi, et cognouisti me mi
 litē tuū esse, quādo pugnaui. Quis autē sit miles dei indicat beatissimus
 Paulus cū illū approbat dei esse militē, qui se a negotijs secularibus tollit. Ve
 rum quoniam de moralibus pene omnibus psalmis instituimus mysticū.
 Nūc in Petro apostolo declaremus adfectum. Domine probasti me, me quā
 do vocasti cognouisti, cognouisti quādo praesumpsi & ausus fui dicere, Etia
 si me oportet mori tecū non te negabo. Tu autē cognouisti omnes cogitatio
 nes meas a longe antequam eas cogitarem. Semitam meam & directionem
 meam inuestigasti, & omnes uias meas praeuidisti & probasti, quia nō erat
 dolus in

TARIUS IN PSALMOS.

dolus in lingua mea cū dicerē. Etia si me oportet mori tecū nō te negabo Tu autē firmasti me & posuisti sup me manū tuā. Firmasti me de tua p̄sentia. qđ esset negaturus, & posuisti manū tuā sup me, vt peccatum lachrymę sequerent. Mirabilis facta est p̄scientia tua, ex me confortata est, nō potero ad eā conatus sum non negare, p̄misi me etiam mori magis eligere, quam negatis crimen incurrere, sed p̄scientia tua ita confortata est, vt non potuissem ad eam. Quid nūc faciam? Negauī dñm & magistrū, nec vt qđam opinant, hominem negauī, ego illū negauī, cui dixi, Tu es Christus filius dei, illū negauī quem pedibus ambulātem sup vndas expertus sum, illum quem voce sola vidī vocantem mortuos de sepulchro, illū quem cœlis patentibus vidī cum Moſen & Helian, & vocē sup eum patris de cœlo, Hic est filius meus ipsum audite, illū qui cecos tactu suo illuminauit, qui verbo leproſos mūdauit, q̄ iussu dæmonia expulit, & multas virtutes suę deitatis ostendit. Quid nūc facimus Nouatiane, p̄dimus apostolū Petrū, an recipimus reuertentē ad Christum? Ecce Christus eū recepit tu ejcis. Sed clamat cōtra te Paulus: Si deus iustificat, tu quare cōdemnas? Dicis certe baptizatis nō debere p̄nitentibus subueniri. Ecce Apostolo p̄nitenti succurritur, qui est episcopus; episcopus, & maior gradus redditur plorāti q̄ sublatuſ est deneganti. Quod vt doceam illud ostendo, quod nullus Apostolorū nomen pastoris accepit. Solus em̄ dñs Iesus Christus dicebat, Ego sum pastor bonus. Et iterū, Me, inquit, sequuntur oues meę. Hoc ergo nomen sanctū, & ipsius nominis potestātē post resurrectionem suā Petro p̄nitenti cōcessit, & ter negatus negatori suo hāc quam solus habuit, tribuit potestātē, vt non solū recuperasse quod amiserat p̄baretur, verū etiam & multo amplius p̄nitendo quam negando p̄diderat, acquisisse. Hoc magister bonus in electo. Discipulus Christi sicut integro aņio peccat oportet vt renuat, ita integro aņio p̄niteat si euenerit vt delinquat. Nec sibi noxiam permittere debet, vt crescat, & quę tanto citius vincit, quanto & citius repugnatur. Certe omnis sanctitas ad Deū ducit, & omne peccatū ad diabolū, & sub domino bono positi, quomodo credimus nobis possibilitatem ad diabolū eundi concessam, & reuertendi ad dominū denegatam. Addo aliud. Certe hominem per peccatū a se recedere deus non vult, et peccatorem. ~~sed~~ ^{sed} deus vult. Si illud potuit fieri quod deus non vult, quanto magis hoc poterit fieri, quod deus vult. Ideo deniq; cogitatio peccati nō est a deo prohibita per naturam, sed per imperiū p̄ceptorū, vt laboris ei pugna incumbente, p̄mium de certamine proueniret. Voluit enim deus homini operis fatigationē relinquere, ne in aliqua detrimenti parte p̄miū impediret. Duos certe bonorum & malorū populos esse nemo qui nesciat. Bonos dicimus credentes, & pessimos non credentes. Non credentes esse sub diabolū, & credentes esse sub deo. Magna p̄dicatio tua O Nouatiane, q̄ seruū diaboli ad te vocas, & seruū Dei a te repellis, quasi qui velis deum lucrare quod non habet, & perdere quod habet. Hoc adijcias & illud, qđ posuit deus mortuos suscitare, & infirmos saluare non possit. Nā increduli mor-

ARNOBIUS COMMEN

tui sunt, & credentes, licet peccatores sint, viuunt in infirmitate sua, & si Saluator noster habet, imo quia habet peritiam mortuos suscitandi, quomodo non habet quicumque fuerint infirmitates curandi. Ex utroque latere blasphematur vobis, qui poenitentibus negatis effectum. Si enim posse eum docetis infirmitates animarum curare, sed nolle impiis arguitis, si velle & non posse eum forsitan dixeritis, a deitate excluditis, & manet vobis ex utroque latere condemnatio, cum negatis familie dei pereuntis posse succurri. Hactenus cum Nouatiano sim locutus. Reuertamur ad Apostolum poenitentem, & flentem amarissime atque dicentem, Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Scio quia tu es Christus filius dei, Quo fugiam, qui te deum noui & omnipotentem agnoui, si in coelos ascendero tu illic es, si descendero in infernum ades. Ibi enim per passionem specialiter descendisti, ubi per potentiam tuam, sicut ubique generaliter praesto es. Si sumptimero pennas meas ante lucem. Pennas hoc loco per cogitationibus posuit, quae repente volatu ubique sunt, in caelo, in terra, in abyssis, & ubiqueque finiunt maria. Si ergo, inquit, & ibi ante lucem resurrectionis tuae vadam ubiqueque inaccessibilitas solet fugitiuum abscondere. Ut illuc ire possim manus tua deducet me, & quasi fugitiuum tenebit me dextera tua. Ante lucem hic ante resurrectionem posuit Saluatoris. Quia in tenebris fuit omne saeculum iacente domino in seculum pulchro, in quo tempore poenitentia Petri Apostoli agebatur, in qua etiam dixit forsitan: Tenebrae conculcabunt me. Et tribus negationibus suis tres fugas partes clausas esse, si ibi fugeret memorabat, in caelo, in inferno, & in profundis maris. Ergo tenebrae negare sunt, & fugere conculcatio tenebrarum. Hoc timens ne ab eis comprehensus, ab ipsis tenebris calcaretur, quasi tenebris subiectus, opibus esset deditus tenebrarum, habens reatum perenne, iuges lachrymas, dolores aeternos. Hoc enim modo conculcabunt tenebrae mortis huius, qua corporaliter morimur. Si vero moriens, inquit, non conculabor a tenebris, sed ad delicias sanctorum attingo, nox ipsa mortis illuminatio mea erit in delictis meis. Ibi enim habeo lucem meam Christum meum, qui non patitur obscuritatem tenebrarum, in cuius conspectu nox sicut dies illuminabitur. Sicut tenebrae eius, ita & lumen eius. Hoc contra Manichaeum, qui dicit alterius principis sunt tenebrae, alterius principis lux est. De nomine autem deo & catamur & credimus, quia sicut tenebrae eius sunt, ita & lumen eius est. Tenebrae enim non omnibus creaturis obscurum faciunt. Siquidem & ferre pene omnes, sed & catas nocturnum nullum patiuntur obscurum, sed & aues multae sunt, quae in noctibus volant. Unde docemur naturam oculos nostros a creatore hanc esse sortitos, ut in tenebris videre non possint. Deus enim ad requiem hominum noctes instituit, ut generationis humane quieti possit esse consultum. Ipsi ergo sunt tenebrae, cuius est lux, quod Manichaeus negat. Ipse est etiam creator corporum nostrorum, contra quod suscipit, cui in presenti poenitens Petrus dicit, Tu possedisti renem meum, qui suscepisti me ex utero matris meae. Sicut in ore dum loquimur, & in opere aliquo dum operamur, cordis nostri cogitata ostendimus, ita quod

TARIVS IN PSALMOS.

ita qđ in corde cogitamus, anteqđ dicendo vel operando pādatur, a renibus
 pignitur secundum illud, qđ in alio psalmo dicimus deo, qđ nō solum cor/
 da sed & renes scrūteretur. Cum ergo dicit pœnitens deo: Quoniā tu possedisti
 renes meos. Dicit ei, Quia ita tibi in me nihil occultū est, vt non solum cogi-
 tata quæ sunt in corde consyderes, sed & cogitanda quæ sunt in renibus cer-
 nas tu domine, qui suscepisti me ex vtero matris meæ, ita vt quicquid ab or-
 tu meo semisonis balbutientis infantie verbis aliqd forte peccaui cognoscas.
 Enā in hoc confiteor, qđ terribiliter mihi mirificatus es, mira opera tua quæ
 oculis meis vidi, & te exercente domine Iesu Christe cognoui, & anima mea
 nouit nimis. Intus in me est quod credidi, non in superficie verborū, sed intus
 in visceribus anime, quod ita esse tibi non est occultum. Siquidem tibi ocul-
 tum non est, nec os meum, id est, ossum meum quod fecisti in occulto. Si er-
 go nec os meum tibi occultum ē quod esse naturaliter voluisti, quid erit ante
 te occultum in corde quod manifestari iussisti. Ad altiora ducimur, cum de
 ossibus & substantia quæ in inferioribus est terræ tractamns. Agitur enim hoc
 loco quod dies resurrectionis aduenerit: Vbicunq; inquit, fuerit os meum,
 & ubicunq; in inferioribus terræ fuerit substantia mea, imperfectum me-
 um videbunt oculi tui. Imperfectum meum carens nervos. Carens cutem,
 ipsum non habēs. Hoc videbunt oculi tui, quia solo adpectu tuorum oculo-
 rum exurget. In libro enim resurrectionis omnes homines qui nati sunt om-
 nes scribuntur. Quotquot ad die formabūtur, & nemo in eis qui ibi scriptus
 nō sit. In quo libro mihi non sunt in amore & in honore, nisi amici tui deus.
 Nimis enim confortati sunt principatus eorum. Siquidem participes eos tui
 esse eterni imperij repromittis, nec, vt heretici dicunt, nō debuit mūdus sub-
 sistere per eum, qui p̄scius erat homines, per peccata sua & scelera ad æter-
 num gehennę incendium destinādos. Si ita putatis debuisse fieri, consultum
 magis reis iudicatis esse quam sanctis. Si enim mūdus a suo fuisset transitu re-
 uocatus, nullus fuisset sanctorum particeps regni. Et dum providebatur ma-
 lis, ne ad interitum deuenirent, impediabatur bonis, ne ad gloriam perueni-
 rent, & vt non perirent pro merito suo mali, hanc boni accipiebant senten-
 tiam, ne vel tempeſtate vitā susciperent, quibus debebatur æterna. Nos au-
 tem cum propria gaudeamus in sanctis dei, & cum Apostolo dignis hono-
 ribus amici domini recordemur, quorum tantus est numerus, vt super ha-
 renam multiplicati esse noscantur. Quid nūc si occidit dominus peccatores,
 Occidat Neronem, & post eum omnes viros sanguinarios, qui sanctos dñi
 occiderunt. Si vestrum O heretici, deus secutus esset consiliū ne perirent, Ne-
 ro aut Diocletianus vel cæteri interfectores sanctorū, non fecisset nec Apo-
 stolos, nec martyres nasci, essetq; par iudiciū in iniustis & iustis, vt omes vna
 p̄ueniens sententia, per quam simul omnes viderent ante puniti, quam na-
 ti. Sed vos o viri sanguinum, declinate a nobis qui dicitis. Quia in vanū ac-
 ceperint homines ciuitates suas, hoc est, sine causa sunt mortales effecti, &
 oia cum mūdo pereunt, & ipsa p̄ditio. Non ita est, omes in libro scripti sunt.

Omnes

ARNOBII COMMEN

Omnes resurgūt, sed alijs dabit odor vitę in vitam eternā, alijs odor mortis in mortem ppetuam, vbi deueniūt hij de qbus dicit: Nonne qui te oderunt deus odio habui, & sup inimicos tuos tabescebam? Hęc Petrus in ecclesia loquitur, & ecclesia in Petro pronūciat, Perfecto, inqt, odio oderam illos, inimici facti sunt mihi, Et ideo his anathematizatis, Proba me, inqt, dñe, & scito cor meū, qd de te sentiam, qd de te credam interroga me, & scito semitas meas, sit tibi sollicitudo de ecclesia tua, & de ouibus tuis, & vide si via iniquitatis diabolus est, q se ad ambulādum in ea in incredulis & hæreticis psæbet, Vide, inqt, in populum tuū, ne sit aliquis in quo via iniquitatis iter erroribus pbeat, & excludens viam iniquitatis, deduc me in viam eternā, vt portę mortis & inferi nō pualeant mihi, secundū verbū tuū dñe Iesu Christe, q regnas cum patre & spū sancto in sæcula sæculorū. Amen.

In finem psalmus Dauid.

CXXXIX.

Ripe me domine ab homine malo, a uiro iniquo eripe me.
 e Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die constituebant pręlia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, uenenum aspidum sub labijs eorum. Custodi me domine de manu peccatoris, & ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitauerunt supplantare gressus meos, absconderūt superbi laqueū mihi. Et funes extenderunt in laqueū, iuxta iter scandalū posuerūt mihi. Dixi domino deus meus es tu, exaudi dñe uocem deprecationis meę. Domine deus uirtus salutis meę, obumbrasti super caput meū in die belli. Non tradas me domine a desiderio meo peccatori, cogitauerunt contra me, ne derelinquas me ne forte exaltetur. Caput circuirum eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbones, in ignem deijcies eos, in miserijs nō subsistēt. Vir linguis non dirigitur in terra, uirum iniustum mala capient in interitū. Cognoui quia faciet dominus iudiciū inopis, & uindictam pauperum. Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum uultu tuo.

Cauendū est, ne quādo sensus noster illuc vadat, vbi genuino motu laus creature cōsistit. Malus enim per creaturā, nec ipse est diabolus. Quod si per naturā nec diabolus malus est, quanto magis homo malus agendo non nascendo pbabitur. Nā omnis natura opus est dei. Omne autē peccatū opus est cōtemporis, quod & ipsum peccatū non sui natura malū est. Malū enim illud non facit sola operatio, sed puaricatio. Quoniam phibita dum gerūtur, & eius qui prohibuit iudicio destinantur ire, increpata damnant. Deniq; & ipsa phibita & in bonis, & in malis rebus reum faciūt perpetrātem. Nam homici/

TARIUS IN PSALMOS.

homicidiū summū malū in hominibus, & misericordiā summū bonū obtinet locū, quod vtrunq; vocatur in crimen. Nā & Cain cur occiderit a facie dei projicitur. Et Saul, cur non occiderit a regno ejicitur. Ista forte apud veteres dicas potuisse constare. Nunc vero in quavis persona misericordia probatur esse virtutis, cū contra doceamus gravius puniri spiritali nūc iudicio, quā antea puniti sunt ferro. Nā ferro tollitur vita vt multū quinquaginta annorū. Anathematis autē cæde & vita æterna eripitur, & mors perpetua irrogatur. Eum autē, qui pepercerit hæresiarchis aut predicatoribus falsitatis, & nō eos gladio fidei suę iugulauerit, hoc ei euenire quod euenit Sauli quis ambigat? Aut qui misericordiā suā putauerit se in heresi permanentibus exhibere, quis neget simili modo a regno dei excludi, sicut Saul a regno humano probatur exclusus? Quis autē dubitet Cain esse participē, qui iustū per inuidiā ausus fuerit condemnare. Siquidē auctoritas Apostolici sermonis adsimulat, quod omnis qui odit fratrem suum homicida sit. Libra ergo iusti iudicii æquali lance perpenda, & nocentē dum interficit & liberat innocentē, ostendit & misericordiā iniustā in impio, & pio cædem crudeliter irrogatā. Cū ergo arguitur factū in impio, deus contemptus ostenditur, in quo nō pro qualitate humani operis, sed pro autoritate diuini imperij, quæ sunt perpetrata, si sunt prohibita iure damnant. Si iussa sunt iure laudantur. Nā homicidium in Abel malū, in Goliad bonū est. Et mendaciū in Iudith bonū, contra Sufannā malū est. Et vsus coniugij in coniugibus bonus est, in adulteris malus est. Et astutia serpentina contra malos bona est, contra bonos mala est. Et omne opus etiā sanctū presumptio crimen est, etiā si mysterijs ipsis videatur aptatū. Quid em̄ tam sanctū quā cōmunionē Christi percipere, Et quid tam iniquū quā si non baptisatus eadē sumat, Aut quid tam magnificū quā sacramenta diuina conficere, Et quid tam perniciosum quā si ea is conficiat, qui nullū sacerdotij gradū accepit. Data ergo occasione sapienti, fecimus ex omni parte manifestū omne malū non esse, nisi quod fieri prohibet deus, nec bonū, nisi quod fieri præcepit deus. Cū ergo vel prohibita perpetraverit homo, vel iussa contempserit, actio eū efficit malū. Et ideo cū dixisset, Eripe me dñe ab homine malo eius malitiæ actiones exposuit, vt malos homines nō naturę qualitas, seu operationū nequitia manifestet. Ait enim, Dñe libera me ab his, qui cogitauerūt malitias in corde. Cessat generationis accusatio, vbi cogitationis prauitas increpat. Tota, inquit, die cōstituerūt prēliū. Cū audis prēliū pugnātes caue, siue quos vides, siue quos nō vides. Nam & istos quos vides, per illos scias, quos nō vides excitatos. Quos em̄ vides homines sunt. Quos autē nō vides, spiritus nequā sunt. Age ergo & pugnātib; pugna. Et si auxiliū poscis a rege, te repugnāte ostende. Lingue cōtra te pugnant, quas acuiunt hæretici, sicut serpētes. His & tu esto sicut serpens astutus, & te simplici, vt columbā esse ciuib; tuis, id est catholicis solis ostende. Cæterū hereticis & cunctis cōtra veritatē venientibus, ipsis serpentibus esto astutior. Noli timere, iussu tibi est a domino tuo, tā bona est astutia cōtra malitiā

malitiā, quā benigna simplicitas circa iustitiā. Occide hæreticos, & domini tui spiritali gladio interfice inimicos. Quid em faciunt inimici dei, id est, im mundi spiritus? Volūt excludere de tēplo suo domini, id est, spiritū sanctū. Et ipsi ibi volūt habitare, id est, in te. Templū dei tu es. Et quid conantur hæretici? Volūt excludere a te veritatē, & in te intus fallaciam claudere. Occide utroq; & assertiones falsas, assertionibus veris exupera, atq; suggestiones demonū diuine legis sententijs vince. Verū quia dæmonia ieiunij & orationibus superari posse didicisti, tene ordinē belli, & sicut te præsens psalmus edocet. Absconderunt em superbi laqueos mihi. Quare superbi? Quia cōtelatores dei. Quomodo absconderūt? Faciunt dulce videri quod amarū est, et æstimari bonū quod malum est. Et funes tetenderunt in muscipula pedibus meis. De pedibus mentis euidenter instrueris, quibus funes sunt tentæ assertiones hereticorū, cū syllogismis vincula conantur innectere gressibus sanctis, vt videantur tibi vera esse quæ falsa sunt. Funes etiā sunt suggestiones demonū quibus qui cōsenserit, ligabitur ab eis, iuxta semitā, inquit, scandalū posuerunt mihi. Semitā ambulāi castitatis, occurrit fornicationis stimulus. Semitā veritatis eunti, occurrit assertio falsitatis. Quid ad hæc? Clama, Obūmbra dñe super caput meū in die belli, tu mihi esto galea tegens caput, vt nō tradar in desyderio peccatorū. Cogitauerunt em aduersum me. Non tradas me, ne vnquā exaltenī. Caput circuitus eorū, sed labor labiorū eorū operiat eos, vt de suis libimet assertionibus cōuincantur. Verbi gratia dicunt demonia suggestionibus suis, Dulcis āplexus, suaue osculū, delectabilis fornicatio. Ego dicā eis, Vnius horē, imo vnius puncti delectamētū est, sed & eterne mortis interitū. Dicunt verbi causa heretici assertionibus suis, Pater maior est, filius minor. Ego respondeā. Qui maior est senescit & deficit, qui minor est iuuenescit, & similiter grandescit, vt desinat. Deus autem, nec minor est, quia sicut finē non habet, nec initium habuit. Semper fuit immutabilis, pater, & semper fuit cuius esset pater, nec vnquā fuit sine spiritu sancto. Ac per hoc pater nunquā fuit sine bonitate, quæ est filius. Nunquā fuit sine sanctitate, quæ est spiritus sanctus. His itaq; assertionibus tuis, labor labiorū eorū operiet eos, & cadent super eos carbones ignis, in spiritibus immundis, vt exurantur in hereticis & scismaticis, vt ac iū dominū reuertantur. Quod si permanserint in assertionibus suis peruersus assertor, & vir linguosus nō directus fuerit super terrā, id est, dum in corpore non dixerit vir linguosus ab assertionibus prauis linguā suā, iniustus effectus iniustitiæ suæ cū sententia comitabitur talis, vt eum mala cooperiant ad interitū sempiternū. Cognoui enim quoniā faciet dominus iudiciū inopum, eorū sine dubio qui simpliciter incurrunt, qui inopia sensus fatigati venenosos cibos hæreseos in esca percipiunt. Quid ergo putamus, quod iudiciū futurū istos solos percutiat, qui venenosas escas esurientibus tradunt? Ego æstimo quod ad illos magis attendat sententia, qui eos cibo salubri non reficiunt. Si enim catholici doctores reficerent, heretici subripere non valerent. Vnde iste sermo comminantis

Nunc pte
tant Syllo
gismis de
fendi fide

Audi epi
scope.

TARIVS IN PSALMOS.

minantis iudicium plus ad nos quam ad illos attendit. Nos enim, nos inq̃,
isto cōminationis stimulo excitamur, quo facturus legitur deus iudiciū ino-
pis, & vindictam pauperis. Siquidem vt propheta testatur, dicturus est, Ec-
celac comedistis, & lanis cooperiebamini, & oues meæ a lupis inuasæ sunt,
& dū non procurastis pascua salubria, ab inimicis meis eis sunt herbæ mor-
bidæ procuratæ. Caueant ergo omnes, qui possunt escas viles esurientibus
dare. Caueant inquam, quia si ab ipsis vitales non acceperint cibos, ab ho-
stibus mortales accipient, & iudicabimur in iudicio, quo erit iudicium ino-
pum, & vindictam pauperum. Tunc sine dubio, quando iusti confitebun-
tur nomini sancto, & habitabunt recti cum Christo, qui regnat cum patre
& spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum Amen.

Psalmus David.

CXL.

Omne clamaui ad te exaudi me, intende uoci meæ cū cla-
mauero ad te. Dirigatur oratio mea sicut incensum in cō-
spectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium uesperti-
num. Pone domine custodiā ori meo, & ostium circumstantiæ la-
bijs meis. Non declines cor meū in uerba malitiæ, ad excusandas
excusationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatē
& non cōmunicabo cum electis eorum. Corripiet me iustus in mi-
sericordia et increpabit me, oleū autem peccatoris nō impinguet ca-
put meū. Quoniā adhuc & oratio mea in beneplacitis eorū, absor-
pti sunt iuncti petre iudices eorum. Audient uerba mea quoniam
potuerunt sicut crassitudo terræ erupta est super terram. Dissipata
sunt ossa nostra secus infernū, quia ad te domine oculi mei, in te spe-
raui, non auferas animam meam. Custodi me a laqueo quē absco-
derunt mihi, & a scandalis operantiū iniquitatē. Cadent in retiacu-
lo eius peccatores, singulariter sum ego donec transeam.

ORdo psalmi qui fidē accepit, in presentis psalmi extenditur textum. Ibi
enim dixit, Eripe me domine ab homine malo &c. Hic, Domine cla-
maui ad te, exaudi me. Et vt ostenderet se de hereticis dixisse, qui cogitant
malitias in corde. Hic dicit, Non declines cor meum in uerba malitiæ, sed po-
ne custodiā ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis, ne forte dum
studio defendende veritatis conor multos proferre sermones, offendam, &
habeam partem cum hominibus operantibus iniquitatem. Sed quia hoc ro-
go, vt non communice cum electis eorum. Presta mihi correptionem tuā,
vt sit iustus mihi imperans, cuius meus error corrigatur exemplo. Incompa-
rabile donū dei est, quādo nobis quicunq; super faciē terrę, iustus ostenditur.
Habet deus diues in omnibus, habet inquam, habet seruos & benignos &
y 2 iustos

ARNOBII COMMEN

iustos, sed non sumus digni notitiæ eorū. Beatus cui conceditur dei famulus
nosse, qui corripiat in misericordia, & increpet in amore dei. Vt autē mihi et
meis similibus, quia inuicē nobis oleo capita inpinguamus, & adulantes no-
bis inuicē in presenti positi, sanctos nos vocamus & non nos. Absentes vero
nos ita mordemus, atq; percutimus, vt recte canibus cōparemur. Horū, in-
quit, oleū, id est, horum adulatio non impingat caput meū. At magis ora-
tio mea in beneplacitis eorū, id est, oro ne placeāt mihi, quæ beneplacita sūt
eis qui absorpti sunt iniuncti petræ. Iudices eorū iuxta petrā sunt hæretici nō
super petrā. Nā si super petrā erant absorber nō poterant. Nunc autē funda-
mentos suos cōstruētes, cū suis paruulis asorbenī, Nō se, inquit, excusent sermo
propheticus, sed audiāt verba mea, quoniā potuerunt, habēt sensum, inge-
nium, intelligentiā. Audiāt verba mea, tollant suaverba, Audiāt, aperiat au-
ditū suū verbis meis. Sicut crassitudo terrę eructat super terrā, vbicunq; ma-
era terra est, & sabulo, harenq; permixta nō excrepit. Pinguis autē terra ita
se aperit, vt quasi os suū cœlo apertū ostendat, vt quicquid e cœlis fuerit mis-
sum, sitūter excipiat, ita, inquit, isti audiāt verba mea, sicut crassitudo terrę
eructuat in fruge, frumētī, vini & olei, & quā pinguis sit infra se, super se eru-
ctuat. Dissipata sunt ossa nostra secus infernū. Græcus dicit, ossa eorū siue er-
go nostra, siue eorū ossa secus infernū posita dissipant. Sicut cera secus focū
posita mollescit, in foco autē massa liquefit, & deperit, ita ossa nostra secus
infernū posita mollescūt, in inferno autē massæ liquefcunt. Nā iuxta infernū
sunt, quādo iuxta illos sumus, qui nobis fomitē tribuūt delinquēdi, siue quā-
do illis cogitationibus nō resistimus, quę se ingerunt turpiter menti, siue quā-
do societate nostrā diuersitas sexus inquietat, siue quādo talibus iūgimur, qui-
bus Christianę regulę nō placet curfus, siue qñ iūgimur hæreticis, & qñ sub
specie amicitie, cū his videmur inire cōflictū, & nō aperta frōte, vt Romani
cōtra Barbaros repugnāmus. Ibi dissipant ossa nostra iuxta posita, & secus
ipsum infernū collocata. Si vero vni horū per ipsam vicinitatē fuerimus ad-
iuncti, non solū ossa, sed & ipsa anima dissipat. Dicamus ergo cū clamore,
Ad te dñe dñe oculi mei, in te speraui, nō auferas animā meā, nō eā auferas
de libro vitę, vbi sūt catholici, & i libro mortis iſeras, vbi hereticorū cōuēti-
cula cōdēnant, sed custodi me a laqueo quē statuerūt mihi, et ab scādalis ope-
rantū iniquitatē. Ibi enim retiaculū retenderūt, vt in vno de quibus supra di-
ximus capiāt ibi, vbi cadunt peccatores, a quibus his alienus effectus, singu-
lariter viuā donec exeā, siue transeā. Melius est enim mihi solitaria cōuersa-
tio habens vitā, quā vt in multitudine cōuersatus, mortē incurrā. Singulari-
ter viuendū est, vbi societas, vitę presentis æternę vitę cōmodis aduersat,
cuius retiaculo oremus instanter, vt dirigatur oratio nostra in cōspectu dei,
sicut in thymiamitis incensum. Sic enim in Græco psallit. Dirigatur oratio
nostra in cōspectu dei sicut thymiamā, id est, vt in odorem suauitatis sacri-
ficiū nostrę orationis accipiat. Sacrificium nostrū yespertinū sit, id est, iux-
ta fidē

TARIVS IN PSALMOS.

sta fidem lucis huius, qua hora ab hac luce migramus. Tunc enim in sacrificio vespertino sumus, ibi est tota nostre cogitationis ponenda intentio, vt leuantes manus nostras in signo crucis, dum ad dñm pergimus, gratulemur in Christo Iesu domino nostro, qui in vnitatis deitatis viuunt & regnat cū patre & spū sancto per omnia secula seculorum Amen.

Intellectus Dauid cū esset in spelunca Oratio. CXXI.

Oce mea ad dominū clamaui, uoce mea ad dominū deprecatus sum. Effundo in cōspectu eius orationem meam et tribulationem meam ante ipsum pronuncio, In deficiendo ex me spiritum meum & tu cognouisti semitas meas. In uia hac qua ambulabam, absconderūt superbi laqueum mihi. Consyderabam ad dexteram & uidebam, & non erat qui cognosceret me. Perijt fuga a me, & nō est qui requirat animam meam. Clamaui ad te domine, dixi tu es spes mea, portio mea in terra uiuentium. Intēde ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis. Libera mea persequentibus me, quoniam cōfortati sunt super me. Educ de custodia animam meam ad cōfitendum nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi.

Cvm a facie Saulis lateret in spelunca Dauid pfugus, istum psalmū legit cecinisse. Voce, inq̃t, mea ad dominū clamaui, & uoce mea dominum deprecatus sum. Effundo in cōspectu eius orationē meā, & tribulationē meam ante ipsum pronuncio, In defectu enim, ait, spūs mei, ibi cognouisti semitas meas. Ibi clama, O Christiane, ibi effunde in cōspectu dei orationē tuam, ibi tribulationē tuam pnuntia, nō perditis rebus, non facultatibus, non agrorū finibus, vel his quę nobis deposito corpore necessaria penitus nō sunt, sed in defectu spūs tui, ibi esto sollicitus. Ibi enim cognoscunt semitę tuę. Defectus spūs nostri est, quando nos carnaliū rerū necessitates aut delectationes inuadunt. Ibi enim additi sunt laquei nobis a diabolo, & ministris eius. Tūc cōsyderamus ad dexterā, id est, ad lectionem, ad orationem, ad psalmū, & nō delectamur, sed sic redimus mœsti, vt nec nos ipsos agnoscere valeamus. Extranei nobis fiunt ipsi apices sancti, & quasi in extero positi, nosmetipsos agnoscere ualemus. Tunc perijt fuga a nobis, & illud quod nobis clamat Apostolus, Fugite fornicationem, nos surda aure trāsimus. Intus est enim malū, intus est hostis. Tunc quando perit ista fuga a nobis, & nō est cogitatus, non compunctio ex adfectu aliqui qui requirat animā, nec redit ad sensum meum, vt regram animā meā, & dicam illi, Age actus meos, noli perdere quod tanto tempore laborasti. Hęc nūc dico. Quare? Quia defecit in me spūs meus, tēpore quando in uia qua ambulabam, absconderunt laqueos mihi. Et ga perijt fuga a me, aliud quo possim euadere penitus non habeo, nisi to-

dis viribus clamem ad te dñe. Pereant oīa quæ in mūdo sunt tu spes mea, tu portio mea in terra viuentiū. Intende in orationē meam, quoniā humiliatus sum nimis. Tenent me peccata mea, & iugū suū posuerūt super me, p peccata mea principes vitiōrū & criminū. Tu libera me a psequētibz me, quoniā cōfortati sunt sup me, & educ de carcere aīam meā. Tūc enī carcerem patitur anima nostra, dū hinc inde nobis clausum ad lectionem, vel orationē, vel ad bonū cursum, siue mūdi occupatiōes siue corporeæ delectationes efficiunt. Nec, vt qdam putant, corpus humanū carcerem audemus dicere, qd templum dei Paulus Apostolus esse testatur, sed carcerem patimur, quando orare non delectat, quando fastidimur in spiritalibus cibis, & nūc necessitatū terrenarū claustris, hunc delectationū ostiū conclusi deficimus. Verus carcer animæ in te est, pro quo totis viribus est clamandū ad Christum, vt educat de carcere hoc animas nostras ad cōfitendum nomini suo, vt incipiat eā delectatio confessiōis excolere, quæ deserta facta est orationis & lectionis, & spiritalis exercitiij cultura cessante. Cum ergo ex hoc carcere eduxeris animam meam, & coepero recto tenore confiteri nomini tuo, tunc me expectant iustitiae & spū sancto, in secula seculorū. Amen.

Psalmus David quando persequabatur cum filius
suus Absolon.

CXII.

d Omine exaudi orationē meā, auribus pcepe obsecrationē meā, in ueritate tua exaudi me in tua iustitia. Et nō inires in iudiciū cū seruo tuo, qā nō iustificabit in conspectu tuo omnis uiuens. Quia psecutus est inimicus animā meā, humiliatū in terra tūtā meā. Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxius est sup me spūs meus, in me turbatū est cor meū. Melior fui dierū antiquorū, meditatus sum in omībz opibz tuis, in factis manūū tuarū meditabar. Expandi manus meas ad te, anīa mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me dñe. *defecit spūs meus.* Non auertas faciem tuā a me, & similis ero descēdentibus in lacum. Auditam fac mihi mane misericordiā tuam, qā in te speraui. Notam fac mihi uiam in qua ambulem, qā ad te leuaui animā meā. Eripe me de inimicis meis dñe, qā ad te confugi doce me facere uoluntatem tuā, qā deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terrā rectam, propter nomen tuū dñe uiuificabis me in aequitate tua. Educes de tribulatione animam meam, & in misericordia tua disperdes oēs inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulāt animā meam, quoniā ego seruus tuus sum.

Sic in/

TARIVS IN PSALMOS.

Sic inchoauit Psalmista, vt in terrore mitteret omne humanū genus. Quis
 enim audeat deo dicere, exaudi me in veritate tua, & in tua iustitia. Verū
 enim & iustū est, vt qui peccauerit puniat acerrime. Cœpisti ppheta princi-
 pio tali aliquid iniungendo subsequere, vt psallentes respirare possimus. Non
 intres, inquit, in iudicio cum seruo tuo. Hoc ergo voluisti dicere, iustitia tua
 est, vt dñs in iudicio intrare cū seruo contemnas. Quis enim ad cōparationē
 nrā iustificabit homo, quemuis sanctum & electum, & mūdum, & laudabi-
 lem in conspectu tuo, id est, ad cōparationē tuam, siue diuina iudicia, siue hu-
 mana probare nō possunt. Omnis enim pulchritudo te p̄sente deformis est.
 Omnis fortitudo te p̄sente infirma. Omnes diuitie te p̄sente mendicitas. Om-
 nis iustitia humana te p̄sente iniustitia. Et vt vicinam iustitię tuę iustitiā hu-
 manam exquirere desinas quēso, quoniam persecutus est inimicus animam
 meā, humiliavit in terra, id est, in corpore vitam meā, collocauit me in ob-
 scuro sicut mortuos scūli. Tanta me obscuritate suę circumdedit fraudis, vt
 mortuū me apud deum credent, putarē me nullū recuperationis apud iustitiā
 tuā auditū inuenire, ideo audiamus est in me spūs meus, & in me turbatū est
 cor meū. Cœpi recordari dierū antiquorū, quantis pro misericordia subue-
 nire dignatus es. Et meditatus sum in oibus opibus, qbus didici oibus te de-
 precantibus subuenire. Et ideo ego expandi manus meas ad te, quia anima
 mea sicut terra sine aqua, sic in peccatis sicca facta est, quasi quę non habeat
 aquā baptismatis. Velociter exaudi me dñe, defecit spūs meus, id est, spirita-
 lis in me vita defecit. Nō auertas faciem tuā a me, & ero similis descendētibus
 in lacū, id est, similis ero in morte dānatis. Non tamē particeps, sed similis, si-
 milis, qā peccauī, & nō particeps, qā ad tuam misericordiā cōuolauī. Fac er-
 go auditū mihi mane misericordiā tuam, quoniā in te speraui domine. Ideo
 mane posuit, qā tam diu noctem & tenebras patimur, quam diu pietas diui-
 na cōpugnat, clemētia pietatis indulgeat. At vbi vox cœperit pœnitentis au-
 diri, & lux indulgentis ostēdi, nox om̄is abscedit, & initium lucis accedit, in
 qua luce non erramus, sed quasi in die positi, honesti ambulamus. Notā em̄
 faciet nobis viam quā ambulemus in lucē, si ad ipsū leuauerimus animas
 nostras. Sicut enim in tenebris positi, lucem indigēt, ita in luce positi, ducem
 qui liberet ab errore. Et ideo dicēdum est ab his, q in luce sunt. Notā fac mihi
 viā in qua ambulem, quoniā ad te leuaui animā meā. Eripe me de inimicis
 meis, quoniā ad te cōfugi. Qui ad patronū vadet, sicut se ab eo liberari postu-
 lat, sic vt eius agnoscat volūtatē exorat. Dubius est enī de patrono susceptus
 si non & suā indicauerit volūtatē. Et ideo postea quam dixit deo, Ad te con-
 fugi. A dicit, Doce me facere voluntatem tuam. Vis ergo o homo, habere
 patronū dominū, discere volūtatē eius. Fac quod vult, & faciet quod vis. Di-
 ximus ergo patrono, Eripe me de inimicis meis. Inimici nobis sunt spūs in-
 mūdi. Qui tunc a nobis fugiunt, quando in nobis sentiunt spūm sanctum.
 Et ideo rogandus est spūs sanctus, vt ipse deducat nos in terram. Terra enim
 corporis nostri tunc recta est, cum in ea est spiritus sanctus. Et quoniam etiam
 suam viā

suā viā nobis spūs nequam ad ambulandū ingesserit, toties spūs sanctus de/
ducet nos in terram rectam, & si nostra merita defunt, imo quia defunt, Ipse
tamen propter nomen suum viuificat nos in equitate sua. Hoc equitatis suae
iudicio statuens, vt perdat omnes inimicos nostros, qui ideo nobis inimici
sunt, q̄a nos serui esse dñi studemus, Hanc, inquit, ob causam perdes om̄es
inimicos meos. Quoniam seruus tuus sum. Non ergo aliūde inimicos habē/
res. Nec p̄ quibuscunq; terrenis actibus aduersarios, sed ideo inimicitijs dā/
monum aut hominū laboramus, quoniam serui esse domini studemus. Nō
timeamus inimicitias eorum, q̄a illis pereūtibz nos liberabimur a Christo
dño nostro, qui regnat cum patre & spū sancto nunc & semper, & in omnia
sēcula sēculorum Amen.

Psalmus Dauid aduersus Goliad

CXLIII.

Benedictus dñs deus meus qui docet manus meas ad plūm,
b & digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugiū
meū susceptor meus & liberator meus. Protector meus et
in ipso speraui, qui subdit populū meū sub me. Dñe qd est homo,
quia innotuisti ei, aut filius hominis q̄a reputas eum? Homo uani/
tati similis factus est, dies eius sicut umbra praetereunt. Domine in/
clina coelos tuos & descende, tange montes & fumigabunt. Fulgu/
ra coruscationem & dissipabis eos, emitte sagittas tuas & conturba/
bis eos. Emitte manū tuam de alto, eripe me & libera me de aquis
multis, & de manu filiorum alienorū. Quorū os locutum est uani/
tatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum no/
uum cantabo tibi, in psalterio decacordo psallam tibi. Qui das salu/
tem regibus, qui redemisti Dauid seruū tuū, de gladio maligno eri/
pe me. Et erue me de manu filiorum alienorum quorū os locutū
est uanitatem, & dextera eorū dextera iniquitatis. Quorū filij sicut
nouellae plantationes in iuuentute sua. Filij eorum compositae, cir/
cumornate ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena, erui/
stantia ex hoc in illud. Oues eorum foetosaē abundantes in egressi/
bus suis, boues eorum crassaē. Non est ruina macerie, neq; transitus,
neq; clamor in plateis eorum. Beatum dixerūt populum cui haec
sunt, beatus populus cuius dominus deus eius.

Benedictus dominus deus meus qui docuit manus meas in plio. Tēpore
quo Moyses leuabat manus ad deum, & vincebat Allophylorum turba
pugnantiū, cūq; eas deposuisset, victi vincebāt. Docuit ergo manus nostras
in plio, non armis, sed precibus pugnaturas. Docuit etiā digitos, nostros ad
bellum,

TARIUS IN PSALMOS.

bellū, vt dum bellū siue visibilitū, siue inuisibilitū senserimus hostiū, nos dirigis armemus frontē triumpho crucis, et securi animo dimicemus, dicentes dño: Tu misericordia mea, tu refugium meū, tu susceptor meus, tu liberator meus, tu em subdes populos subtus me. In festū populū cogitationū malarū insurgentē super me, subdes subtus me. Vt quid autē memoratur pugnam? quid praeliū? quid bellū? quid autē deus æternus innotescere voluerit hominī, si homo vanitati similis factus est? Moritur enim, et dies eius sicut umbra prætereit. Quid ergo lex? quid cōminatio peccatoribus? quid terror incredulis? si paucorū dierum vitā finē accipiens, effectum sui vltierius non habebit? Hęc audiens apostolus Paulus increpat dicens, Si in hac vitā tantū sperantes sumus, miserationes sumus omnibus hominibus. Et ideo psalmus præsens audi quid sentiat. Quasi qui dicat, Quoniā vitā æternā esse homines prophetis tuis prædicatoribusq; non credunt, tu ipse per te inclina cœlos tuos, & descende. Inclinauit em cœlos, quando cū in forma dei esset, essetq; æqualis deo patri, exinaniuit seipsum, formam serui sūscipiens, inclinauit cœlos, vt si dicas, verbi causa, imperatori, dum te tu humilias inclinans omne palatiū. Inclinauit ergo cœlos, & descendit vt rangeret montes, vt fumigarent. Montū sumus nubes creat, quas producens deus de thesauris fundit in terrā, vt terrā proferat omne fructiū genus, quo esurientiū corpora nutrant. Cum descenderet deus in Christū, vt mundū conciliaret sibi, tetigit montes & fumigati sunt, id est, tetigit Apostolos suos, & fumū nubiū reddiderunt, quorum tanta fuit imbrū pluuia, vt in toto orbe terrarū venas fontū repleretur, quibus omne ablueretur facinus, & lauaretur omne peccatū. Verū quia ad eum peruenire nos prohibet princeps huius mundi, cū spiritibus suis & hominibus qui colunt eum, tu mitte sagittas tuas contra eū, & libera me de aquis multis, vt vno fonte tui baptismatis fruam. Libera me de manu Allophyloī, quorū os loquitur vanitatē, & dextera corū non est dextera pietatis, quę vestitiū expoliat, & siue tēporalibus, siue quod ē acerbis æternis opibus nudant, Quibus dū me liberaueris, inquit, domine, in canticō nouo cantabo tibi, id est, in nouitate vitę ambulans. In psalterio decē chordarū psallā tibi, decē præcēntis legis sūscipiens, & decē plagis Aegyptū percussam fugiēs, psallam tibi, tibi psallam, qui das salutē regibus, id est, qui das æternā victoribus vitiōrum. Quia hī vere reges sunt, qui participes regni dei esse creduntur. Quis autē eos alius liberat, nisi idē deus, qui liberauit Dauid seruitū suū. Hunc enim eundēq; deū Marcion negat, similiter Apelles & Valentinus & Manichęus. Infelices & miseri, dum nolunt ab ipso domino liberari, in eternum damnari non metuunt, a quibus nos ipse qui liberauit Dauid ipse liberet. Quia os eorū loquitur vanitatē, & vt supra diximus, dextera eorū dextera iniquitatis. Hos sane asserit loqui vanitatē in hoc loco, qui seruientiū deo paupertatē ridicule abutuntur, dicentes, Vt quid inedia laborant colentes dominū? Et quid opibus adfluunt conteminentes? Ignorant medicum his parsi simoniam imperare, & continentiam præcipere, in quibus salutem venarū

ARNOBII COMMEN.

motibusprehendunt. Quosvero morituros agnoscant, sinunt suis omni-
bus delectationibus consentire. Quale est, vt de hijs dicas, quia leti sunt in fi-
lijs fortibus, & filiabus ornatis, ac de prœptuarijs plenjs, de fertosis ouibus,
de bubus crassis. Qui cū omnia temporalia habeant, dominū tamen qui est
eternus non mereantur habere propiciū. Quiq; cum acceperint sinē tempo-
ralis letitię, eternę tristitię pœnas adsumuntur. Econtra hijs quos vides lugen-
tes & flentes, & in dei timore constitutos egentes, cū sinē fecerint flendi, eter-
ni eos gaudijs suscipit fructus. Dicant ergo increduli beatū populū habētem
copiosę quę mundi sunt, nos autē hunc solū populū beatum dicamus, cuius
est dominus deus eius in sæcula sæculorum Amen.

Laudatio ipsi Dauid.

CXLIII.

Xaltabo te deus meus rex, & benedicā nomini tuo in sæcu-
lū & i faculū faculi. Per singulos dies benedicā tibi, & lau-
dabo nomē tuū in faculū, & in faculū faculi. Magnus do-
minus & laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est finis. Gene-
ratio & generatio laudabit opera tua, & potentiā tuā pronūciabūt.
Magnificentia glorię sanctitatis tuę loquentur, & mirabilia tua
narrabunt. Et uirtutē terribiliū tuorū dicent, et magnitudinē tuam
narrabunt. Memoriā abundantia suauitatis tuę eructabunt, & iu-
dicia tua exultabunt, Miserator & misericors dominus, patiens &
multū misericors, Suauis dominus uniuersis, & miserationes eius
super omnia opera eius. Consiteant tibi domine omnia opera tua,
& sancti tui benedicant tibi. Gloriā regni tui dicent, & potentiā
tuā loquētur. Vt notā faciant filiis hominū potentiā tuā, & gloriā
magnificentia regni tui. Regnū tuū regnū omniū sæculorū, & do-
minatio tua in omni generatione et generatione. Fidelis dominus
in omnibus uerbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Alle-
luat dominus omnes qui corruūt, & erigit omnes elisos. Oculi om-
niū in te sperant domine, & tu das escā illorū in tēpore opportuno.
Aperis tu manū tuā, & imple omne animal benedictione. Iustus
dñs in omnibus uijs suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Pro-
pe est dñs omnibus inuocantibus eū, omnibus inuocantibus eū in
ueritate. Voluntatē timentīū se faciet, & deprecationē eorū exaudi
et & saluos faciet eos. Custodit dñs omnes diligētes se, & oēs pœ-
catores disperdet. Laudationē dñi loquetur os meū, & benedicat
omnis caro nomini sancto eius in faculū & in faculū faculi.

Exaltatur

TARIUS IN PSALMOS.

Exaltatur deus ab homine, quando spiritū sanctū, quē in se per consecra-
tionē baptismatis sacri suscepit, non terrenis & humillimis cogitationi-
bus humiliat. Sed eū coelestibus delectationibus & excelsis exaltat, ita ut per singu-
los dies benedicat dominū, & quasi qui nuper inchoauerit, sine fastidio ser-
uiat illi, cui generatio & generatio confitebitur, generatio iudeorum & generatio
gentium. In lege Moysi & prophetarū illa, ista in euangelio et Apostolorū do-
ctrina virtutē terribiliū tuorū dicent, ut notā faciant filiis hominū potentia
tuā. Ostendentes quia regnū tuū domine regnū sit omnium saeculorū. Et ita sit
dominatio in omni generatione & progenie, ut non sit gens neque regnū, in
quo non tuus filius predicetur. Fidelis es enim domine in verbis tuis, quibus
promisisti daturū te nobis, quia alleuaret omnes qui ruunt in hoc mundo,
& qui erigeret omnes quos illeserat inimicus. Oculi enim omnium credentium
sperant in te domine. Spe enim salui facti sunt, quibus dedisti escā in tempore
oportuno, quando aperuisti manus tuas in cruce. Tu suscepisti maledictiones
nostras, & nobis dedisti benedictiones tuas, proximus es enim omnibus.
Omnibus, inquit, te inuocantibus in veritate, id est, qui te in dño nostro Iesu
Christo inuocāt. Ipse est enim veritas, & voluntatē non contemnentium te fa-
cies, & orationē eorū exaudies, in quibus te pro rebus eternis exorāt. Custo-
dit dñs, inquit, omnes qui diligunt eū. Videamus qui sūt qui diligunt eū, ipsum
interrogemus, ipse dicat qui sint diligētes eū. Audiamus eū dicentē, Qui au-
dit verba mea, & facit ea, hic est qui diligit me, qui autē nō faciūt ea, oēs pec-
catores hos a se reijcet atque disperdet. Laudē ergo dñi loquat̃ os nostrū, disce-
dant ab eo vniuersę detractiones. Ea quæ nouimus in fratribus laudāda me-
moremus. Alios sibi testes inueniant aliena peccata, nos nostri accusatores,
nostrique tantū vituperatores effecti semper in dei laudibus atque in dei bene-
dictionibus occupemur, agentes ei gratias in saecula saeculorum Amen.

Alleluia.

CLXV.

Auda anima mea dominū, laudabo dominum in uita mea,
psallā deo meo quā diu fuero. Nolite cōfidere in principi-
bus, neque in filiis hominū in quibus nō est salus. Exibit spi-
ritus eius & reuertet̃ in terrā suā, in illa die peribunt omnes cogitati-
ones eorū. Beatus cuius deus iacob adiutor eius, spes eius in dño ip-
sius, qui fecit coelū & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt. Qui cus-
todit ueritatē in saeculū, facit iudiciū iniuriā patientibus, dat escam
esurientibus. Dominus soluit compeditos, dñs illuminat cecos.
Dñs erigit elisos, dñs diligit iustos. Dñs custodit aduenas, pupillū
& uiduā suscipiet, et uias peccatorū disperdet. Regnabit dominus
in saecula deus tuus Sion, in generatione & generationē.

z z Laudat

Laudat anima nostra dominū, quando opera nostra in dei laudibus ex-
 percentur. Et laudamus dominū in vita nostra, id est, in moribus nostris
 Psallamus ergo deo nostro quādiu in isto corpore sumus, non confidentes
 in hominibus qui hodie dominantur, & cras sepeliuntur, quia exiet ab eis spi-
 ritus, & hij reuertentur in terrā de qua adsumpti sunt, ex ipsa die pereunt co-
 gitaciones corū. Illæ utiq; quæ eos non sinebant quiescere, emamus venda-
 mus, fabricemus, pugnemus. Hæc & his similia cogitationū genera, subito
 momento vno pereunt. Beatus ergo est, qui sibi spem ponit in domino deo
 qui fecit coelū & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt. Custodit enim verita-
 tem in sæcula, tēpore quo se putant fallaces vincere per mendacium, ille veri-
 tatem custodit, vt faciat iudiciū quibus non in isto sæculo nec in futuro pe-
 rit veritas a deo. Ideo enim & iudicem eum credimus esse venturum, quia
 custodit veritatem, vt faciat tunc iudicium iniuriam patientibus. Qui nunc
 dat escam esurientibus, ipse erigit per se elisos per Adam, & per eundem cō-
 peditos exoluet. Ipse cecos illuminat, ipse dirigit iustos, ipse custodit aduel-
 nas. Hos utiq; qui se peregrinos in hoc exhibent mundo, & propter quam
 sunt renati patriam concupiscunt. Orphanum enim custodiet, qui pro no-
 mine dei parentes suæ deserit carnis. Et ipsum diabolū qui est via peccato-
 rum, exterminabit ipse qui est deus tuus Sion. Deus utiq; ecclesie catholicæ,
 vnus in trinitate, trinus in vnitare qui regnat in sæcula sæculorū Amen.

Alleluia.

CXLVI.

Iocunda decoraq; laudatio. Aedificans Hierusalē domi-
 nus, dispersiones Israel congregabit. Qui sanat contritos
 corde, & alligat contritiones corū. Qui numerat multitudinē stel-
 larū, & omnibus eis nomina uocans. Magnus dominus noster, &
 magna uirtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Suscipiens
 mansuetos dominus, humilians autē peccatores usq; ad terrā. Præ-
 cinite domino in cōfessione, psallite deo nostro in ^{richara}. Qui ope-
 rit coelū nubibus, & parat terrę pluuiā. Qui producit in montibus
 fœnū, & herbā seruituti hominū. Qui dat iumentis escā ipsorū, &
 pullis coruorū inuocantibus eū. Non in fortitudine eui uoluntal-
 tē habebit, neq; i tibijs uiri beneplacitū erit ei. Beneplacitū est dño
 super timentes eū, & in eis qui sperant super misericordia eius.

Laudemus dñm qm̃ bonus est psalmus. Psalmus bonus est in quo deo
 nostro fit iocundatio. Aedificat em̃ Hierusalē dñs, & dispersiones Israel
 congregat. Cotidie eā edificat dñs, cotidie ecclesiā suā per credentes edificat
 & eos qui ab ea dispersi sunt, ad eū reuocans, iterū congregationi adsociat.
 Sanat

TARIVS IN PSALMOS.

Sanat pœnitētes cōtritos corde, & alligat cōtritiones eorū, qui numerat multitudinē stellarū et omnī earū nomina vocat. Licet potestas virtutis eius his virtutibus sit parata, & hoc eū posse facere nō ambigat, nisi qui omnipotēte esse nō credit. Tamen numerare multitudinē stellarū eū credamus in sanctis. His qui in tenebris mundi positi, per cœlū suos dirigunt cursus, dantes solatium luminosi adspectus sui. His qui cœlos aspiciunt, quæ stellæ pro meritum actū suorū amplius minusue resplendent, in quibus magnus dñs noster, & magna eius ostenditur virtus. Per hominē enim magnificatur ab hominibus, per hominē ab hominibus blasphematur. Et sicut his uæ per quos nomē dñi blasphematur, ita hī benedicti sunt, per quos magna eius virtus ostēdit, & innum erabilis eius sapiētia declarat, per quā superbos prōicit, & māluētos suscipit, & humiliat peccatores ad terrā. Vt a terra eos exaltet ad cœlos. Omnis em̄ qui se humiliat exaltabitur. id est, qui agens pœnitentiā, sua peccata dño cōfiteatur. Incipite ergo in cōfessionibus dño, & psallite ei in cithara, cithara habet lignum crucis, habet chordas ex interioribus ouium, habet ex euangelij, plectrū, sonet ista cithara & imbrē de cœlo venientē annunciet. Operuit em̄ deus cœlos nubibus, id est, Apostolis suis tradidit faciē cœlorū suorū, & pręcepit eis, vt dent terræ pluuiā, & oēs gentes terrenas in nomine patris & filij & spiritus sancti, cœlesti nimbo profundāt. Hęc pluuiā pducit in mōtibus scēnū quo alant simpliciores quicq; ex quibus pars maxima in dei populo cōprobat. Nō em̄ possunt spiritualiū cibo resciri hī, qui terrenis actibus occupati, mēbra tñ vident ecclesiæ. Hī mōtes, id est, apostoli, nō vt ipsi verticibus mentiū suarū altitudines rerū cœlestiū in cibo offerunt. Per se cōrū em̄ est solidus cibus. Quis em̄ cū eis disputet de ieiuniorū perscueratiā, de diurna & nocturna occupatione, eruditioni diuinę cōiunctat? Quis de minutis suggestionū? Quis de cōtemptu omnī rerū labētū? Quis de cōtemptu omnī vitiōrū? Quis cū eis agat de inuisibilibus profectibus, vt sit quis episcopus deo, sit quis pontifex Christo, per inuisibiles conatus, & gradus q̄s in corde suo disposuit, vt quādiu de isto corpore exeat ascēdat & nunq; descendat, offerens corpus suū deo hostiā viuā. Cotidie seipsum ita corpori Christi adsociat, vt corpus eius corpi Christi admixtū, vnū corpus secūdū Apostolū fiat. Hęc & his similia danē in cibo, qui cū Paulo possunt dicere, Mihi mūdus crucifixus est & ego mūdo. Sicut ergo ostēdimus spiritualiū cibū solidū virorū perfectorū. Ostēdamus nūc iumentorū scēnū, qd producit hī, quos supra diximus montes. Omne, inquit, quod in macello venundat em̄ te, nihil interrogātes. Itē. Tu quis es, qui cōtristas patrē tuū in manducādo? Itē. Qui se nō cōtinet, nubat. Itē. Qui dat nuptum filiā, bene facit. Item. Volo adulescentulas viduas nubere. Hoc scēnum montes vicini cœlis, qui in terra positi dicunt, nostra autē conuersatio in cœlis est. lumentis producunt, quibus cōsuetudo carnalis imperat sola, & ipsi consuetudini carnali lex ponitur, quā sequens coniunx coniugi placeat, seruus domino, filij carnales parentibus carnalibus, parentes carnales, filij carnalibus. hīs herba in seruitute offert,

datur ut iumentis esca, & ut pullis coruorum inuocantibus eum. Corui enim fuerunt patres nostri, qui in nigredine idolatriæ permanentes, ad arcem nunquam reuerſi ſunt. Nos vero pulli eorū ſumus, qui inuocamus dominū. Qui non in viribus equi voluntatē habebit. Nō enim virtute terrena vinci pōt: qui cōtra nos terrena virtute nō pugnat. Vires ergo equi, terrene vires ſunt: quas deus nō in ſua voluit extollentiā gloriari, ſed de ſua pietate ſperare permiliſit. Nec in viribus, inquit, equi, nec in tabernaculis viri beneplacitū ē ei, id eſt, in cōfidētia habitationis ſug. Vnde & Græcus nō dicit in tabernaculis, ſed in tibijs. Siue ergo, inquit, in curſu equi cōfidentē, ſiue in ſuis tibijs preſumētem cōtemnet dominus. Quos nos latius dicimus, qui cōfidit in libertate arbitrij ſui, quod per hanc fugiat, perſequētē incurrit. Qui cōfidit in virtute curſus ſui ſpiritualis, quod poſſit in tibijs ſuis ſtans immobilis permanere, nō permanet. Nec iſta dicēs excludo, ne coneris ſtare, ſed moneo ne te putes per liberū ſolū arbitriū fugere. Currat equus tuus, ſit paratus ad bellū. Sic ei ſcriptū eſt, Equus parat ad diē belli, dñs autē ſalutē tribuit. Tamē dum curris dicitō, Deus virtutū tribuit equo meo, ut curreret. Deus dedit tibijs meis perſeuerantiā, ut ſtarē. Non ergo putes quod te libertas arbitrij tui ita habeat, quaſi nauē per quā vis euadere Barbaros de littore, per quā vis euadere fluctibus pelagi, per quā vis ad patriā, quā deſyderas peruenire, ſed ſi dñs imperauerit ventis proſperis, & aduerſis flatibus ſilentū dederit, ſi latentes vados deſmonſtrauerit, & ſomnū tulerit gubernantibus nautis, & abſq; læſione portū ingredi fecerit, Ages poſt hęc gratias deo, nō nauis, gratias deo, nō nautis. Nec iſta dicētes excludimus nauē & nautas, ſed magis & nauem ornamus & nautas, quibus deū preſulē cōſitemur. Si enim nauis non fuiſſet, utiq; quod dñs gubernaret nō eſſet. Si nautę nō eſſent, quos dñs excitaret, non eſſent. Si vela non eſſent, nō eſſent quibus daret proſpera ſtabra ventorū. Ita ergo dicamus, ſi arbitriū in te non fuerit bonę voluntatis, nō erit tecum pax dei. In terra ei pax dei cū hominibus bonę volūtutis. Obijctur huic loco. Nos hoc ita dicere, ut videamur hominis voluntatē oſtendere, quod dei gratiā antecedar. Vigilanter age & non calumnioſe, & vides gratiā dei generalē ſuper omne hominū effuſum genus. Omnes antecedit gratia multiplici largitate diſfuſa. Deſcēdit de cælo deus, homine nō volēte, Docuit exēplo & verbo, homine non rogante, Signa multa & virtutes ad ſe manifeſtandū exercuit, homine etiā prohibēte, Mortalitātē noſtrā ſuſcepit, homine ignorante, irriſus, crucifixus, inter homicidas mortuus, ſepultus, reſurrexit, & in cælis aſcēdit. Hęc omīa ad hominis ſalutē, ad hominis liberationē, ad hominis redēptiōnē, ad hominis coronam, ad hominis gloriā exercuit Chriſtus. Nota tibi calumnioſe, quod dico ad hominis ſalutē, non volētis neq; currētis. Quid eſt ergo quod legimus: Oſtendimus tibi antecedentē gratiam dei generalē omnium hominū bonā voluntatem. Nota tibi predeſtinatē quod loquor, omnium generaliter bonā voluntatem Chriſti. Gratia hoc ordine quod diximus antecedit, ſi tamen pro omnibus natus, ſi tamē pro omnibus paſſus. Si non

TARIVS IN PSALMOS.

non negas pro omnibus mortuū, si cū Apostolo asseris, quod omēs homi-
nēs vult saluos fieri. Age nunc tolle te a generali gratia, ad specialē accede, &
similiter cū Apostolo clama, Nō omnis generaliter homo saluus erit, sed
omnis homo, quicunq; inuocauerit nomē dñi, hic saluus erit. Vade ergo ad
officinā medici, qui vltro venit ad ciuitatē nostram. Non vtiq; nobis rozan-
tibus, omnibus nobis medicus supuenit, officinā aperuit & vocē emisit, qua
ac si præco exclamās dixit, Venite ad me oēs. Iam modo post hāc vocē ante-
cedit voluntas gratiā. Si enim volueritis, inquit, & audieritis me, quæ bona
sunt terræ edetis. Si autē nolueritis, gladius vos comedet. Sicut ergo antecessit
gratiā volūtātē hominis in ostensione sui, & in adaptione veritatis, ita an-
tecedit volūtās hominis gratiam dei. Nō em prius baptizaris, & sic velle in-
cipis credere, sed prius voluntatē tuam pfectam exhibes sacerdoti, & cōfessi-
onem tuā tuis labijs pandis, & ita demū ad dei gratiā vt cōsequaris, attinges.
Quam cōsecutus cōfiteberis, q̃a omnia dei dona credēdo, & desyderādo cō-
secutus es. Et ita demum vltimū huius psalmi cantabis: Quia beneplacitum
est dño sup̃ timentes eum, & in eos, qui sperāt in misericordia eius, excludere
volens extollentiam humanitatis, voluntatē diuinitatis expressit. Scit enim
deus hostē nostrū, tunc nobis posse subrepere, cū nos sine timore diuino rep-
pererit. Et ideo ad remediū nostrū p̃nunciauit, hoc dictum quasi qui diceret:
Beneplacitū est deo super eos, qui a diabolo liberant̃. Non enim deus adse-
ctu ducitur, vt ab hominibus timeat̃, sed misericordia totus misereri dū stu-
det homini, vult ex imperio timoris fieri, quod p̃futurum ipsi homini pro-
certo cognoscit. Sicut qui literas docent, timorem discētibz & terrorē indu-
cunt, nō vtiq; necessariū magistris, sed valde discipulis p̃futurum. Et sicut il-
los exhorrent qui sine timore & sine spe sunt. Sciunt enim eos ad eruditōnē
peruenire nō posse, ita eos dilectionē se habere cōmemorāt, qui timētes eos,
& in eos qui sperāt in eruditōe eorum. Et hoc de hominibus tantū longe est
a comparatiōe dei, quantū lōge est a diuinitate humanitas. Sed comparatio
ad apertionem rei dicte, ad spem nos & misericordiā diuinā impellat, vt
eorū participes faciat, super quos est beneplacitū domino, qui regnat in sæ-
cula seculorum Amen.

Alleluia Aggæi & Zachariæ.

CXLVII.

Auda Hierusalem dñm, lauda deum tuum Sion. Quoniā
I confortauit seras portarū tuarum, benedixit filijs tuis in te.

Qui posuit fines tuos pacē, & adipe frumēti satiat te. Qui
emittit eloquiū suū terre, uelociter currit sermo eius. Qui dat niuē
sicut lanā, nebulā sicut cinerē spargit, Mittit crySTALLū suū sicut buc-
cellas, ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Emittet uerbū suū
& liquefaciet ea, flabit spūs eius & fluent aquæ. Qui annūciat uer-
bum suū Iacob, iustitias & iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni

ARNOBII COMMEN

nationi, & iudicia sua non manifestauit eis.

Lauda Hierusalem dñm. Non pro vna re laudať a ciuitate sancta domi-
nus. Causas ergo laudis eius, ac si interrogaret ipsa ciuitas eũ qui eā hor-
taretur ad laudes, audit sibi ab exhortante expositas. Inquit, eum lauda, quia
confortabit seras portarũ tuarum. Vides ergo, quia ut supra diximus, nostrũ
est serare portas, hostibus impetum facientibus, sed domini est confortare se-
ras portarũ Hierusalem, est ergo ciuitas Hierusalem in qua pphete habitāt,
in qua Christus predicat & virtutes diuersas exercet, in qua patitur crucem,
in qua omniũ sunt genera perfecta virtutũ. Qui ergo hęc omnia intus in ani-
ma sua die noctuq; meditat, habens intra se pphetas. Christum & apostolos.
Ciuitas Hierusalē factus, claudit portas inimico & angelis eius, & necesse est
vt seras fidei clausis ingressibus mittat. Nam fides, spes, charitas tres serę sunt
missę contra diabolũ, sed & fides deficit, & spes mollescit, & charitas refrige-
scit, nisi dono fuerint sancti spūs cōfortatę. Cum ergo cōfortatę fuerint serę
portarum tuarũ, benedicent filij tui in te. Filij tui sunt, qui tuo informant ex-
emplo, siue in bono siue in malo: Hij ergo, inquit, in te benedi- cent, si serę por-
tarum tuarũ in te fuerint cōfortatę, ponitur finis tuus in pace dum dies adue-
nerit vt excas de mundo, & actibus tuis omnibus finem imponas. Pax erit
eũ deo finis, in quo eũ exire cōperis, adipe frumenti satiat te. Ipse hoc facit q
emittit eloquiũ terre, id est, qui verbũ suum misit in Mariã. Et tam velociter
currit sermo eius, vt cũ per tot milia annorũ in sola Iudęa notus fuerit deus,
nunc intra paucos annos, nec ipsos Iudęos lateat a parte orientis, nec ipsos
Brittones a parte occidentis, vbiq; cucurrit velociter sermo eius, qui dat niuē
sicut lanã. Lanam voluit p tegmine memorare. Si fuerint, inquit, peccata ve-
stra sicut coctinum velut lanã efficiam. Docens ergo eos qui adipe frumenti
satiant, qđ candidi vna die in albis vestibus per totũ orbē procedāt. His dñs,
nebulã sicut cinerē spargit. Nebula quę sicut cinis spargitur, Pruina quę fru-
ges vniuersas intra terre viscera clausas, impinguat, quę quãto plus incubu-
erit satis, tãto vberius pficit in aristis. Pruina ergo nos in istis quos adipe fru-
menti satiat dñs, ponimus tentationũ afflictiones, qbus eo amplius pficiunt
in futuro quãto plus fuerint in p̄senti perpeffi. De hinc mittitur, crysallum
tanq; frustra panis. Crysallũ hoc grandinis memorat dei lapidationē, quã
panibus fractis & buccellis assimulat. Cedunt em credetes vt metalli cuiuscũ/
q; materia, nō vt moriãtur, sed vt ad statũ a quo ceciderāt reuocentur. Ad/
ditur quod ante faciem frigoris eius nullus subsistat. Verũ qđ fidelis est, & nō
patiet eos tentari supra quã possunt, mittit verbũ suũ & liquefaciet ea, id est,
repatis flauit spūs sanctus, & fluunt aquę ex oculis, vt ista ea quę lauent sor/
des oēs, & maculas abluat peccatorũ. Et quis est qui hęc facit? Quis vtiq; alius
nisi is qui pronunciat verbũ suũ Iacob, iustitias & iudicia sua Israel. Vbiunq;
Israel est qui videt deũ, ibi iustitiã deus ostendet suã. Deus enim sicut ad indul-
gendũ sentibus & p̄nitentibus pius est, ita ad reddendũ pro iustitia laboran-
tibus iustus. Nō fecit taliter om̄i nationi sicut isti, vtiq; nationi q̄ diu noctuq;
spem

TARIVS IN PSALMOS.

spem suam deo & charitatem ostendit. Et nulli iudicia sua manifestat, nisi his qui dñi mandata respiciunt credentes, quod ipse nos in suo iudicio cōseat adiuuandos, cui gloria in secula seculorū. Amen.

Alleluia Aggai & Zachariæ.

CXLVIII.

Audate dominum de cœlis, laudate eum in excelsis. Lau-
1 date eum omnes angeli eius, laudate eū omnes uirtutes eius.

Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ & lu-
men. Laudate eum cœli cœlorum, & aquæ quæ super cœlos sunt
laudent nomen domini. Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mādauit
& creata sunt. Statuit ea in sæculum & in sæculum seculi, præceptū
posuit & non præteribit. Laudate dominum de terra, dracones &
omnes abyssi. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ
faciunt uerbum eius. Montes & omnes colles, ligna fructifera, &
omnes cedri. Bestiæ & uniuersa pecora, serpentes & uolucres pen-
natæ. Reges terræ & omnes populi, principes & omnes iudices ter-
ræ. Iuuenes & uirgines, senes cum iunioribus laudent nomen do-
mini, quia exaltatum est nomen eius solius. Confessio eius super
cœlum & terram, & exaltauit cornu populi sui. Hymnus om̃ibus
sanctis eius, filijs Israel populo appropinquantī sibi.

Consuetudo imo vis q̃dam naturaliter impat pullis, ut suo cātu a nocte
diuidat noctē. Qui clamāt quidē ut alios excitet, ipsi uero cūctis vigilan-
tibus dormiūt. Quod ergo ad ruborē dixerim nostrū qui excitamus ad lau-
dē dei eos, qui in cœlo sūt, dicētes: Laudate dñm vos qui estis in cœlis, lauda-
te eū & vos q̃ estis in excelsis. Sed & Soli & lunę & stellis & lumini, & cœli cœ-
lorū. & aquis q̃ sunt sup̃ cœlis, ut laudēt dñm impamus. Ipsi uero dormimus
cū talia opera non facimus: in quibus laudetur deus & benedicatur nomen
eius. Sed qd̃ peius est, quod sine gemitu dicendum nō est, p̃ nos nomen dñi
blasphematur, cū in iudicio p̃sonas accipimus, cū ad uestimētū, & ad annu-
los & ad glorias hominū accēdentes, p̃sonas pauperū refutamus. Ille quē tu ta-
cere putas, gemit cōtemptus, abiectus & p̃ nihilo habitus, nomē beatū lacerat
fit blasphemus. quid ergo ad laudes dei, & de cœlis angelos, & oīa que in eis
sūt excitamus. Et de terra etiā ipsos dracones, & serpētes, & volucres, et ignē,
& grādinē, & sp̃m tēpestatis uocamus. Inuitamus mōtes & colles, ligna fru-
ctifera uniuersa, reges ipsos & principes, & oēs iudices, oēm iuuentutē & om-
nem senectutē, uirgines, iuuenes & oīa que sub cœlo sunt. Oēs ad laudē dñi
excitamus, puocamus, hortamur, et infelices ipsi dormimus. Atq; uīnā
dormiremus somno carnis, & nō incōsideratiōis nostrę soporemur grauē
dine. Ecce oīa in vnū, q̃ excitauimus cōuenerūt, ipsi dracones nos & serpētes
et bestię et uniuersa pecora increpabāt, dicentes: quid nos excitatis ad laudes
dei, conue

ARNOBII COMMEN

dei, cōuenimus vt vobiscū deū laudaremus, & inuenimus vestro vitio vi-
duas blasphemātes nomē sanctū. Paupes, orphanos, & oēs q̄ sibi adesse con-
tra potētes nō poterāt, quorū vos p̄sonas despiciētes, diuini iustitij faueba-
tis, erectisq; oculis ad sublimitates mūdi, his tantū vestros hilares atq; affabi-
les tradētes adspēctus, paupes quasi quosdā quos deus abuti p̄ceperit, renui-
stis. Hęc ad nos omniū v̄ba sunt. Ad nos, inquā, q̄ cotidie huius psalmi tuba
p̄ totū mundū mox vt cōeperit aurora diei inchoare principij vniuersa quę
in cōelo & quę in terra sunt ad laudādū & benedicendū deū puocamus. Ve-
rū sicut medicinā euacuat medici incōtinentia egrotātis, & nō p̄mittit p̄fectū
eius ostēdere medicinę, suę defectū ingerēs cōtinentiā. Ita nos ista omnia vti-
mur, quę etiā si placeāt nobis dū legunt, dū cōtemnunt nō placere ostēdi-
mus. Nescio quo enī modo nō potest nobis omnino suaderi, ne p̄sonam cu-
iusuis peccatoris, etiā si iustus sit, negligentissime abutāmur, qđ vitiū vt am-
putetur a nobis, dñm exoremus. Ipse enim correctionē morū postulantibus
annuit, q̄ in tantū liberalitatibus his affluit, vt ipse imperet qđ petat. Petite,
ingr, & dabit vobis, querite & inuenietis, pulsate & aperiet vobis. antecedit
gratia dei volūtātē hominis, & vult volūtās hominis dei gratiā antecedit pe-
titura. Cū autē petenti donat, sequit volūtātē. Omnis enim, ingr, qui petierit
accipit. Petamus ergo, vt & nos cū angelis oībus, & cū vniuersis virtutibus
eius in diuinis laudibus participiū capiamus, & sicut de illis dicit: P̄ceptum
posuit qđ nō p̄teribit, ita & nos p̄ceptum dñi cōseruemus. De omni vero
creatura dicit, quia ipse dixit & facta sunt, hoc est, per v̄bum dei facta sunt,
patre loquēte, filio creante, sancto spū animante, statuta sunt in æternum, &
in seculū seculi, id est, quādiū est hoc seculū, in seculū seculi manent, in q̄ sunt
omnia ista q̄ faciūt v̄bum eius, id est, elementa, ignis, grandinis, niuis & spi-
ritus tēpestatis. Hęc oīa seruiunt volūtati dei, & hęc faciūt quod verbū eius
p̄ceperit. Deniq; imperauit p̄cellis et quieuerūt, imperauit v̄etis stantibus &
silerūt, ostēdētes hunc esse, cuius nomē solius ita exaltatū est, vt sit cōfessio
eius sup cōelum & terrā, & in nomine eius omne genu flectatur, cōelestium,
terrestriū, & infernōrū. Et ipse exaltauit cornu populi sui, ita vt hymni canan-
tur in toto orbe terrarū oībus sanctis eius, et filiis israel populo appropinquā-
ti ei. Filij siue in bono exemplo, siue in malo, imitatorēs in sacris volumini-
bus adpellantur. Deniq; dū cōstat, quod filij Abrahę essent hi, qui dñm no-
strum Iesum Christū arte se putabāt, et dolo circūuenire, dicit eis, Vos ex pa-
tre diabolo estis. Cūq; illi dicerent se patrē Abrahā habere, ille respondit: Si
filij Abrahę essetis, opa Abrahę faceretis. Ergo hij nūc filij hymnū accipiūt,
q̄ israelis sectant exemplū. Et sicut ille patientia et fide p̄ficiēs, meruit facie ad
faciem dñm deum videre, vnde israel adpellatus est, id est, vidēs deum. Deū
autē desiderantes audiunt sibi monita dari: Beati inundo corde, quia ipsi
deum videbūt. Ita his qui filij eius per imitationem eius facti hymnum p̄ci-
pit cani, quia per munditiā cordis merentur, vt videant deum appropin-
quantem ei, qui regnat in secula seculorum Amen.

Alleluia

TARIVS IN PSALMOS.

Alleluia.

CXLIX.

Antate dño canticū nouum, laus eius in ecclesia sanctorū.

c Latetur Israel in eo qui fecit eum, & filie Sion exultent in rege suo. Laudent nomen eius in choro, in tympano & psalterio psallant ei. Quia beneplacitū est dño in populo suo, & ex/altabit māsuetos in salutem. Exultabunt sancti in gloria, lætabunt in cubilibus suis. Exultationes dei in gutture eorum, & gladij an/cipites in manibus eorum. Ad faciendā uindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedi/bus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ut faciant in eis iudiciū conscriptum, gloria hac est omnibus sanctis eius.

C Anticum nouum cantamus dño, quādo in nouitate vitæ ambulamus in ecclesia sanctorū, et exemplo vitæ ac morum nostrorū edificatiōem dominicæ cōgregationi exhibemus. Lætantes nō in gloria mundi, neq; in diuitijs sæculi, sed in eo q nos fecit, dum nasceremur, quia in eo adparet filios Sion esse, id est, ecclesiæ si in rege nostro & domino exultemus, laudantes no men eius in choro, id est, cum omni populo, in tympano, id est, in extensio ne follis nostri corporei. Bene enim sonat, cum est sobrium, mundum et ca/stum. Nec solū in tympano, sed et in psalterio psallamus ei. Nō enim castitas et abstinentia nos pducunt ad deum, si nos deseruerit integritas fidei, quæ in decem chordis psalterij declarat. Tunc enim cognoscimus, quia beneplaci/tum est dño in populū suū, cum superbos humiliauerit in cōdemnationē, & exaltauerit māsuetos in salutē. Tūc, inquam, agnoscimus qd nūc credimus, cū exultāt sancti in gloria, q nūc lætant in cubilibus suis, expectātes diem re/tributiōis. Nā qui habuerint nūc exaltatiōes dei in faucibus suis, tēpore quo cōfessi sunt gloriā Christi, q est exaltatus in cruce, q est exaltatus in resurrecti/one, q est exaltatus in cælo. Has q habuerūt exaltatiōes dei in faucibus suis, q cūq; habuit interit pfidia hominū impiorū. Hī ergo nō metu carnificis, nō verberū terrore pculi, has exaltatiōes dñi siluerunt. Quin imo, quanto plus *Vide tur aliquid deesse.* passi fuerint affligentes, tāto plus cōfidentes existūt. Hī habebūt gladios an/cipites in manibus suis, id est, sententias mortis æternæ & pœnæ ppetuæ, ad fa ciendam vindictā in gētib; & increpatiōes in populis, ad alligandos reges eorū in cōpedibus, & nobiles eorū in vinculis ferreis. Quibus nūc dicit a do mino: Sedebitis super. xij. thronos, iudicantes. xij. tribus Israel. Hī ergo faciūt in eis iudiciū conscriptum. Ipsi enim iudicabunt mundum p operibus im pijs, qui sūt a mundo afflicti pro opibus suis. Cūq; iudicauerint sancti eos reges, a qbus iudicati sūt, tunc erit gloria omnibus sanctis eius. Modo vni/cuiq; dicit: Si credis videre bona dñi in terra viuentiū, expecta dominum & age viriliter, si credis, nō desinas spectare, & si te p certo quod credis desyde/rare cognoscis. Hanc em gloriā omnibus sanctis tūc gratulabimur euenisse, si in quā

si in quacunque necessitate positi, animū penitus non mutemus, sed expectantes dñm cotidie, ipsi per patientiam gratias referamus, qui regnat in sæcula sæculorum Amen.

Alleluia.

CL.

Audate dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius. **1** Laudate eum in uirtutibus eius, laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.

Laudate eum in sono tube, laudate eū in psalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in cordis & organo. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis, omnis spiritus laudet dominum.

Laudamus dominū in sanctis suis, quādo eorū imitamur exēpla, sequimur monita, regulā obtinemus. Laudamus eum in firmamento uirtutis eius, cū firmū fidei nostrę agonem ostendimus. Et sicut sancti cōtempserunt pœnas, hostes uisibiles, ita nos inuisibiles hostis delectatiōes ingestas abiicimus. Laudamus eum in sono tubę, cum quod in aure audiuiimus, si tempus exigerit super tecta positi exclamemus, non timentes eos qui occidunt corpūs. Laudamus eum in psalterio & cithara, si in cithara lignum crucis amplectamur, & in psalterio confessionem catholicam teneamus. Raucum em̄ sonat quod catholicum non probatur. Laudamus eum in tympano & choro, quando in conuersatione reddenda positi, tympanum corporis nostri optimis decoramus exemplis. Laudamus eū in cordis & organo, quando choridarum quę sunt in cithara, nostra fila integra exercemus. Etiam pudicitiam quam continentię calamellis ab omni rubigine peccati mundantes, deo sonos mellifluos exhibemus. Laudamus eum in cymbalis bene sonantibus, & bene tinnientibus, quando labia nostra ad bonam persuasione, & spiritalem explanationem aptamus. Inuitamus autem ut omnis spūs laudet dominum, quando spiritalia spiritalibus comparantes, nihil cōcedimus carni, sed omne quicquid ei libuerit, totum spiritui m̄cipantes, spiritalium imitamur exempla, per quorum euntes uestigia, credamus nos ad domini misericordiam puenire, cui gloria & imperium per omnia sēcula sēculorum Amen.

COMMENTARIORVM ARNOBII IN PSAL-
MOS FINIS. ANNO M. D. XXII.
MENSE DECEMBRI.